

ΡΟΔΑΝ ΜΠΑΡΤ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ
ΤΟΥ ΕΡΩΤΙΚΟΥ
ΛΟΓΟΥ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΑΙΡΟΥ ΜΑΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΡΑΠΠΑ

Ὁ Ρολάν Μπάρτ

γεννήθηκε στό Χερβουῦργο τό 1915. Τά πρῶτα παιδικά του χρόνια τά πέρασε στή Bayonne. Τό 1924 ἐγκαταστάθηκε στό Παρίσι πού φοίτησε στά Λύκεια Montaigne καί Louis-Le-Grand. Στίς 10 Μαΐου 1934 ἔκανε τήν πρώτη αἰμόπτυση. Ἀπό τό 1935 ἕως τό 1939 φοίτησε στή Σορβόνη καί πήρε τό δίπλωμα τῆς Κλασικῆς Φιλολογίας. Τό 1938 ἔκανε τό πρῶτο του ταξίδι στήν Ἑλλάδα. Τόν Ὀκτώβριο τοῦ 1945 ἔκανε δεξιό πνευμοθώρακα. Καθηγητής στό πανεπιστήμιο τοῦ Βουκουρεστιοῦ καί τῆς Ἀλεξανδρείας (Αἰγύπτου) γιά μικρό χρονικό διάστημα. Ὑπεύθυνος ἐρευνῶν στό C.N.R.S. πέθανε ἀπό αὐτοκινητιστικό ἀτύχημα τό 1980. Ὁ Ρ. Μπάρτ ἦταν πολυγραφότατος. Ἐχει γράψει πάμπολλα ἄρθρα, βιβλία καί μελέτες. Στή σειρά μας « Προβλήματα τοῦ καιροῦ μας » κυκλοφόρησαν τά ἐξῆς βιβλία τοῦ Ρ. Μπάρτ : *Μυθολογίες*, *Μάθημα*, *Ἡ ἀπόλαυση τοῦ κειμένου*, *Ἡ Ἐπικράτεια τῶν σημείων*, *Ὁ Ρολάν Μπάρτ*, *ἀπό τόν Ρολάν Μπάρτ*. Ἀποσπάσματα τοῦ ἐρωτικοῦ λόγου. Ἀναλυτικά καί ὀλοκληρωμένα στοιχεῖα γιά τή ζωή τοῦ Ρ. Μπάρτ καί γιά τό ἔργο του, δίνονται στό βιβλίο του *Ὁ Ρ. Μπάρτ ἀπό τόν Ρ. Μπάρτ*. Ἐπίσης θά κυκλοφορήσουν προσεχῶς στή σειρά « Προβλήματα τοῦ καιροῦ μας » τά βιβλία του : *Ὁ θαμνός μηδέν τῆς Γραφῆς* καί *Ὁ φωτεινός θάλαμος*.

ΡΟΛΑΝ ΜΠΑΡΤ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ
ΤΟΥ ΕΡΩΤΙΚΟΥ
ΛΟΓΟΥ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΒΑΣΙΛΗΣ ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΡΑΠΠΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πῶς χτίστηκε τό παρόν βιβλίον, 9. – Ἐδῶ, λοιπόν, μιλά ἕνας ἐρωτευμένος καί λέει: « Χάνομαι, ὑποκύπτω... », 19. – Ὁ ἀπών, 23. – « Ἀξιολάτρευτο ! », 29. – Τό ἄτρεπτο, 34. – Τῆς μύτης μιά ἀκρίτσα, 38. – Agony, 43. – Τόν ἐρωτα ἀγαπῶ, 45. – Ἀσκητεύω, 47. – Ἄτοπος, 49. – Ἡ ἀναμονή, 52. – Τά μαῦρα γυαλιά, 57. – « Tutti sistemati », 61. – Ἡ καταστροφή, 64. – Laetitia, 66. – Ἡ Καρδιά, 69. – « Ὅλες οἱ ἡδονές τῆς γῆς », 71. – « Ὁ ἄλλος μέ κάνει νά πονῶ », 74. – « Θέλω νά καταλάβω », 76. – « Τί νά κάνω ; », 79. – Ἡ συμπαιγνία, 82. – « Ὅταν τό δάχτυλό μου, ἀπό ἀπροσεξία... », 84. – Γεγονότα, ἐμπόδια, ἀναποδιές, 86. – Τό σῶμα τοῦ ἄλλου, 88. – Ἡ συντήρηση, 90. – Ἡ ἀφιέρωση, 93. – « Ἐμεῖς οἱ ἴδιοι εἴμαστε οἱ δαίμονες τοῦ ἑαυτοῦ μας », 99. – Domnei, 101. – Ἡ περίσσεια, 103. – Ὁ κατάπληκτος κόσμος, 106. – Μυθιστόρημα/δράμα, 112. – Ὁ γδαρμένος, 114. – Ἐρωτας ἀνέκφραστος, 116. – Τό πλοῖο-φάντασμα, 120. – « Μέσα στή στοργική θαλπωρή τῆς ἀγκαλιᾶς σου », 123. – Ἡ ἐξορία ἀπό τό Φαντασιακό, 125. – Τό πορτοκάλι, 129. – Fading, 131. – Λάθη, 137. – « Μέρη ξεχωριστές », 140. – « Εἶμαι τρελός », 142. – « Μέ ὕφος ταραγμένο », 145. – Ἡ Γκραντίδα, 147. – Μπλέ κοστούμι καί κίτρινο γιλέκο, 151. – Ταυτίσεις, 153. – Οἱ εἰκόνες, 156. – Τό μή γνώσιμο, 159. – « Δεῖξε μου ποιόν νά ποθήσω », 161. – Ὁ Πληροφοριοδότης, 164. – « Δέν πάει ἄλλο », 167. – Ἰδέες γιά λύσεις, 170. – Ἡ ζήλια, 173. – Σ' ἀγαπῶ, 176. – Ἡ ἐρωτική χαύνωση, 186. – Ἡ ἐρωτική ἐπιστολή, 188. – Ἡ λογόρροια, 191. – Τό τελευταῖο φύλλο, 194. – « Εἶμαι ἀπαίσιος », 196. – Δίχως ἀπόκριση, 198. – Νέφη, 201. – « Κι ἡ νύχτα φώτιζε τή νύχτα », 203. – Ἡ κορδέλα, 205. – Ἡ αἰσχροτήτα τοῦ ἐρωτα, 207. – Δακρύων ἐγκώμιο, 212. – Τό κουτσομπολιό, 215. – Γιατί ; 218. – Ἡ σαγήνη, 221. – Θά μέ λυποῦνται ; 229. – « Γαλανός πού ἦταν ὁ οὐρανός », 231. – Ἡ ἀπήχηση, 234. – Ἐωθινό, 238. – Κάνω Σκηνή, 239. – « Οὔτε ἕνας παπάς δέν τόν συνόδευε », 246. – Ἡ ἀβεβαιότητα τῶν σημείων, 251. – « E lucevan le stelle », 254. – Σκέψεις περὶ αὐτοκτονίας, 256. – Ὅπως εἶναι, 259. – Τρυφερότητα, 264. – Ἐνωση, 266. – Ἀλήθεια, 270. – Sobria ebrietas 273.

Ἡ ἀναγκαιότητα τοῦ παρόντος βιβλίου βασίζεται στην ἀκόλουθη ἐκτίμηση: ὁ ἐρωτικός λόγος χαρακτηρίζεται σήμερα ἀπό μίαν ἄκρα μοναξιά. Τό λόγο αὐτό τόν μιλοῦν χιλιάδες ὑποκείμενα (ποιός ξέρει, ἄραγε;), ἀλλά δέν τόν στηρίζει κανείς. Τόν ἔχουν ἐγκαταλείψει πλήρως οἱ περιορρέουσες γλώσσες, οἱ ὁποῖες ἤ τόν ἀγνοοῦν, ἤ τόν ὑποτιμοῦν, ἤ τόν χλευάζουν. Ἔτσι, ὁ λόγος αὐτός βρίσκεται ἀποκομμένος, ὄχι μόνο ἀπό τήν ἐξουσία, ἀλλά καί ἀπό τούς μηχανισμούς της (ἐπιστῆμες, γνώσεις, τέχνες). Ὅταν ἕνας λόγος παρεκκλίνει κατ' αὐτό τόν τρόπο, συρόμενος ἀπό τήν ἴδια του τή δύναμη, πρὸς τήν κατεύθυνση τοῦ ἀνεπίκαιρου, καί φέρεται ἐκτός πάσης ἀγγελαιότητος, δέν ἔχει ἄλλη ἐπιλογή: πρέπει νά ἀποδῆ ὁ τόπος, ὁ ἰσχνότατος ἔστω, μιᾶς κατάφασης. Ἡ κατάφαση αὐτή εἶναι, ἐν ὀλίγοις, τό θέμα τοῦ βιβλίου πού ἐγκαινιάζεται ἐδῶ.

Πῶς χτίστηκε τό παρόν βιβλίο

Ἔτσι ξεκίνησαν μέ βία τήν ἀρχή: ὁ ἐρωτευμένος δέν πρέπει νά ἀναχθεῖ σέ ἓνα ἀπλό ὑποκειμένο-φορέα συμπτωμάτων· αὐτό πού πρέπει, εἶναι νά προβληθεῖ ὅποιο ἀνεπίκαιρο, καί ἄρα ἄτρεπτο, στοιχεῖο περιέχει στή φωνή του. Ἔτσι ἐπελέγη μιὰ «δραματική» μέθοδος πού ἀποποιεῖται τά παραδείγματα καί στηρίζεται ἀποκλειστικά στή δράση μιᾶς πρωτογενοῦς γλώσσας (ἀποκλείεται ὅποιαδήποτε μεταγλώσσα). Ὑποκαταστήσαμε, λοιπόν, τήν περιγραφή τοῦ ἐρωτικοῦ λόγου μέ τό ὁμοίωμά του, καί ἀποδώσαμε στό λόγο αὐτό τό βασικό του πρόσωπο, πού εἶναι τό πρῶτο πρόσωπο τοῦ ἐνικοῦ (τό ἐγώ), οὕτως ὥστε νά σκηνοθετήσουμε μιάν ἐκφώνηση καί ὄχι μιάν ἀνάλυση. Προτείνουμε, ἂν θέλετε, ἓνα πορτρέτο, πού δέν εἶναι ὅμως ψυχολογικό ἀλλά δομικό: παρουσιάζει καί μᾶς προτείνει νά διαβάσουμε μιὰ θέση ὁμιλίας – τή θέση κάποιου πού μιᾶ μέσα του ἐρωτικά ἀπέναντι στόν ἄλλο (τό ἀγαπημένο ἀντικείμενο) πού δέ μιᾶ.

1. Σχήματα

Dis-cursus (= Λόγος) σημαίνει ἀρχικά: τρέξιμο ἐδῶ κι ἐκεῖ, πηγαιν' ἔλα, «διαδήματα», «μηχανορραφίες». Πράγματι, ὁ ἐρωτευμένος δέν παύει νά τρέχει μέσα στό μυαλό του, νά ἐπιχειρεῖ νέα διαδήματα, νά μηχανορραφεῖ ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ του. Ὁ λόγος του ὑπάρχει μόνο μέ τή μορφή γλωσσικῶν ριπῶν πού προκαλοῦνται ἐντός του ἀπό ἀσήμαντες, τυχαῖες περιστάσεις.

Αὐτά τά θραύσματα λόγου μποροῦμε νά τά ὀνομάσου-

με σχήματα. Τή λέξη δέν πρέπει νά τήν ἐκλάβουμε μέ τή ρητορική, ἀλλά μᾶλλον μέ τή γυμναστική ἢ χορογραφική, κοντολογίς, μέ τήν ἑλληνική της ἔννοια: τό σχῆμα τῶν Ἑλλήνων δέν εἶναι τό δικό μας «schéma», ἀλλά κάτι πολύ πιό ἔντονο: ἡ χειρονομία τοῦ σώματος ὅπως τό συλλαμβάνουμε νά δοῦν, ὄχι ὅπως τό ἀτενίζουμε νά ἀναπαύεται. Εἶναι τό σῶμα τῶν ἀθλητῶν, τῶν ρητόρων, τῶν ἀγαλμάτων: ὅ,τι μπορεῖ νά ἀκίνητοποιηθεῖ ἀπό τό τεταμένο σῶμα. Τό ἴδιο ἰσχύει καί γιά τόν ἐρωτευμένο πού κατατρούχεται ἀπό τά σχήματά του: σπαρταρᾷ ἐπιδιδόμενος σ' ἕνα κάπως τρελό ἄθλημα, ἀναλώνεται σάν ἀθλήτης· φρασεολογεῖ σάν ρήτορας· συλλαμβάνεται, ἀπολιθωμένος μέσα σ' ἕνα ρόλο, σάν ἄγαλμα. Τό σχῆμα εἶναι ὁ ἐρωτευμένος ἐν ὥρᾳ ἐργασίας.

Τά σχήματα ἀρχίζουν νά διαγράφονται μόλις μπορεῖς νά ἀναγνωρίσεις μέσα στόν περαστικό λόγο κάτι πού διάβασες, ἄκουσες, ἔνωσες. Τό σχῆμα εἶναι κομμένο γύρω γύρω (σάν σημεῖο) καί ἀξιωματικόνευτο (σάν εἰκόνα ἢ παραμύθι). Τό σχῆμα θεμελιώνεται ἀπό τή στιγμή πού κάποιος μπορεῖ νά πεῖ: «Τί ἀληθινό πού εἶναι αὐτό! Τήν ἀναγνωρίζω αὐτή τή γλωσσική σκηνή». Οἱ γλωσσολόγοι χρησιμοποιοῦν σάν βοηθό σέ ὀρισμένες ἐπιχειρήσεις μέσα στό χῶρο τῆς τέχνης τους κάτι πολύ ἀόριστο: τό γλωσσικό συναίσθημα. Γιά νά συγκροτηθοῦν τά σχήματα, χρειάζεται, οὔτε λίγο οὔτε πολύ, ἕνας ἀντίστοιχος ὁδηγός: τό ἐρωτικό συναίσθημα.

Κατά βάθος, δέν ἔχει σημασία πού ἡ διασπορά τοῦ κειμένου εἶναι ἀλλοῦ πλούσια κι ἀλλοῦ φτωχή. Μήν ξεχνᾶμε πώς ὑπάρχουν νεκροί χρόνοι, πώς ἀρκετά σχήματα ἀλλάζουν κατεύθυνση ἀπότομα. Ὅρισμένα ἄλλα πάλι, ὄντας ὑποστάσεις τοῦ συνόλου τοῦ ἐρωτικοῦ λόγου, χαρακτηρίζονται ἀπό τή σπανιότητα – τή φτώχεια – τῆς οὐσίας: τί νά πεῖς γιά τή Χαύνωση, τήν Εἰκόνα, τήν Ἐρωτική ἐπιστολή, ἀπό τή στιγμή πού ὅλος ὁ ἐρωτικός λόγος ὑφαίνεται ἀπό πόθο, φαντασιώσεις καί δηλώσεις; Ὅμως ἐκεῖνος πού διατυπώνει αὐτό τό λόγο καί ἀποτεμνει τά ἐπεισόδιά του, δέν ξέρει ὅτι μ' ὄλα αὐτά θά φτια-

χτει ένα βιβλίο. Δέν ξέρει ακόμη πώς, σάν καλό υποκείμενο του πολιτισμικού γίνεσθαι, δέν πρέπει ούτε νά αὐτοεπαναλαμβάνεται, ούτε νά υποπίπτει σέ ἀντιφάσεις, ούτε νά βλέπει τό ὅλον σάν μέρος. Ξέρει μόνο πώς αὐτό πού περνᾶ ἀπό τό μυαλό του τήν τάδε στιγμή, σημαδεύεται σάν ἀποτύπωμα ἑνός κώδικα (παλιά, θά ἦταν ὁ ἐρωτικός κώδικας τῶν εὐγενῶν ἢ ὁ Χάρτης τῆς Ἀγάπης).

Τόν κώδικα αὐτόν μπορεῖ κανεῖς νά τόν φορτίσει μέ τά δεδομένα τῆς προσωπικῆς του ἱστορίας. Ἐρα τό σχῆμα, λειψό ἢ ὄχι, πρέπει νά ὑπάρχει, ἡ θέση (ἢ θήκη) πρέπει νά ἔχει κρατηθεῖ. Σάμπως νά εἶχαμε δηλαδή μιᾶ ἐρωτική Τοπική, πού τό σχῆμα της θά ἦταν ἕνας τόπος. Ὅμως μιᾶ Τοπική εἶναι πάντα ἐνμέρει κενή: ἡ Τοπική εἶναι, καταστατικά, κατά τό ἥμισυ κωδικοποιημένη καί κατά τό ἥμισυ προβολική (ἢ, ἂν θέλετε, προβολική ἐπειδή εἶναι κωδικοποιημένη). Ὅσα λέγονται ἐδῶ γιά τήν ἀναμονή, τό ἄγχος, τήν ἀνάμνηση, δέν εἶναι τίποτ' ἄλλο ἀπό μιᾶ ταπεινή προσθήκη πού προσφέρεται στόν ἀναγνώστη γιά νά τήν ἀρπάξει, νά κόψει καί νά ράψει, νά τήν περάσει ἐπειτα σέ ἄλλους. Οἱ παῖκτες, γύρω γύρω ἀπό τό σχῆμα, ξαμολοῦν τό ζωάκι – γιά μιᾶ στιγμή, ὅσο κρατᾶ, πές, μιᾶ τελευταία παρένθεση, κάποιος κρατᾶ τόν κρίκο γιά ἕνα ἐπιπλέον δευτερόλεπτο πρὶν τόν πετάξει στό διπλανό του. (Τό ἰδεῶδες γιά τό βιβλίο θά ἦταν νά ἀποτελοῦσε μιᾶ συνεργατική: «Στούς Ἀναγνώστες – στούς Ἐρωτευμένους – Ἀντάμα».)

Στήν κεφαλίδα κάθε σχήματος δέν παρατίθεται ὁ ὀρισμός του, ἀλλά τό ἐπιχείρημά του. Ἐπιχείρημα, Argumentum: «ἔκθεση, διήγηση, περίληψη, δραμάτιο, ἐπινοημένη ἱστορία». Προσθέτω: ἀποστασιοποιητικό ἐργαλεῖο, πινακίδα τύπου Μπρέχτ. Τό ἐπιχείρημα δέν ἀναφέρεται σ' αὐτό πού εἶναι τό ἐρωτευμένο ὑποκείμενο (δέν ὑπάρχει κανεῖς παράγοντας ἐξωτερικός ὡς πρὸς τό ὑποκείμενο, κανεῖς λόγος περὶ ἐρωτος) ἀλλά σ' αὐτό πού λέει. Ἄν ὑπάρχει σχῆμα μέ τίτλο «Ἄγχος», εἶναι γιατί τό ὑποκείμενο ἀναφωνεῖ μερικές φορές (χωρίς νά νοιάζεται γιά τήν κλινική σημασία τοῦ ὄρου) «Ἐχω ἄγχος!» «Ango-

scial'», τραγουδά κάποιον ή Κάλλας. Τό σχήμα μοιάζει κάπως μέ ἄρια. Τήν ἄρια τήν ἀναγνωρίζεις, τήν ἀναθυμᾶσαι καί τή χειρίζεσαι μέ βάση τούς πρώτους πρώτους στίχους της («Θέλω νά ζήσω τοῦτο τό ὄνειρο», «Μάτια μου χύστε δάκρυα», «Lucevan le stelle», «Piangerò la mia sorte»). Τό ἴδιο ἰσχύει καί γιά τό σχήμα: ἐκκινεῖ ἀπό μιά γλωσσική πτυχή (κάτι σάν στίχος, ρεφραίν, ἐλαφρή μελωδία) πού τό ὑφαίνει, τό ἀρθρώνει μέσα στό σκοτάδι.

Λέγεται πώς μόνο οἱ λέξεις ἔχουν χρήσεις, ὄχι οἱ φράσεις. Ὅμως στό βάθος κάθε σχήματος κεῖται μιά φράση, συχνά ἄγνωστη (ἀσύνειδη;), πού ἔχει τή χρήση της μέσα στή σημαίνουσα οἰκονομία τοῦ ἐρωτευμένου ὑποκειμένου. Αὐτή ἡ μητρική φράση (ἐδῶ ἀπλῶς ὀρίζεται ἀξιωματικά) δέν εἶναι μιά φράση πλήρης, δέ συνιστᾶ ἓνα ἄρτιο μήνυμα. Ἡ κινούσα ἀρχή της δέ θρῖσκεται σ' αὐτό πού λέει, ἀλλά σ' αὐτό πού ἀρθρώνει: πρόκειται, σέ τελική ἀνάλυση, γιά μιά «συντακτική ἄρια», γιά ἓναν «τρόπο κατασκευῆς». Λογουχάρη, ὅταν τό ὑποκείμενο περιμένει τό ἀγαπημένο ἀντικείμενο σ' ἓνα ραντεβού, μιά φραστική ἄρια ἔρχεται καί ξανάρχεται μέσα στό νοῦ του: «Ὅπως καί νά ἔχει, δέν εἶναι πρόπον...», ἢ «αὐτός/αὐτή θά μπορούσε κάλλιστα...», ἢ «αὐτός/αὐτή ξέρει ὥστόσο πώς...» Θά μπορούσε τί; Ξέρει τί; Δέν ἔχει σημασία – τό σχήμα «Ἀναμονή» ἔχει κιόλας διαμορφωθεῖ. Οἱ φράσεις αὐτές εἶναι μητρες σχημάτων, ἀκριβῶς ἐπειδή παραμένουν μετέωρες: δηλώνουν τό πρωτογενές συναίσθημα καί σταματοῦν – ὁ ρόλος τους ἔχει τελειώσει. Οἱ λέξεις ποτέ δέν εἶναι τρελές (τό πολύ πολύ νά ἔναι διεστραμμένες), τρελή εἶναι ἡ σύνταξη. Μήπως τό ὑποκείμενο δέν ἀναζητᾶ τή θέση του στό ἐπίπεδο τῆς φράσης – καί δέν τή θρῖσκει – ἢ, τελικά, θρῖσκει μιά κίβδηλη θέση πού τοῦ τήν ἐπιβάλλει τό γλωσσικό ὄργανο; Στό βάθος τοῦ σχήματος ὑπάρχει κάτι ἀπό τή «φραστική παραίσθηση» (Φρόνιτ, Λακάν): μιά φράση κολοδή, πού περιορίζεται τίς περισσότερες φορές στό συντακτικό της τμήμα «Μόλο πού εἶσαι...», «Ἄν ὄφειλες καί πάλι...»). Ἔτσι παράγεται ὁ τρόμος πού ἀποπνέει κάθε σχήμα: ἀκόμα καί τό πιό ἥπιο

φέρει ἐντός του τή φρικίαση ἑνός μετεωρισμοῦ: μέσα του ἀκούω τό ποσειδώνειο, τό θυελλῶδες quos ego...

2. Τάξη

Στή διάρκεια τῆς ἐρωτικῆς ζωῆς, τά σχήματα ἀναδύονται μέσα στό μυαλό τοῦ ἐρωτευμένου ὑποκειμένου χωρίς καμιά τάξη, γιατί ἐξαρτιοῦνται κάθε φορά ἀπό κάτι τυχαῖο (ἐνδογενές ἢ ἐξωγενές). Κάθε τέτοιο ἀπροσδόκητο συμβάν ἔχει μιὰ ἐπίπτωση (κυριολεκτικά: «πέφτει κατακέφαλα») στόν ἐρωτευμένο, καί τόν κάνει νά ἀντλεῖ ἀπό τό ἀπόθεμα (τό θησαυρό;) τῶν σχημάτων, ἀνάλογα μέ τίς ἀνάγκες, τίς ἐπιταγές ἢ τίς προτιμήσεις τοῦ φαντασιακοῦ του. Τό σχῆμα θρυμματίζεται, πάλλεται μόνο του, σάν ἦχος ξεκομμένος ἀπό κάθε μελωδία – ἢ ἐπαναλαμβάνεται, κατά κόρον, σάν μοτίβο μιᾶς ἰπτάμενης μουσικῆς. Καμιά λογική δέ συνδέει τά σχήματα μήτε καθορίζει τή συνάφειά τους: τά σχήματα δέν ὑπόκεινται σέ συνταγματικές δεσμεύσεις, κεῖνται ἐκτός διηγῆσεως. Εἶναι Ἐρινύες πού ἀνταριάζονται, συγκρούονται, κατευνάζονται, ἐπανερχονται, ἀπομακρύνονται χωρίς καμιά τάξη. Ἡ κίνησή τους θυμίζει τό πέταγμα τοῦ κοκκοπινοῦ. Ὁ ἐρωτικός *dis-cursus* (λόγος) δέν εἶναι διαλεκτικός. Κάνει κύκλο σάν ἀτελεύτητος ἡμεροδείκτης, σάν ἐγκυκλοπαίδεια τοῦ συναισθηματικοῦ πολιτισμικοῦ γίνεσθαι (στόν ἐρωτευμένο ὑπάρχει κάτι ἀπό τόν Μπουθάρο καί τόν Πεκυσέ).

Χρησιμοποιώντας γλωσσολογικούς ὄρους, θά λέγαμε ὅτι τά σχήματα εἶναι διανεμητικά ἀλλά ὄχι ἀπαρτιωτικά. Παραμένουν πάντα στό ἴδιο ἐπίπεδο: ὁ ἐρωτευμένος μιλά μέ πακέτα φράσεων, ἀλλά δέν ἀρτιώνει τίς φράσεις αὐτές σ' ἕνα ἀνώτερο ἐπίπεδο, σ' ἕνα ἔργο. Ὁ λόγος του εἶναι ὀριζόντιος: δέν ὑπάρχει ὑπέρβαση, σωτηρία, μυθιστόρημα (ὑπάρχει ὁμως μπόλικο μυθιστορηματικό στοιχεῖο). Φυσικά, κάθε ἐρωτικό ἐπεισόδιο μπορεῖ νά εἶναι

προικισμένο μέ ένα νόημα: γεννιέται, αναπτύσσεται και πεθαίνει· ακολουθεί ένα δρόμο πού μπορείς πάντα νά τόν ἐρμηνεύσεις σύμφωνα μέ μιά αἰτιότητα ἢ σκοπιμότητα, καί στήν ἀνάγκη μάλιστα νά βγάλεις καί κάποια ἠθικά συμπεράσματα («Ἕμουν τρελός, μά τώρα γιαιτρεύτηκα», «Ὁ ἔρωτας εἶναι μιά ἀπάτη καί πρέπει ἀπό τώρα καί στό ἐξῆς νά εἶσαι κουμπωμένος ἀπέναντί του», κτλ.). Ἔχουμε νά κάνουμε ἐδῶ μέ τήν ἐρωτική ἱστορία, τήν ὑποδουλωμένη στό μέγα ἀφηγηματικό Ἔτερον, στήν κοινή γνώμη πού ὑποτιμᾷ κάθε ἀκραία δύναμη καί ὑπαγορεύει στό ὑποκείμενο νά ἀναγάγει μόνο του τή μεγάλη φαντασιακή ροή πού τό διαπερνᾷ ἄτακτα καί ἀτέρονα σέ μιά ἐπώδυνη, νοσηρή κρίση, ἀπό τήν ὁποία πρέπει νά γιαιτρευτεῖ («Γεννιέται, ἀκμάζει, προξενεῖ πόνο καί περνᾷ», ὅπως κάθε ἱποκράτεια νόσος). Ἡ ἐρωτική ἱστορία (ἢ «περιπέτεια») εἶναι τό τίμημα πού πρέπει νά καταβάλλει ὁ ἐρωτευμένος στόν κόσμο, ἂν θέλει νά συμφιλιωθεῖ μαζί του.

Ἐντελῶς διαφορετικός ὅμως εἶναι ὁ λόγος, ὁ μονόλογος, τά κάτ' ἰδίαν πού συνοδεύουν τήν ἱστορία αὐτή χωρίς ποτέ νά τήν ἔχουν ὑπόψη. Ἀρχή τοῦ λόγου αὐτοῦ (καί τοῦ κειμένου πού ἀποτελεῖ παράστασή του) εἶναι ὅτι τά σχήματά του δέν μποροῦν νά καταταχθοῦν, δηλαδή νά διαταχθοῦν, νά μποῦν σέ παράταξη, νά συγκλίβουν πρὸς ἕνα τέρμα (πρὸς μιά κατασκευή): δέν ὑπάρχουν πρῶτα καί τελευταῖα. Γιά νά δηλώσουμε ἐδῶ ὅτι τό ἀντικείμενό μας δέν εἶναι μιά ἱστορία ἔρωτος (ἢ: ἡ ἱστορία ἐνός ἔρωτα), γιά νά ἀπολακτίσουμε τόν πειρασμό τοῦ νοήματος, ἔπρεπε ἀπαραιτήτως νά διαλέξουμε μιά τάξη ἀπολύτως μὴ σημαίνουσα. Ὑποτάξαμε λοιπόν αὐτή τήν ἀκολουθία τῶν σχημάτων (ἀναπόφενκτα, ἀφοῦ τό βιβλίον εἶναι καταδικασμένο, ἐξ ὀρισμοῦ, νά ἔχει μιά πορεία) στό συνδυασμό δύο ἀυθαίρετων ἀρχῶν: ὀνομασία καί ἀλφάβητο. Ὡστόσο, οἱ ἀυθαιρεσίες αὐτές ἐλέγχονται: ἡ πρώτη ἀπό τή σημασιολογική συνθήκη (ἀνάμεσα σ' ὅλες τίς λέξεις τοῦ λεξικοῦ, δύο ἢ τρεῖς μόνο μποροῦν νά ἀποδοθοῦν σέ κάθε σχῆμα), ἡ δεύτερη ἀπό τήν προαι-

ώνια σύμβαση πού διέπει τή σειρά τοῦ ἀλφαριθήτου μας. Ἐπομένως, ἔτσι, τίς πανουργίες τοῦ καθαροῦ τυχαίου πού θά μπορούσε κάλλιστα νά ἀποδώσει λογικές ἐνότητες. Γιατί, ὅπως λέει ἕνας μαθηματικός, δέν πρέπει «νά ὑποτιμοῦμε τήν ἰκανότητα πού ἔχει ἡ τύχη νά γεννᾷ τέρατα». Μιά τέτοια τερατογονία θά εἶχαμε στή συγκεκριμένη περίπτωση ἂν, μέσα ἀπό μιὰ ὀρισμένη τάξη τῶν σχημάτων, προέκυπτε μιὰ «φιλοσοφία τοῦ ἔρωτα», ἐκεῖ πού δέ θά ἔπρεπε νά περιμένει κανεῖς παρὰ μόνο τήν κατάφασή του.

3. Ἐναφορές

Γιά νά συνθέσουμε αὐτό τό ἐρωτευμένο ὑποκείμενο, «συναρμολογήσαμε» κομμάτια ποικίλης προελεύσεως. Εἶναι αὐτά πού προέρχονται ἀπό τήν τακτική ἀνάγνωση ἐνός βιβλίου – τοῦ Βέρθερου τοῦ Γκαίτε. Εἶναι αὐτά πού προέρχονται ἀπό ἐπίμονα διαβάσματα (τό Συμπόσιο τοῦ Πλάτωνα, τό Ζέν, ἡ ψυχανάλυση, ὀρισμένοι Μυστικοί, ὁ Νίτσε, τά γερμανικά ἐρωτοτρογάγουδα). Εἶναι ἐκεῖνα πού προέρχονται ἀπό περιστασιακά διαβάσματα. Εἶναι τά ἄλλα πού προέρχονται ἀπό συζητήσεις μέ φίλους. Εἶναι, τέλος, αὐτά πού θγαίνουν ἀπό τήν ἴδια τή ζωή.

Ὅτι προέρχεται ἀπό τά βιβλία καί τοὺς φίλους, δηλώνεται μερικές φορές στό περιθώριο τοῦ κειμένου μέ τή μορφή ὀνομάτων, γιά τά βιβλία, καί ἀρχικῶν, γιά τοὺς φίλους. Οἱ ἀναφορές αὐτές δέ γίνονται γιά λόγους κύρους, ἀλλά γιά λόγους φιλίας: δέν ἐπικαλοῦμαι ἐγγυήσεις, ἀπλῶς θυμίζω, μ' ἕνα εἶδος φευγαλέου χαιρετισμοῦ, αὐτόν πού μέ γοήτευσε, μέ ἔπεισε, μοῦ χάρισε γιά μιὰ στιγμή τήν ἡδονή τοῦ νά καταλαβαίνεις (μήπως καί τοῦ νά σέ καταλαβαίνουν;). Ἐφήσαμε λοιπόν σέ πολλές περιπτώσεις αὐτές τίς ὑπομνήσεις διαβασμάτων καί ἀκουσμάτων σέ κατάσταση ρευστή, ἡμιτελή, στήν κατάσταση πού ἀρμόζει σ' ἕνα λόγο πού ἡ ὑπατή ἀρχή του

δέν εἶναι ἄλλη ἀπό τή μνήμη τῶν τόπων (τῶν βιβλίων, τῶν συναντήσεων) ὅπου διάβασες, εἶπες ἢ ἄκουσες τό τάδε πράγμα. Γιατί, ἂν ἐδῶ ὁ συγγραφέας δανεῖζει στό ἐρωτευμένο ὑποκείμενο τήν «κουλτούρα» του, ἐκεῖνο, σέ ἀντάλλαγμα, τοῦ μεταγγίζει τήν ἀθωότητα τοῦ φαντασιακοῦ του πού ἀδιαφορεῖ γιά τίς σωστές χρήσεις τῆς γνώσης.

Ἐδῶ, λοιπόν,
μιλᾷ
ἓνας ἐρωτευμένος
καί λέει :

« Χάνομαι, ὑποκύπτω... »

ΧΑΝΟΜΑΙ. Πνοή ἀφανισμοῦ πού φτάνει στό ἐρωτευμένο ὑποκείμενο ἀπό τήν ὁδὸ τῆς ἀπελπισίας ἢ τῆς πλήρωσης.

1. Ὑποφύλαξις ὡρες μιά πληγὴ κι ἄλλες ὡρες μιά εὐτυχία μου γεννᾷ τὴν ἐπιθυμία νά χαθῶ.
Σήμερα τό πρωί (στήν ἐξοχή) ὁ καιρὸς εἶναι μουντός, μαλακός. Ὑποφέρω (μά δέν ξέρω ἀπό τί). Γιά μιά στιγμή ὁ νοῦς μου πάει στήν αὐτοκτονία, ἀπαλλαγμένος ἀπό κάθε μνησίκακη διάθεση (δέν ἀσκῶ ἐκδιασμό σέ κανέναν). Εἶναι μιά σκέψη ξέθωρη, πού δέν ἐπιφέρει καμιά ρήξη (δέ «σπάζει» τίποτε), μιά σκέψη πού δένει μέ τό χρώμα (τὴ σιωπὴ, τὴν παραίτηση) αὐτοῦ τοῦ πρωينوῦ.

Μιάν ἄλλη μέρα, περιμένουμε τό καρᾶδι στήν ὄχθη μιᾶς λίμνης, κάτω ἀπό βροχή. Μοῦ ἔρχεται καί πάλι ἡ ἴδια πνοή ἀφανισμοῦ – τούτη τὴ φορά ἀπό εὐτυχία. Ἔτσι, μέ πλακώνει, κάποτε, ἡ δυστυχία ἢ ἡ χαρά, χωρὶς νά ἐπακολουθεῖ καμιά ταραχή. Κανένα πάθος δέν ὑπάρχει πιά : εἶμαι διαλυμένος, ὄχι κομματιασμένος. Πέφτω, κατρακυλῶ, λιώνω. Ἡ σκέψη αὐτὴ, σκέψη πού ἄγγιξα,

ΒΕΡΘΕΡΟΣ: «Μ' αὐτές τίς σκέψεις νιώθω νά χάνομαι, νά ὑποκύπτω κάτω ἀπό τὴ δύναμη τῶν θεσπέσιων ὀραμάτων» (4). «Θά τὴ δῶ [...] Τά πάντα, ναί, τά πάντα, ἐξαφανίζονται μπροστά σ' αὐτὴ τὴν προοπτική, λές καί τά καταπίνει ἡ ἄβυσσος» (43).

δοκίμασα, ψηλάφησα (ὅπως ψηλαφεῖ κανείς μέ τό πόδι του τό νερό), ἐνδέχεται νά ἐπιστρέψει. Εἶναι μιά σκέψη πού δέν ἔχει τίποτε τό πανηγυρικό.

Αὐτό ἀκριβῶς τό πράγμα εἶναι ἡ *ἠπιότητα*.

2. Ἡ πνοή ἀδύσσου μπορεῖ νά προέρχεται ἀπό μιά πληγή, μπορεῖ ὅμως νά πηγάζει κι ἀπό μιά στενή ἔνωση. Θά πεθάνουμε μαζί γιατί ἀγαπιόμαστε: θάνατος ἀνοιχτός, σάν διάλυση σέ αἰθέρα, θάνατος κλειστός, τοῦ τάφου τοῦ κοινοῦ.

Τριστάνος

Μπωντλαίρ

Ἡ ἀδυσσος εἶναι μιά στιγμή ὑπνωσης. Λειτουργεῖ ἐδῶ μιά ὑποβολή πού μοῦ ἐπιβάλλει νά ἐξαφανιστῶ χωρίς νά σκοτωθῶ. Ἴσως σ' αὐτό νά ὀφείλεται ἡ ἠπιότητα τῆς ἀδύσσου: ἐγώ δέν ἔχω καμιάν εὐθύνη, ἡ πράξη (τοῦ θνήσκειν) δέν πέφτει στούς ὤμους μου: ἐγώ ἐμπιστεύομαι στόν ἑαυτό μου, μεταθέτω τόν ἑαυτό μου (σέ ποιόν; στό Θεό, στή Φύση, στά πάντα ἐκτός ἀπό τόν ἄλλον).

Ρούσμπροκ

3. Ὅταν χάνομαι μ' αὐτό τόν τρόπο εἶναι γιατί δέν ὑπάρχει πιά γιά μένα θέση πουθενά, οὔτε καί μέσα στό θάνατο. Ἄφαντη ἡ εἰκόνα τοῦ ἄλλου – στήν ὁποία εἶχα προσκολληθεῖ καί μέ τήν ὁποία ζοῦσα. Τήν εἰκόνα αὐτή ἄλλοτε φαίνεται νά τήν ἀπομακρύνει γιά πάντα ἀπό κοντά μου μιά (ἀσήμαντη) καταστροφή, κι ἄλλοτε πάλι μέ ξαναφέρει κοντά της μιά ὑπέρομη εὐτυχία. Ὅπως

ΤΡΙΣΤΑΝΟΣ: «Μές στό εὐλογημένο βάραθρο τοῦ ἀπέραντου αἰθέρα, μέσα στήν ὑπέροχη ψυχή σου, ἀπέραντη ἀπεραντοσύνη, βουλιάζω καί χάνομαι, χωρίς συνείδηση, ὦ ἠδονή!» (Θάνατος τῆς Ἰζόλδης).

ΜΠΩΝΤΛΑΙΡ: «Ἐνα θράδυ καμωμένο ἀπό χροῦμα μυστικό, ρόδινο καί κυανό, Θ' ἀνταλλάξουμε μιά μοναδική ἀστραπή, Σάν μακρόσυρτο λυγμό πού θά κουβαλᾷ τόν ἀποχωρισμό» (Ὁ θάνατος τῶν ἐραστῶν).

ΡΟΥΣΜΠΡΟΚ: «... ἡ ἀνάπαυση τῆς ἀδύσσου» (40).

καί νά 'χει, ἀποκομμένον ἢ διαλυμένο, δέ μέ περισυλλέγει κανείς. Ἐπέναντί μου μήτε ἐγώ μήτε ἐσύ, μήτε ὁ θάνατος. Δέν ὑπάρχει τίποτε πιά γιά νά μιλήσω μαζί του.

(Περιέργως, ἡ πτώση τοῦ ἐρωτικοῦ Φαντασιακοῦ συντελεῖται τήν ὥρα πού ὑλοποιεῖται τό ἀκραῖο ἐνέργημα αὐτοῦ τοῦ Φαντασιακοῦ – ὁ ἐκμηδενισμός, ἐπειδή διώχτηκες ἀπό τήν εἰκόνα ἢ συγχωνεύτηκες μαζί της. Στό ἐλάχιστο διάστημα πού κρατᾶ αὐτός ὁ κλονισμός, χάνω τή δομή τοῦ ἐρωτευμένου. Πρόκειται γιά ἕνα πένθος πεποιημένο, μὴ λειτουργικό: κάτι σάν ἀπαλλακτικό βούλευμα.)

4. Ἐρωτευμένος λοιπόν μέ τό θάνατό; Μεγάλος λόγος, προκειμένου γιά ἕνα ἡμισυ. *half in love with easeful death* (Keats): ὁ θάνατος ἀπελευθερωμένος ἀπό τό θνήσκειν. Μέ κυριεύει τότε ἡ ἐξῆς φαντασίωση: μέ πιάνει μιά ἡπια αἰμορραγία πού δέν ἐκδηλώνεται ἀπό κανένα σημεῖο τοῦ σώματός μου, ἕνας σχεδόν ἄμεσος μαρasmus, ὑπολογισμένος ἔτσι ὥστε νά 'χω τό χρόνο νά πάψω νά ὑποφέρω προτοῦ ἐκλείψω. Βυθίζομαι φευγαλέα σέ ἕναν κίβδηλο συλλογισμό περί θανάτου (κίβδηλο μέ τήν ἔννοια πού μπορεῖ νά εἶναι κίβδηλο ἕνα ἀντικείμενο): σκέφτομαι τό θάνατο *παράμερα*: τόν σκέφτομαι σύμφωνα μέ μιά ἀσυλλόγιστη λογική, παρεκκλίνω καί θγαίνω ἔξω ἀπό τή σφαῖρα τοῦ μοιραίου ζεύγους πού συνδέει, ἀντιπαραθέτοντάς τα, τά δύο στοιχεῖα: θάνατος – ζωή.

- Σάργε 5. Ἄραγε ἡ ἄβυσσος νά εἶναι ἕνας καιρῖος ἐκμηδενισμός; Προσωπικά, δέ θά δυσκολευόμουν νά τήν ἐννοήσω, ὄχι σάν μιά ἀνάπαυση, ἀλλά σάν μιά *συγκίνηση*. Καλύπτω τό πένθος μου πίσω ἀπό μιά φυγή. Διαλύομαι, ἐξατμί-

ΣΑΡΤΡ: Γιά τήν ἐξαφάνιση καί τό θυμό ὡς φυγή, *Σχέδιο γιά μιά θεωρία τῶν συγκινήσεων*. [Esquisse d' une théorie des émotions].

ζομαι, για να ξεφύγω απ' αυτή τή συμπαγή κατάσταση, απ' αυτή τήν έμφραξη πού μέ καθιστά ύπεύθυνο ύποκείμενο. Βγαίνω – και νιώθω έκσταση.

Στήν όδό Cherche-Midi, ύστερα από μιá δύσκολη βραδιά, ό Χ μου έξηγοϋσε πολύ κανονικά, μέ φωνή σταθερή και φράσεις στρογγυλές, χωρίς ίχνος άσάφειας, πώς μερικές φορές έπιθυμοϋσε να εξαφανιστεί· λυπόταν πού δέν μποροϋσε ποτέ να εκλείψει κατά βούληση.

Τά λόγια του δήλωναν ότι τίς στιγμές εκείνες έπιθυμοϋσε να ύποκύψει στήν άδυναμία του, να μην άντιστέκεται στήν πληγή πού του προξενεί ό κόσμος. Ταυτόχρονα όμως, ύποκαθιστοϋσε αυτή τή φθίνουσα δύναμη μέ μιá άλλη δύναμη, μιá άλλη κατάφαση: *άπέναντι και ένάντια στά πάντα αναλαμβάνω μιάν άρνηση θάρρους, άρα μιάν άρνηση ήθικης*: αυτό όμολογοϋσε ή φωνή του Χ.

‘Ο άπών

ΑΠΟΥΣΙΑ. Καθε(γλωσσικό έπεισόδιο) που φέρονει στο προσκή-
νιο την άπουσία του αγαπημένου αντικειμένου – όποια κι αν
είναι ή αίτια και ή διάρκεια αυτής της άπουσίας – και τείνει
νά προσδώσει στην άπουσία τή μοοφή της έγκατάλειψης.

1. Πολλά lieder, μελωδίες και τραγούδια για τήν έρωτική
άπουσία. Κι όμως, τούτο τό κλασικό σχήμα δέν τό συ-
ναντουόμε στο *Βέρθερο*. ‘Ο λόγος είναι άπλός: έδώ τό
αγαπημένο αντικείμενο (Καρλότα) δέν αλλάζει θέση.
‘Αντίθετα, αυτό που άπομακρύνεται, σέ μιά όρισμένη
στιγμή, είναι τό έρωτευμένο ύποκειμένο (Βέρθερος).
‘Αλλά ή άπουσία ύπάρχει μόνο σάν άπουσία του άλλου:
ό άλλος φεύγει, έγώ μένω. ‘Ο άλλος είναι συνεχώς σέ
κατάσταση άναχώρησης, ταξιδιού· έχει, από έσωτερική
διάθεση, τήν τάση της άποδημίας, της φυγής. Ένώ έγώ
πού αγαπώ είμαι, από αντίθετη έσωτερική διάθεση, δε-
μένος μέσα στό χώρο, ακίνητος, διαθέσιμος, σέ κατά-
σταση άναμονής, σωριασμένος στή θέση μου, ύποφέρον-
τας, σάν ένα πακέτο παραπεταμένο σέ κάποια γωνιά
ένός σταθμού. ‘Η έρωτική άπουσία είναι μονής κατευ-
θύνσεως και μπορεί νά διατυπωθεί μόνο από αυτόν που
μένει. όχι από αυτόν που φεύγει: τό έγώ, πάντα παρόν,
σπνσιτάται μόνο άπέναντι στό έσύ που συνεχώς άπου-
σιάζει. Για νά εκφράσω τήν άπουσία πρέπει νά δεχτώ
έξαρχής ότι ή θέση του ύποκειμένου και ή θέση του άλ-
λου δέν μπορούν νά αντιμετατεθούν. Είναι σάν νά λέω:
«‘Αγαπιέμαι λιγότερο άπ’ όσο αγαπώ».

2. Ὑποκειμένο, φορέας τοῦ λόγου τῆς ἀπουσίας εἶναι ἡ Γυναίκα: ἡ Γυναίκα εἶναι μόνιμα ἐγκατεστημένη κάπου, ὁ ἄντρας εἶναι κυνηγός, ταξιδιάρης· ἡ Γυναίκα εἶναι πιστή (περιμένει), ὁ ἄντρας εἶναι ἄστατος (ἀρμενίζει, «ψωνίζει»). Ἡ Γυναίκα δίνει μορφή στήν ἀπουσία, ἐπεξεργάζεται τή μυθοπλαστική τῆς ἐκδοχή καί τοῦτο γιατί ἔχει καιρό στή διάθεσή της: ὑφαίνει καί τραγουδᾷ. Οἱ Κλώστριες, τά τραγούδια τοῦ Ἀργαλειοῦ ἐκφράζουν τήν ἀκίνησια (μέ τό χαρακτηριστικό ἦχο τοῦ Ροδανιοῦ) καί ταυτόχρονα τήν ἀπουσία (ἀπόμακροι ρυθμοί ταξιδιοῦ, ἦχοι κυμάτων, καλπασμοί ἀλόγων). Ἔτσι μπορεῖ νά ὑποστηριχτεῖ ὅτι μέσα σέ κάθε ἄντρα πού ἐκφράζει τήν ἀπουσία τοῦ ἄλλου ἐκδηλώνεται τό θηλυκό στοιχείο: ὁ ἄντρας αὐτός πού περιμένει καί ὑποφέρει ἔχει, κατά τρόπο θαυμαστό, θηλυκοποιηθεῖ. Ὁ ἄντρας δέ θηλυκοποιεῖται ἀντιστρέφοντας τή φύση του ἀλλά ἐρωτεύομενος. (Μύθος καί οὐτοπία: ἡ ἀρχή τοῦ εἶδους μας ἀνήκε ἀλλά καί τό μέλλον του θά ἀνήκει στά ὑποκείμενα πού *φέρουν ἐντός τους τό θηλυκό στοιχείο.*)

3. Κάποτε μοῦ συμβαίνει νά μπορῶ νά ἀντέχω μιά χαρά τήν ἀπουσία. Τότε εἶμαι «φυσιολογικός»: εὐθυγραμμίζομαι μέ τόν τρόπο πού ἔχει «ὄλος ὁ κόσμος» νά ὑπομένει τήν ἀναχώρηση ἑνός «προσφιλοῦς προσώπου». Ὑποτάσσομαι ἔτσι χωρίς προβλήματα στήν καταναγκαστική ἀγωγή χάρις στήν ὁποία συνήθισα ἀπό πολύ νωρίς νά ἀποχωρίζομαι τή μητέρα μου – πράγμα πού, στήν ἀρχή, μ' ἔκανε νά πονῶ πολύ (γιά νά μήν πῶ: νά τρελαίνομαι). Συμπεριφέρομαι σάν παιδί πού ἀπογαλακτίστηκε σωστά· ξέρω νά τρέφομαι, *περιμένοντας*, καί μ' ἄλλα πράγματα ἐκτός ἀπό τό μητρικό μαςτό.

ΟΥΓΚΟ: «Γυναίκα γιά ποιόν κλαῖς; – Γιά τόν ἀπόντα». (ἸΟ Ἀπών, ποίημα μελοποιημένο ἀπό τόν Φωρέ).

Ε. Β.: ἐπιστολή.

Βέρθερος Ἡ ἀπουσία πού ἀντέχεται εἶναι ἡ λησμονιά. Γίνομαι, κατά διαλείμματα, ἄπιστος. Κι αὐτός εἶναι ἕνας ὄρος ἀπαραίτητος γιά τήν ἐπιβίωσή μου. Γιατί, ἂν δέν ξεχνοῦσα, θά πέθαινα. Ὁ ἐρωτευμένος πού δέν μπορεῖ τότε τότε νά ξεχνᾷ πεθαίνει ἀπό ἀκραία διάταση, κόπωση καί ἔνταση τῆς μνήμης (ὅπως ὁ Βέρθερος).

(Παιδί, δέν ξεχνοῦσα ποτέ: μέρες ἀτέλειωτες, μέρες τῆς ἐγκατάλειψης – ἡ Μητέρα νά δουλεύει κάπου μακριά. Τό βράδυ πῆγαινα νά τήν περιμένω – τό λεωφορεῖο U^{bis} στή στάση Sèvres-Babylone. Περνοῦσαν ἀράδα τά λεωφορεῖα: ἐκεῖνη δέν ἦταν σέ κανένα).

4. Συνέρχομαι πολύ γρήγορα ἀπ' αὐτή τή λησμονιά. Βιαστικά διαστικά ὀργανώνω μιά μνήμη, βάζω σέ τάξη μιά σύγχυση. Ἀπό τό σῶμα ἀναδύεται μιά λέξη (κλασική) πού ἐκφράζει τή συγκίνηση τῆς ἀπουσίας: *ἀναστεναγμός*: «ἀναστενάζω γιά τή σωματική παρουσία». Τά δύο ἡμίση τοῦ ἀνδρογύνου ἀναστενάζουν τό ἕνα γιά τό ἄλλο λές καί κάθε πνοή, ὄντας ἀτελής, θά ἔθελε νά ἐνωθεῖ μέ τήν ἄλλη: εἰκόνα τοῦ ἐναγκαλισμοῦ μέσα στήν ὁποία οἱ δύο εἰκόνες συγχωνεύονται σέ μιά. Στήν ἐρωτική ἀπουσία εἶμαι μιά θλιβερή *ξεκολλημένη εἰκόνα* πού ξεραίνεται, κιτρινίζει, ζαρώνει.

Ἑλληνικά (Πῶς; Ὁ πόθος λοιπόν δέν εἶναι ὁ ἴδιος ἄσχετα μέ τό ἂν τό ἀντικείμενο εἶναι παρόν ἢ ἀπόν; Τό ἀντικείμενο δέν εἶναι πάντα ἀπόν; – Δέν πρόκειται γιά τό ἴδιο λῖγω-

NTINTEPO: «Σκύψε τά χεῖλη σου ἐπάνω μου
Καί θγαίνοντας ἀπό τό στόμα μου
Ἡ ψυχή μου ἄς ξανάρθει σ' ἐσένα».
(Σάν ἐρωτικό τραγοῦδι)

ΕΛΛΗΝΙΚΑ: Détienne, 168.

μα. Ὑπάρχουν δύο λέξεις: ὁ Πόθος, πού δηλώνει τήν ἐπιθυμία γιά τό πλάσμα πού ἀπουσιάζει· ὁ Ἰμερος (φλογερότερος), πού δηλώνει τήν ἐπιθυμία γιά τό πλάσμα πού εἶναι παρόν).

5. Ἀπευθύνω συνεχῶς στόν ἀπόντα τό λόγο πού ἔχει ὡς ἀντικείμενο τήν ἀπουσία του. Ἀνήκουστη κατάσταση: ὁ ἄλλος εἶναι ἀπών ὡς παραπομπή, παρών ὡς προσφωνούμενος. Ἀπ' αὐτή τή μοναδική παραμόρφωση προκύπτει ἓνα εἶδος ἀφόρητου παρόντος. Εἶμαι στριμωγμένος ἀνάμεσα σέ δύο χρόνους, τό χρόνο τῆς ἀναφορᾶς-παραπομπῆς καί τό χρόνο τῆς προσφώνησης: ἔφυγες (καί γι' αὐτό παραπονιέμαι), εἶσαι ἐδῶ (γι' αὐτό ἀπευθύνομαι σ' ἐσένα). Μαθαίνω, λοιπόν, ἔτσι τί εἶναι ὁ ἐνεστώς, αὐτός ὁ δύσκολος χρόνος: ἓνα κομμάτι καθαροῦ ἄγχους.

Ἡ ἀπουσία διαρκεῖ, πρέπει νά τήν ἀντέξω. Θά ἀρχίσω, λοιπόν, νά τή χειραγωγῶ: μεταμορφώνω τή διαστρέβλωση τοῦ χρόνου σέ πήγαιν'-ἔλα, παράγω ρυθμό, ἀνοίγω τή σκηνή τῆς γλώσσας (ἡ γλώσσα γεννιέται ἀπό τήν ἀπουσία: τό παιδί φτιάχνει μιὰ μπομπίνα, τήν πετᾶ καί τήν ξαναπιάνει κι ἔτσι μιμεῖται τήν ἀναχώρηση καί τήν ἐπιστροφή τῆς μητέρας: μ' αὐτό τόν τρόπο δημιουργεῖται ἓνα παράδειγμα συμπεριφορᾶς).

Ἡ ἀπουσία γίνεται μιὰ ἐνεργητική πρακτική, μιὰ ἀπασχόληση (πού δέ μ' ἀφήνει νά κάνω τίποτε ἄλλο). Δημιουργεῖται ἔτσι ἓνα πλέγμα μυθοπλασίας μέ πολλούς ρόλους (ἀμφιβολίες, μομφές, ἐπιθυμίες, μελαγχολίες). Αὐτή ἡ γλωσσική σκηνοθεσία ἀπομακρύνει τό θάνατο τοῦ ἄλλου: ἓνα ἀπειροελάχιστο χρονικό διάστημα, λένε, χωρίζει τή στιγμή πού τό παιδί πιστεύει ἀκόμα πώς ἡ μητέρα του ἀπουσιάζει ἀπό τή στιγμή πού πείθεται πιά πώς εἶναι νεκρή. Χειραγωγῶ τήν ἀπουσία σημαίνει παρατείνω αὐτό τό χρονικό διάστημα, καθυστερῶ ὅσο πε-

ρισσότερο γίνεται τήν ἔλευση τῆς στιγμῆς κατά τήν ὁποία ὁ ἄλλος θά μπορούσε νά γκρεμιστεῖ ἀπότομα ἀπό τήν ἀπουσία στό θάνατο.

6. Τό ἀνικανοποίητο θά μπορούσε νά ἀντιστοιχεῖ στό σχῆμα τῆς Παρουσίας (βλέπω κάθε μέρα τόν ἄλλο, ὅμως δέ νιώθω πλήρωση: τό ἀντικείμενο εἶναι ἐδῶ, ὡς πραγματική ὑπόσταση, ἀλλά ἐξακολουθεῖ νά μοῦ λείπει στό ἐπίπεδο τῆς φαντασίας). Ἐπίσης, ἀπό τήν ἄλλη μεριά, τό σχῆμα τοῦ εὐνουχισμοῦ πρέπει νά εἶναι ἡ Διάλειψη (δέχομαι νά ἀφήσω κάπως τόν ἄλλο, «χωρίς κλάματα»: ἀναδέχομαι τό πένθος τῆς σχέσης, ξέρω νά ξεχνῶ). Τό σχῆμα τῆς ἀποστέρησης εἶναι ἡ Ἄπουσία: ποθῶ καί ταυτόχρονα ἔχω ἀνάγκη. Ὁ πόθος συντριβεται πάνω στήν ἀνάγκη. Ἔτσι παράγεται ἡ ψυχαναγκαστική διάσταση τοῦ ἐρωτικοῦ συναισθήματος.

Ρούσμπροκ

(«Ὁ πόθος εἶναι ἐδῶ, φλογερός, αἰώνιος. Ὁ Θεός, ὅμως, βρῖσκεται ψηλότερα ἀπ' αὐτόν, καί τά ὑψωμένα χέρια τῆς Ἐπιθυμίας δέ φτάνουν ποτέ τή λατρευτή πληρότητα». Ὁ λόγος τῆς Ἄπουσίας εἶναι ἓνα κείμενο μέ δύο ἰδεογράμματα: ἀπό τή μιά, *τά ὑψωμένα χέρια τοῦ Πόθου*, ἀπό τήν ἄλλη, *τά ἀπλωμένα χέρια τῆς Ἀνάγκης*. Ἀμφιταλαντεύομαι, κυμαίνομαι ἀνάμεσα στή φαλλική εἰκόνα τῶν ὑψωμένων χειρῶν καί τή βρεφική εἰκόνα τῶν ἀπλωμένων χειρῶν).

7. Κάθομαι μόνος σ' ἓνα καφενεῖο. Ἄνθρωποι ἔρχονται καί μέ χαιρετοῦν. Αἰσθάνομαι κυκλωμένος, ἀντικείμενο ζήτησης, κολακευμένος. Ὁ ἄλλος, ὅμως, ἀπουσιάζει.

Τόν ἀνακαλῶ μέσα μου γιά νά μέ συγκρατήσει στό χεῖλος αὐτῆς τῆς κοσμικῆς φιλαρέσκειας πού μέ παραμονεύει. Ἐπικαλοῦμαι τήν «ἀλήθεια» του (τήν αἴσθηση τῆς ἀλήθειας πού μοῦ παρέχει) κόντρα σ' αὐτή τήν ὑστερία τῆς γοητείας στήν ὁποία νιώθω ὅτι γλιστρῶ λίγο λίγο. Καθιστῶ τήν ἀπουσία τοῦ ἄλλου ὑπεύθυνη γιά τή δική μου κοσμικότητα: ἐπικαλοῦμαι τήν προστασία του, τήν ἐπιστροφή του. Ἄς φανερωθεῖ ἐπιτέλους ὁ ἄλλος, ἄς μέ ἀποσπάσει – σάν μάνα πού ἔρχεται νά ἀναζητήσει τό παιδί της – ἀπό τήν κοσμική λάμψη καί τήν κοινωνική τύρβη· ἄς μοῦ ξαναδώσει «τή θρησκευτική ἐσωτερικότητα, τήν αὐστηρότητα» τοῦ ἐρωτικοῦ κόσμου.

(Ὁ Χ... μοῦ ἔλεγε ὅτι ὁ ἔρωτας τόν προφύλαξε ἀπό τήν κοσμικότητα: κλίκες, φιλοδοξίες, προαγωγές, ραδιοϋργείες, συμμαχίες, παραχωρήσεις, ρόλοι, ἐξουσίες. Ὁ ἔρωτας τόν εἶχε μεταβάλει σ' ἓνα κοινωνικό ἀπόδλητο, κι ἐκεῖνος χαιρόταν γι' αὐτό).

8. Μιά βουδιστική διήγηση (koan) λέει τά ἑξῆς: «Ὁ δάσκαλος κρατᾶ τό κεφάλι τοῦ μαθητῆ γιά πάρα πολλή ὥρα κάτω ἀπ' τό νερό. Σιγά σιγά οἱ φουσκάλες τοῦ ἀέρα ἀραιώνουν. Τήν τελευταία στιγμή ὁ δάσκαλος βγάζει τό μαθητή ἀπό τό νερό καί τόν ἐπαναφέρει στή ζωή: ὅταν θά ἔχεις ποθήσει τήν ἀλήθεια ὅσο πόθησες τόν ἀέρα, τότε θά μάθεις τί ἐστὶ ἀλήθεια».
- Ἡ ἀπουσία τοῦ ἄλλου μέ κρατᾶ μέ τό κεφάλι κάτω ἀπό τό νερό. Σιγά σιγά πνίγομαι, ὁ ἀέρας μου λιγοστεύει ἀπελπιστικά. Μ' αὐτή τήν ἀσφυξία ἀνασυγκροτῶ τήν «ἀλήθεια» μου καί προετοιμάζω τό Ἄτρεπτο τοῦ ἔρωτα.

s. s.: Διήγηση πού πληροφορήθηκα ἀπό τόν S. S.

«'Αξιολάτρευτο!»

ΑΞΙΟΛΑΤΡΕΥΤΟ. Ἄδυνατώντας νά ὀνοματίσει τόν εἰδικό χαρακτήρα τοῦ πόθου του γιά τό ἀγαπημένο πλάσμα, τό ἐρωτευμένο ὑποκείμενο καταλήγει σ' αὐτή τήν κάπως ἀνόητη λέξη: *ἀξιολάτρευτο!*

1. «Μιά ὁμορφη μέρα τοῦ Σεπτέμβρη βγήκα γιά ψώνια. Τό Παρίσι ἦταν *ἀξιολάτρευτο* ἐκεῖνο τό πρωί..., καί τά λοιπά».

Ἔνα πλῆθος αἰσθήσεις ἔρχονται ἀπότομα νά σχηματίσουν μιάν ἐκθαμβωτική ἐντύπωση (θαμπώνω σημαίνει, σέ τελευταία ἀνάλυση, ἐμποδίζω κάποιον νά δεῖ, νά μιλήσει): ὁ καιρός, ἡ ἐποχή, τό φῶς, ἡ λεωφόρος, τό περπάτημα, οἱ Παριζιάνοι, τό shopping. Ὅλα αὐτά συγκεντρωμένα μέσα σέ κάτι πού εἶναι ἤδη προορισμένο νά ἀποτελέσει ἀνάμνηση: ἕνας πίνακας, κοντολογίς, τό ἱερογλυφικό τῆς εὐμένειας (ὅπως θά τό ζωγράφιζε ὁ Greuze), ἡ εὐδιαθεσία τοῦ πόθου. Τό Παρίσι ὀλόκληρο δρῖσκειται στή διάθεσή μου χωρίς νά θέλω νά τό κατακτήσω: δέ νιώθω οὔτε χαύνωση οὔτε ἀπληστία. Ξεχνῶ ὅποιοδήποτε πραγματικό στοιχεῖο πού, μέσα στό Παρίσι, ὑπερακοντίζει τή γοητεία τοῦ Παρισιοῦ. Ξεχνῶ τήν ἱστορία, τήν ἐργασία, τό χρήμα, τό ἐμπόρευμα, τή σκληρότητα τῶν μεγαλουπόλεων. Τό βλέπω μόνο σάν ἀντικείμενο ἑνός αἰσθητικά *συγκρατημένου* πόθου. Ἄπό τό

Ντιντερό

ΝΤΙΝΤΕΡΟ: Γιά τή θεωρία τῆς ἐγκυμονούσας στιγμῆς (Λέσσιγκ, Ντιντερό), *Ἄπαντα [Oeuvres complètes]* τοῦ Ντιντερό, III, 542.

Μπαλζάκ

ὕψος τοῦ Père-Lachaise ὁ Ραστινιάκ ἀπευθυνόταν στήν πόλη προκλητικά: *καί τώρα οἱ δυό μας*. Ἐγώ λέω στό Παρίσι: *ἀξιολάτρευτο!*

Ἑλληνικό

Ἐπὶ τὴν ἐπήρεια μιᾶς ἐντύπωσης πού ἀποκόμισα τὴ νύχτα, ξυπνῶ ἀποκαρωμένος, μέ τὴ μακάρια σκέψη: «ὁ Χ ἦταν ἀξιολάτρευτος χτές βράδυ». Ποιό ἀντικείμενο ἔχει ἢ ἀνάμνησή μου; Ἐχει αὐτό πού οἱ Ἕλληνες ἀποκαλοῦσαν *χάρη*: «ἢ λάμψη τῶν ματιῶν, τό φωτεινό κάλλος τοῦ σώματος, ἢ ἀκτινοβολία τοῦ ποθητοῦ πλάσματος». Ἴσως ὁμως, ὅπως ἄλλωστε συνέβαινε καί μέ τὴν ἀρχαία *χάρη*, νά προσθέτω καί τὴν ἰδέα – τὴν ἐλπίδα – πῶς τό ἀγαπημένο ἀντικείμενο θά ἐνδώσει στὸν πόθο μου.

- Κατὰ μιὰ ἰδιόμορφη λογική, τό ἐρωτευμένο ὑποκείμενο ἀντιλαμβάνεται τὸν ἄλλον σάν ἓνα Ὅλον (ὅμοια μέ τό φθινοπωρινό Παρίσι), καί ταυτόχρονα θεωρεῖται πῶς αὐτό τό Ὅλον περιέχει ἓνα ὑπόλειμμα πού δέν μπορεῖ νά τό ἐκφράσει λεκτικά. Ὁ ἄλλος, ὀλόκληρος, τοῦ γεννᾶ ἓνα αἰσθητικό ὄραμα: τὸν ἐπαινεῖ πού εἶναι τέλειος, ἐναδρύνεται πού διάλεξε αὐτόν τὸν τέλειο. Φαντάζεται πῶς ὁ ἄλλος θέλει νά ἀγαπηθεῖ, ὅπως καί ὁ ἴδιος θά τό ἠθελε, ὄχι γιὰ τὴν τάδε ἢ δεῖνα ἰδιότητά του, ἀλλὰ γιὰ τὰ πάντα, καί αὐτό τό πᾶν τοῦ τό ἀναγνωρίζει μέ τὴ μορφή μιᾶς λέξης κενῆς, γιατί τό Ὅλον δέ θά μπορούσε νά καταγραφεῖ χωρὶς νά μειωθεῖ: *στό ἀξιολάτρευτο!* δέν ἐμφωλεύει καμιὰ ἰδιότητα, ἐμφωλεύει μόνο τό *ἅπαν* τοῦ πρωτογενοῦς αἰσθήματος. Ὡστόσο, τό *ἀξιολάτρευτο*, ἐνῶ ἐκφράζει τό πᾶν, δηλώνει ταυτόχρονα κι αὐτό πού λείπει ἀπὸ τό πᾶν. Θέλει νά ὀρίσει αὐτό τὸν τόπο τοῦ ἄλλου, στὸν ὁποῖο ἀγκιστρώνεται *εἰδικά* ὁ πόθος μου. Ἀλλὰ ὁ τόπος αὐτός δέν εἶναι προσδιορισίμος· δέ θά

μάθω ποτέ τίποτε γι' αὐτόν. Ἡ γλώσσα μου πάντα θά ψηλαφεί, θά τραυλίζει, προσπαθώντας νά τόν ἐκφράσει λεκτικά, ἀλλά τό μόνο πού θά καταφέρνω νά ἀρθρώσω θά εἶναι – πάντα – μιὰ λέξη κενή πού μοιάζει μέ τό βαθμό μηδέν ὄλων τῶν τόπων ὅπου διαμορφώνεται ὁ εἰδικότατος πόθος πού τρέφω γι' αὐτόν ἐκεῖ τόν ἄλλον (κι ὄχι γιά κάποιον ἄλλον).

3. Στή ζωή μου συναντῶ ἑκατομμύρια σώματα. Ἐπ' αὐτά μπορεῖ νά ποθήσω κάποιες ἑκατοντάδες. Μά ἀπό τίς ἑκατοντάδες αὐτές δέν ἀγαπῶ παρά μονάχα ἓνα. Ὁ ἄλλος, μέ τόν ὅποιο εἶμαι ἐρωτευμένος, μου ὀρίζει τήν εἰδοποιοῦ διαφορά τοῦ πόθου μου.

Λακάν

Προϋστ

Αὐτή ἡ ἐπιλογή, ἡ τόσο αὐστηρή ὥστε νά μή συγκρατεῖ παρά μόνο τό Μοναδικό, συνιστᾶ, λένε, τή διαφορά τῆς ψυχαναλυτικῆς ἀπό τήν ἐρωτική μετάθεση. Ἡ πρώτη εἶναι οἰκουμενική, ἡ δεύτερη εἰδική. Χρειάστηκαν πολλοί κίνδυνοι, πολλές ἐκπληκτικές συμπτώσεις (κι ἴσως πολλές ἀναζητήσεις) γιά νά βρῶ τήν Εἰκόνα πού, ἀνάμεσα σέ χίλιες δυό ἄλλες, ἀρμόζει στόν πόθο μου. Ἴδου ἓνα μεγάλο αἰνίγμα, πού τό κλειδί δέ θά τό βρῶ ποτέ: γιὰτί ποθῶ τόν Τάδε; Γιὰτί τόν ποθῶ ἀποχαυνωμένα καί ὁ πόθος μου ἔχει τόση διάρκεια; Τόν ποθῶ ὀλόκληρον; (Μιά σιλουέτα, μιὰ μορφή, ἓναν ἀδιόρατο τόνο;) Ἦ μήπως ποθῶ μόνον ἓνα κομμάτι αὐτοῦ τοῦ σώματος; Καί, σέ μιὰ τέτοια περίπτωση, τί εἶναι αὐτό πάνω στό ἀγαπημένο σῶμα πού προορίζεται νά ἀποτελέσει γιά μένα φετίχ; Ποιά, ἀπίστευτα ἴσως ἰσχνή, μερίδα του; Ποιά ἀντικανονική του λεπτομέρεια; Ἡ κοψιά ἑνός νυ-

ΛΑΚΑΝ: «Δέ συναντᾶς κάθε μέρα αὐτό πού εἶναι φτιαγμένο γιά νά σοῦ προσφέρει ἀκριβῶς τήν εἰκόνα τοῦ πόθου σου» (*Le Séminaire*, I, 163).
 ΠΡΟΥΣΤ: Σκηνή τοῦ εἰδικοῦ χαρακτήρα τοῦ πόθου: ἡ συνάντηση τοῦ Σαρλὺς μέ τόν Ζυπιέν στήν αὐλή τοῦ Γκερμάντ (στήν ἀρχή τοῦ *Σόδομα καί Γόμορρα*).

χιού; Ένα δόντι λίγο σπασμένο και στραβό; Μιά τούφα μαλλιά; Ό τρόπος πού ανοίγουν τά δάχτυλα τή στιγμή τής κουδένας ή τού καπνίσματος; Γιά όλες αυτές τίς πτυχές τού σώματος ἔχω τή διάθεση νά πῶ ὅτι εἶναι ἀξιολάτρευτες. Ἀξιολάτρευτο σημαίνει: τούτος ἐδῶ εἶναι ὁ πόθος μου στό μέτρο πού εἶναι μοναδικός: «Αὐτό εἶναι! Αὐτό ἀκριβῶς εἶναι (πού ἀγαπῶ)!» Ὅμως, ὅσο περισσότερο συναισθάνομαι τήν εἰδοποιό διαφορά τού πόθου μου, τόσο λιγότερο μπορῶ νά τήν ὀνοματίσω· ἡ ἀποσαφήνιση τού στόχου συμβαδίζει μέ μιά σύγχυση στό ἐπίπεδο τής ὀνοματοθεσίας. Τό ἴδιον τού πόθου ὀδηγεῖ ἀναγκαστικά σέ ἀσάφεια στό ἐπίπεδο τού ἐκφωνήματος. Ἀπό τή γλωσσική αὐτή ἀποτυχία δέ μένει παρὰ ἓνα ἀχνάρι: ἡ λέξη «ἀξιολάτρευτο» (ἡ ὀρθή μετάφραση τού «ἀξιολάτρευτο» θά ἦταν τό λατινικό *ipse*: αὐτός εἶναι, αὐτός αὐτοπροσώπως).

Τό ἀξιολάτρευτο ἀποτελεῖ τό εὐτελές ἀχνάρι μιᾶς κόπωσης, τής κόπωσης τής γλώσσας. Λέξη τή λέξη ἐξαντλοῦμαι ἐκφράζοντας διαφορετικά τήν ἴδια εἰκόνα (τήν εἰκόνα μου), γενικολογώντας γιά τήν εἰδικότητα τού πόθου μου. Εἶναι ἓνα ταξίδι αὐτό. Στό τέρμα του ἡ τελική μου φιλοσοφία δέν μπορεῖ νά εἶναι ἄλλη ἀπό τήν παραδοχή – καί τήν ἐφαρμογή – τής ταυτολογίας. Ἀξιολάτρευτο εἶναι ὅ,τι εἶναι ἀξιολάτρευτο. Ἡ ἀκόμα: σέ λατρεύω ἐπειδή εἶσαι ἀξιολάτρευτος, σ' ἀγαπῶ ἐπειδή σ' ἀγαπῶ. Βλέπουμε λοιπόν ὅτι ἡ ἐρωτική γλώσσα περιφράσσεται τελικά ἀπό τό στοιχείο ἀκριβῶς πού τήν ἐθέσπισε: τή γοητεία. Γιατί ἡ περιγραφή τής γοητείας δέν μπορεῖ ποτέ, σέ *τελευταία ἀνάλυση*, νά ὑπερβεῖ τοῦτο τό ἐκφώνημα: «εἶμαι γοητευμένος». Ἐχοντας φτάσει στό ἄκρο τής γλώσσας, στό σημεῖο ὅπου αὐτή δέν μπορεῖ παρὰ νά ἐπαναλαμβάνει *τήν τελευταία τής λέξη*, σάν δίσκος ἐμποδισμένος, νιώθω μεθυσμένος ἀπό τήν κατάφρασή της: ταυτολογία δέν εἶναι ἄραγε αὐτή ἡ ἀνήκουστη

Νίτσε

κατάσταση όπου βλέπουμε να ανταμώνουν μέσα σ' ένα συνονθύλευμα αξιῶν, τό ἔνδοξο τέλος τοῦ λογικοῦ διαβήματος, ἢ αἰσχροτήτα τῆς βλακειᾶς καί ἡ ἔκρηξη τοῦ νιτσεϊκοῦ ναί;

Τό άτρεπτο

ΚΑΤΑΦΑΣΗ. Ἐπέναντι τῶν πάντων καί ἐναντία στούς πάντες καί τά πάντα τό ὑποκείμενο λέει ναι στόν ἔρωτα ὡς ἀξία.

1. Παρά τίς δυσκολίες τῆς προσωπικῆς μου ἱστορίας, παρά τίς στενοχώριες, τίς ἀμφιβολίες, τίς ἀπελπισίες, παρά → τήν ἔντονη διάθεσή μου νά ξεφύγω ἀπ' ὅλα αὐτά, δέν παύω νά λέω μέσα μου ναι στόν ἔρωτα ὡς ἀξία. Ποικίλα συστήματα ἐκφέρουν ἐπιχειρήματα γιά νά ἀπομυθοποιήσουν, νά περιορίσουν, νά ἀποχρωματίσουν, κοντολογίς νά ὑποτιμήσουν τόν ἔρωτα. Ἄκούω τά ἐπιχειρήματα αὐτά καί ἐντούτοις ἐπιμένω: «Τά ξέρω αὐτά, ὥστόσο...». Συσχετίζω τίς ὑποτιμήσεις τοῦ ἔρωτα μέ ἕνα εἶδος σκοταδιστικῆς ἠθικῆς, μέ ἕνα φαρσοειδή ρεαλισμό, καταστάσεις ἐναντίον τῶν ὁποίων ἐπικαλοῦμαι τόν ἐμπράγατο χαρακτήρα τῆς ἀξίας. Στά «στραβά» τοῦ ἔρωτα ἀντιτάσσω μιά κατάφαση: κατάφαση σ' ὅ,τι ὑπάρχει μέσα του πού ἀξίζει. Αὐτή ἡ ἰσχυρογνωμοσύνη ἀποτελεῖ ἔκφραση τῆς ἐρωτικῆς διαμαρτυρίας. Κάτω ἀπό τήν ἐνορχηστρωμένη παράθεση τῶν «σοβαρῶν λόγων» γιά τούς ὁποίους πρέπει νά ἀγαποῦμε διαφορετικά, νά ἀγαποῦμε σωστότερα, νά ἀγαποῦμε χωρίς νά εἴμαστε ἐρωτευμένοι κ.τ.λ., ἀκούγεται μιά πεισματάρικη φωνή πού διαρκεῖ λίγο περισσότερο: ἡ φωνή τοῦ ἐρωτικού Ἐτρεπτοῦ.

Ὁ κόσμος ἀντιμετωπίζει κάθε ἐγχείρημα ὑπό τό πρίσμα μιᾶς διαζευκτικῆς κρίσης: ἐπιτυχία-ἀποτυχία, νίκη-

Πελλέας ἦττα. Ἐγὼ πρὸς θεῷ μίαν ἄλλη λογική: εἶμαι ταυτόχρο-
να καὶ κατὰ τρόπο ἀντιφατικό εὐτυχησμένος καὶ δυστυ-
χισμένος. Γιά μένα τό νόημα τῆς «ἐπιτυχίας» καὶ τῆς
«ἀποτυχίας» εἶναι συμπτωματικό, παροδικό (πράγμα
πού δέν ἀποκλείει τή σφοδρότητα τῶν ἐπιθυμιῶν ἢ τῶν
πόνων μου). Αὐτό πού μέ ἐμψυχώνει, τυφλά καὶ πει-
σματικά, δέν ἔχει νά κάνει μέ τακτικές: ἀποδέχομαι καὶ
καταφάσκω ἔξω ἀπό τή σφαῖρα τοῦ ζεύγματος ἀληθινό /
ψεύτικο, ἐπιτυχημένο / ἀποτυχημένο. Ἀποτραβιέμαι
ἀπό τήν περιοχή τῆς σκοπιμότητας, ζῶ σύμφωνα μέ τίς
διαθέσεις τῆς τύχης (ἀπόδειξη: τά σχήματα τοῦ λόγου
μου μοῦ ῥχονται σάν ζαριές). Ἀντιμέτωπος μέ τήν πε-
ριπέτεια (μέ ὅ,τι μοῦ συμβαίνει) δέ βγαίνω ἀπ' αὐτήν
οὔτε νικητής οὔτε νικημένος: εἶμαι, ἀπλῶς, τραγικός.
Σέλλινγκ (Μοῦ λένε: αὐτό τό εἶδος ἔρωτα δέν εἶναι διώσιμο. Πῶς
μποροῦμε ὅμως νά ἀξιολογήσουμε τή διωσιμότητα; Για-
τί τό διώσιμο νά ταυτίζεται μέ τό Ἄγαθό; Γιατί τό
διαρκῶ νά εἶναι προτιμότερο ἀπό τό καίγομαι;).

2. Σήμερα τό πρωί πρέπει νά γράψω κατεπειγόντως ἕνα
«σημαντικό» γράμμα – ἀπό τό ὁποῖο ἐξαρτᾶται ἡ ἐπιτυ-
χία κάποιας ὑπόθεσης. Ἀντί γι' αὐτό, ὅμως, κάθομαι
καί γράφω μιά ἐρωτική ἐπιστολή – πού δέν ταχυδρομῶ.
Παρατῶ εὐχαρίστως κάποιες ἄχαρες ὑποχρεώσεις, σχο-
λαστικές λεπτολογίες, ἀντι-δραστικές συμπεριφορές –
πού μοῦ ἐπιβάλλει ὁ κόσμος – γιά χάρη μιᾶς ἄσκοπης
κίνησης πού μοῦ τήν ὑπαγορεύει ἕνα ἐκτυφλωτικό Κα-

ΠΕΛΛΕΑΣ: «Μά τί ἔχεις; Δέ μοῦ φαίνεσαι εὐτυχησμένη.

– Μά ναί, εἶμαι εὐτυχησμένη, ἀλλά νιώθω θλίψη».

ΣΕΛΛΙΝΓΚ: «Ἡ οὐσία τῆς τραγωδίας βρῖσκεται [...] στήν πραγματική
σύγκρουση ἀνάμεσα στήν ἐλευθερία τοῦ ὑποκειμένου καί στήν ἀντι-
κειμενική ἀναγκαιότητα, σύγκρουση πού δέν τερματίζεται μέ τήν ἦτ-
τα ἐνός ἀπό τοὺς δύο αὐτοὺς παράγοντες, γιατί, στό τέλος, ἀμφοτέ-
ροι, νικητές καί νικημένοι δηλαδή, φανερώνονται μέσα στό φῶς τῆς
τέλειας ἀδιαφορίας» (Παραθέτει ὁ Szondi, 12).

θήκον: τό έρωτικό Καθήκον. Κάνω μέ διακριτικό τρόπο πράγματα τρελά. Είμαι ό μόνος μάρτυρας τής τρέλας μου. 'Ο έρωτας ξεσκεπάζει μέσα μου τήν *ένέργεια*. 'Ο,τι κάνω έχει νόημα (μπορώ λοιπόν νά ζω χωρίς νά τρώγομαι μέ τά ρούχα μου), αλλά τό νόημα αυτό διέπεται από μιάν ασύλληπτη σκοπιμότητα: πρόκειται άπλώς και μόνο για τό νόημα τής δύναμής μου. Οί επώδυνες, έννοχες, θλιβερές καμπύλες – τό άντι-δραστικό στοιχείο τής καθημερινής μου ζωής ανατρέπεται. 'Ο Βέρθερος έγκωμιάζει τή δύναμή του και τήν ύποστηρίζει άπέναντι στήν πλαδαρότητα του 'Αλμπερτ. 'Ετσι κι έγώ, γέννημα-θρέμμα τής λογοτεχνίας, μή μπορώντας νά μιλήσω παρά μόνο μέ τή βοήθεια των φθαρμένων κωδίκων της, είμαι μόνος μέ τή δύναμή μου, ταμένος στή *φιλοσοφία μου*.

Βέρθερος

J.-L. B.

3. Μέχρι σήμερα, στή χριστιανική Δύση όλη ή δύναμη περνά από τά χέρια του άνθρώπινου τύπου πού λέγεται 'Ερμηνευτής (μέ νιτσεικούς όρους: ό έβραϊός 'Ιερέας). 'Ομως, ή έρωτική δύναμη δέν μπορεί νά μεταδιβαστεί, νά παραδοθεί στά χέρια ενός Διερμηνέα. Μένει έδώ, κολλημένη στή γλώσσα, γητεμένη, άτρεπτη. Στήν περίπτωσή μας ό τύπος δέν είναι ό 'Ιερέας αλλά ό 'Ερωτευμένος.

4. 'Υπάρχουν δύο λογίων καταφάσεις του έρωτα. Πρώτα πρώτα, όταν ό έρωτευμένος συναντά τόν άλλον, έχουμε τήν άμεση κατάφαση (ψυχολογικές ορίζουσες: σαγήνη, ένθουσιασμός, έξαρση, αλόγιστη προβολή σέ ένα εϋδαι-

ΒΕΡΘΕΡΟΣ: «'Αχ, αγαπητέ μου, αν είναι άπόδειξη δύναμης τό τάνυσμα όλόκληρης τής ύπαρξής μου, γιατί θά ήταν άδυναμία μιá ύπερβολικά μεγάλη ένταση;» (53 κ.έ.).

J.-L. B.: συζήτηση.

μον μέλλον: μέ καταδροχθίζει ή επιθυμία, ή παρόρμηση νά ευτυχήσω). Λέω (τυφλωμένος) ναι στά πάντα. Ἐκλουθεῖ μιά μεγάλη σήραγγα: τό ἀρχικό μου ναι τό τρω-νε, σάν σαράκι, οἱ ἀμφιβολίες, ή ἐρωτική ἀξία ἀπειλεῖται ἀδιάκοπα ἀπό ὑποτίμηση: εἶναι ή φάση τοῦ μελαγχολικοῦ πάθους, ή φάση κατά τήν ὁποία ὀξύνεται τό αἶσθημα τῆς μνησικακίας καί ή διάθεση τῆς ἀναθηματικῆς προσφορᾶς. Κι ὅμως, μπορῶ νά βγῶ ἀπ' αὐτή τή σήραγγα: μπορῶ νά «ξεπεράσω» τήν κατάσταση χωρίς νά προχωρήσω σέ ὀριστική διάλυση. Αὐτό στό ὁποῖο χάρισα τήν κατάφασή μου ἀρχικά μπορῶ καί πάλι νά τό βεβαιώσω, δίχως νά τό ἐπαναλάβω – γιατί ἂν τό ἐπαναλάμβανα θά πρόσφερα τήν κατάφασή μου στήν κατάφασή καί ὄχι στό ἐνδεχόμενό της: προσφέρω τήν κατάφασή μου στήν πρώτη συνάντηση ἀλλά ὡς πρὸς τό στοιχεῖο τῆς διαφορᾶς πού περιέχει, ἐπιθυμῶ τήν ἐπιστροφή, ὄχι τήν ἐπανάληψή της. Λέω στόν ἄλλον (παλιό ἢ καινούργιο): *Πᾶμε πάλι ἀπ' τήν ἀρχή.*

Νίτσε

ΝΙΤΣΕ: Κατά τόν Ντελέξ, 77 καί 218 (γιά τήν κατάφασή της κατάφασης).

Τῆς μύτης μιᾶ ἀκρίτσα

ΑΛΛΟΙΩΣΗ. Ἡ παραγωγή μέσα στό ἐρωτικό πεδίο, γιά βραχύ χρονικό διάστημα, μιᾶς ἀντι-εικόνας τοῦ ἀγαπημένου ἀντικειμένου. Μέσα ἀπό ἀσήμαντα περιστατικά ἢ ἱσχνά χαρακτηριστικά, τό ὑποκείμενο βλέπει ξαφνικά τήν ἀγαθή Εἰκόνα νά ἀλλοιώνεται καί νά ἀνατρέπεται.

1. Ὁ Ρούσμπροκ εἶναι θαμμένος ἐδῶ καί πέντε χρόνια. Τόν ξεθάβουν· τό σῶμα του ἄθικτο καί καθαρό (προφανῶς! διαφορετικά δέ θά γινόταν ἱστορία). Ὅμως: «μόνο σέ μιάν ἀκρίτσα τῆς μύτης ὑπῆρχε ἕνα σημάδακι, ἕνα βέβαιο σημάδι διαφθορᾶς». Ξάφνου, πάνω στήν τέλεια καί σάν ταριχευμένη μορφή τοῦ ἄλλου (τόσο μέγοιτεύει), διακρίνω ἕνα σημάδι διαφθορᾶς. Τό σημάδι αὐτό εἶναι ἀπειροελάχιστο: μιᾶ χειρονομία, μιᾶ λέξη, ἕνα ἀντικείμενο, ἕνα ροῦχο. Κάτι τό ἀσυνήθιστο πού ξεπροβάλλει (πού ξεμυτίζει) ἀπό μιᾶ περιοχὴ πού ποτέ δέν τήν εἶχα ὑποψιαστεῖ, καί ἐπανασυνδέει ἀπότομα τό ἀγαπημένο ἀντικείμενο μέ ἕναν ἀνούσιο κόσμο. Λές ὁ ἄλλος, πού λάτρευα εὐλαβικά τή λεπτότητα καί τήν πρωτοτυπία του, νά εἶναι χυδαῖος; Μιᾶ χειρονομία του μοῦ φανερώνει τήν ὑπαρξή μιᾶς ἄλλης ράτσας μέσα του. Μένω ἐμβρόντητος: συλλαμβάνω ἕναν ἀντιρροθμό, κάτι σάν συγκοπὴ στήν ὠραία φράση τοῦ ἀγαπημένου πλάσματος· τό θόρυβο πού κάνει σάν σχίζεται τό λεῖο περίδλημα τῆς Εἰκόνας.

ΝΤΟΣΤΟΠΕΦΣΚΙ: Ὁ θάνατος τοῦ στάρετς Ζωσιμᾶ: ἡ δηλητηριώδης δοσὴ τοῦ πτώματος (Ἀδελφοί Καραμάζοφ, III, VII, 1).

Ρούσμπροκ

Ντοστογιέφσκι

(Σάν τήν κότα τοῦ ἰησουίτη Κίρχερ, πού τή συνεφέρουν ἀπό τήν ὑπνωση μ' ἓνα ἑλαφρό χτύπημα, ἀπογοητεύομαι προσωρινά – κι ὄχι ἀνώδυνα).

Συμπόσιο

2. Θά – ἔλεγε κανεῖς πῶς ἡ ἀλλοίωση τῆς Εἰκόνας παράγεται ὅταν ντρέπομαι γιά τόν ἄλλον (κατά τά λεγόμενα τοῦ Φαίδρου, ὁ φόβος αὐτῆς τῆς ντροπῆς συγκροτοῦσε τοὺς Ἕλληνες ἐραστές στήν ὁδό τοῦ Ἄγαθοῦ, ἀφοῦ ὁ καθένας τους ὄφειλε νά ἐπιτηρεῖ τήν ἴδια του τήν εἰκόνα κάτω ἀπό τό βλέμμα τοῦ ἄλλου). Ὅμως, ἡ ντροπή πηγάζει ἀκριβῶς ἀπό τήν ὑποταγή: ὁ ἄλλος, μέσα ἀπό ἓνα ἀσήμαντο περιστατικό πού μόνο ἡ ὀξυδερκεία μου ἤ τό παραλήρημά μου εἶναι σέ θέση νά συλλάβουν, φανερῶνεται ξαφνικά – ξεσκεπάζεται, ξεσκίζεται, ἀποκαλύπτεται, μέ τή φωτογραφική σημασία τοῦ ὄρου – σάν ὑποταγμένος σέ μιάν ἀρχή πού ἀνήκει κι αὐτή στήν τάξη τῆς δουλικότητας: τόν βλέπω ξαφνικά (θέμα ὁράματος) νά χτυπιέται, νά λυσοῦ, ἢ ἀπλῶς νά προσπαθεῖ πεισματικά νά ἀρέσει, νά τηρήσει καί νά ἐνδώσει σέ κοσμικές τυπικότητες, χάρη στίς ὁποῖες ἐλπίζει πῶς θά κατορθώσει νά κάνει τοὺς ἄλλους νά τόν ἀναγνωρίσουν. Γιατί, ἄσχημη Εἰκόνα δέν εἶναι ἡ κακή, ἀλλά ἡ εὐτελής Εἰκόνα. Αὐτή μοῦ δείχνει τόν ἄλλον δέσμιος τῆς ποταπότητας τοῦ κοινωνικοῦ κόσμου. (Ἡ ἀκόμα: ὁ ἄλλος ἀλλοιώνεται ὅταν ἀσπάζεται, ἀπό μόνος του, τίς κοινοτοπίες πού πρεσβεύει ὁ κόσμος, προκειμένου νά ὑποτιμήσει τόν ἕρωτα: ὁ ἄλλος γίνεται ἀγελαῖος).

Χάινε

3. Μιά φορά, ὁ ἄλλος, μιλώντας γιά μᾶς, μοῦ εἶπε: «ἔχουμε μιὰ σχέση ποιότητας». Ἡ λέξη δέ μοῦ ἄρесе: ἐρχόταν ξαφνικά ἀπέξω καί ἰσοπέδωνε τόν εἰδικό χαρακτήρα

ΧΑΪΝΕ: «Sie sassen und tranken am Teetisch...» (*Λυρικό ἰντερμέτζο*, 50, 249).

της σχέσης μας κάτω από τό βάρος μιᾶς συμβατικής διατύπωσης.

Πολύ συχνά ὁ ἄλλος ἀλλοιώνεται μέσω τῆς γλώσσας. Προφέρει μιὰ λέξη διαφορετική, κι ἐγώ ἀκούω τότε νά ἤχει ἀπειλητικά ἕνας *ὀλόκληρος κόσμος ἀλλιώςτικος*, ὁ κόσμος τοῦ ἄλλου. Μόλις ἡ Ἄλμπερτίνα ξεστομίζει τήν τετριμμένη ἔκφραση «χαλάστηκε», ὁ προυστικός ἀφηγητής τρομάζει, γιατί τοῦ φανερώνεται διαμιᾶς τό ἐπίφοβο γκέτο τῆς γυναικείας ὁμοφυλοφιλίας, ἕνας κόσμος ὅπου ἐπικρατεῖ τό χυδαῖο ψωνιστήρι: μιὰ ὀλόκληρη σκηνή μέσα ἀπό τήν κλειδαρότρυπα τῆς γλώσσας. Ἡ λέξη ἀποτελεῖται ἀπό μιὰ λεπτή χημική οὐσία πού προκαλεῖ τίς πιό βίαιες ἀλλοιώσεις: ὁ ἄλλος, κρατημένος γιά καιρό μέσα στό κουκούλι τοῦ δικοῦ μου λόγου, μέ μιὰ λέξη πού τοῦ ξεφεύγει κάνει ν' ἀκουστοῦν οἱ γλώσσες πού μπορεῖ νά *δανείζεται*, καί, συνεπῶς, τοῦ τῆς δανείζουν ἄλλοι.

Προύστ

4. Μερικές φορές πάλι, ὁ ἄλλος μοῦ φαίνεται ὑποταγμένος σ' ἕναν πόθο. Ἐκεῖνο πού τόν κηλιδώνει τότε, στά μάτια μου, δέν εἶναι ἕνας πόθος διαμορφωμένος, ἐπώνυμος, ἰσορροπημένος, σωστά κατευθυνόμενος – σ' αὐτήν τήν περίπτωση ἀπλῶς θά ζήλευα (καί τότε ἔχουμε νά κάνουμε μέ μιάν ἄλλου εἶδους ἀπήχηση). Αὐτό πού διακρίνω στόν ἄλλον, δίχως ἐκεῖνος νά ἔχει πλήρη ἐπίγνωση τοῦ πράγματος, εἶναι ἀπλῶς ἕνας γεννώμενος πόθος, μιὰ ὠθηση πόθου: τόν βλέπω, τήν ὥρα τῆς κουβέντας, νά παραδέρνει, νά πολυμερίζεται, νά *πολυπραγμανεῖ*, νά παίρνει θέση αἰτοῦντος ἀπέναντι σ' ἕναν τρίτο, νά κρέμεται, κατά κάποιον τρόπο, ἀπό πάνω του γιά νά τόν σαγηνεύσει. Παρατηρήστε τήν τάδε συνάθροιση: θά δεῖτε τό ὑποκείμενο αὐτό νά *τρελαίνεται* (διακριτικά, *κοσμικά*) γιά τό δεῖνα ἄλλο, νά ὠθεῖται γιά νά ἀποκαταστήσει μαζί του μιὰ σχέση πιό θερμή, πιό ἀπαιτητική,

πιό κολακευτική: πιάνω τόν άλλον, ἄν μπορούμε νά τό ποῦμε ἔτσι, ἔπ' αὐτοφώρῳ, νά διαπράττει τό ἀδίκημα τοῦ αὐτοπληθωρισμοῦ. Διακρίνω ἕνα μένος ὑπάρξεως, πού δέν ἀπέχει πολύ ἀπ' αὐτό πού ὁ Σάντ θά ἀποκαλοῦσε ἐγκεφαλικό κοχλασμό («Εἶδα τήν κάβλα νά θγαίνει ἀπ' τά μάτια του»). Κι ἄν ὁ προκαλούμενος ἑταῖρος ἀνταποκρίνεται ἀνάλογα, ἡ σκηνή γίνεται γελοία: βλέπω δύο παγόνια πού φουσκώνουν τό ἕνα μπροστά στό ἄλλο. Ἡ Εἰκόνα διαφθείρεται, γιατί αὐτός πού ἀντικρίζω τότε ξαφνικά εἶναι κάποιος ἄλλος (κι ὄχι πιά ὁ ἄλλος), κάποιος ξένος (κάποιος τρελός;).

Φλομπέρ

(Ὅπως ὁ Ζίντ, στό τρένο τῆς Μπίσκρα, ἐνδίδοντας στό παιχνίδι τριῶν Ἀλγερινῶν μαθητῶν, «φουσκώνοντας καί ξεφουσκώνοντας», μπροστά στή γυναίκα του πού ἔκανε πώς διαβάζει, εἶχε ὕφος «ἐγκληματία ἢ τρελοῦ». Μήπως κάθε ἄλλος πόθος ἐκτός ἀπό τόν δικό μου δέν εἶναι τρελός;)

Ζίντ

5. Ὁ ἐρωτικός λόγος εἶναι συνήθως ἕνα λειό περιβλήμα πού ἐφαρμόζει τέλεια στήν Εἰκόνα, ἕνα πολύ μαλακό γάντι, πού τυλίγει τό ἀγαπημένο πλάσμα. Εἶναι ἕνας λόγος εὐσεβῆς, καθωσπρεπικός. Ὅταν ἡ Εἰκόνα ἀλλοιώνεται, τό περιβλήμα τῆς ἀφοσίωσης ξεσκίζεται: ἕνα τράνταγμα ἀναποδογυρίζει τήν ἴδια μου τή γλώσσα. Πληγωμένος ἀπό μιά ἔκφραση πού τόν ξαφνιάζει, ὁ

ΦΛΟΜΠΕΡ: «Ἐνας ξαφνικός ἄνεμος σήκωσε τά σεντόνια καί τότε εἶδαν δύο παγόνια, ἕνα ἀρσενικό καί ἕνα θηλυκό. Τό θηλυκό στεκόταν ἀκίνητο, μέ τίς ἄντζες μαζεμένες καί τά καπούλια σηκωμένα. Τό ἀρσενικό ἔφερεν δόλτες δλόγουρά της ἀπλώνοντας τήν οὐρά του σάν δεντάλια, καμάρωνε, γουργούριζε. Ἐπειτα, χαμηλώνοντας τά φτερά του, πήδηξε ἐπάνω της. Τά φτερά τοῦ ἀρσενικοῦ σκέπασαν τήν παγόνα, σάν ἕνα πελώριο σκιαδί, καί τά δύο τεράστια πουλιά δονήθηκαν μέσα σέ μιά κοινή φρικίαση» (Μπουβάρ καί Πεκουσέ, 966).

ZINT: *Et nunc manet in te*, 1134.

Βέρθερος

Βέρθερος βλέπει ξαφνικά την Καρλότα σάν μιά κυρά-
 τσα, τήν έντάσσει στήν ομάδα τῶν φιλενάδων της μέ τίς
 ὁποῖες ἐκείνη σαχλαμαρίζει (δέν εἶναι πιά ἡ ἄλλη, ἀλλά
 μία ἄλλη ανάμεσα σέ ἄλλες). Λέει τότε περιφρονητικά:
 «Καλές μου γυναικοῦλες» (*meine Weibchen*). Μιά βλα-
 σφημία ἀνεβαίνει ξαφνικά στά χεῖλη τοῦ ὑποκειμένου
 καί θρυμματίζει ἀνευλαδέστατα τήν εὐλογία τοῦ ἐρω-
 τευμένου. Ὁ ἐρωτευμένος κυριεύεται ἀπό ἕνα δαίμονα
 ὁ ὁποῖος μιᾶ μέσα ἀπό τό στόμα τό δικό του, ἀπό
 ὄπου, ὅπως στά παραμύθια, δέν βγαίνουν πιά ἄνθη ἀλ-
 λά βρομιές. Φρικτή ὑποχώρηση τῆς Εἰκόνας.
 (Ὁ τρόμος τοῦ ἀφανισμοῦ εἶναι πολύ ἰσχυρότερος ἀπό
 τό ἄγχος τῆς ἀπώλειας).

Agony

ΑΓΧΟΣ. Κάτω από την άλφα ή βήτα συγκυρία, τό έρωτευμένο ύποκείμενο νιώθει νά παρασύρεται από τό φόβο ενός κινδύνου, μιās πληγής, μιās έγκατάλειψης, μιās μεταστροφής – κι αυτό τό αίσθημα τό εκφράζει μέ τή λέξη *άγχος*.

1. Ἐπόψε γύρισα στό ξενοδοχείο μόνος· ὁ ἄλλος ἀποφάσισε νά γυρίσει ἀργότερα τή νύχτα. Τά *άγχη* βρίσκονται κιόλας ἐκεῖ, σάν ἔτοιμο φαρμάκι (ή ζήλια, ή έγκατάλειψη, ή ἀνησυχία)· ἀπλῶς περιμένουν νά περάσει λίγη ὥρα γιά νά μπορέσουν νά ἐκδηλωθοῦν κόσμια. Παίρνω «ἤρεμα» ἕνα βιβλίο κι ἕνα ὑπνωτικό. Ἡ ἡσυχία αὐτοῦ τοῦ μεγάλου ξενοδοχείου εἶναι ἡχηρή, ἀδιάφορη, ἡλίθια (ἀπόμακρο γουργουρητό ἀπό λεκάνες μπάνιου πού ἀδειάζουν)· ἡλίθια τά ἐπιπλα, οἱ λάμπες· τίποτα *φιλικό*, νά σέ ζεσταίνει. («Κρυώνω, ἄς γυρίσουμε στό Παρίσι».) Τό *άγχος* περισσεύει. Παρατηρῶ τήν ἀνέλιξη του, σάν τόν Σωκράτη πού, συνομιλώντας (ἐγώ διαβάζοντας), ἐνιωθε τήν παγωνιά τοῦ κώνειου νά ἐντείνεται. Ἐκούω τό *άγχος* νά ἀποκτᾶ ὄνομα, τό βλέπω νά ὑψώνεται σάν μορφή ἀδυσώπητη πάνω στό φόντο τῶν *πραγμάτων πού βρίσκονται ἐδῶ*.
(Κι ἄν, γιά νά γίνει κάτι, ἔκανα μιάν εὐχή;)

2. Ὁ ψυχωτικός ζεῖ μέ τό φόβο τῆς κατάρρευσης (καί ἐναντίον αὐτοῦ τοῦ φόβου οἱ διάφορες ψυχώσεις λειτουργοῦν ἀπλῶς ὡς ἄμυνες). Ἄλλά «ὁ κλινικός φόβος τῆς κατάρρευσης εἶναι φόβος γιά μιᾶ κατάρρευση πού

Βίνικοτ

έχουμε ήδη δοκιμάσει (*primitive agony*) [...] και υπάρχουν στιγμές που ένας ασθενής έχει την ανάγκη να ακούσει ότι ή κατάρρευση, ο φόβος της οποίας υπονομεύει τη ζωή του, έχει ήδη συντελεστεί». Τό ίδιο φαίνεται να ισχύει και για τό έρωτικό άγχος: είναι ο φόβος ενός πένθους που έχει ήδη συντελεστεί από τή στιγμή που άρχισε ο έρωτας, από τή στιγμή που ένιωσα τή σαγήνη. Θα 'πρεπε κάποιος να μπορούσε να μου πει «Μήν έχεις πιά άγχος. Τόν (τήν) έχεις ήδη χάσει».

Τόν έρωτα αγαπῶ

ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ. Πνοή γλώσσας κατά τή διάρκεια τής όποίας τό ύποκείμενο φτάνει στό σημείο νά καταργήσει τό αγαπημένο άντικείμενο κάτω άπό τό βάρος του ίδιου του έρωτα: χάρη sé μιά καθαρά έρωτική διαστροφή, τό ύποκείμενο καταλήγει νά αγαπᾶ τόν έρωτα καί ὄχι τό άντικείμενο.

Βέρθερος

1. Ἡ Καρλότα εἶναι πολύ ξέθωρη. Εἶναι τό ὠχρό θεατρικό πρόσωπο sé μιά έντονη, ταραχώδη, άκτινοδόλα σκηνοθεσία τήν όποία στήνει τό ύποκείμενο-Βέρθερος. Χάρη sé μιά έπεικική άπόφαση του ύποκειμένου αυτού, ένα φαιδρό άντικείμενο τοποθετεῖται στό κέντρο τής σκηνης καί εκεί λατρεύεται, έγκωμιάζεται, δέχεται μομφές, καλύπτεται μέ λόγους, μέ ίκεσίες (καί ἴσως, πλαγίως, μέ λοιδορίες): λές καί πρόκειται για μιά μεγάλη περιστερά, άκίνητη, μαζεμένη μέσα στό φτέρωμά της, γύρω άπό τήν όποία περιφέρεται ένα τρελούτσικο άρσενικό. Ἄρκει μόνο, μέσα sé μιά άστραπή, νά δῶ τόν άλλον νά ἔχει πάρει τήν ὄψη ενός άδρανούς, ταριχευμένου, θά ἔλεγα, άντικειμένου, για νά μέ κάνει νά μεταθέσω τόν πόθο μου άπό αυτό τό έκμηδενισμένο άντικείμενο στόν πόθο μου τόν ίδιο. Ποθῶ τόν πόθο μου – τό αγαπημένο πλάσμα δέν εἶναι πιά παρά τό ξρεισμαό του. Μεθῶ στήν ιδέα μιάς τόσο σπουδαίας ύπόθεσης, πού αφήνει μίλια πίσω της τό πρόσωπο πού κατέστησα πρόσχημα γι' αυτήν (τουλάχιστον αυτά λέω μέσα μου, εϋτυχής πού ύψώνομαι υποδιβάζοντας τόν άλλον): θυσιάζω τήν εικόνα στό Φαντασιακό. Κι αν έρθει μιά μέρα πού θά πρέπει νά άποφασίσω όριστικά νά άπαρνηθῶ τόν άλλ-

Ζίντ

λον, τό σφοδρό πένθος πού θά μέ καταλάβει τότε εἶναι τό πένθος γιά τό Φαντασιακό: ἦταν μιὰ ἀγαπημένη δομή. Κλαίω πού ἔχασα τόν ἔρωτα κι ὄχι τόν τάδε ἢ τήν τάδε. (Καί θέλω νά ξαναγυρίσω ἐκεῖ, ὅπως ἡ φυλακισμένη τοῦ Πουατιέ στό μεγάλο της λαγούμι, τό Μαλεμπιά.)

Κορτέσια

2. Ἔτσι ὁ ἔρωτας καταργεῖ τόν ἄλλον. Ἐπί τήν κατάργηση αὐτή ἀντλῶ ἕνα κάποιο κέρδος. Μόλις μέ ἀπειλήσει μιὰ περιστασιακή πληγή (μιὰ σκέψη ζήλιας, λογουχάρη), τήν ἀναρροφῶ μέσα στή μεγαλοδωρία καί στήν ἀφαίρεση τοῦ ἐρωτικοῦ συναισθήματος: γαληνεύω ποθώντας αὐτό πού, ὄντας ἀπόν, δέν μπορεῖ πιά νά μέ πληγώσει. Ὡστόσο, ἀμέσως μετά, πονῶ βλέποντας τόν ἄλλον (πού ἀγαπῶ) συρρικνωμένον, ὑποδαθμισμένον, ἐξοβελισμένον, θά ἴλεγα, ἀπό τό χῶρο ἑνός αἰσθήματος πού αὐτός προκάλεσε. Νιώθω ἔνοχος καί μέφομαι τόν ἑαυτό μου πού τόν ἐγκατέλειψε. Συντελεῖται ἔτσι μιὰ μεταστροφή: ζητῶ νά ἄρω τήν κατάργηση, ὑποχρεώνω τόν ἑαυτό μου νά ὑποφέρει ἐκ νέου.

᾽Ασκητεύω

ΑΣΚΗΤΕΙΑ. Τό ἐρωτευμένο ὑποκείμενο, εἴτε ἐπειδή αἰσθάνεται ἔνοχο ἀπέναντι στό ἀγαπημένο πλάσμα, εἴτε ἐπειδή θέλει νά τό ἐντυπωσιάσει ἐπιδεικνύοντας τή δυστυχία του, σχεδιάζει μίαν αὐτοτιμωρητική, ἀσκητική συμπεριφορά (τρόπος ζωῆς, ἐνδυμασία καί τά λοιπά).

1. ᾽Αφοῦ εἶμαι ἔνοχος γιά τοῦτο καί γιά τ' ἄλλο (καί ἔχω ἤ ἐφευρίσκω χίλιους δυό λόγους γιά νά εἶμαι), θά τιμωρήσω τόν ἑαυτό μου, θά ἀφανίσω τό σῶμα μου: θά κόψω τά μαλλιά μου πολύ κοντά, θά κρύψω τό βλέμμα μου πίσω ἀπό μαῦρα γυαλιά (ἕνας τρόπος νά μπῶ σέ μοναστήρι), θά ἀφοσιωθῶ στή σπουδή μιᾶς σοβαρῆς, ἀφηρημένης ἐπιστήμης. Θά σηκώνομαι νωρίς νωρίς, μέ τά σκοτάδια, σάν καλόγερος, γιά νά ἐργασθῶ. Θά εἶμαι ὑπομονετικός, κάπως μελαγχολικός, μέ μιά λέξη *ἀξιοπρεπής*, ὅπως ταιριάζει στόν ἄνθρωπο πού μνησικακεῖ. Θά ἀποτυπώσω ὑστερικά τό πένθος μου (τό πένθος πού ὑποθέτω πῶς ἔχω) στά ροῦχα, στό κόψιμο τῶν μαλλιῶν, στήν κανονικότητα τῶν συνηθειῶν μου. Θά ᾽ναι μιά ἥπια ὑποχώρηση. Αὐτή ἀκριβῶς ἢ ἐλάχιστη ὑποχώρηση πού χρειάζεται γιά νά λειτουργεῖ σωστά ἡ διακριτική περιπάθεια.
2. ᾽Η ἀσκητεία (ὁ πρόσκαιρος πόθος τῆς ἀσκητείας) ἀπευθύνεται στόν ἄλλον: γύρνα, κοίταξέ με, δές πῶς μέ κατάντησες. Πρόκειται γιά ἐκδισσμό: στήνω μπροστά

στόν ἄλλον τό σχῆμα τοῦ ἴδιου μου τοῦ ἀφανισμοῦ, ἀν-
τοῦ πού σίγουρα θά προκύψει ἂν ἐκεῖνος δέν ἐνδώσει
(σέ τί;).

ἜΑτοπος

ΑΤΟΠΟΣ. Τό ἀγαπημένο πλάσμα ἀναγνωρίζεται ἀπό τό ἐρωτευμένο ὑποκείμενο ὡς «ἄτοπο» (χαρακτηρισμός τοῦ Σωκράτη ἀπό τοὺς συνομιλητές του), δηλαδή μὴ ταξινομήσιμο, σφραγισμένο ἀπό μιὰ ἀδιάκοπα ἀπρόδλεπτη πρωτοτυπία.

1. Ἡ ἀτοπία τοῦ Σωκράτη συνδέεται μέ τόν Ἔρωτα (ὁ Σωκράτης δέχεται τό φλέρτ τοῦ Ἄλκιβιάδη) καί τήν Τορπίλη (ὁ Σωκράτης ἠλεκτρίζει καί παραλύει τόν Μένονα). ἜΑτοπος εἶναι ὁ ἄλλος πού ἀγαπῶ καί πού μέ ἐλκύει. Ἄδυνατῶ νά τόν κατατάξω ἐπειδή εἶναι ἀκριβῶς ὁ Μοναδικός, ἡ ξεχωριστή Εἰκόνα πού ἦρθε, ὡς ἐκ θαύματος, νά ἀνταποκριθεῖ στόν εἰδικό χαρακτήρα τοῦ πόθου μου. Εἶναι τό σχῆμα τῆς ἀλήθειας μου· δέν μπορεῖ νά αἰχμαλωτιστεῖ μέσα σέ κανένα στερεότυπο (πού εἶναι ἡ ἀλήθεια τῶν ἄλλων).

Κι ὅμως, στή ζωή μου, ἀγάπησα ἢ πρόκειται ν' ἀγαπήσω πολλές φορές. Αὐτό σημαίνει, ἄραγε, ὅτι ὁ πόθος μου, μόλο πού εἶναι εἰδικός, ἀγκιστρῶνεται σ' ἕναν ὀρισμένο τύπο; Ἄρα ὁ πόθος μου εἶναι ταξινομήσιμος; Ἄνάμεσα σέ ὅλα τά πλάσματα πού ἀγάπησα ὑπάρχει, μήπως, ἕνα κοινό χαρακτηριστικό, ἕνα καί μόνο, ὅσο ἀσήμαντο κι ἄν εἶναι (μύτη, ἐπιδερμίδα, ὕφος), πού νά μου ἐπιτρέπει νά πῶ: αὐτός εἶναι ὁ τύπος μου; «Εἶναι ἐντελῶς ὁ τύπος μου», «Δέν εἶναι καθόλου ὁ τύπος

ΝΙΤΣΕ: Γιά τήν ἀτοπία τοῦ Σωκράτη, Michel Guérin, *Νίτσε, ὁ ἥρωικός Σωκράτης* [Nietzsche, Socrate hérosique].

μου»: ἐκφράσεις ψωνιστηριτζή. Μήπως λοιπόν ὁ ἐρωτευμένος εἶναι ἀπλῶς ἓνας πιά δύσκολος ψωνιστηριτζής πού, μιάν ὀλόκληρη ζωή, ψάχνει τόν «τύπο του»; Σέ ποιά κόχη τοῦ ἀντίπαλου κορμιοῦ πρέπει νά διαβάσω τήν ἀλήθεια μου;

2. Συλλαμβάνω τήν ἀτοπία τοῦ ἄλλου στό πρόσωπό του κάθε φορά πού διαβάζω ἐκεῖ πάνω τήν ἀθωότητά του, τή μεγάλη ἀθωότητά του: δέν ξέρει τίποτε γιά τό κακό πού μοῦ κάνει – ἤ, γιά νά τό πῶ μέ λιγότερη ἐμφαση, γιά τό κακό πού μοῦ χαρίζει. Ὁ ἀθῶος δέν εἶναι, μήπως, μή ταξινομήσιμος (καί ἄρα ὑποπτος γιά κάθε κοινωνία, ἢ ὅποια «βρίσκει τά νερά της» μόνον ἐκεῖ ὅπου μπορεῖ νά ταξινομεῖ Λάθη;)

Ὁ Χ..., εἶχε ἀρκετά «γνωρίσματα σάν χαρακτήρας», μέ βάση τά ὅποια δέν ἦταν δύσκολο νά τόν ταξινομήσεις (ἦταν «ἀδιάκριτος, «σουπιά», «τεμπέλης», κτλ.). Δυό τρεῖς φορές ὅμως μοῦ ἔλαχε νά διακρίνω στά μάτια του μιάν ἐκφραση τέτοιας ἀθωότητας (δέν ὑπάρχει ἄλλη λέξη νά τό πῶ) πού μέ ὠθοῦσε, ὅπως κι ἂν εἶχαν τά πράγματα, νά τόν ξεχωρίσω, κατά κάποιον τρόπο, ἀπό τόν ἑαυτό του κι ἀπό τόν ἴδιο του τό χαρακτήρα. Τή στιγμή ἐκείνη τόν ἀπήλλασσα ἀπό κάθε σχόλιο. Ἡ ἀτοπία, ὡς ἀθωότητα, ἀντιστέκεται στήν περιγραφή, στόν ὄρισμό, στή γλώσσα, στή γλώσσα πού εἶναι *μάγια* (*magia*), ταξινομήση τῶν Ὀνομάτων (τῶν Λαθῶν). Ὁ ἄλλος, ὡς ἀτοπικός, κλονίζει τή γλώσσα: ἀδύνατον νά μιλήσεις *περί αὐτοῦ καί ἐπ' αὐτοῦ*. Κάθε κατηγορημα εἶναι κίβδηλο, ὀδυνηρό, ἄστοχο, ἐνοχλητικό: ὁ ἄλλος εἶναι ἀπροσδιόριστος (αὐτό πρέπει νά εἶναι τό πραγματικό νόημα τοῦ *ἄτοπος*).

3. Ἀπέναντι στή στίλβουσα πρωτοτυπία τοῦ ἄλλου, ἐγώ δέ νιώθω ποτέ *ἄτοπος*. Νιώθω μᾶλλον ταξινομημένος (σάν φάκελος μιᾶς πάρα πολύ γνωστής ὑπόθεσης).

R. H.

Ὅστόσο, μερικές φορές, κατορθώνω νά ἀναστρίλω τό παιχνίδι τῶν ἀνισῶν εἰκόνων («Γιατί νά μήν μπορῶ νά εἶμαι τόσο πρωτότυπος καί δυνατός ὅσο ὁ ἄλλος!»). Μαντεύω πῶς ὁ ἀληθινός τόπος τῆς πρωτοτυπίας δέν εἶναι οὔτε ὁ ἄλλος οὔτε ἐγώ, ἀλλά ἡ ἴδια μας ἡ σχέση. Τήν πρωτοτυπία τῆς σχέσης πρέπει νά κατακτήσω. Οἱ περισσότερες πληγές μου προέρχονται ἀπό τό στερεότυπο: εἶμαι ἐξανασκασμένος νά ἐρωτεύομαι ὅπως ὅλος ὁ κόσμος: νά νιώθω ζήλια, ἐγκατάλειψη, ματαίωση. Ὅταν ὁμως ἡ σχέση εἶναι πρωτότυπη, τό στερεότυπο κλονίζεται, ξεπερνιέται, ἀποδυναμώνεται, καί ἡ ζήλια, λογουχάρη, δέν ἔχει πιά θέση σ' αὐτή τή σχέση χωρίς τόπο – χωρίς ρητορικό λόγο.

Ἡ ἀναμονή

ΑΝΑΜΟΝΗ. Σφοδρό κύμα ἄγχους πού προκαλεῖται ἀπό τήν ἀναμονή τοῦ ἀγαπημένου πλάσματος, λόγω μικροκαθυστερήσεων (ραντεβού, τηλεφωνήματα, γράμματα, ἐπιστροφές).

Σένμπεργκ

1. Προσμένω μιά ἄφιξη, μιά ἐπιστροφή, ἓνα σημάδι πού μοῦ ὑποσχέθηκαν. Μπορεῖ νά εἶναι κάτι ἀσήμαντο ἢ κάτι ἄκρως περιπαθές: στήν *Erwartung* (ἀναμονή), μιά γυναίκα περιμένει τόν ἔραστή της, νύχτα, στό δάσος. Ἐγώ περιμένω ἀπλῶς ἓνα τηλεφώνημα, ἀλλά τό ἄγχος εἶναι ἴδιο. Τά πάντα ἐνέχουν ἐπισημότητα: δέν ἔχω τήν αἴσθηση τῶν ἀναλογιῶν.
2. Ὑπάρχει μιά σκηνογραφία τῆς ἀναμονῆς: τήν οργανώνω, τή χειραγωγῶ, κόβω ἓνα κομμάτι χρόνου, στή διάρκεια τοῦ ὁποίου θά μιμηθῶ τήν ἀπώλεια τοῦ ἀγαπημένου ἀντικειμένου καί θά δημιουργήσω ὅλα τά ἐμφέ ενός μικροῦ πένθους. Τό πράγμα παίζεται λοιπόν σάν θεατρικό ἔργο.
Τό σκηνικό παριστάνει τό ἐσωτερικό ενός καφενεῖου. Ἔχουμε ραντεβού κι ἐγώ περιμένω. Στόν Πρόλογο, ὅπου μόνος ἠθοποιός τοῦ ἔργου εἶμαι ἐγώ (εὐλογία), διαπιστώνω, καταγράφω τήν καθυστέρηση τοῦ ἄλλου. Ἡ καθυστέρηση αὐτή δέ συνιστᾶ πρὸς τό παρόν μαθηματική, μετρήσιμη ὄντοτητα (κοιτάζω τό ρολοί μου πολλές φορές). Ὁ Πρόλογος τελειώνει μέ μιά διαστικὴ ἀπόφαση: ἀποφασίζω νά «συγχυστῶ», πυροδοτῶ τό ἄγχος τῆς ἀναμονῆς. Τότε ἀρχίζει ἡ Πρώτη Πράξη. Σ' αὐ-

τήν κυριαρχοῦν οἱ ὑποθέσεις: κι ἂν ἔγινε παρεξήγηση ὡς πρὸς τὴν ὥρα ἢ τὸν τόπο; Ἐπιχειρῶ νά ξαναφέρω στή μνήμη μου τὴ στιγμή πού κλείστηκε τὸ ραντεβού, τίς διευκρινίσεις πού δόθηκαν. Τί νά κάνω (ἄγχος γιὰ τὸ πῶς θά φερθῶ); Νά πάω σέ ἄλλο καφενεῖο; Νά τηλεφωνήσω; Κι ἂν ὅσο λείπω ἔρθει ὁ ἄλλος; Μὴ βλέποντάς με μπορεῖ νά φύγει, κτλ. Ἡ Δεύτερη Πράξη εἶναι ἡ πράξη τοῦ θυμοῦ. Μέμφομαι δριμύτατα τὸν ἀπόντα: «Ὅπως καί νά 'ναι, (αὐτός, αὐτή) θά μποροῦσε κάλλιστα...», «Ξέρει καλά (αὐτός, αὐτή)...» Ἄχ! ἄς γινόταν νά ἦταν ἐδῶ (αὐτός, αὐτή) γιὰ νά μποροῦσα νά (τοῦ, τῆς) τὰ ψάλω πού δέν εἶναι ἐδῶ!». Στὴν Τρίτη Πράξη φτάνω (κατακτῶ;) τὸ καθαρό ἄγχος: τὸ ἄγχος τῆς ἐγκατάλειψης. Μέσα σ' ἓνα δευτερόλεπτο περνῶ ἀπὸ τὴν ἀπουσία σὸ θάνατο. Ὁ ἄλλος εἶναι σάν νεκρός: ἔκρηξη πένθους; γίνομαι ἐσωτερικά πελιδνός. Αὐτὸ εἶναι τὸ ἔργο. Ὁ ἄλλος, μὲ τὴν ἄφιξή του, μπορεῖ νά τὸ συντομεύσει. Ἄν φτάσει κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Πρώτης Πράξης, ἢ ὑποδοχὴ εἶναι ἤρεμη. Ἄν ἔρθει ὅσο κρατᾶει ἡ Δεύτερη, ἔχουμε «σκηνή». Ἄν καταπλεύσει κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Τρίτης, ἔχουμε τὴν ἀναγνώριση καὶ τὴν Εὐχαριστία: ἀνασαίνω βαθιὰ σάν τὸν Πελλέα ὅταν θγαίνει ἀπὸ τῆς γῆς τὰ δάθη καὶ ξαναβρίσκει τὴ ζωὴ καὶ τὴν ὁσμὴ τῶν ρόδων.

Βίνικοτ

Πελλέας

(Τὸ ἄγχος τῆς ἀναμονῆς δέν εἶναι συνεχῶς σφοδρό, ἔχει καὶ τίς θαμπές στιγμές του. Περιμένω, κι ὅλος ὁ περιγυρὸς τῆς ἀναμονῆς μου προσλαμβάνει ξαφνικά μιὰν ἐξωπραγματικὴ διάσταση: παρατηρῶ, μέσα σὸ καφενεῖο, τοὺς ἄλλους πού μπαίνουν, σαχλαμαρίζουν, ἀστειεύονται, διαβάζουν ἥσυχχα ἥσυχχα: αὐτοὶ δέν περιμένουν.)

3. Ἡ ἀναμονή εἶναι μιά γητεία: ἔλαβα διαταγή νά μήν κινηθῶ. Ἔτσι, ἡ ἀναμονή ἑνός τηλεφωνήματος ὑφαίνεται γύρω ἀπό ἀπειροελάχιστες ἀπαγορεύσεις πού κλιμακώνονται ἐπ' ἀπειρον καί φτάνουν σέ σημεῖα ἀνομολόγητα: ἀποφεύγω νά θγῶ ἀπό τό δωμάτιο, νά πάω στήν τουαλέτα, ἀκόμα καί νά τηλεφωνήσω (γιά νά μήν ἀπασχολῶ τό τηλέφωνο): ὑποφέρω ὅταν μοῦ τηλεφωνοῦν (γιά τόν ἴδιο ἀκριβῶς λόγο): τρελαίνομαι στή σκέψη ὅτι σέ λίγο θά πρέπει νά θγῶ, διακινδυνεύοντας ἔτσι νά χάσω τήν εὐεργετική κλήση, τήν ἐπιστροφή στή Μητέρα. Ὅλοι αὐτοί οἱ περισπασμοί πού μέ προκαλοῦν πρέπει νά ἀποτελοῦν μᾶλλον στιγμές νεκρές γιά τήν ἀναμονή, πρέπει νά συνιστοῦν μὴ καθαρές στιγμές ἄγχους. Γιατί τό ἄγχος τῆς ἀναμονῆς, στήν ἀμιγή του μορφῆ, ἐπιτάσσει νά μένω καθισμένος σέ μιά πολυθρόνα, δίπλα στό τηλέφωνο, μήν κάνοντας τίποτε.

Βίνικος

4. Τό πλάσμα πού περιμένω δέν εἶναι πραγματικό. Ὅπως καί ὁ μαστός τῆς μητέρας γιά τό θρέφος πού θηλάζει, «τό πλάθω καί τό ξαναπλάθω ἀκατάπανστα μέ βάση τήν ἱκανότητά μου νά ἀγαπῶ, μέ βάση τήν ἀνάγκη πού ἔχω γι' αὐτό»: ὁ ἄλλος ἔρχεται ἐκεῖ ὅπου τόν περιμένω, ἐκεῖ ὅπου τόν ἔχω ἤδη πλάσει. Κι ἂν δέν ἔρθει, παραισθάνομαι πῶς ἦρθε: ἡ ἀναμονή εἶναι ἕνα παραλήρημα. Καί πάλι τό τηλέφωνο. Σέ κάθε κουδούνισμα ἀρπάζω μέ διάση τό ἀκουστικό, πιστεύω ὅτι τό ἀγαπημένο πλάσμα εἶναι πού μέ καλεῖ (ἀφοῦ ὀφείλει νά μέ καλέσει). Μιά μικρή προσπάθεια, καί «ἀναγνωρίζω» τή φωνή του, ἀρχίζω τό διάλογο, μέ κίνδυνο νά ξεσπᾶσω ἀργότερα ἐναντίον τοῦ ὀχληροῦ πού μέ ἔδγαλε ἀπό τό παραλήρημά μου. Ἔτσι καί στό καφενεῖο: κάθε νεοεισερχόμενος, πού παρουσιάζει τήν ἐλάχιστη ἐξωτερική ὁμοιότητα, ἀναγνωρίζεται, σέ πρώτη φάση, κατά τόν ἴδιο τρόπο.

Γιά πολύ καιρό μετά από τόν κατευνασμό τῆς ἐρωτικῆς σχέσης, διατηρῶ τή συνήθεια νά παραισθάνομαι τό πλάσμα πού ἀγάπησα: μερικές φορές νιώθω καί πάλι ἄγχος γιά ἓνα τηλεφώνημα πού καθυστερεῖ καί, σέ κάθε ἀπρόσκλητο τηλεφωνικό συνομιλητή, νομίζω πώς ἀναγνωρίζω τή φωνή πού ἀγαποῦσα: εἶμαι ἓνας ἀκρωτηριασμένος πού ἐξακολουθεῖ νά τοῦ πονᾷ τό κομμένο του πόδι.

5. «Εἶμαι ἐρωτευμένος; – Ναι, ἀφοῦ περιμένω». Ὁ ἄλλος δέν περιμένει ποτέ. Μερικές φορές θέλω νά ὑποδυθῶ αὐτόν πού δέν περιμένει· ἐπιχειρῶ νά ἀπασχοληθῶ κάπου ἄλλου, νά φτάσω καθυστερημένος. Μά στό παιχνίδι αὐτό θγαίνω μονίμως χαμένος. Ὅ,τι κι ἄν κάνω, στό τέλος ἀποδείχνομαι καί πάλι ἀναπασχόλητος, συνεπῆς στό ραντεβού – καί μάλιστα πρὶν ἀπό τήν καθορισμένη ὥρα. Ἡ μοιραία ταυτότητα τοῦ ἐρωτευμένου δέν εἶναι ἄλλη ἀπ' αὐτήν: *εἶμαι αὐτός πού περιμένει.*

(Ὅπου ἔχουμε σχέσεις μεταθέσεως ὑπάρχει πάντα ἀναμονή – στό γιατρό, στόν καθηγητή, στόν ψυχαναλυτή. Κάτι περισσότερο: ὅταν περιμένω στή θυρίδα μιᾶς τραπεζας, ἢ τήν ἀπογείωση τοῦ ἀεροπλάνου, ἀποκαθιστῶ πάραυτα ἓναν ἐπιθετικό δεσμό μέ τόν τραπεζοὑπάλληλο ἢ τήν ἀεροσυνοδό, πού ἡ ἀδιαφορία τους ξεσκεπάζει καί ἀναρριπίζει τή δική μου ὑποταγή. Ἔτσι μπορούμε νά πούμε ὅτι, ὅπου ὑπάρχει ἀναμονή, ὑπάρχει καί μετάθεση: ἐξαρτῶμαι ἀπό μιά παρουσία πού μοιράζεται καί κάνει ὥρα γιά νά μοῦ δοθεῖ – σάν νά ἔθελε νά κάνει τόν πόθο μου νά καταπέσει, καί τήν ἀνάγκη μου νά ἀμβλυθῆ. *Σέ κάνω νά περιμένεις: διαρκές προνόμιο κάθε ἐξουσίας, «χιλιετές πασατέμπο τῆς ἀνθρωπότητας».)*

E. B.

E. B.: ἐπιστολή.

6. Ένας μανδαρίνος έρωτεύτηκε μιάν έταιρα. «Θά γίνω δική σου» τοῦ εἶπε εκείνη, «ἀφοῦ πρώτα θά 'χεις περάσει έκατό βραδιές περιμένοντάς με, στόν κήπο μου, καθισμένος σ' ένα σκαμνάκι, κάτω ἀπό τό παράθυρό μου». Τήν έννενηκοστή ένατη βραδιά ὁ μανδαρίνος σηκώθηκε, πῆρε τό σκαμνί του ὑπό μάλης καί ἀπῆλθε.

Τά μαῦρα γυαλιά

ΚΡΥΒΩ. Σχήμα έσκεμμένης απόφασης: τό έρωτευμένο υποκείμενο διερωτάται, όχι αν πρέπει να δηλώσει στο αγαπημένο πλάσμα ότι τό αγαπᾶ (δέν πρόκειται για σχήμα έξομολόγησης), αλλά ως ποιό βαθμό πρέπει να τοῦ κρύψει τίς «διαταραχές» (τούς κλυδωνισμούς) τοῦ πάθους του: τούς πόθους του, τίς καταπτώσεις του, κοντολογίς, τίς ακρότητές του (σέ γλώσσα ρακινική: τήν *παραφορά του*).

1. Ὁ Χ..., έφυγε για διακοπές χωρίς έμένα, και έκτοτε δέν μου έδωσε κανένα σημείο ζωής: ατύχημα; άπεργία τών ταχυδρομείων; άδιαφορία; άποστασιοποιητική τακτική; άσκηση μιᾶς παροδικῆς επιθυμίας να τό ρίξει έξω («Ἡ νιότη του τόν ξεκουφαίνει, δέν άκούει»); ἡ σκέτη άθωότητα; Ἄγωνιῶ ὄλο και περισσότερο. Περνώ απ' όλες τίς πράξεις-φάσεις τοῦ σενάριου τῆς άναμονῆς. Μά όταν ὁ Χ... έμφανιστεῖ ξανά, μέ τόν ένα ἢ τόν άλλο τρόπο, γιατί δέν μπορεί να παραλείψει να τό κάνει (σκέψη πού θά 'πρεπε να έξουδετερώσει άμέσως κάθε άγχος), τί θά τοῦ πῶ; Θά πρέπει να τοῦ κρύψω τήν ταραχή μου – πού έχει πιά περάσει («πῶς εἶσαι;»); Μήπως να τήν εκδηλώσω επιθετικά («δέν εἶσαι εντάξει, θά μπορούσες να...»); ἡ παθιασμένα («πόσο μ' έκανες να ανησυχῶσω»); Ἡ αντίθετα, ν' αφήσω αὐτή τήν ταραχή ν' άκουστεῖ μέ τρόπο λεπτό, ανάλαφρο, ὥστε γνωστοποιώντας την, να μήν έξουθενώσω τόν άλλον («ανησύχησα κάπως...»); Μέ κυριεύει ένα δεύτερο άγχος, πού άφορᾶ στο ότι πρέπει να άποφασίσω τό βαθμό δημοσιότητας πού θά προσδώσω στο πρωτογενές μου άγχος.

2. Είμαι αιχμάλωτος ενός διττού λόγου, από τόν όποιο δέν μπορώ νά ξεφύγω. Ἐπό τή μιά λέω μέσα μου: κι ἂν ό άλλος, λόγω μιᾶς κάποιας διάταξης τῶν στοιχείων τῆς δομῆς του, ἔχει ἀνάγκη τή δική μου ζήτηση; Στήν περίπτωση αὐτή, δέν θά ἤμουν δικαιολογημένος νά ὑποκύψω στήν κυριολεκτική ἔκφραση, στή λυρική διατύπωση τοῦ «πάθους μου»; Μήπως ἡ ἀκρότητα καί ἡ τρέλα δέν ἀποτελοῦν τήν ἀλήθεια, τή δύναμή μου; Κι ἂν αὐτή ἡ ἀλήθεια, αὐτή ἡ δύναμη, κατέληγε νά ἐντυπωσιάσει; Ἐπό τήν ἄλλη πάλι, λέω μέσα μου: τά σημεῖα αὐτοῦ τοῦ πάθους ὑπάρχει κίνδυνος νά καταπνίξουν τόν ἄλλον. Στήν περίπτωση αὐτή δέν θά πρέπει, ἀκριβῶς ἐπειδή τόν ἀγαπῶ, νά τοῦ κρύψω πόσο τόν ἀγαπῶ; Ἐντικρίζω τόν ἄλλον μέ βλέμμα διπλό: ἄλλοτε τόν βλέπω σάν ἀντικείμενο κι ἄλλοτε σάν ὑποκείμενο· ἀμφιταλαντεύομαι ἀνάμεσα στήν τυραννία καί στήν προσφορά. Πιάνομαι ἔτσι κι ἐγώ ό ἴδιος στό δόκανο ἑνός ἐκδισμοῦ: ἂν ἀγαπῶ τόν ἄλλον, εἶμαι ὑποχρεωμένος νά θέλω τό καλό του. Ἐτσι ὅμως, ἀναγκαστικά, κάνω κακό στόν ἑαυτό μου: παγίδα: εἶμαι καταδικασμένος νά εἶμαι ἢ ἅγιος ἢ τέρας. Ἐγιος, δέν μπορῶ, τέρας, δέν τό ἐπιθυμῶ. Κι ἔτσι, ὑπεκφεύγω: δείχνω κάπως τό πάθος μου.

3. Νά ἐπιβάλλω στό πάθος μου τό προσωπεῖο τῆς διακριτικότητας (τῆς ἀπάθειας): νά μιά καθαρά ἠρωική ἄξια: «Εἶναι ἀνάξιο γιά τίς μεγάλες ψυχές νά μεταδίδουν τριγύρω τους τήν ταραχή πού νιώθουν» (Clotilbe de Vaux). Ὁ λοχαγός Πάζ, ἥρωας τοῦ Μπαλζάκ, ἐπινοεῖ μιά ψευτοερωμένη, γιά νά μπορεῖ νά εἶναι βέβαιος ὅτι κρύβει ἐρμητικά ἀπό τή γυναίκα τοῦ καλύτερου του φίλου τό γεγονός πῶς τήν ἀγαπᾶ μέχρι θανάτου. Ἐστόσο, ὀλοκληρωμένη ἀπόκρυψη ἑνός πάθους (ἢ

Μπαλζάκ

ἔστω, ἀπλούστερα, τῆς ὑπερβολῆς του) εἶναι κάτι τό ἀδιανόητο: ὄχι γιατί τό ἀνθρώπινο ὑποκείμενο εἶναι πολύ ἀδύναμο, ἀλλά γιατί τό ἴδιο τό πάθος, ἐξ ὀρισμοῦ, εἶναι φτιαγμένο γιά νά φαίνεται: ἡ ἀπόκρυψη πρέπει νά φαίνεται: *ἔχε ὑπόψη σου ὅτι κάτι πάω νά σοῦ κρύψω*, αὐτό εἶναι τό μεγάλο παράδοξο πού πρέπει νά ἐπιλύσω: τό πράγμα πρέπει ταυτόχρονα νά γίνεται καί νά μή γίνεται γνωστό: νά γίνεται γνωστό πώς δέ θέλω νά τό δείξω: ἰδοῦ τό μήνυμα πού ἀπευθύνω στόν ἄλλον. *Larvatus prodeo*: προχωρῶ δείχνοντας μέ τό δάχτυλο τῆ μάσκα μου: φορῶ μιά μάσκα στό πάθος μου, ἀλλά μέ μιά διακριτική (καί πονηρή) κίνηση ἐπισημαίνω τήν ὑπαρξη τῆς μάσκας αὐτῆς. Τελικά, κάθε πάθος ἔχει τό θεατή του: ὁ λοχαγός Πάζ, τήν ὥρα πού πεθαίνει, δέν μπορεῖ νά ἀποφύγει τόν πειρασμό νά γράψει στή γυναίκα πού ἀγάπησε σιωπηλά: δέν ὑπάρχει ἐρωτική προσφορά χωρίς τελικό θέατρο: νικητής, πάντα, εἶναι τό σημεῖο.

Ντεκάστ

4. Ἄς ποῦμε πώς ἔκλαψα γιά κάτι, πού ὁ ἄλλος οὔτε κἀν τό ἀντιλήφθηκε (τό κλάμα ἀποτελεῖ μέρος τῆς φυσιολογικῆς δραστηριότητος τοῦ ἐρωτευμένου σώματος), καί πώς, γιά νά μή φανεῖ πώς ἔκλαψα, φόρεσα μαῦρα γυαλιά, σκεπάζοντας ἔτσι τά θολά μου μάτια (ὠραῖο παράδειγμα αὐταπάρνησης: περιορίζω τήν ὄρασή μου γιά νά μή φαίνομαι). Ὁ σκοπός τῆς χειρονομίας αὐτῆς εἶναι ὑπολογισμένος: θέλω νά διαφυλάξω τό ἠθικό ὄφελος τῆς στωικότητος, τῆς «ἀξιοπρέπειας» (περνιέμαι γιά Clotilde de Vaux), καί συγχρόνως – ἐδῶ ἔγκειται ἡ ἀντίφαση – νά προκαλέσω τήν τρυφερή ἐρώτηση («μά τί ἔχεις;»). Θέλω νά εἶμαι ἀξιολύπητος καί ταυτόχρονα ἀξιοθαύμαστος, παιδί καί συνάμα ἐνήλικος. Ἐνεργώντας ἔτσι, τό παίζω, τό διακινδυνεύω: γιατί εἶναι πιθανό ὁ ἄλλος νά μήν ἀπορήσει καθόλου γι' αὐτά τά ἀσυνήθιστα γυαλιά, καί νά μή διακρίνει κανένα σημεῖο στό γεγονός ὅτι τά φορῶ.

5. Για να ανακοινώσω με τρόπο ανάλαφρο ότι υποφέρω, για να αποκρύψω χωρίς να ψευσθώ, θα μετέλθω μιά πονηρή παρασιώπηση: θα διαιρέσω την οικονομία των σημείων μου.

Τά λεκτικά σημεία θα αναλάβουν να διεκπεραιώσουν την αποσιώπηση, τή συγκάλυψη, τή εξαπάτηση: ποτέ δέ θα δηλώσω, φραστικά, τις ακρότητες του συναισθήματός μου. Μήν έχοντας πει τίποτε για τό σαράκι αυτού του άγχους, θα μπορώ πάντοτε, σάν θα 'χει πιά καταλαγιάσει τό άγχος αυτό, να καθησυχάσω τόν εαυτό μου με τή σκέψη πώς κανείς δέν έμαθε τό παραμικρό. Ίσχύς της γλώσσας: με τή γλώσσα μου μπορώ να κάνω τά πάντα: ακόμα – και κυρίως – να μή λέω τίποτε.

Μπορώ να κάνω τά πάντα με τή γλώσσα μου, *όχι όμως και με τό σώμα μου*. Αυτό πού κρύβω με τή γλώσσα μου, τό λέει τό σώμα μου. Μπορώ να διαμορφώσω κατά τό δοκοῦν τό μήνυμά μου, *όχι όμως και τή φωνή μου*. Στή φωνή μου, ότι κι αν λέει, ό άλλος θα διακρίνει σαφώς πώς «έχω κάτι». Είμαι ψεύτης (λόγω παρασιωπήσεως), δέν είμαι θεατρίνος. Τό σώμα μου είναι ένα ξεροκέφαλο παιδί, ή γλώσσα μου ένας άκρως πολιτισμένος ενήλικος...

6. ...σέ σημείο πού μιά μακρά σειρά λεκτικές καθηλώσεις (οί «ευγένειές» μου) ένδέχεται να ξεσπάσουν ξαφνικά σάν μιά καθολική αντίσπαση: μιά κρίση δακρύων (λογουχάρη), μπροστά στά κατάπληκτα μάτια του άλλου, πού έρχεται να εκμηδενίσει απότομα τίς προσπάθειες (καί τά ενεργήματα) μιās επί πολύν καιρό έλεγχόμενης γλώσσας. Σπάω: *γνωρίζω έτσι τή Φαίδρα κι όλη της τήν παραφορά*.

«Tutti sistemati»

ΑΠΟΚΑΤΕΣΤΗΜΕΝΟΙ. Τό ερωτευμένο υποκείμενο βλέπει όλους όσους τό περιβάλλουν ώς «ἀποκατεστημένους». Όλοι του φαίνονται εφοδιασμένοι μ' ένα μικρό πρακτικό και συναισθηματικό σύστημα συμβατικών σχέσεων, από τό όποιο αισθάνεται ἀποκλεισμένο. Έτσι, νιώθει ένα διαφορούμενο συναίσθημα, φθόνου και γελοιότητας.

1. Ό Βέρθερος θέλει νά ἀποκατασταθεῖ: «Έγώ... άντρας της! Ω, Θεέ μου και Πλάστη μου, αν μου χάριζες αυτή την ευτυχία, όλη μου ή ζωή θά ήταν μία συνεχής ευχαριστία, κλπ.»: ό Βέρθερος επιζητεί μία θέση ήδη κατειλημμένη, τή θέση του Άλμπερτ. Θέλει νά μπει σ' ένα σύστημα (ό «ἀποκατεστημένος», στά Ιταλικά, λέγεται *sistemato*). Γιατί τό σύστημα είναι ένα σύνολο όπου οί πάντες έχουν τή θέση τους (έστω κι αν αυτή δέν είναι καλή). Οί σύζυγοι, οί έραστές, τά τρία, οί περιθωριακοί (ναρκομανείς και ψωνιστητζήδες), βολεμένοι κι αυτοί μία χαρά μέσα στην περιθωριακότητά τους: οί πάντες εκτός από μένα. (Παιχνίδι: όσα ήταν τά παιδιά, τόσες, μείον μία, ήταν και οί καρέκλες. Όσων ώρα εκείνα γυρίζαν γύρω γύρω, μία κυρία πατούσε τά πληκτρα ενός πιάνου. Μόλις σταματούσε, όρμούσαν όλα για νά πιάνουν από μία καρέκλα και νά καθίσουν. Όλα, εκτός από τό λιγότερο καπάτσο, τό λιγότερο δάναυσο, ή τό λιγότερο τυχερό. Αυτό έμενε όρθιο, ό βλάκας της παρέας, ό *παραπανίσιος*: ό ερωτευμένος).

D.F.: συζήτηση.

Βέρθερος
D.F.

2. Οί *sistemati* πού μέ περιβάλλουν, πῶς μποροῦν νά προκαλέσουν τό φθόνο μου; Βλέποντάς τους νιώθω ἀποκλεισμένος, ἀπό τί; Ὅ,τι κι ἂν εἶναι, δέν μπορεῖ νά ἔχει σχέση οὔτε μέ «ὄνειρο», οὔτε μέ «εἰδύλλιο», οὔτε μέ «ένωση». Οἱ «ἀποκατεστημένοι» ἔχουν πολλά παράπονα ἀπό τό σύστημά τους· τό ὄνειρο τῆς ένωσης. πάλι, εἶναι ὑποκείμενο ενός ἄλλου σχήματος. Ὅχι λοιπόν. Ἡ φαντασίωσή μου, πού ἀφορᾷ στό σύστημα, εἶναι πολύ ταπεινή (φαντασίωση πού γίνεται παραδοξότερη ἂν σκεφτεῖς ὅτι δέ διαθέτει καμιάν αἴγλη). Αὐτό πού θέλω, αὐτό πού ποθῶ, εἶναι, ἀπλούστατα, μιά *δομή* (τούτη ἡ λέξη, ἄλλοτε, ἔκανε τά δόντια ὀρισμένων νά τρίζουν: τήν ἔβλεπαν ὡς τό ἀπόγειο τῆς ἀφαίρεσης). Βέβαια, δέν ὑφίσταται εὐτυχία τῆς δομῆς. Ὅμως, κάθε δομή εἶναι *κατοικήσιμη* – αὐτός, μάλιστα, ἴσως νά εἶναι ὁ καλύτερος ὀρισμός της. Μπορῶ θαυμάσια νά κατοικῶ κάτι πού δέ μέ κάνει εὐτυχισμένο. Μπορῶ νά παραπονιέμαι καί συνάμα νά ἀντέχω. Μπορῶ νά ἀρνιέμαι τό νόημα τῆς δομῆς πού ὑφίσταμαι, καί ταυτόχρονα νά διασχίζω χωρίς δυσαρέσκεια ὀρισμένους καθημερινούς χώρους τῆς δομῆς αὐτῆς (συνήθειες, μικροαπολαύσεις, μικροασφάλειες, πράγματα ἀνεκτά, παροδικές έντάσεις). Μπορεῖ μάλιστα νά τρέφω μιά διεστραμμένη προτίμηση γι' αὐτήν ἀκριβῶς τήν ὄψη τοῦ συστήματος (πού τό καθιστᾷ κατοικήσιμο): ὁ Συμεών ὁ Στυλῆτης ζοῦσε μιά χαρά πάνω στό στυλο του: εἶχε φτιάξει ἀπ' αὐτόν (δύσκολο πρᾶγμα, ὅπως καί νά τό κάνουμε) μιά δομή.

Θέλω νά ἀποκατασταθῶ σημαίνει: Θέλω νά ἐξασφαλίσω διά βίου μιά πειθήνια ἀκοή. Ὡς ὑποσύλωση, ἡ δομή διαχωρίζεται ἀπό τόν πόθο: αὐτό πού θέλω εἶναι νά μέ «συντηροῦν» σάν νά ἤμουν ἕνας πόρνος (μιά πόρνη) ἀνωτέρας κλάσεως.

3. Ἡ δομή τοῦ ἄλλου (γιατί ὁ ἄλλος ἔχει πάντα τή δική του δομή ζωῆς, τῆς ὁποίας ἐγώ δέν ἀποτελῶ μέρος), ἔχει κάτι τό φαιδρό: βλέπω τόν ἄλλον νά ἐπιμένει πεισματικά νά ζεῖ σύμφωνα μέ τά ἴδια σχήματα ρουτίνας: ἀγκιστρωμένος κάπου ἄλλοῦ, μοῦ φαίνεται μαρμαρωμένος, *αἰώνιος* (ἡ αἰωνιότητα μπορεῖ νά νοηθεῖ ὡς κάτι τό γελοῖο).

Ὅσες φορές ἔβλεπα ἀπροσδόκητα τόν ἄλλο μέσα στή «δομή» του (*sistematō*), γοητευόμουν. Πίστευα ὅτι ἀτένιζα μίαν οὐσία: τήν οὐσία τῆς συζυγικότητας. Ὅταν τό τρένο διασχίζει ἀπό ψηλά τίς μεγάλες πόλεις τῆς Ὀλλανδίας, τό βλέμμα τοῦ ἐπιβάτη βυθίζεται σέ δλόφωτα δωμάτια, πού κουρτίνες δέν τά σκεπάζουν, ὅπου ὁ καθένas φαίνεται ἀφοσιωμένος στά ἰδιαίτερά του, σάν νά μήν τόν βλέπουν τά χιλιάδες μάτια τῶν ταξιδιωτῶν: σοῦ δίνεται ἔτσι ἕνα θέαμα ἀπό τήν οὐσία τῆς Οἰκογένειας. Κι, ὅταν, στό Ἄμβουργο, διαθαίνεις μπρός ἀπό τά γυάλινα χωρίσματα, πίσω ἀπό τά ὁποῖα στέκουν γυναῖκες πού καπνίζουν καί περιμένουν, αὐτό πού ἀντικρίζεις εἶναι ἡ οὐσία τῆς Πορνείας.

(Δύναμη τῶν δομῶν: ἴσως αὐτό νά εἶναι τό στοιχεῖο τό ποθητό μέσα στίς δομές.)

Ἡ καταστροφή

ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ. Σφοδρή κρίση, κατά τή διάρκεια τῆς ὁποίας τό ὑποκείμενο, βιώνοντας τήν ἐρωτική κατάσταση ὡς ὀριστικό ἀδιέξοδο, ὡς παγίδα ἀπό τήν ὁποία δέ θά μπορέσει νά βγεῖ ποτέ, βλέπει πώς εἶναι προορισμένο νά καταστραφεῖ ὀλοκληρωτικά.

Δεσποινίς
ντέ Λεπινάς

1. Ὑπάρχουν δύο καθεστώτα ἀπελπισίας: ἡ ἥπια ἀπελπισία, ἡ ἐνεργητική παραίτηση («Σᾶς ἀγαπῶ ὅπως πρέπει κανεῖς ν' ἀγαπᾶ: ἀπελπισμένα»), καί ἡ βίαιη ἀπελπισία: μιά μέρα, ὕστερα ἀπό κάποιο περιστατικό, κλείνομαι στό δωμάτιό μου καί ξεσπῶ σέ λυγμούς: μέ παρασύρει ἕνα κύμα σφοδρό, μέ πνίγει ὁ πόνος. Τό σῶμα μου ὀλόκληρο σκληραίνει, κουβαριάζεται: στό φῶς μιᾶς ἀτσάλινης, ψυχρῆς ἀστραπῆς, βλέπω τήν καταστροφή στήν ὁποία εἶμαι καταδικασμένος. Καμιᾶ σχέση μέ τήν ἐπίβουλη, τήν ἐν ὀλίγοις πολιτισμένη κατάθλιψη τῶν δύσκολων ἐρώτων. Καμιᾶ σχέση μέ τό ρίγος πού νιώθει τό ὑποκείμενο πού τό παράτησαν: ὄχι μόνο δέν παθαίνω κατάπτωση, ἀλλά εἶμαι καί σκληρός. Ἡ κατάσταση εἶναι ξεκάθαρη σάν μιά καταστροφή: «*Εἶμαι ἕνα κουρέλι!*»

(Ὁ λόγος; Δέ σχετίζεται ποτέ μέ κάποια δήλωση γιά διακοπή τῆς σχέσης. Εἶναι κάτι πού ἔρχεται ἀπροειδοποίητα, εἴτε σάν ἀποτέλεσμα μιᾶς ἀφόρητης εἰκόνας, εἴτε σάν ἀντίδραση σέ μιά αἰφνίδια σεξουαλική ἀπόρρι-

ψη: τό παιδικό – νά βλέπεις τή Μητέρα νά σέ ἐγκαταλείπει – μετατρέπεται ἀπότομα σέ γενετήσιο.)

2. Ἡ ἐρωτική καταστροφή συγγενεῦει, ἴσως, μ' αὐτό πού, στό ψυχωτικό πεδίο, ὀνομάστηκε *ἀκραία κατάσταση*, καί εἶναι μιὰ «κατάσταση πού διώνεται ἀπό τό ὑποκείμενο ὡς ἀναπόδραστος παράγοντας τοῦ ἀφανισμοῦ του». Ἡ εἰκόνα αὐτή ἀφορμάται ἀπ' αὐτά πού συνέδησαν στό Νταχάου. Δέν εἶναι, ἀλήθεια, ἄηθες νά συγκρίνεις τήν κατάσταση ἑνός ὑποκειμένου πού ἀντιμετωπίζει ἐρωτικά προβλήματα, μέ τήν κατάσταση ἑνός ἐγκλειστού στό στρατόπεδο συγκέντρωσης τοῦ Νταχάου; Μιά ἀπό τίς πιό ἀνήκουστες ὕβρεις τῆς Ἱστορίας μπορεῖ νά ἐξομοιωθεῖ μέ ἕνα ἀσήμαντο, παιδαριῶδες, σπουδαιοφανές καί ἀδιόρατο περιστατικό πού ἐπληξε ἕνα ὑποκείμενο πού ἀπλῶς κατατρύχεται ἀπό τό Φαντασιακό του; Κι ὅμως, οἱ δύο αὐτές καταστάσεις ἔχουν κάτι τό κοινό: εἶναι, κυριολεκτικά, πανικές. Πρόκειται γιά καταστάσεις χωρίς ὑπόλοιπο, χωρίς ἐπιστροφή: πρόβαλα τόν ἑαυτό μου στόν ἄλλον μέ τόση δύναμη, ὥστε ὅταν ἐκεῖνος μοῦ λείπει, δέν μπορῶ νά συγκεντρωθῶ, νά ξαναβρῶ τόν ἑαυτό μου: χάθηκα γιά πάντα.

Μποῦνο
Μπετελχάιμ

Ἑτυμολογία

F. W.

ΜΠΕΤΕΛΧΑΙΜ: *Τό κενό φρούριο* [la Forteresse vide], εἰσαγωγή καί 95.
ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ: Ὁ «πανικός» συνδέεται μέ τό θεό Πάνα. Μποροῦμε, ὁμως, νά παίξουμε μέ τίς ἐτυμολογίες ὡς λέξεις (πράγμα πού γινόταν ἀνέκαθεν) καί νά κάνουμε ὅτι πιστεύουμε πῶς ὁ «πανικός» παράγεται ἀπό τό ἑλληνικό ἐπίθετο πού σημαίνει τό ὄλον – τό «πᾶν».
F. W.: συζήτηση.

Laetitia

ΟΡΟΘΕΤΩ. Για να αμβλύνει τη δυστυχία του, τό υποκείμενο έναποθέτει τις ελπίδες του σε μία μέθοδο έλέγχου πού θά του έπέτρεπε να όροθετεί τις απολαύσεις πού του χαρίζει ή έρωτική σχέση: από τή μία να διαφυλάσσει τις απολαύσεις και να έπωφελείται από αυτές πλήρως· από τήν άλλη, να τοποθετεί σε μία παρένθεση μη-σκέψης τις έκτεταμένες ζώνες κατάθλιψης πού διαχωρίζουν αυτές τις απολαύσεις: να «λησμονεί» τό αγαπημένο πλάσμα έξω από τις απολαύσεις πού τό πλάσμα αυτό χαρίζει.

Λάμπνιτς

1. 'Ο Κικέρων, και ύστερα από αυτόν ό Λάμπνιτς, αντιπαραθέτουν τις έννοιες *gaudium* και *laetitia*. *Gaudium* είναι ή «απόλαυση πού αισθάνεται ή ψυχή όταν θεωρεί έξασφαλισμένη τήν κατοχή ενός παρόντος ή μελλοντικού αγαθού. "Ένα αγαθό σάν κι αυτό, τό κατέχουμε όταν τό έξουσιάζουμε σε τέτοιο διαθμό, ώστε να μπορούμε να τό απολαμβάνουμε όποτε θέλουμε». *Laetitia* σημαίνει: τέρψη, «μιά κατάσταση κατά τήν όποία κυριαρχεί μέσα μας ή απόλαυση» (ανάμεσα σε άλλες, αντιφατικές κάποτε, αισθήσεις). *Gaudium* λοιπόν είναι αυτό πού όνειρεύομαι: να απολαύσω μιά ισόβια κατάκτηση. Μήν μπορώντας όμως να φτάσω στό *Gaudium* από τό όποιο μέ χωρίζουν μύρια έμπόδια, σκέφτομαι να περιοριστώ στή

Laetitia: ἂν μπορούσα νά πείσω τόν ἑαυτό μου νά σταθεῖ στίς τέρψεις πού μοῦ προσφέρει ὁ ἄλλος, χωρίς νά τίς μολύνω καί νά τίς ἀπονεκρώνω μέ τήν ἀγωνία πού ἀποτελεῖ ἀναπόσπαστο συμπλήρωμά τους; Ἄν μπορούσα νά ἔχω μιάν ἀνθολογική ἀντίληψη γιά τήν ἐρωτική σχέση; Ἄν καταλάβαινα, σέ πρώτη φάση, ὅτι μία μεγάλη ἔγνοια δέν ἀποκλείει τήν ὑπαρξη κάποιων στιγμῶν καθαρῆς ἀπόλαυσης (σάν τόν ἱεροκήρυκα στή *Μάνα Κουράγιο*, πού ἐξηγεῖ ὅτι «ὁ πόλεμος δέν ἀποκλείει τήν εἰρήνη»), καί ἂν, σέ δευτέρα φάση κατάφερα νά ξεχνῶ συστηματικά τίς ζώνες συναγεροῦ πού χωρίζουν αὐτές τίς στιγμές ἀπόλαυσης; Ἄν μπορούσα νά γίνω ἀπερίσκεπτος, ἀσυνεπής;

Μπρέχτ

2. Τό σχέδιο αὐτό εἶναι παράλογο, γιατί τό Φαντασιακό προσδιορίζεται *ἀκριβῶς* ἀπό τή συμφυῖα του (τήν *κόλλα* του), ἢ μᾶλλον: τή βαπτική του δύναμη. Κανένα στοιχείο τῆς εἰκόνας δέν μπορεῖ νά ξεχαστεῖ. Μιά ἐξουθενωτική μνήμη μέ ἐμποδίζει νά βγῶ ἀπό τό χῶρο τοῦ ἔρωτα *ὅποτε θέλω ἐγώ* – κοντολογίς, δέ μ' ἀφήνει νά κατοικῶ σ' αὐτόν τό χῶρο μέ τρόπο συνετό καί λογικό. Μπορῶ θαυμάσια νά ἐπινοῶ μεθόδους γιά νά ἐπιτύχω τήν ὀροθέτηση τῶν ἀπολαύσεών μου (νά μετατρέπω, μέ ἐπικούρειο τρόπο, τήν ἀραιότητα τῆς συναναστροφῆς σέ πολυτέλεια τῆς σχέσης, ἢ ἀκόμα νά θεωρῶ τόν ἄλλον χαμένο καί, κάθε φορά πού ἐπιστρέφει, νά γεύομαι τήν ἀνακούφιση μιᾶς ἀνάστασης). Ἄδικος κόπος ὅλα αὐτά: ἡ *ἐρωτική* γλισχρότητα δέ διαλύεται μέ τίποτε. Πρέπει, ἢ νά τήν ἀνεχτεῖς, ἢ νά φύγεις: νά τά *βολέψεις*, πάντως, εἶναι ἀδύνατο. (Ὁ ἔρωτας δέν εἶναι οὔτε διαλεκτικός οὔτε μεταρροθμιστικός.)

(Θλιβερή έκδοχή της ὀροθέτησης τῶν ἀπολαύσεων: ἡ ζωὴ μου εἶναι ἓνα χάλασμα: κάποια πράγματα μένουν στή θέση τους, ἄλλα ἔχουν γίνει κομμάτια καί θρύψαλα: αὐτό θά πεῖ ἐρείπωση.)

Ἡ Καρδιά

ΚΑΡΔΙΑ. Ἡ λέξις αὐτή ἰσχύει γιά κάθε εἶδους διάθεση καί πόθο. Σταθερό χαρακτηριστικό πάντως: ἡ καρδιά συνιστᾷ ἀντικείμενο προσφοράς – ἔστω καί ἂν ἡ προσφορά αὐτή παραγνωρίζεται ἢ ἀπορρίπτεται.

1. Ἡ καρδιά εἶναι τό ὄργανο τοῦ πόθου (ἡ καρδιά διογκώνεται, συρρικνώνεται, καί τά λοιπά, ὅπως τό σεξουαλικό μόριον), στό βαθμό πού ὁ πόθος βρίσκεται συγκρατημένος, γητεμένος μέσα στό πεδίο τοῦ Φαντασιακοῦ. Τί θά κάνει ὁ κόσμος, τί θά κάνει ὁ ἄλλος μέ τόν πόθο μου; Ἴδου ἡ ἀνησυχία στήν ὁποία συνοψίζονται ὅλες οἱ διαθέσεις, ὅλα τά «προβλήματα» τῆς καρδιάς.

Βέροθερος

2. Ὁ Βέροθερος τά ἔχει μέ τόν πρίγκιπα Χ: «Ἐκτιμᾷ τό πνεῦμα καί τά χαρίσματά μου περισσότερο ἀπ' αὐτή τήν καρδιά, πού εἶναι, ὥστόσο, τό μοναδικό μου καύχημα [...] «᾿Ω! αὐτά πού ξέρω, ὁ καθένας μπορεῖ νά τά μάθει – ἡ καρδιά μου, ὁμως, εἶναι δική μου καί κανενός ἄλλου».

Μέ περιμένετε ἐκεῖ ὅπου δέ θέλω νά πάω: μ' ἀγαπᾶτε ἐκεῖ ὅπου δέ θρῖσκομαι. Κάτι ἀκόμα: ὁ κόσμος κι ἐγώ δέν ἐνδιαφερόμαστε γιά τό ἴδιο πράγμα. Πρός μεγάλη μου δυστυχία, αὐτό τό διχασμένο πράγμα εἶμαι ἐγώ.

Ἐγὼ δὲν ἐνδιαφέρομαι γιὰ τὸ πνεῦμα μου (λέει ὁ Βέρθερος): ἐσεῖς δὲν ἐνδιαφέρεστε γιὰ τὴν καρδιά μου.

3. Ἡ καρδιά εἶναι αὐτὸ πού πιστεύω ὅτι δωρίζω. Κάθε φορά πού τὸ δῶρο μου ἐπιστρέφεται, εἶναι λίγο νά πῶ, σάν τὸν Βέρθερο, ὅτι καρδιά εἶναι αὐτὸ πού μένει ἀπό μένα ἂν ἀφαιρεθεῖ ὅλο τὸ πνεῦμα πού μου ἀποδίδουν οἱ ἄλλοι κι ἐγὼ δὲν τὸ θέλω: καρδιά εἶναι αὐτὸ πού μένει σ' ἐμένα, κι αὐτὴ ἡ καρδιά πού μου μένει στὴν καρδιά εἶναι μιά καρδιά πλανταγμένη: φουσκωμένη ἀπὸ τὴν ἀναρρόφηση πού τὴν ἔκανε νά αὐτοπληρωθεῖ (μόνον ὁ ἐρωτευμένος καὶ τὸ παιδί ἔχουν πλανταγμένες καρδιές).

(Ὁ Χ θά φύγει γιὰ μερικές ἐβδομάδες, ἴσως καὶ περισσότερο. Τὴν τελευταία στιγμή θέλει ν' ἀγοράσει ἕνα ρολόι γιὰ τὸ ταξίδι του. Ἡ ταμίας τοῦ κάνει νάζια: «Θέλετε τὸ δικό μου; Πρέπει νά ἦσασταν πολὺ νέος ὅταν τὰ ρολόγια αὐτὰ κόστιζαν τόσο, κτλ.». Ἡ ταμίας δὲν ξέρει πὼς ἡ καρδιά μου εἶναι πλανταγμένη.)

«Όλες οι ήδονές της γῆς»

ΠΛΗΡΩΣΗ. Τό ὑποκείμενο προβάλλει ἐπίμονα τήν εὐχή καί τό ἐνδεχόμενο μιᾶς πλήρους ἱκανοποίησης τοῦ πόθου πού ἐμπλέκεται στήν ἐρωτική σχέση, μιᾶς ἀράγιστης, αἰώνιας θά λέγαμε, εὐδοκίμησεως τῆς σχέσης αὐτῆς: παραδείσια εἰκόνα τοῦ Ὑψιστοῦ Ἀγαθοῦ, ἀντικειμένου τοῦ δοῦναι καί λαβεῖν.

1. «Πάρτε λοιπόν ὅλες τίς ἡδονές τῆς γῆς, λιῶστε τε, κάντε τε μία καί μοναδική ἡδονή, καί μ' αὐτήν περιλοῦστε ἕναν καί μόνο ἄνθρωπο – ὅλα αὐτά εἶναι ἕνα τίποτα μπροστά στήν τέρψη γιά τήν ὁποία σᾶς μιλῶ». Ἡ πλήρωση, λοιπόν, εἶναι ἕνας καταποντισμός: κάτι συμπτωνώνεται, χύνεται ἀπάνω μου, μέ κεραυνοβολεῖ. Ἀπό τί πληροῦμαι ἐκείνη τή στιγμή; Ἀπό μίαν ὁλότητα; Ὅχι. Ἀπό κάτι πού, ξεκινώντας ἀπό τήν ὁλότητα, τελικά τήν ὑπερακοντίζει: εἶναι μιά ὁλότητα χωρίς ὑπόλοιπο, ἕνα ὅλον χωρίς ἐξαίρεση, ἕνας τόπος πού δέν ἔχει περαιτέρω («ἡ ψυχή μου, ὄχι ἀπλῶς γέμισε, ἀλλά ξεχείλισε»). Γεμίζω (πληροῦμαι), συσσωρεύω, ἀλλά δέ μένω στό ἐπίπεδο τῆς ἔλλειψης. Παράγω ἕνα πλεόν, καί μέσα σ' αὐτό τό πλεόν ἐπέρχεται ἡ πλήρωση. (Τό πλεόν εἶναι τό καθεστῶς τοῦ Φαντασιακοῦ. Ἀπό τή στιγμή πού δέ βρισκομαι πιά στό χῶρο τοῦ πλεόν, νιώθω ἀποστερημένος: γιά μένα, σωστό σημαίνει ὄχι ἀρκετό.): γνωρίζω ἐπιτέλους αὐτή τήν κατάσταση, κατά τήν ὁποία «ἡ ἡδονή ξεπερνᾷ τίς δυνατότητες πού εἶχε δια-

Ρούσμπροκ

Ρούσμπροκ

Ἑτυμολογία

βλέπει ὁ πόθος». Θαῦμα: ἀφήνοντας πίσω μου κάθε «ἱκανοποίηση», μήτε χορτάτος μήτε μεθυσμένος, ξεπερνῶ τὰ ὄρια τοῦ κορεσμοῦ, κι ἀντί νά πέσω στήν ἀηδία, τή ναυτία, ἢ ἔστω στό μεθύσι, πέφτω... στή *Σύμπτωση*. Ἡ ἀμετρία μέ ὀδήγησε στό μέτρο. Κολλῶ στήν εἰκόνα, τὰ μέτρα μας εἶναι ἴδια: ἀκρίβεια, ὀρθότητα, μουσική: ξεμπέρδεψα μέ τό *ὄχι ἀρκετό*. Ζῶ ἔτσι τήν ὀριστική ἀνάληψη τοῦ Φαντασιακοῦ, τό θρίαμβό του.

Ρούσμπροκ

Πληρώσεις: δέν τίς λέει κανείς –ἔτσι πού ἡ ἐρωτική σχέση, κακῶς, φαίνεται νά ἀνάγεται σέ ἕνα μακρόσυρτο παράπονο. Γιατί ὅσο ἀσυνεπές εἶναι τό νά κακολογεῖς τή δυστυχία, τόσο ἀξιοκατάκριτο θά ἦταν νά καταπνίξεις τήν ἔκφραση τῆς εὐτυχίας: τό ἐγώ ἀγορεύει μόνον ὅταν εἶναι λαθωμένο. Ὅταν πληροῦμαι ἢ ἀναθυμᾶμαι πώς εἶχα πληρωθεῖ, ἡ γλώσσα μου φαίνεται μικρόψυχη: *μεταφέρομαι* ἐκτός τῆς γλώσσας, δηλαδή ἐκτός τοῦ μετρίου καί τοῦ γενικοῦ: «παράγεται ἕνα σμίξιμο πού εἶναι ἀφόρητο ἐξαιτίας τῆς χαρᾶς, καί ὁ ἄνθρωπος, μερικές φορές, ἀνάγεται σ' ἕνα τίποτα. Αὐτό τό πράγμα ὀνομάζω μεταφορά. Μεταφορά εἶναι ἡ ἀνεκκλήλητη χαρά».

2. Στήν πραγματικότητα, λίγο μέ ἐνδιαφέρουν οἱ πιθανότητες νά πληρωθῶ ὄντως (δέχομαι πώς οἱ πιθανότητες αὐτές εἶναι μηδαμινές). Αὐτή πού ἀκτινοβολεῖ, μόνη καί ἀκατάλυτη, εἶναι ἡ ἐπιθυμία γιά πλήρωση. Κινούμενος ἀπό τούτη τήν ἐπιθυμία, παρεκκλίνω: σχηματίζω μέσα μου τήν οὐτοπία ἐνός ὑποκειμένου ἀπελευθερωμένου ἀπό τήν ἀπώθηση: εἶμαι ἤδη τό ὑποκείμενο αὐτό.

*ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ: *Satis* (ἀρκετά) παράγει «satisfaction» [ἱκανοποίηση| καί «saoul»] (*satullus*) [μεθυσμένος].

Νοβάλις

Ἐνα ὑποκείμενο ἀναρχικό: νά πιστεύεις στό Ὑψιστο Ἄγαθό εἶναι ἐξίσου παράλογο μέ τό νά πιστεύεις στό Ὑψιστο Κακό. Ἀπό φιλοσοφική σκοπιά, ὁ Heinrich von Ofterdingen καί ἡ Ἰουλιέτα τοῦ Σάντ εἶναι πρόσωπα τῆς ἴδιας στόφας.

Νίτσε

(Πλήρωση σημαίνει κατάργηση τῶν κληρονομιῶν: «...ἡ Χαρά δέ χρειάζεται καθόλου κληρονόμους ἢ τέκνα – ἡ Χαρά ἐπιθυμεῖ τόν ἑαυτό της, ἐπιθυμεῖ τήν αἰωνιότητα, τήν ἐπανάληψη τῶν ἰδίων πραγμάτων, ἐπιθυμεῖ νά παραμείνουν τά πάντα γιά πάντα ἴδια». – Ὁ ἐρωτευμένος σέ κατάσταση πλήρωσης δέ χρειάζεται νά γράφει, νά μεταδίδει, νά ἀναπαράγει.)

«Ὁ ἄλλος μέ κάνει νά πονῶ»

ΣΥΜΠΑΘΕΙΑ. Τό ὑποκείμενο νιώθει ἕνα αἶσθημα σφοδρῆς συμπάθειας γιά τό ἀγαπημένο ἀντικείμενο, κάθε φορά πού βλέπει, αἰσθάνεται ἢ ξέρει πώς αὐτό δυστυχεῖ ἢ ἀπειλεῖται γιά τόν τάδε ἢ δεῖνα λόγο, ἄσχετον μέ τήν ἴδια τήν ἐρωτική σχέση.

1. «Ἄν ὑποθέσουμε ὅτι συναισθανόμαστε τόν ἄλλον ἀκριβῶς ὅπως ἐκεῖνος συναισθάνεται τόν ἑαυτό του – πράγμα πού ὁ Schopenhauer ὀνομάζει *συμπάθεια*, καί θά τό ἀποκαλούσαμε σωστότερα ἔνωση μέσα στήν ὀδύνη, ἐνότητα ὀδύνης –, τότε θά ἔπρεπε καί νά τόν μισοῦμε ὅταν ὁ ἴδιος, ὅπως λογουχάρη ὁ Πασκάλ, θεωρεῖ τόν ἑαυτό του ἀξιομίσητο». Ἄν ὁ ἄλλος ὑποφέρει ἀπό παραισθήσεις, ἂν φοβᾶται πώς θά τρελαθεῖ, θά ἔπρεπε κι ἐγώ νά παραισθάνομαι, νά τρελαίνομαι. Ὅμως, ὅσο σφοδρός κι ἂν εἶναι ὁ ἔρωτας, κάτι τέτοιο δέ γίνεται: συγκινούμαι, ἀγωνιῶ, γιατί εἶναι φοβερό νά βλέπεις τούς ἀνθρώπους πού ἀγαπᾶς νά ὑποφέρουν, ἀλλά ταυτόχρονα παραμένω στεγνός, ἀδιάδροχος. Ἡ ταῦτίσή μου εἶναι ἀτελής: εἶμαι Μητέρα (ὁ ἄλλος μου γεννά ἔγνοια), ἀλλά μιά Μητέρα λειψή. Ἀναστατώνομαι πολύ, σέ βαθμό μάλιστα εὐθέως ἀνάλογο πρὸς τή βαθιά ἐπιφυλακτικότητα ἀπό τήν ὁποία, στήν πραγματικότητα, κατέχομαι. Γιατί, τήν ἴδια στιγμή πού ταυτίζομαι «εἰλικρινά» μέ τή δυστυχία τοῦ ἄλλου, διαβάζω μέσα σ' αὐτή τή δυστυχία ὅτι διαδραματίζεται *χωρίς ἐμένα* καί ὅτι ὁ ἄλλος, ὄντας

Νίτσε

Μισελέ

ΝΙΤΣΕ. *Αὐγή*, I, ἀφορισμός 63, 73.

ΜΙΣΕΛΕ: Τά λόγια του: «Ἡ Γαλλία μέ κάνει νά πονῶ».

δυστυχισμένος από μόνος του, μέ εγκαταλείπει: ἄν ὑποφέρει καί ἡ αἰτία δέν εἶμαι ἐγώ, θά πει πώς δέ μετροῦ γι' αὐτόν: ἡ ὀδύνη του μέ καταργεῖ στό βαθμό πού τόν συνιστᾶ ἔξω ἀπό μένα.

2. Ἐπί τή στιγμή αὐτή ἔχουμε ἀνατροπή τῶν δεδομένων: ἀφοῦ ὁ ἄλλος ὑποφέρει χωρίς ἐμένα, γιατί ἐγώ νά ὑποφέρω στή θέση του; Ἡ δυστυχία του τόν παρασύρει μακριά μου, ἐγώ ἄλλο δέν μποροῦ νά κάνω ἀπό τό νά τρέχω ξέπνοος πίσω του, χωρίς νά ἐλπίζω ὅτι θά τόν φτάσω κάποτε, ὅτι θά ἐπιτύχω τή σύμπτωση μαζί του. Ἄς ξεκόψουμε λοιπόν λιγάκι, ἄς θητέψουμε σέ κάποια ἀπόσταση. Κι ἄς ἀναδυθεῖ ἡ ἀπωθημένη ἔκφραση πού ἀνεβαίνει στά χεῖλη κάθε ὑποκειμένου, κάθε φορά πού αὐτό ἐπιζητεῖ τοῦ θανάτου ἑνός τρίτου: *ζωή σέ μάς!*

3. Θά ὑποφέρω λοιπόν μαζί μέ τόν ἄλλον, ἀλλά *χωρίς νά στηρίζω καί χωρίς νά χάνομαι ὁ ἴδιος*. Τό φέρσιμο αὐτό, τό πολύ συναισθηματικό καί ταυτόχρονα πολύ ἔλεγχομένο, τό πολύ ἐρωτικό καί μαζί πολύ ἐξευγενισμένο, μποροῦμε νά τό βαφτίσουμε: εἶναι ἡ *λεπτότητα*. Θά ἔλεγε πώς αὐτή εἶναι ἡ «*ὕγιης*» (πολιτισμένη, καλλιτεχνική) μορφή τῆς συμπάθειας. (Ἡ Ἄτη εἶναι ἡ θεά τῆς παραπλάνησης, ἀλλά ὁ Πλάτων κάνει λόγο γιά τή λεπτότητα τῆς Ἄτης: τό πόδι της εἶναι φτερωτό, τό πάτημά της ἀνάλαφρο.)

«Θέλω νά καταλάβω»

ΚΑΤΑΛΑΒΑΙΝΩ. Τό υποκείμενο αντιλαμβάνεται ξαφνικά τό έρωτικό έπεισόδιο σάν έναν κόμπο από ανεξήγητες αιτίες και περιπλεγμένες λύσεις, και αναφωνεί: «Θέλω νά καταλάβω (τί μου συμβαίνει)!»

1. Τί σκέφτομαι για τόν έρωτα; – Μέ δυό λόγια: δέ σκέφτομαι τίποτε. Πολύ θά 'θελα νά ξέρω *τί είναι* ό έρωτας, αλλά, όντας μέσα του, τόν βλέπω σάν ύπαρξη, όχι σάν ούσία. Αυτό, περί του όποιου θέλω νά μάθω (ό έρωτας), ταυτίζεται μέ τό ύλικό πού χρησιμοποιώ για νά μιλήσω (ό έρωτικός λόγος). Μπορώ βέβαια νά στοχάζομαι. Άλλά ό στοχασμός παγιδεύεται πάραυτα μέσα στό μηρυκασμό τών εικόνων, κι έτσι δέ μετατρέπεται ποτέ σέ στοχαστικότητα. Ως απόβλητος τής λογικής (πού προϋποθέτει γλώσσες χωρίς έσωτερική σχέση μεταξύ τους), δέν μπορώ νά ίσχυριστώ ότι *όρθοφρονώ*. Έτσι, όσο κι αν άγορεύω άτέρμονα περί έρωτος, τό μόνο πού μπορώ νά έλπίζω είναι ότι θά πιάσω τήν έννοια «άπό τήν ούρά»: μέσα άπό στιγμιαίες αναλαμπές, φραστικούς τύπους, έκφραστικά άπροσδόκητα – στοιχειά διάσπαρτα μέσα στό μεγάλο ρέμα του Φαντασιακού. Βρίσκομαι στήν *κακοτοπία* του Έρωτα δηλαδή στήν έκθαμβωτική μεριά του: «Τό πιο σκοτεινό σημείο, λέει μία κινέζικη παροιμία, είναι πάντα αυτό πού βρίσκεται κάτω άπό τή λάμπα».

2. Βγαίνοντας από τόν κινηματογράφο, μόνος, καί μηρυκάζοντας τό ἐρωτικό μου πρόβλημα πού ἡ ταινία δέν κατάφερε νά μέ κάνει νά ξεχάσω, βγάζω αὐτή τήν ἀλλόκοτη κραυγή: ὄχι: ἄς πάψει πιά αὐτή ἡ ἱστορία!, ἀλλά: θέλω νά καταλάβω (τί μοῦ συμβαίνει)!
3. Καταστολή: θέλω νά ἀναλύσω, νά γνωρίσω, νά ἐκφραστῶ σέ μιά γλώσσα διαφορετική ἀπό τή δική μου. Θέλω νά ἀναπαραστήσω στόν ἑαυτό μου τό παραλήρημά μου, νά «δῶ καταπρόσωπο» αὐτό πού μέ διχάζει, μέ κομματιάζει. *Κατανοῆστε τήν τρέλα σας*: τήν ἐντολή αὐτή ἔδινε ὁ Δίας ὅταν πρόσταζε τόν Ἰσχυρό να νά στρέψει τό πρόσωπο τῶν διχασμένων Ἄνδρογύνων (σάν αὐτό ἡ σοῦρβο) πρὸς τή σχισμὴ (τό ὑπογάστριο), «ὥστε ἡ θεὰ τῆς τομῆς τους νά τοὺς κάνει λιγότερο θρασεῖς». Τί θὰ πεῖ καταλαβαίνω; Δέ θὰ πεῖ ξεσκίζω τήν εἰκόνα, τσαλαπατῶ τό ἐγώ, τό ἐξαίσιο ἐργαλεῖο τῆς παρανόησης;
4. Ἑρμηνεία: ἡ κραυγή σας δέν ἔχει αὐτή τή σημασία. Στήν πραγματικότητα, καί ἡ κραυγή αὐτή εἶναι ἐρωτική: «Θέλω νά καταλάβω τόν ἑαυτό μου, νά κάνω τοὺς ἄλλους νά μέ καταλάβουν, νά μέ γνωρίσουν, νά μ' ἀγκαλιάσουν. Θέλω κάποιος νά μέ πάρει μαζί του». Αὐτό σημαίνει ἡ κραυγή σας.
5. Θέλω ν' ἀλλάξω σύστημα: νά μὴν ξεσκεπάζω, νά μὴν ἐρμηνεύω πιά, ἀλλά νά κάνω τή συνείδησή μου ναρκωτικό καί, χάρη σ' αὐτό, νά κατακτήσω τό ἀκέραιο ὄρα-

Συμπόσιο

A. C.

Ἑτυμολογία

ΣΥΜΠΟΣΙΟ: 81

A. C.: ἐπιστολή.

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ: Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες διέκριναν τό ὄναρ, δηλαδή τό κοινό ὄνειρο, ἀπό τό ὕπαρ, τό προφητικό ὄραμα (πού δέ γινόταν ποτέ πιστευτό). Μοῦ τό ἐπισημαίνει ὁ J. -L. B.

μα τοῦ πραγματικοῦ, τό μεγάλο ξάστερο ὄνειρο, τήν προφητική ἀγάπη.

(Κι ἂν ἡ συνείδηση – μιὰ τέτοια συνείδηση – ἦταν τό μέλλον μας, ἐμᾶς τῶν ἀνθρώπων; Ἐν, χάρη σέ μιὰ παραπληρωματική στροφή τῆς ἕλικας, κάποια μέρα, τή μαγευτικότερη ἀπ' ὅλες, πού κάθε ἀντενεργός ἰδεολογία θά ἔχει ἐκλείψει, ἡ συνείδηση ἀπέβαινε ἐπιτέλους αὐτό: κατάργηση τοῦ ἔκδηλου καί τοῦ λανθάνοντος, τῆς ἐπίφασης καί τοῦ κρυμμένου; Κι ἂν ζητούσαμε ἀπό τήν ψυχανάλυση, ὄχι νά καταστρέφει τή δύναμη (οὔτε κἀν νά τή βελτιώνει ἢ νά τήν κατευθύνει), ἀλλά ἀπλά καί μόνο νά τή διακοσμεῖ, ὡς καλλιτέχνις; Κι ἂν φανταστοῦμε πώς ἡ ἐπιστήμη τῶν σφαλμάτων ἀνακαλύπτει μιὰ μέρα τό δικό της σφάλμα, καί τό σφάλμα αὐτό εἶναι μιὰ νέα, πρωτοφανής μορφή τῆς συνείδησης;)

«Τί νά κάνω;»

ΦΕΡΣΙΜΟ. Σχήμα έσκεμμένης αποφάσεως: τό έρωτευμένο υποκείμενο θέτει αγωνιωδώς στον έαυτό του προβλήματα διαγωγής, τίς περισσότερες φορές άσήμαντα: μπροστά στην τάδε έπιλογή, τί νά κάνω; Πώς νά ενεργήσω;

Βέρθερος

1. Πρέπει νά συνεχίσω; 'Ο Βίλχελμ, ό φίλος του Βέρθερου, είναι ό άνθρωπος της 'Ηθικής, άλάθευτης έπιστήμης των μορφών διαγωγής. Στην πραγματικότητα, τουτή ή ήθική είναι μιά λογική: μου επιβάλλει νά επιλέξω ή αυτό ή εκείνο. Κι αν διαλέξω (αν σημαδέψω) αυτό, έχουμε και πάλι τό σχήμα: αυτό ή εκείνο, και ούτω καθεξής, ως τό σημείο πού μέσ' από τουτο τον καταγισμό των έπιλογών θά προκύψει επιτέλους μιά πράξη καθαρή – άμόλυντη από κάθε θλίψη και από κάθε ταραχή. 'Αγαπās την Καρλότα: λοιπόν, ή έχεις κάποια έλπίδα και δρας, ή δέν έχεις καμιά και παραιτείσαι. Μ' αυτό τό λόγο εκφράζεται τό «ύγιές» υποκείμενο: ή τό ένα, ή τό άλλο. 'Αλλά, τό έρωτευμένο υποκείμενο άπαντά (πράγμα πού κάνει ό Βέρθερος): προσπαθώ νά γλιστρήσω ανάμεσα στα δύο σκέλη της έπιλογής: δηλαδή: δέν έχω καμιά έλπίδα, και όμως ... 'Η άκόμα: διαλέγω πεισματικά νά μή διαλέξω. 'Επιλέγω την παρεκκλιση: συνεχίζω.

2. Τά ἄγχη μου γιά τό πῶς θά φερθῶ εἶναι ἀσήμαντα, ὀλοένα καί πιά ἀσήμαντα. ἐπ' ἄπειρον. Ἐάν ὁ ἄλλος, παρεμπιπτόντως ἢ μέ τρόπο ἀδιάφορο, μοῦ δώσει ἕναν ἀριθμό τηλεφώνου ὅπου μπορῶ νά τόν βρῶ τίς τάδε ὥρες, τρελαίνομαι αὐτομάτως: πρέπει ἢ δέν πρέπει νά τοῦ τηλεφωνήσω; (Δέ θά ὠφελοῦσε τίποτε νά ἔλεγα στόν ἑαυτό μου ὅτι *μπορῶ* νά τοῦ τηλεφωνήσω – αὐτό εἶναι τό ἀντικειμενικό, λογικό νόημα τοῦ μηνύματος. Τό θέμα εἶναι ἀκριβῶς τούτη ἡ *ἄδεια* πού δέν ξέρω τί νά τήν κάνω).

Ἄσήμαντο εἶναι αὐτό πού, φαινομενικά, δέν ἔχει, δέ θά ἔχει συνέπειες. Ὅμως γιά μένα, δηλαδή τό ἐρωτευμένο ὑποκείμενο, κάθε καινούργιο στοιχείο, καθετί πού ξεβολεύει, γίνεται δεκτό ὄχι ὡς γεγονός ἀλλά ὡς σημεῖο πού πρέπει νά ἐρμηνέψω. Ἄπό ἐρωτική σκοπιά, τό γεγονός ἀποδίδει σοβαρό, ἐπειδή μετασχηματίζεται ἀμέσως σέ σημεῖο: συνεπές (διά τῆς ἀπηχίσεώς του) εἶναι τό σημεῖο κι ὄχι τό γεγονός. Ὁ ἄλλος μοῦ δίνει ἕναν ἄγνωστο ἀριθμό τηλεφώνου. Ἡ χειρονομία του αὐτή εἶναι σημεῖο τίνος πράγματος; Εἶναι μιά πρόσκληση νά κάνω χρήση τοῦ ἀριθμοῦ αὐτοῦ *ἀμέσως*, γιά εὐχαρίστηση, ἢ μόνον, *ἄν δέ γίνεται διαφορετικά*, ἀπό ἀνάγκη; Ἡ δική μου ἀντίδραση θά εἶναι κι αὐτή ἕνα σημεῖο πού ὁ ἄλλος, μοιραῖα, θά τό ἐρμηνέψει, προκαλώντας ἔτσι, ἀνάμεσα σ' αὐτόν καί σ' ἐμένα, μιά ταραχώδη διαπλοκή εἰκότων. *Τά πάντα σημαίνουν*: ἡ σκέψη αὐτή μέ ἀγκιστρώνει στήν κατάσταση τοῦ λογισμοῦ, μοῦ ἀπαγορεύει τή χαρά.

Μερικές φορές, μέ τό νά σκέφτομαι πάνω σέ «τιποτένια» πράγματα (πού θά ἔλεγε κι ὁ κόσμος), ἐξαντλοῦμαι: ἐπιχειρῶ τότε, μ' ἕνα ἀπότομο ἀναπήδημα – σάν τόν πνιγμένο πού χτυπᾶ μέ τήν πατούσα του τό βυθό τῆς θάλασσας – νά ξαναγυρίσω σέ μίαν *αὐθόρμητη* ἀπόφαση (αὐθορμητισμός: μέγα ὄνειρο: παράδεισος, ἰσχύς, ἡδονή): *λοιπόν, τηλεφωνήσε του, ἀφοῦ τό θέλεις τόσο!* Ἄνώφελη καταφυγή: ὁ ἐρωτικός χρόνος δέν μᾶς ἐπιτρέπει νά εὐθυγραμμίσουμε παρόρμηση καί πράξη, νά

κάνουμε τά δύο αυτά μεγέθη νά συμπέσουν: δέν είμαι ὁ ἄνθρωπος τῶν μικρῶν «acting-out». Ἡ τρέλα μου εἶναι ἥπια, δέ φαίνεται· εὐθύς ἀμέσως φοβᾶμαι τίς συνέπειες, τήν κάθε λογῆς συνέπεια: «αὐθόρμητος» εἶναι ὁ φόβος μου – ὁ διαλογισμός μου.

Ζέν

3. *Κάρμα* εἶναι ἡ (δoléθηρια) διασύνδεση τῶν ἐνεργειῶν (τῶν αἰτίων καί τῶν αἰτιατῶν τους). Ὁ βουδιστής θέλει νά βγεῖ ἀπό τό κάρμα, νά ἀναστείλει τό παιχνίδι τῆς αἰτιότητος, νά ἀποχωριστεῖ τά σημεῖα, νά ἀγνοήσει τήν πρακτική ἐρώτηση: τί νά κάνω; Ἐγώ, ἀπό τή μεριά μου, δέ σταματῶ νά θέτω στόν ἑαυτό μου τήν ἐρώτηση αὐτή καί ἐπιθυμῶ διακαῶς τήν αἰώρηση τοῦ κάρμα πού λέγεται *νιρβάνα*. Ἔτσι δέχομαι μέ ἓνα εἶδος γαλήνης τίς καταστάσεις πού τυχαίνει νά μή μοῦ ἐπιβάλλουν καμιά ὑπευθυνότητα ὡς πρός τό φέρσιμό μου, ὅσο ὀδυνηρές κι ἄν εἶναι. Ὑποφέρω, ἀλλά, τουλάχιστον, δέν ἔχω ν' ἀποφασίσω τίποτε. Ἡ ἐρωτική (φανταστική) μηχανή λειτουργεῖ τώρα ὀλομόναχη, χωρίς ἐμένα. Σάν ἐργάτης τῆς ἠλεκτρονικῆς ἐποχῆς ἢ σάν τεμπελόπαιδο στό βάθος τῆς τάξης, ἄλλο δέν ἔχω νά κάνω ἀπό τό νά *εἶμαι ἐκεῖ*. Τό κάρμα (ἡ μηχανή, ἡ τάξη) θορυβεῖ μπροστά μου, ἀλλά χωρίς ἐμένα. Ἀκόμα καί μέσα στή δυστυχία μπορῶ, γιά ἓνα συντομότατο χρονικό διάστημα, νά ἐξασφαλίσω μιὰ *κόχη τεμπελιάς*.

Ἡ συμπαιγνία

ΣΥΜΠΑΙΓΝΙΑ. Τό ὑποκείμενο φαντάζεται πώς μιλά μ' ἕναν ἀντίζηλο γιά τό ἀγαπημένο πλάσμα· περιέργως, ἡ εἰκόνα αὐτή τροφοδοτεῖ μέσα του ἕνα τερπνό αἶσθημα συννεοχῆς.

1. Αὐτός (αὐτή) μέ τόν ὁποῖο μπορῶ νά μιλήσω ὅπως πρέπει γιά τό ἀγαπημένο πλάσμα, εἶναι αὐτός (αὐτή) πού τό ἀγαπᾶ ἐξίσου μ' ἐμένα: ὁ σύμμετρός μου, ὁ ἀντίζηλός μου, ὁ ἀνταγωνιστής μου (ἡ ἀντιζηλία εἶναι ζήτημα θέσης). Ἔτσι μπορῶ ἐπιτέλους νά σχολιάσω τόν ἄλλον *παρέα μ' αὐτόν πού γνωρίζει τόν ἑαυτό του μέσα στόν ἴδιον ἄλλο*. Δημιουργεῖται μιά ταυτότητα γνώσης, μιά ἀπόλαυση ἐγκλεισμοῦ. Μέ τοῦτο τό σχόλιο, τό ἀντικείμενο οὔτε ἀπομακρύνεται οὔτε κατακερματίζεται· παραμένει στό ἐσωτερικό τοῦ διττοῦ λόγου, ὁ ὁποῖος τό προσστατεῦει. Συμπίπτω μέ τήν Εἰκόνα, καί ταυτόχρονα μ' αὐτόν τό δεύτερο καθρέφτη πού ἀντανακλᾷ αὐτό πού εἶμαι (στό πρόσωπο τοῦ ἀντίζηλου διαβάζω τό φόβο μου, τή ζήλια μου). Κι ἀφοῦ ἀνασταλεῖ ὁποιαδήποτε ζήλια, ἀκολουθεῖ μιά πολυπράγμων, ἀνούσια φλυαρία γύρω ἀπ' αὐτόν τόν ἀπόντα, πού ἡ ἀντικειμενική του φύση ἐνισχύεται ἀπό δύο συγκλίνοντα βλέμματα: δοκιμάζουμε μίαν αὐστηρή καί ἐπιτυχή ἐμπειρία, ἀφοῦ οἱ παρατηρητές εἶναι δύο καί οἱ παρατηρήσεις τους τελούνται κάτω ἀπό τίς ἴδιες συνθήκες: τό ἀντικείμενο *ἀποδεικνύεται*: ἀνακαλύπτω πώς ἔχω *δίξιο* (νά εἶμαι εὐτυχισμένος, νά εἶμαι πληγωμένος, νά εἶναι ἀνήσυχος).

Ἐτυμολογία (Συμπαιγνία: *connivere* σημαίνει ταυτόχρονα: κλείνω τό μάτι, κάνω ματάκι, κλείνω τά μάτια.)

2. Φτάνουμε στό ἐξῆς παράδοξο: στήν τριαδική σχέση τό ἀγαπημένο πλάσμα εἶναι σχεδόν *παρπανίσιο*. Αὐτό τό διαβάζει κανείς σέ ὀρισμένες στιγμές *ἀμηχανίας*. Ὅταν τό ἀγαπημένο ἀντικείμενο τά βάζει μέ τόν ἀντίζηλό μου καί τόν μειώνει, δέν ξέρω πῶς νά ἀντιδράσω σ' αὐτή τήν κατηγορία: ἀπό τή μιά εἶναι «εὐγενικό» νά μὴν ἐκμεταλλευτῶ μιάν ἐξομολόγηση πού μέ ἐξυπηρετεῖ – πού φαίνεται νά «ἐνισχύει» τή θέση μου. Ἀπό τήν ἄλλη, εἶμαι ἐπιφυλακτικός: ξέρω ὅτι βρῖσκομαι στό ἴδιο σημεῖο μέ τόν ἀνταγωνιστή μου κι ὅτι, ἅπαξ καί καταργηθεῖ κάθε ἀξιολογική καί ψυχολογική διαφοροποίηση, τίποτε δέν ἐμποδίζει νά καταστῶ κι ἐγώ κάποτε, ἀντικείμενο ὑποτίμησης. Μερικές φορές μάλιστα ἐγκωμιάζω, ὡς ἓνα σημεῖο, τόν ἀντίζηλο (γιά νά εἶμαι «φιλελεύθερος»;) πράγμα γιά τό ὅποιο ὁ ἄλλος, περιέργως (γιά νά μέ κολακέψει;), διαμαρτύρεται.

- D.F. 3. Ἡ ζήλια εἶναι μιὰ ἐξίσωση μέ τρεῖς μεταβλητούς (ἀπροσδιόριστους) ὄρους: ζηλεύω πάντοτε δύο πρόσωπα ταυτόχρονα: ζηλεύω αὐτόν πού ἀγαπῶ κι ἐκεῖνον πού ἀγαπᾷ αὐτόν πού ἀγαπῶ. Ἀγαπῶ μάλιστα καί τόν *odiosamato* (ἔτσι λέγεται ὁ «ἀντίζηλος» στά ἰταλικά): εἶναι κάποιος πού μέ ἐνδιαφέρει, μέ μπερδεύει, μέ καλεῖ (Βλ.: Ὁ αἰώνιος σύζυγος, τοῦ Ντοστογιέφσκι).

«Όταν τό δάχτυλό μου, ἀπό ἀπροσεξία...»

ΕΠΑΦΕΣ. Τό σχῆμα ἀναφέρεται σέ κάθε ἐσωτερικό λόγο πού προκαλείται ἀπό μιὰ φευγαλέα ἐπαφή μέ τό σῶμα (ἀκριθέστερα, μέ τό δέρμα) τοῦ πλάσματος πού ποθοῦμε.

Βέρθερος

1. Τό δάχτυλο τοῦ Βέρθερου, ἀπό ἀπροσεξία, ἀγγίζει τό δάχτυλο τῆς Καρλότας· τά πόδια τους, κάτω ἀπ' τό τραπέζι, συναντιοῦνται. Ὁ Βέρθερος θά μπορούσε νά ἀδιαφορήσει γιά τό νόημα αὐτῶν τῶν συμπτώσεων, θά μπορούσε νά συγκεντρωθεῖ σωματικά σέ τοῦτες τίς ἰσχνές ζῶνες ἐπαφῆς καί νά χαρεῖ αὐτό τό τμῆμα δαχτύλου ἢ ἀδρανοῦς ποδιοῦ, μ' ἕναν τρόπο φετιχιστικό, *χωρίς νά νοιάζεται γιά τήν ἀντίδραση* (τό Φετίχ, ὡς Θεός – αὐτή εἶναι ἡ ἐτυμολογική του προέλευση – εἶναι κάτι πού δέν ἀποκρίνεται). Ἀλλά ὁ Βέρθερος δέν εἶναι διεστραμμένος, εἶναι ἐρωτευμένος: πλάθει νόημα, παντοῦ καί πάντα, ἀπό τό τίποτε, καί τό νόημα, ἀκριδῶς, τοῦ φέρνει ρίγος: βρίσκεται μέσα στό καμίνι τοῦ νοήματος. Κάθε ἐπαφή θέτει, γιά τόν ἐρωτευμένο, τό αἶτημα τῆς ἀνταπόκρισης: ζητᾶς ἀπό τό δέρμα νά δώσει μιάν ἀπάντηση.

(Σφριξίματα χεριῶν – τεράστιος μυθιστορηματικός φάκελος –, χειρονομία κρατημένη μέσα στήν παλάμη, γόνατο

πού δέν λείει νά ξεμακρύνει, χέρι ἀπλωμένο, σά νά μή συμβαίνει τίποτε, στή ράχη τοῦ καναπέ ὅπου ὁ ἄλλος γέρνει σιγά σιγά τό κεφάλι του, γιά νά ξεκουραστεί: ἰδού ἡ παραδείσια περιοχή τῶν λεπτῶν καί λαθραίων σημείων. Μιά γιορτή, θά 'λεγεσ, ὄχι τῶν αἰσθήσεων, ἀλλά τοῦ νοήματος.)

Προύστ

2. Ὁ Σαρλύς πιάνει τό πηγούνι τοῦ ἀφηγητῆ κι ἀφήνει τά μαγνητισμένα του δάχτυλα νά ἀνεβοῦν ὡς τ' αὐτιά του – «σάν τά δάχτυλα τοῦ κομμωτῆ». Τήν ἀσήμαντη αὐτή χειρονομία ξεκινῶ ἐγώ καί τή συνεχίζει ἕνα ἄλλο κομμάτι τοῦ ἑαυτοῦ μου. Ἡ χειρονομία τούτη, χωρίς νά διακόπτεται ἐξωτερικά ἀπό τίποτε, διακλαδίζεται: περνᾷ ἀπό τό στάδιο τῆς ἀπλῆς λειτουργίας στό στάδιο τοῦ ἐκθαμβωτικοῦ νοήματος, τοῦ νοήματος τῆς ἐρωτικῆς αἵτησης. Τό νόημα (τό πεπρωμένο) ἠλεκτρίζει τό χέρι μου. Θέλω νά ξεσκίσω τό ἀδιαφανές σῶμα τοῦ ἄλλου, νά τό ὑποχρεώσω (μέ τήν ἀπάντηση, τήν ἀπομάκρυνση ἢ τήν παράδοσή του) νά μπεῖ στό παιχνίδι τοῦ νοήματος. Θέλω νά τό κάνω νά μιλήσει. Στό ἐρωτικό πεδίο δέν ὑφίσταται acting-out: καμιά παρόρμηση, ἴσως καί καμιά ἀπόλαυση, μόνο σημεία· μιᾶ ξέφρενη ὁμιλητική δραστηριότητα. Ἐπιβολή, μέ κάθε φευγαλέα εὐκαιρία, τοῦ συστήματος (τοῦ παραδείγματος [paradigme]) τῆς αἵτησης καί τῆς ἀπάντησης.

Γεγονότα, εμπόδια, αναποδιές

ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΑ. Ἀσήμαντα γεγονότα, περιστατικά, αναποδιές, μικρολογίες, παταπότητες, εὐτέλειες, πτυχές τῆς ἐρωτικῆς ὕπαρξης. Κάθε πυρήνας πραγματικοῦ συμβάντος μέ ἀπήχηση πού ἐναντιώνεται στίς βλέψεις εὐτυχίας τοῦ ἐρωτευμένου ὑποκειμένου – σάμπως ἡ τύχη νά συνωμοτοῦσε ἐναντίον του.

1. «Ἐπειδή τό πρῶί ἐκείνο ὁ Χ ἦταν στίς καλές του, ἐπειδή αὐτή του ἡ διάθεση ἦταν γιά μένα δῶρο, ἐπειδή τό ἐπόμενο ραντεβού κανονίστηκε ὁμαλά, – ἀλλά, ἐπειδή ἀπρόοπτα, τό ἴδιο βράδυ, συνάντησα τόν Χ συνοδευόμενο ἀπό τόν Ψ, ἐπειδή νόμισα πώς τούς εἶδα νά ψιθυρίζουν μόλις μέ ἀντιλήφθηκαν, ἐπειδή τό συναπάντημα αὐτό φανέρωσε πόσο μπερδεμένη εἶναι ἡ κατάσταση καί ξεσκέπασε, ἴσως, τή διπροσωπία τοῦ Χ –, ἡ εὐφορία κόπασε».
2. Τό περιστατικό εἶναι ἀσήμαντο (πάντοτε ἀσήμαντο), ἀλλά ἀπορροφᾷ ὅλη μου τή γλώσσα. Τό μετασηματίζω αὐτομάτως σέ σπουδαῖο γεγονός, σέ γεγονός *προμελετημένο*: τό ἔχει σκεφτεῖ κάτι πού μοιάζει μέ μοῖρα. Εἶναι ἕνας μανδύας πού πέφτει ἐπάνω μου, παρασύροντας τά πάντα. Ἐπειρες καί ἀπειροελάχιστες περιστάσεις ὑφαίνουν ἔτσι τό μαῦρο πέπλο τῆς Μάγια, τόν τάπητα τῶν ψευδαισθήσεων, τῶν νοημάτων, τῶν λέξεων. Ἀρχίζω νά *ταξινομῶ* ὅ,τι μοῦ συμβαίνει. Τό περιστατικό συμπιέζεται, ὅπως τό μπιζέλι κάτω ἀπό τά εἴκοσι στρώματα τῆς πριγκίπισσας. Σάν σκέψη ἡμερόδια πού πολλα-

Φρόντ

πλασιάζεται, πού γίνεται μελίτσι μέσα στο όνειρο, τό περιστατικό μεταβάλλεται σέ ἐργολάβο του ἐρωτικού λόγου, ό όποιος θά καρποφορήσει χάρη στο κεφάλαιο του Φαντασιακού.

3. Αυτό πού μέ αιχμαλωτίζει και άπηχει μέσα μου, όσον άφορά τό περιστατικό, δέν είναι ή αίτία, αλλά ή δομή. Μου έμφανίζεται όλόκληρη ή δομή της σχέσης – είναι σαν νά τραβάς ένα σεντόνι: τά δχρωμάτα, οί παγίδες, τά άδιέξοδά της (όπως μπορούσα νά βλέπω τό Παρίσι και τόν πύργο του "Αιφελ στο μικροσκοπικό φακό πού στόλιζε τό σιντεφένιο κονδυλοφόρο). Δέν έγκαλώ, δέν ύποπτεύομαι, δέν άναζητώ τίς αίτιες. Βλέπω μέ φρίκη την έκταση της κατάστασης στην όποία έχω έμπλακει· δέν είμαι ό άνθρωπος πού μνησικακει· είμαι ό άνθρωπος πού άνοιξε λογαριασμούς μέ τή μοίρα.

(Γιά μένα, τό περιστατικό δέν είναι δείκτης, είναι σημεϊο: δηλαδή τό στοιχείο ενός συστήματος, όχι ό καρπός μιās αιτιότητας).

4. Κάποτε, μέ τρόπο ύστερικό, τό ίδιο μου τό σώμα παράγει τό περιστατικό: μιá βραδιά πού την περιμένα πώς και πώς ή μιá επίσημη δήλωση από την όποία προσδοκούσα ένα ευεργετικό αποτέλεσμα – όλα αυτά τά άναστέλλω μ' έναν κοιλόπονο ή μιá γρίπη: μ' όλα τά δυνατά ύποκατάστατα της ύστερικής άφωνίας.

Τό σῶμα τοῦ ἄλλου

ΣΩΜΑ. Κάθε σκέψη, ταραχή, ἐνδιαφέρον πού προκαλεῖ τό ἀγαπημένο σῶμα στό ἐρωτευμένο ὑποκείμενο.

1. Τό σῶμα του ἦταν διχασμένο: ἀπό τή μιά, τό κορμί του, αὐτό καθεαυτό – τό δέρμα του, τά μάτια του – τρυφερό, ζεστό· ἀπό τήν ἄλλη, ἡ φωνή του, κοφτή, συγκρατημένη, ἐπιρροεπής σέ αἰφνίδιες κρίσεις ἀπομάκρυνσης· ἡ φωνή του πού δέν ἐξέπεμπε αὐτό πού ἀνέδινε τό κορμί του. Ἡ ἀκόμα: ἀπό τή μιά, τό κορμί του, μυελῶδες, χαλαρό, στήν κυριολεξία: ἀρκετά μαλακό, χνουδωτό, νά παίξει μέ τήν ἀριστεροχειρία· ἀπό τήν ἄλλη, ἡ φωνή του – ἡ φωνή, πάντα ἡ φωνή – εὔηχη, καλοσηματισμένη, κοσμική, κτλ.
2. Μερικές φορές μέ κυριεύει μιά ἰδέα: ἀρχίζω νά διερευνῶ ἐπί μακρόν τό ἀγαπημένο σῶμα (ὅπως κάνει ὁ ἀφηγητής μπροστά στήν Ἄλμπερτίνα πού κοιμάται). *Διερευνῶ* σημαίνει *ἀναψηλαφῶ*: ἀναψηλαφῶ τό σῶμα τοῦ ἄλλου σάν νά θέλω νά δῶ τί ὑπάρχει μέσα του, σάμπως τό μηχανικό αἷτιο τοῦ πόθου μου θρυσκόταν μέσα σ' αὐτό τό ἀντίπαλο σῶμα. (Μοιάζω μέ τούς πιτσιρικάους ἐκείνους πού ἀποσυναρμολογοῦν τό ξυπνητήρι γιά νά μάθουν τί ἐστὶ χρόνος). Ἡ ἐπιχείρηση αὐτή διεξάγεται μέ τρόπο ψυχρό καί ἐκστατικό. Εἶμαι ἡρεμος, προσεχτικός, σάν νά θρυσκόμουν μπροστά σ' ἓνα παράξενο ἔντομο πού δέν τό φοβᾶμαι πιά. Ὅρισμένα μέρη τοῦ σώματος προσφέρονται ἰδιαίτερα σ' αὐτή τήν παρατήρηση:

οί βλεφαρίδες, τά νύχια, οί ρίζες τῶν μαλλιῶν, τά κατε-
 ξοχήν μερικά ἀντικείμενα. Εἶναι φανερό πῶς, μ' αὐτό
 τόν τρόπο, προβαίνω στή φετιχοποίηση ἑνός νεκροῦ.
 Ἐπίδειξη: ὅταν τό σῶμα πού διερευνῶ βγαίνει ἀπό τήν
 ἀδράνειά του, ὅταν ἀρχίζει νά κάνει κάτι, ὁ πόθος μου
 ἀλλάζει. Ὅταν π.χ. βλέπω τόν ἄλλον νά σκέφτεται, ὁ
 πόθος μου παύει νά εἶναι διεστραμμένος καί ξαναγίνε-
 ται φαντασιακός. Ἐπιστρέφω σέ μιάν Εἰκόνα, σ' ἕνα
 Ὅλον: ἀρχίζω ξανά ν' ἀγαπῶ.

(Ἀντίκριζα ψυχρά τό καθετί στό πρόσωπό του, στό
 κορμί του: τίς βλεφαρίδες, τό νύχι στό μεγάλο δάχτυλο
 τοῦ ποδιοῦ, τά λεπτά φρύδια, τά λεπτά χεῖλη, τό
 ἀσπράδι τῶν ματιῶν, τόν τάδε κόκκο ὁμορφιάς, τόν
 τρόπο πού ἄνοιγε τά δάχτυλα καπνίζοντας. Ἦμουν δέ-
 σμιος τῆς ἔλξης – ἡ ἔλξη, σέ τελική ἀνάλυση, δέν εἶναι
 παρά τό ἀκραῖο σημεῖο τῆς ἀπομάκρυνσης. Μέ γοήτευε
 αὐτό τό χρωματιστό, φαγιεντιανοειδές, ὑαλωμένο εἶδω-
 λο, ὅπου μποροῦσα νά διαβάσω, χωρίς νά καταλαβαίνω
 τίποτε, τό αἶτιο τοῦ πόθου μου.)

Ἡ συντήρηση

ΔΗΛΩΣΗ. Ἡ ροπή τοῦ ἐρωτευμένου ὑποκειμένου νά τροφοδοτεῖ πλουσιοπάροχα, μέ συγκρατημένη συγκίνηση, τό ἀγαπημένο πλάσμα μέ τόν ἐρωτά του, μέ τόν ἑαυτό τοῦ ἄλλου, μέ τόν δικό του ἑαυτό, μέ τόν δικό τους ἑαυτό: ἡ δήλωση δέν ἀφορᾷ στήν ἐρωτική ἐξομολόγηση ἀλλά στήν ἐπάπειρον σχολιαζόμενη μορφή τῆς ἐρωτικῆς σχέσης.

1. Ἡ γλώσσα μου εἶναι ἓνα δέρμα. Τρίβω τή γλώσσα μου πάνω στόν ἄλλον: σάμπως νά εἶχα λέξεις στή θέση τῶν δαχτύλων ἢ δάχτυλα στίς ἄκρες τῶν λέξεών μου. Ἡ γλώσσα μου τρέμει ἀπό πόθο. Ἡ ταραχή πηγάζει ἀπό μιᾶ διπλή ἐπαφή: ἀφενός, μιᾶ ὀλόκληρη φραστική δραστηριότητα καταδείχνει ἔμμεσα καί διακριτικά ἓνα καί μοναδικό σημαίνόμενο, τό «σέ ποθῶ», πού τό ἀποδεσμεύει, τό τροφοδοτεῖ, τό ὑποδιαίρει, τό κάνει νά ἐκρηγνυται (ἡ γλώσσα ἠδονίζεται μέ τήν ἀφή τοῦ ἑαυτοῦ της)· ἀφετέρου, τυλίγω τόν ἄλλον μέσα στίς λέξεις μου, τόν χαϊδεύω, τόν ψηλαφῶ, συντηρῶ τήν ψηλάφηση, ξεδεύομαι προσπαθώντας νά ἐξασφαλίσω τή διάρκειά αὐτοῦ τοῦ σχολιασμοῦ στόν ὅποῖον ὑποβάλλω τή σχέση.

(Μιλῶ ἐρωτικά, σημαίνει: δαπανῶ ἀτέρμονα, χωρίς νά διέρχομαι καμιά κρίση. Σημαίνει: ἐπιδίδομαι σέ μιᾶ σχέση χωρίς ὄργασμό. Ὑπάρχει ἴσως μιᾶ λογοτεχνική

φόρμα πού ἀντιστοιχεῖ σ' αὐτό τό *coitus reservatus*: εἶναι τό μαριβοντάζ*.)

2. Ἡ σχολαστική παρόρμηση μετατοπίζεται, παίρνει τό δρόμο τῶν ὑποκαταστάσεων. Ἀρχικά, μακρηγορῶ περί τῆς σχέσεως γιά τό χατήρι τοῦ ἄλλου. Πιθανόν, ὁμως, νά κάνω τό ἴδιο μπροστά καί σέ κάποιο ἐμπιστο πρόσωπο: περνῶ ἔτσι ἀπό τό *ἐσύ* στό *αὐτός*. Κι ἔπειτα, ἀπό τό *αὐτός* περνῶ στό ἀόριστο *τις*: ἐπεξεργάζομαι ἕναν ἀφηρημένο λόγο περί ἔρωτος, μιά φιλοσοφία τοῦ πράγματος πού, σέ τελευταία ἀνάλυση, θά μπορούσες νά τήν πεῖς γενικευμένη τερατολογία. Κι ἂν ἀπό δῶ κάνουμε τήν ἀντίστροφη πορεία, θά φτάσουμε στό σημείο νά ποῦμε ὅτι κάθε πρόταση μέ ἀντικείμενο τόν ἔρωτα (ἄσχετα μέ τό πῶς μοιάζει ξεκομμένη) περιέχει μοιραία μιά κρυφή προσφώνηση (ἀπευθύνομαι σέ κάποιον πού ἔσεῖς μέν δέν τόν ξέρετε, ἀλλά αὐτός θρῖσκεται ἐδῶ, στήν ἄκρη τῶν ἀποφθεγμάτων μου.) Ἴσως ἡ προσφώνηση αὐτή νά ὑπάρχει καί στό *Συμπόσιο*: πρέπει νά εἶναι ὁ Ἄγάθων, πού ὁ Ἄλκιβιάδης τόν ἐγκαλεῖ καί τόν ποθεῖ, ἐνῶ παραδίπλα ἕνας ψυχαναλυτῆς ἀκροᾶται – ὁ Σωκράτης.

Λακάν

(Ἡ ἀτοπία τοῦ ἔρωτα, τό ἰδιαίτερο, δηλαδή, χαρακτηριστικό του πού τόν κάνει νά ἐκφεύγει ἀπ' ὅλες τίς περι αὐτοῦ διατριβές, ἔγκειται μᾶλλον στό ὅτι, δέν εἶναι δυνατό νά μιλήσεις γι' αὐτόν παρά μόνο *σύμφωνα μ' ἕνα αὐστηρό προσφωνητικό καθορισμό*. Καί τοῦτο ἰσχύει *τελεσίδικα*. Στό λόγο περί ἔρωτος, ἄσχετα μέ τήν εἰδολογική του ὑπόσταση (φιλοσοφικός, γνωμικός, λυρικός

* *Marivaudage*: σύμφωνα μέ τό στίλ τοῦ γάλλου συγγραφέα τοῦ 18ου αἰ. *Marivaux*: ὕφος ἐπιτηδευμένο, λόγος ἐξεζητημένος, ὄλο λεπτότητα καί εὐγένεια. (*Σημ. Μετ.*).

ή μυθιστορηματικός), υπάρχει πάντα ένα πρόσωπο στο οποίο απευθύνεσαι, έστω κι αν αυτό έχει περιέλθει σε κατάσταση φαντάσματος ή άναμενόμενου πλάσματος. Κανείς δεν έχει ὄρεξη να μιλήσει για τόν έρωτα σαν δεν υπάρχει κάποιος για τόν ὁποῖο να τό κάνει.)

Ἡ ἀφιέρωση

ΑΦΙΕΡΩΣΗ. Γλωσσικό ἐπεισόδιο πού συνοδεύει κάθε ἐρωτικό δῶρο, πραγματικό ἢ σχεδιαζόμενο, καί γενικότερα κάθε χειρονομία, ἔμπρακτη ἢ ἐσωτερική, μέ τήν ὁποία τό ὑποκείμενο ἀφιερώνει κάτι στό ἀγαπημένο πλάσμα.

1. Ὄταν ψάχνεις, διαλέγεις καί ἀγοράζεις τό ἐρωτικό δῶρο, κατέχεσαι ἀπό ὑψιστή διέγερση – διέγερση τέτοια, πού θά ἔλεγεσ ὅτι ἀνήκει στήν τάξη τῆς ἡδονῆς. Ἐναλογίζομαι δραστήρια ἂν τό τάδε ἀντικείμενο θά χαροποιήσῃ, ἂν δέ θά ἀπογοητεύσῃ, ἢ ἂν, ἀντίθετα, μοιάζοντας πολῦ σπουδαῖο, δέ θά κοινολογήσῃ ἀπό μόνο του τό παραλήρημα – ἢ τό δόκανο στό ὁποῖο ἔχω πιαστεῖ. Τό ἐρωτικό δῶρο εἶναι ἐπίσημο. Δέσμιος τῆς ἀπληστής μετωνυμίας πού διέπει τή φαντασιακή ζωή, μετατίθεμαι ὀλόκληρος ἐντός του. Μέσα ἀπό αὐτό τό ἀντικείμενο σου χαρίζω τό ὄλον μου, σ' ἀγγίζω μέ τό φαλλό μου. Γι' αὐτό εἶμαι τρελός ἀπό διέγερση, γι' αὐτό παίρνω σβάρνα τά μαγαζιά καί σκοτώνομαι νά βρῶ τό σωστό φετίχ, τό λαμπερό, τό ἐπιτυχημένο φετίχ, πού θά προσαρμοστεῖ τέλεια στόν πόθο σου.

Τό δῶρο εἶναι χάδι, ὑπόθεση αἰσθησιακή: θ' ἀγγίξεις ὅ,τι ἄγγιξα, ἕνα τρίτο δέρμα μᾶς ἐνώνει. Χαρίζω στόν Χ ἕνα φουλάρι, κι ἐκεῖνος τό φορᾶ: ὁ Χ μοῦ χαρίζει τό γεγονός ὅτι τό φορᾶ. Ἄλλωστε, ἔτσι ἀπλοϊκά τό ἀντιλαμβάνεται καί τό ὁμολογεῖ ὁ ἴδιος. *A contrario*: Κάθε ἠθική τῆς ἀγνότητας ἀπαιτεῖ διαχωρισμό τοῦ δώρου

Zέν

ἀπό τό χέρι πού τό προσφέρει ἢ τό δέχεται. Στή βουδιστική χειροτονία, τά προσωπικά ἀντικείμενα, δηλαδή τά τρία ἐνδύματα, προσφέρονται στόν χειροτονούμενο ἱερέα πάνω σ' ἕνα φορεῖο. Ἐκεῖνος τά δέχεται ἀγγίζοντας τα μ' ἕνα ραβδί, ὄχι μέ τό χέρι του. Ἔτσι καί στό μέλλον, ὅλες οἱ προσφορές πού θά δέχεται – καί ἀπό τίς ὁποῖες θά ζεῖ – θά εἶναι τοποθετημένες σ' ἕνα τραπέζι, καταγῆς ἢ πάνω σέ μιά βεντάλια.

2. Μέ πιάνει ὁ ἐξῆς φόβος: τό προσφερόμενο ἀντικείμενο δέ θά λειτουργήσει, ἐξαιτίας μιᾶς ὑπουλῆς ἐλαττωματικότητας: λογουχάρη, ἂν εἶναι μιά κασετίνα (πού τόσο δυσκολεύτηκες νά τή βρεῖς), ἢ κλειδαριά της δέ θ' ἀνοίγει (τήν μπουτίκ τήν ἔχουν κάποιες κυρίες τοῦ καλοῦ κόσμου καί λέγεται «Because I love»: λές, λοιπόν, τό πράγμα νά πηγαίνει στραβά ἀκριβῶς ἐπειδὴ ἀγαπῶ;). Στήν περίπτωση αὐτή, ἡ δωρητική ἡδονή σβήνει καί τό ὑποκείμενο ξέρει ὅτι δέν ἔχει αὐτό πού χαρίζει.

Ph. S.

(Δέ χαρίζουμε μόνον ἀντικείμενα. Ἐπειδὴ ὁ Χ κάνει ψυχανάλυση, ὁ Ψ θέλει κι αὐτός νά ψυχαναλυθεῖ: ἡ ψυχανάλυση ὡς ἐρωτικό δῶρο;)

Τό δῶρο δέν εἶναι ἀναγκαστικά σκουπίδι, ἔχει ὁμως τήν τάση νά καταστεῖ ἀπόρριμμα: τό δῶρο πού δέχομαι δέν ξέρω τί νά τό κάνω, δέ δένει μέ τό χῶρο μου, εἶναι ἀσφυκτικό, πλεονάζει: «Τί νά τό κάνω αὐτό πού μοῦ χάρισες!» «Αὐτό πού μοῦ χάρισες»: ἔκφραση πού καταντᾶ παρατσούκλι τοῦ ἐρωτικοῦ δώρου.

3. Τυπικό έπιχειρήμα τής «σκηνής»: δείχνουμε στόν άλλον τί τοῦ χαρίζουμε (ἀπό τό χρόνο, τήν ἐνεργητικότητα, τήν ἐφευρετικότητα, τό χρήμα, τήν εὐφυΐα, τίς ἄλλες σχέσεις μας, κτλ.). Γιατί, ἔτσι προκαλοῦμε τήν ἀτάκα πού προωθεῖ τήν ἐξέλιξη κάθε σκηνής: *Μά κι ἐγώ! Κι ἐγώ! Πόσα δέ σοῦ χαρίζω ἐγώ!* Τότε ἀκριβῶς ἡ δωρεά ἀποκαλύπτεται ὡς ὄργανο ἑνός τέστ ἰσχύος: «Θά σοῦ χαρίσω περισσότερα ἀπ' ὅσα μοῦ χαρίζεις, κι ἔτσι θά σέ ἐξουσιάσω» (μέ τήν ἴδια λογική, στά μεγάλα Ἰνδιάνικα *rotlatch**, οἱ ἄνθρωποι ἔφταναν στό σημεῖο νά πυρπολοῦν χωριά, νά στραγγαλίζουν σκλάβους).

Διακηρῦσω αὐτό πού χαρίζω σημαίνει: ἀκολουθῶ τό οἰκογενειακό πρότυπο: *Δές τί θυσίες κάνουμε γιά σένα!* ἢ: *ἐμεῖς σοῦ χάρισαμε τή ζωή (– Μά τή ζωή ἐγώ τήν ἔχω χεσμένη!* κτλ.). Δηλώνω λεκτικά τή δωρεά, σημαίνει τήν ἐντάσσω σέ μιά οἰκονομία ἀνταλλαγῶν (θυσίας, πλειστηριασμῶν, κτλ.). Κατάσταση στήν ὁποία ἀντιπρατιθεται τό σιωπηλό ξόδεμα.

Συμπόσιο

R.H.

4. «Σέ τοῦτον τό θεό, Φαῖδρε, ἀφιερώνω τό λόγο αὐτό...» Τή γλώσσα δέν μπορείς νά τή χαρίσεις (πῶς νά τήν κάνεις νά περάσει ἀπό χέρι σέ χέρι;), μπορείς ὅμως νά τήν ἀφιερώσεις – ἀφοῦ ὁ ἄλλος εἶναι ἕνας μικρός θεός. Τό ἀντικείμενο πού χαρίζω ἀπορροφᾶται (καί διαλύεται) μέσα στήν πομπώδη, πανηγυρική ἔκφραση τῆς καθοσίωσης, μέσα στήν ποιητική χειρονομία τῆς ἀφιέρωσης. Ἡ δωρεά ἐξαιρεται μόνο μέσα στή φωνή πού τήν ἐκφράζει, ἐφόσον ἡ φωνή αὐτή εἶναι *ἔμμετρο* (μετρικό

* Λέξη Ἰνδιανοαμερικανικῆς προέλευσης: δῶρο, μέ ἱερό χαρακτήρα, πού προκαλοῦσε τόν δωρολήπτη νά κάνει καί αὐτός ἀντίστοιχης σημασίας δῶρο. (Σημ. Μετ.).

ΣΥΜΠΟΣΙΟ: Λόγος τοῦ Ἰσάθωνος, 101.

R.H.: συζήτηση.

στοιχείο), ή και *ἄδουσα* (λυρικό στοιχείο). Αὐτή εἶναι ἡ βάση τοῦ Ὕμνου. Μὴν μπορώντας νά χαρίσω τίποτε, ἀφιερώνω τήν ἴδια τήν ἀφιέρωση μέσα στήν ὁποία ἀποροφᾶται ὄ,τι ἔχω νά πῶ:

Μπωντλαίο

«Στήν πολυαγαπημένη, στήν πανέμορφη,
Πού τήν καρδιά μου γεμίζει μέ φῶς
Στόν ἄγγελο, στό εἶδωλο τό ἀθάνατο...»

Τό ἄσμα εἶναι τό πολύτιμο παραπλήρωμα ἑνός κενοῦ μηνύματος, πού περιέχεται ὀλόκληρο στό γεγονός τῆς ἀπευθύνσεώς του, γιατί αὐτό πού προσφέρω ἄδοντας εἶναι τό σῶμα μου (μέσω τῆς φωνῆς μου) καί, ταυτόχρονα, ἡ βουδαμάρρα πού κυριεύει τό σῶμα αὐτό ἐξαιτίας σου. (Ὁ ἔρωτας εἶναι βουδός, λέει ὁ Νοβάλις· μόνο ἡ ποίηση τόν κάνει νά μιλά). Τό ἄσμα δέ θέλει νά πει τίποτε: ἀπ' αὐτό θά καταλάβεις, ἐπιτέλους, ὅτι σοῦ τό χαρίζω. Εἶναι ἐξίσου ἄχρηστο μέ τό κουρέλι καί τό χαλίκι πού τό παιδί προσφέρει στή μητέρα του.

Γάμοι

τοῦ Φιγκαρό

5. Ἄνικανος νά ἐκφερθεῖ καί νά ἐκφέρει, ὁ ἔρωτας ἐπιθυμεῖ, ὡστόσο, νά ἀναφωνηθεῖ, νά ἀναφωνήσει, νά γραφτεῖ παντοῦ: «*all' acqua, all' ombra, ai monti, ai fiori, all' erbe, ai fonti, all' eco, all' aria, ai venti...*» Τό ἔρωτευμένο ὑποκείμενο πού πλάθει ἢ μαστορεύει ὁποιοδήποτε ἔργο, καταλαμβάνεται ἀπό μίαν ὀρμή ἀφιέρωσης. Θέλει εὐθύς ἀμέσως, καί ἐκ τῶν προτέρων μάλιστα, νά χαρίσει αὐτό πού φτιάχνει σ' αὐτόν πού ἀγαπᾶ, σ' αὐτόν γιά τόν ὁποῖο ἐργάστηκε ἢ θά ἐργαστεῖ. Ἡ ἀναγραφή τοῦ ὀνόματος ἔρχεται μετά νά δηλώσει τή δωρεά.

Κι ὅμως, ἐκτός ἀπό τήν περίπτωση τοῦ Ὕμνου, ὅπου ἡ ἐκπομπή τοῦ κειμένου συγχέεται μέ τό ἴδιο τό κείμενο,

ΓΑΜΟΙ ΤΟΥ ΦΙΓΚΑΡΟ: Ἄρτια τοῦ Κερουμπίνι (Πράξη 1η).

ὅ,τι ἔπεται τῆς ἀφιερώσεως (δηλαδή τό ἴδιο τό ἔργο) ἐλάχιστη σχέση ἔχει μ' αὐτήν. Τό ἀντικείμενο πού χαρίζω δέν εἶναι πιά ταυτολογικό (σοῦ χαρίζω αὐτό πού σοῦ χαρίζω), εἶναι ἐρμηνεύσιμο. Ἔχει ἓνα νόημα (νόημα) πού ξεχειλίζει καί τό κάνει νά ξεστρατίξει ἀπό τόν ἀρχικό του προσορισμό. Τί κι ἂν ἀναγράφω τό ὄνομά σου στό ἔργο μου – τό ἔργο μου γράφτηκε γι' «αὐτούς» (τούς ἄλλους, τούς ἀναγνώστες). Ὑπάρχει μιὰ μοιραιότητα στή γραφή, πού μᾶς ἀπαγορεύει νά ποῦμε πώς ἓνα κείμενο εἶναι ἐρωτικό. Τό μόνο πού μπορούμε νά ποῦμε, στό τέλος τέλος, εἶναι πώς φτιάχτηκε «ἐρωτικά» – σάν ἓνα γλύκισμα, ἢ μιὰ παντόφλα κεντητή.

Κι οὔτε κἀν σάν παντόφλα, θά λέγαμε! Γιατί ἡ παντόφλα φτιάχτηκε γιά τό πόδι σου (στόν νούμερό σου καί γιά νά τήν εὐχαριστηθεῖς): τό γλύκισμα φτιάχτηκε ἢ διαλέχτηκε σύμφωνα μέ τίς προτιμήσεις σου: ὑπάρχει μιὰ κάποια ἐναρμόνηση ἀνάμεσα στά ἀντικείμενα αὐτά καί στό πρόσωπό σου. Ἡ γραφή, ὅμως, ἀγνοεῖ αὐτή τήν ἀδροφροσύνη. Ἡ γραφή εἶναι στυγνή, χοντροκομμένη. Μοιάζει μέ κύλινδρο συμπίεσεως. Τραβάει μπροστά, ἀδιάφορη καί ἄξεστη. Κάλλιο θά ἔχε νά σκοτώσει «πατέρα, μητέρα, ἐρωμένο (-η)», παρὰ νά ἐκτραπῆ ἀπό τή μοιραιότητά της (τήν, ἄλλωστε, αἰνιγματική). Ὅταν γράφω, πρέπει νά παίρνω ἀπόφαση τό αὐταπόδεικτο (πού, ἀνάλογα μέ τό Φαντασιακό μου, μέ σπαράζει): ἡ γραφή δέν περιέχει εὐμένεια, περιέχει τρομοκρατία. Καταπνίγει τόν ἄλλον, ὁ ὁποῖος ὄχι μόνο δέν τήν ἀντιλαμβάνεται σάν δωρεά, ἀλλά, ἀντίθετα, τή βλέπει σάν ἐπιθεδαίωση κυριαρχίας, ἰσχύος, ἡδονῆς, μοναξιάς. Νά τό στυγερό παράδοξο πού σφραγίζει τήν ἀφιέρωση: θέλω πάση θυσία νά σοῦ χαρίσω αὐτό πού θά σέ πνίξει.

(Συχνά, διαπιστώνουμε ὅτι ἓνα ὑποκείμενο πού γράφει, δέ διαθέτει καθόλου τή γραφή πού προσιδιάζει στήν ἰδιωτική του εἰκόνα: αὐτός πού μ' ἀγαπᾷ «γι' αὐτό πού εἶμαι, δέ μ' ἀγαπᾷ γιά τή γραφή μου (κι ἐγώ ὑποφέρω).

Βλέπετε, πάει πολύ ν' αγαπᾶ κανείς ταυτόχρονα δύο σημαίνοντα πάνω στό ἴδιο σῶμα! Ἡ περίπτωση αὐτή δέν εἶναι διόλου συνηθισμένη. Κι ἄν, κατ' ἐξαιρέση, συμβεῖ, τότε ἔχουμε νά κάνουμε μέ τή Σύμπτωση, μέ τό Ὑπέρτατο Ἄγαθό).

6. Δέν μπορῶ, λοιπόν, νά σοῦ χαρίσω αὐτό πού νόμιζα πώς γράφω γιά σένα. Πρέπει νά τό πάρω ἀπόφαση: ἡ ἐρωτική ἀφιέρωση εἶναι ἀδύνατη (κι οὔτε θά βολευτῶ μέ μιᾶ ἀναγραφή τοῦ ὀνόματός σου, ἀναγραφή μέ κοσμική σκοπιμότητα, προσποιούμενος ὅτι σοῦ ἀφιερώνω ἕνα ἔργο πού μᾶς ξεφεύγει καί τῶν δυό). Ἡ ἐνέργεια μέσα στήν ὁποία αἰχμαλωτίζεται ὁ ἄλλος, δέν εἶναι ἡ ἀναγραφή. Εἶναι κάτι πολύ βαθύτερο: μιᾶ ἐγγραφή. Ὁ ἄλλος εἶναι ἐγγεγραμμένος, ἐγγράφηκε ἀπό μόνος του μέσα στό κείμενο, ἄφησε ἐκεῖ τό πολλαπλό του ἀχνάρι. Ἄν ἦσουν ἀπλῶς ὁ παραλήπτης τῆς ἀφιέρωσης αὐτοῦ τοῦ βιβλίου, δέ θά ξέφευγες ἀπό τή σκληρή σου μοῖρα, τοῦ (ἀγαπημένου) ἀντικειμένου – τοῦ θεοῦ. Ἀλλά ἡ παρουσία σου μέσα στό κείμενο, ἀκριβῶς γιατί ἐκεῖ πέρα παραμένεις δυσδιάγνωστος, δέν εἶναι ἡ παρουσία ἑνός ἀναλογικοῦ σχήματος, ἑνός φετίχ: εἶναι ἡ παρουσία μιᾶς δύναμης πού, ὡς τέτοια, δέν εἶναι καθόλου σίγουρη. Δέν ἔχει, λοιπόν, σημασία πού νιώθεις συνεχῶς καταδικασμένος σέ σιωπή, πού σοῦ φαίνεται ὅτι ὁ δικός σου λόγος καταπνίγεται ἀπό τόν τερατώδη λόγο τοῦ ἐρωτευμένου ὑποκειμένου: στό *Θεώρημα*, ὁ «ἄλλος» δέ μιλάει, ἀλλά ἐγγράφει κατιτί μέσα στόν καθένα πού τόν ποθεῖ – ἐπιτελεῖ αὐτό πού οἱ μαθηματικοί ἀποκαλοῦν καταστροφή (ἡ ἀπορρῦθμιση ἑνός συστήματος ἀπό ἕνα ἄλλο): ἡ ἀλήθεια εἶναι πώς αὐτός ὁ ἄλλος εἶναι ἕνας ἄγγελος.

«Ἐμεῖς οἱ ἴδιοι εἴμαστε οἱ δαίμονες τοῦ ἑαυτοῦ μας»

ΔΑΙΜΟΝΕΣ. Τό ἐρωτευμένο ὑποκείμενο νομίζει μερικές φορές ὅτι κατέχεται ἀπό ἕναν γλωσσικό δαίμονα πού τό ὠθεῖ νά πληγῶνει τόν ἑαυτό του καί νά αὐτοεξορίζεται – σύμφωνα μέ μιά ρήση τοῦ Γκαϊτε – ἀπό τόν παράδεισο πού ἀποτελεῖ γι' αὐτό, σέ ἄλλες στιγμές, ἡ ἐρωτική σχέση.

1. Μιά συγκεκριμένη δύναμη παρασύρει τή γλώσσα μου στό κακό πού μπορῶ ὁ ἴδιος νά προξενήσω στόν ἑαυτό μου: ὁ μηχανισμός κινήσεως τοῦ λόγου μου ὑπακούει στήν ἀρχή τῆς ἐλεύθερης περιστροφῆς: ἡ γλώσσα διογκώνεται χωρίς καμιά τακτικῆς φύσεως θεώρηση τῆς πραγματικότητας. Θέλω νά κάνω κακό στόν ἑαυτό μου, αὐτοεξορίζομαι ἀπό τόν παράδεισό μου, προσπαθώντας ἐντατικά νά ξυπνήσω μέσα μου τίς εἰκόνες (ζήλιας, ἐγκατάλειψης, ταπείνωσης) πού μποροῦν νά μέ πληγώσουν. Κι ἅμα ἀνοίξει ἡ πληγή, τή συντηρῶ, τήν τροφοδοτῶ μέ ἄλλες εἰκόνες, ὥσπου νά ῥθει μιά ἄλλη πληγή νά μ' ἀποσπάσει ἀπό τήν παρούσα.
2. Ὁ δαίμων εἶναι πληθυντικός («τί σοί ἐστίν ὄνομα; ὁ δέ εἶπε· λεγεών», *Κατά Λουκᾶν*, Θ. 30). Μόλις ἕνας δαίμονας ἀποκρούεται, μόλις τόν κάνω, ἐπιτέλους, νά σω-

Γκαϊτε

ΓΚΑΙΠΕ: «Ἐμεῖς οἱ ἴδιοι εἴμαστε οἱ δαίμονες τοῦ ἑαυτοῦ μας. Μόνοι μας ἐξορίζομαστε ἀπό τόν παράδεισό μας» (*Βέρθερος*, σημείωση 93).

πάσει (κατά τύχη ή μετά από πάλη), ένας άλλος, παραδίπλα, σηκώνει κεφάλι κι αρχίζει νά λαλεῖ. Ἡ δαιμονική ζωή τοῦ ἐρωτευμένου μοιάζει μέ τήν ἐπιφάνεια ἐνός κρατήρα ἠφαιστείου. Χοντρές φουσαλίδες (ζέουσες καί λασπώδεις) σπᾶνε ἢ μιά μετά τήν ἄλλη. Κι ὅταν ἡ μιά καταπέφτει, καταλαγιάζει καί ἐπιστρέφει στό σωρό, μιά ἄλλη, λίγο μακρύτερα, ἀρχίζει νά σχηματίζεται καί νά φουσκώνει. Οἱ φουσαλίδες «Ἄπελπισία», «Ζήλια», «Ἀποκλεισμός», «Πόθος», «Ἀβεδαιότητα συμπεριφορᾶς», «Φόβος μή χάσεις τήν ἀξιοπρέπειά σου» (ὁ χειρότερος δαίμονας), κάνουν «πλάφ» ἢ μιά μετά τήν ἄλλη, μέ μιά σειρά ἀπροσδιόριστη: εἶναι ἢ ἴδια ἢ ἀταξία τῆς Φύσης.

3. Πῶς νά ἀποκρούσω ἓνα δαίμονα (παλαιό πρόβλημα); Οἱ δαίμονες, ἰδιαίτερα ἂν εἶναι γλωσσικοί (καί τί ἄλλο θά ἦταν;), καταπλεμοῦνται μέ τή γλώσσα. Μπορῶ, λοιπόν, νά ἐλπίζω ὅτι θά ξεορκίσω τή δαιμονική λέξη πού μου σφύριξαν (πού μοῦ σφύριξε ὁ ἑαυτός μου), ὑποκαθιστώντας τήν (ἐφόσον διαθέτω γλωσσικό τάλαντο) μέ μιάν ἄλλη λέξη, πιό ἤπια (προβαίνω σέ εὐφημισμός). Ἔτσι: πίστευα ὅτι ξεπέρασα ἐπιτέλους τήν κρίση, καί νά πού – σudaυλισμένη ἀπό ἓνα μακρῦ ταξίδι μέ αὐτοκίνητο – μέ πιάνει μιά λογόρροια. Στριφογυρίζω ἀδιάκοπα μέσ στό κεφάλι μου τόν πόθο, τόν καημό, τήν προσβολή τοῦ ἄλλου. Προσθέτω σ' αὐτές τίς πληγές τήν κατάπτωση πού μοῦ προκαλεῖ ἡ διαπίστωση ὅτι ὑποτροπιάζω. Ἀλλά τό γαλλικό λεξιλόγιο εἶναι μιά πραγματική φαρμακοποιία (δηλητήριο ἀπό τή μιά, γιαιτρικό ἀπό τήν ἄλλη): ὄχι, δέν πρόκειται γιά ὑποτροπή· πρόκειται, ἀπλῶς, γιά τόν ὕστατο σπασμό τοῦ προηγούμενου δαίμονα.

Domnei

ΕΞΑΡΤΗΣΗ. Σχήμα στό όποιο ή κοινή γνώμη δλέπει τήν ύπαρ-
κτική συνθήκη τοῦ έρωτευμένου ύποκειμένου, πού τό άντι-
λαμβάνεται ώς ύπόδουλο στό άγαπημένο άντικείμενο.

1. 'Ο μηχανισμός τής έρωτικής ύποτέλειας προϋποθέτει μιάν άπροσμέτρητη άσημαντότητα. Γιατί ή έξάρτηση, για νά εκδηλωθεϊ στην καθαρότητά της, πρέπει νά διαλάμπει στίς πιό καταγέλαστες περιστάσεις και νά άποβεί, ένεκα μικροψυχίας, άνομολόγητη: ή άναμονή ένός τηλεφωνήματος άποτελεϊ, άς πούμε, δείγμα μιās πολύ χοντρογής έξάρτησης: πρέπει νά τήν εκλεπτύνω άπεριορίστα. Άδημονώ, λοιπόν, μπροστά στή φλυαρία πού οι κουτσομπόλες έχουν στήσει στό φαρμακείο, και πού άναστέλλει τήν επιστροφή μου κοντά στή συσκευή, στην όποία είμαι ύποδουλωμένος. Και καθώς αυτό τό τηλεφώνημα, πού δέ θέλω νά χάσω, όλο και θά μου προσφέρει κάποια καινούρια άφορμή νά ύποταχθώ, θά 'λεγε κανείς ότι δρω ένεργητικά ώστε νά διαφυλάξω τόν ίδιο τό χώρο τής έξάρτησης, και νά επιτρέψω στην έξάρτηση αυτή νά λειτουργήσει: είμαι τρελός από έξάρτηση, αλλά και – άλλο άγκάθι – ταπεινωμένος γι' αυτή μου τήν τρέλα.

Κορτέσια

Συμπόσιο

ΚΟΡΤΕΣΙΑ: 'Ο φιλόφρων έρωσ στηρίζεται στην έρωτική ύποτέλεια (*Domnei* ή *Donnoi*).

ΣΥΜΠΟΣΙΟ, 59.

(‘Αν αναδέχομαι τήν εξάρτηση, είναι γιατί αυτή αποτελεί για μένα ένα μέσο νά *σημάνω* τή ζήτησή μου. Στο έρωτικό πεδίο, ή άσημαντότητα δέν είναι «άδυναμία» οὔτε κάτι τό «γελοῖο»: εἶναι ένα ἰσχυρό σημεῖο: ὅσο πῶ ἀσήμαντο εἶναι, τόσο περισσότερα σημαίνει καί τόσο περισσότερο ἐπιβεβαιώνεται ὡς δύναμη.)

2. Στόν ἄλλον ἀποδίδεται ένα ὑψηλότερο ἐνδιαίτημα, ένας Ὀλυμπος, ὅπου ἀποφασίζονται τά πάντα κι ἀπ’ ὅπου τά πάντα κατέρχονται σέ μένα. Μερικές φορές αὐτές οἱ κάθοδοι ἀποφάσεων εἶναι κλιμακωμένες, καθῶς ὁ ἄλλος βρῖσκεται, κι αὐτός, ὑποδουλωμένος σέ μιá βαθμίδα ἐξουσίας πού τόν ὑπερβαίνει. Ὑἱ, ἐγώ γίνομαι διπλά ὑποτελής: αὐτοῦ πού ἀγαπῶ κι ἐκείνου ἀπό τόν ὁποῖον ἐξαρτάται αὐτός πού ἀγαπῶ. Τότε ἀρχίζω νά φουρκίζομαι. Γιατί ἡ ἀνώτερη ἀπόφαση, τῆς ὁποίας τό ἔσχατο καί καταπλακωμένο, θά ἴλεγε, ἀντικείμενο εἶμαι ἐγώ, μοῦ φαίνεται αὐτή τή φορά τελείως ἄδικη: δέ βρῖσκομαι πιά στό χῶρο τῆς Μοιραιότητος τόν ὁποῖο, ὡς σωστό τραγικό ὑποκείμενο, εἶχα διαλέξει γιά τόν ἑαυτό μου. Περιῆλθα στό ἱστορικό στάδιο κατά τό ὁποῖο ἡ ἀριστοκρατική ἐξουσία εἶχε ἀρχίσει νά δέχεται τά πρῶτα πλήγματα τῶν δημοκρατικῶν διεκδικήσεων: «Δέν ὑπάρχει λόγος νά εἶμαι ἐγώ αὐτός πού, κτλ.»

(Ἡ ἐπιλογή τῶν διακοπῶν, μέ τό περίπλοκο ἡμερολόγιό τους, στό τάδε ἢ δείνα δίκτυο ὅπου τυχαίνει νά μετέχω, εὐνοεῖ καταπληκτικά αὐτές τίς πρῶτες διεκδικήσεις.)

Ἡ περίσσεια

ΞΟΔΕΜΑ. Σχήμα διὰ τοῦ ὁποίου τό ἐρωτευμένο ὑποκείμενο ἀποσκοπεῖ καί ταυτόχρονα διστάζει νά τοποθετήσῃ τόν ἔρωτα στό πλαίσιο μιᾶς οἰκονομίας τῆς καθαρῆς δαπάνης, τῆς ἀπώλειας «γιά τό τίποτα».

Βέρθερος

1. Ὁ Ἄλμπερτ, πρόσωπο ἄχρωμο, ἠθικό, κομπορμιστικό, ἀποφαίνεται (ἀκολουθώντας πόσους ἄλλους!), ὅτι ἡ αὐτοκτονία εἶναι δειλία. Ἀντίθετα, γιά τόν Βέρθερο ἡ αὐτοκτονία δέν εἶναι ἀδυναμία, ἀφοῦ προκύπτει ἀπό μιᾶ ἔνταση: «Ἄχ, ἀγαπητέ μου, ἂν εἶναι ἀπόδειξη δύναμης τό τάνυσμα ὀλόκληρης τῆς ὑπαρξῆς μας, γιατί θά ἦταν ἀδυναμία μιᾶ ὑπερβολικά μεγάλη ἔνταση;» Ὁ ἔρωτας-πάθος λοιπόν, εἶναι μιᾶ δύναμη («αὐτή ἡ βία, αὐτό τό ἔμμοно, ἀδάμαστο πάθος»), κάτι πού μπορεῖ νά μᾶς φέρει στό νοῦ τήν ἀρχαία ἔννοια τῆς *ισχύος* (*ισχύς*: ἐνέργεια, ἔνταση, δύναμη χαρακτήρα) καί τήν, κοντινότερη σέ μᾶς, ἔννοια τοῦ Ξοδέματος.

Ἑλληνικά

(Κάτι πού πρέπει νά θυμόμαστε, ἂν θέλουμε νά διακρίνουμε τήν καταλυτική δύναμη τοῦ ἔρωτα-πάθους: τήν παραδοχή τῆς συνασθηματικότητας ὡς ἀκατανόητης δύναμης.)

ΒΕΡΘΕΡΟΣ, 53 καί 124.

ΕΛΛΗΝΙΚΑ: στωική ἔννοια (*Οἱ Στωικοί*).

2. Κάποια στιγμή, στὸν Βέρθερο ἀντιπαρατίθενται δύο οἰκονομίες. Ἐκείνος εἶναι ὁ νεαρός ἐρωτευμένος πού κατασπαταλᾷ ἀλόγιστα τὸ χρόνο του, τὴν ἰκανότητές του, τὴν περιουσία του· ἀπὸ τὴν ἄλλη, ὁ φιλισταῖος (ὑπάλληλος) πού τὸν δασκαλεύει: «Μοιράζετε τὸ χρόνο σας... Λογαριάστε καλὰ τὴν περιουσία σας, κλπ.» Ἐκείνος εἶναι ὁ ἐρωτευμένος Βέρθερος πού ξοδεύει καθημερινὰ τὸν ἑρωτὰ του, χωρὶς ἐπιφυλάξεις καὶ δίχως ἔγνοια ἀνταμοιβῆς· ἀπὸ τὴν ἄλλη, ὁ σύζυγος Ἄλμπερτ πού φειδωλεύεται τὸ θῖός του, τὴν εὐτυχία του. Ἐκείνος εἶναι μιὰ ἀστική οἰκονομία τοῦ κορσεμοῦ· ἀπὸ τὴν ἄλλη, μιὰ διεστραμμένη οἰκονομία τοῦ σκορπίσματος, τῆς διασπάθισης, τῆς παραφορᾶς (*furor wertherinus*).

3. (Ἐνας λόρδος καί, στή συνέχεια, ἕνας Ἄγγλος ἐπίσκοπος, καταλόγισαν στὸν Γκαίτε τὴν ἐπιδημία αὐτοκτονιῶν πού προκάλεσε ὁ Βέρθερος. Ὁ Γκαίτε ἀπάντησε χρησιμοποιώντας καθαρά οἰκονομικούς ὄρους: «Τὸ ἐμπορικό σας σύστημα δημιούργησε χιλιάδες θύματα. Γιατί δὲν ἀνέχεστε, κοντὰ σ' αὐτά, τὰ κάποια θύματα τοῦ Βέρθερου;»)

3. Ὁ ἐρωτικός λόγος δὲν εἶναι ἀπαλλαγμένος ὑπολογισμῶν: σταθμίζω, μερικές φορές μάλιστα μετροῦ, εἴτε γιὰ νὰ ἀντλήσω τὴν τάδε ἱκανοποίηση ἢ νὰ ἀποφύγω τὴ δεινὰ πληγὴ, εἴτε γιὰ νὰ παραστήσω ἐσωτερικά στὸν ἄλλον, ἔτσι, ἀπὸ μιὰ τροπὴ τῆς διαθέσεώς μου, τὸ θησαυρό μηχανεύσεων πού σπαταλῶ γιὰ τὸ χατίρι του, μὴν προσδοκῶντας τίποτε (νὰ ὑποχωρῶ, νὰ κρύβω, νὰ μὴν πληγῶνω, νὰ διασκεδάζω, νὰ πείθω, κλπ.). Ὅμως

ΒΕΡΘΕΡΟΣ. 12. Ἐπανάληψη σὲ σχέση μὲ Βέρθερο καὶ Ἄλμπερτ, 113.
ΒΕΡΘΕΡΟΣ: «*furor wertherinus*», Εἰσαγωγή, XIX. – Ἀπάντηση τοῦ Γκαίτε: Εἰσαγωγή, XXXII.

οί ύπολογισμοί αὐτοί δέν εἶναι παρά ἐξάψεις· καμιά ἰδέα δέν περνάει ἀπό τό μυαλό γιά κάποιο τελικό κέρδος: ἡ Δαπάνη εἶναι ἀνοιχτή, ἐπάπειρον, ἡ δύναμη παρεκκλίνει, χωρίς στόχο (τό ἀγαπημένο ἀντικείμενο δέν εἶναι στόχος: εἶναι ἓνα ἀντικείμενο-πρόγραμμα, ὄχι ἓνα ἀντικείμενο-πέρας).

Μπλείκ

4. Ὄταν τό ἐρωτικό Ξόδεμα ἐπιθεβαιώνεται συνεχῶς, χωρίς φρένο, χωρίς ἐπιτάχυνση, παράγεται αὐτό τό λαμπερό καί σπάνιο πρόγραμμα πού λέγεται Περίσσεια καί πού ἰσοδυναμεῖ μέ τό Κάλλος: «Ἡ περίσσεια εἶναι τό Κάλλος. Ἡ στέρνα συγκρατεῖ, ἡ πηγὴ ξεχειλίζει». Ἡ ἐρωτική περίσσεια εἶναι ἡ περίσσεια τοῦ παιδιοῦ πού τίποτε δέν ἔρχεται νά περιορίσει τήν πολλαπλή ἡδονή του. Αὐτή ἡ περίσσεια μπορεῖ νά τέμνεται ἀπό θλίψεις, καταθλίψεις, τάσεις αὐτοκτονίας, γιατί ὁ ἐρωτικός λόγος δέν εἶναι ἓνας μέσος ὅρος καταστάσεων. Μιά τέτοια ἀνισορροπία, ὅμως, ἀποτελεῖ μέρος αὐτῆς τῆς σκοτεινῆς οἰκονομίας πού μέ σφραγίζει μέ τόν παραλογισμό καί τήν, οὔτως εἰπεῖν, ἀνυπόφορη πολυτέλειά της.

Ο κατάπληκτος κόσμος

ΑΠΡΑΓΜΑΤΟ. Αἴσθημα ἀπουσίας, ἀπόσυρση ἀπό τήν πραγματικότητα, πού τό ἔρωτευμένο ὑποκείμενο δοκιμάζει ἀπέναντι στόν κόσμο.

1. I. «Περιμένω ἕνα τηλεφώνημα κι αὐτή ἡ ἀναμονή μέ ἀγχώνει περισσότερο ἀπ' ὅ,τι συνήθως. Προσπαθῶ νά κάνω κάτι καί δέν τά καταφέρνω. Πηγαινοέρχομαι μέσα στό δωμάτιό μου: ὅλα τά ἀντικείμενα – πού ἡ οἰκειότητά τους συνήθως μέ καθησυχάζει –, οἱ γκριζες στέγες, οἱ θόρυβοι τῆς πόλης, τά πάντα, μοῦ φαίνονται ἀδρανῆ, μακρινά, ἀποσβολωμένα – σάν ἕνα ἔρημο ἀστέρι, σάν μιὰ Φύση πού ἄνθρωπος δέν τήν κατοίκησε ποτέ».

II. «Ξεφυλλίζω τό λεύκωμα ἑνός ζωγράφου πού μ' ἀρέσει. Τό ξεφυλλίζω κάπως ἀφηρημένα – δέ γίνεται ἀλλιῶς. Ἐπιδοκιμάζω τούτη τή ζωγραφική, ἀλλά οἱ εἰκόνες εἶναι παγωμένες, κι αὐτό μ' ἐνοχλεῖ».

III. «Σ' ἕνα κατάμεστο ἐστιατόριο, εἶμαι μέ φίλους καί ὑποφέρω (λέξη ἀκατανόητη γιά τόν μὴ ἔρωτευμένο). Τό ἄλγος μου προέρχεται ἀπό τό πλῆθος, τό θόρυβο, τόν (ἀγοραῖο) διάκοσμο· ἕνας μανδύας ἐξωπραγματικότητας, ξεκινώντας ἀπό τούς πολυελαίους καί τίς γυάλινες ὀροφές, πέφτει ἀπάνω μου καί μέ τυλίγει».

IV. «Βρίσκομαι μόνος σ' ἕνα καφενεῖο. Εἶναι Κυριακή, ὥρα τοῦ μεσημεριανοῦ φαγητοῦ. Ἀπό τήν ἄλλη μεριά τῆς διτρίνας, πάνω σέ μιὰ τοιχοκολλημένη ἀφίσα, ὁ Coluche μορφάζει καί μπαλαφαριάζει. Κρυώνω».

Σάρτη

(Ὁ κόσμος εἶναι γεμάτος χωρίς ἐμένα, ὅπως στή *Ναυτία*· καμώνεται πῶς ζεῖ πίσω ἀπό ἕνα κρύσταλλο. Ὁ κόσμος βρῖσκεται μέσα σ' ἕνα ἐνυδρεῖο· τόν βλέπω ἀπό πολύ κοντά, κι ὥστόσο χωρισμένον ἀπό μένα, καμωμένον ἀπό μίαν ἄλλη οὐσία. Κατρακυλῶ συνέχεια θγαίνοντας ἀπό τόν ἑαυτό μου, χωρίς ἰλίγγους, χωρίς ὀμίχλες, μέ ἀπόλυτη ἀκριβεία, σάν νά εἶχα πάρει ναρκωτικό. «*Ω, αὐτή ἡ μεγαλοπρεπής Φύση πού ξεδιπλώνεται ἐδῶ, μπροστά στά μάτια μου, μοῦ φαίνεται τόσο παγωμένη, σάν μιά θερινωμένη μινιατούρα...»)

Βέροθερος

2. Κάθε γενική συζήτηση στήν ὁποία εἶμαι ὑποχρεωμένος νά παραδρίσκομαι (ἂν ὄχι νά συμμετέχω) μέ γδέρνει, μέ περυνιάζει. Μοῦ φαίνεται ὅτι ἡ γλώσσα τῶν ἄλλων, ἀπό τήν ὁποία ἔχω ἤδη ἐξοβελιστεῖ, γίνεται ἀντικείμενο γελοίων ὑπερεπενδύσεων ἐκ μέρους αὐτῶν τῶν ἄλλων, πού βεβαιώνουν, ἀμφισβητοῦν, λεπτολογοῦν, ἐπιδεικνύονται: τί σχέση ἔχω ἐγώ μέ τήν Πορτογαλία, τήν κυνοφιλία, ἢ τό τελευταῖο *Petit Rapporteur*; Ζῶ τόν κόσμο – τόν ἄλλο κόσμο – σάν μιά γενικευμένη ὑστερία.
3. Γιά νά σωθῶ ἀπό τό ἀπράγματο – γιά νά καθυστερήσω τήν ἔλευσή του – προσπαθῶ νά συνδεθῶ μέ τόν κόσμο μέσα ἀπό τήν κακή διάθεση. Ἀναπτύσσω λόγο ἐναντίον κάποιου πράγματος: «Φτάνοντας στή Ρώμη, ἔχω ὀλόκληρη τήν Ἰταλία μπροστά μου. Οὔτε ἕνα ἐμπόρευμα, πίσω ἀπό τίς βιτρίνες, δέ σοῦ προκαλεῖ ἐπιθυμία νά τ' ἀποκτήσεις. Σ' ὄλο τό μάκρος τῆς Via dei Condotti, αὐτοῦ τοῦ δρόμου ὅπου, πρῖν ἀπό δέκα χρόνια, εἶχα ἀγοράσει ἕνα μεταξωτό πουκάμισο καί κάτι φίνες κοντές καλοκαιρινές κάλτσες, σήμερα δέ βρῖσκω τίποτ' ἄλλο,

παρά είδη Uniprix. Στο αεροδρόμιο, ο ταξιτζής μου ζήτησε 14.000 λιρέτες (άντι για έπτά χιλιάδες), γιατί είναι, λέει, γιορτή, τό “Corpus Christi”. Ἡ χώρα αὐτή χάνει καί στά δυό ταμπλό: καταργεῖ τή διαφορά τῶν γούστων, ὄχι ὅμως καί τό διαχωρισμό τῶν τάξεων, κλπ». Ἐξωθώντας λίγο περισσότερο τά πράγματα, βλέπω αὐτή τήν ἐπιθετικότητα πού μέ κρατοῦσε ζωντανό, δεμένο μέ τόν κόσμο, νά μεταβάλλεται σέ ἀπόγνωση: βουτῶ στά σκοτεινά νερά τοῦ ἀπράγματος. «Piazza del Popolo (εἶναι ἀργία σήμερα), οἱ πάντες μιλοῦν, βρίσκονται σέ κατάσταση ἐπίδειξης (ἄλλωστε αὐτό δέν εἶναι ἡ γλώσσα: μιά κατάσταση ἐπίδειξης;), οἰκογένειες, οἰκογένειες, *maschi* πού παρελαύνουν, κόσμος μελαγχολικός καί ἀνήσυχος, κλπ.». Νιώθω παραπανίσιος, ἀλλά – διπλό πένθος – αὐτό ἀπό τό ὅποιο εἶμαι ἀποκλεισμένος δέν τό ποθῶ. Καί πάλι ὅμως τούτη ἡ φραστική διατύπωση, μέσα ἀπό ἕνα ἔσχατο γλωσσικό νῆμα (τό νῆμα τῆς σωστῆς Φράσης), μέ συγκρατεῖ στήν ἄκρη τῆς πραγματικότητας πού ξεμακραίνει καί λίγο λίγο παγώνει, σάν τή βερνικωμένη μινιατούρα τοῦ νεαροῦ Βέρθερου (ἡ Φύση, σήμερα, εἶναι ἡ Πόλη).

4. Τήν πραγματικότητα τήν ὑφίσταμαι σάν ἕνα σύστημα ἔξουσίας. Ὁ Coluche, τό ἐστιατόριο, ὁ ζωγράφος, ἡ Ρώμη μιά μέρα ἀργίας – ὅλα μου ἐπιβάλλουν τό δικό τους σύστημα ὑπαρξης: εἶναι *κακοαναθρεμμένα*. Ἄραγε, ἀγένεια δέν εἶναι, ἀπλούστατα: μιά *πλησμονή*; Ὁ κόσμος εἶναι πλήρης, ἡ πλησμονή εἶναι τό σύστημά του. Χάρη σέ μίαν ὑστατη ὕβρη, τό σύστημα αὐτό παρουσιάζεται σάν μιά «φύση» μέ τήν ὁποία ὀφείλω νά διατηρῶ καλές σχέσεις: γιά νά εἶμαι «φυσιολογικός» (ἀπαλλαγμένος ἀπό ἔρωτα), θά ἔπρεπε νά βρίσκω διασκεδαστικό τόν Coluche, καλό τό ἐστιατόριο X, ὁμορφη τή ζωγραφική τοῦ T, ζωντανή τή γιορτή τοῦ «Corpus Christi»: ὄχι μόνο νά ὑφίσταμαι τήν ἔξουσία, ἀλλά καί νά ἀποκαθιστῶ δεσμούς συμπάθειας μαζί της: ν' ἀγαπήσω»

Σάντ

τήν πραγματικότητα; Τί ἀηδία γιά ἓναν ἐρωτευμένο (γιά τήν ἀρετή τοῦ ἐρωτευμένου)! Βλέπε τήν Ἰουστίνη στή μονή τῆς Παρθένου τῶν Δασῶν.

Ὅσο ἀντιλαμβάνομαι τόν κόσμο ἐχθρικό μου, παραμένω δεμένος μαζί του: *δέν εἶμαι τρελός*. Κάποτε ὁμως, ὅταν ἔχει ἐξαντληθεῖ ἡ κακή διάθεση, δέ μου μένει πιά καμιά γλώσσα: ὁ κόσμος δέν εἶναι «ἐξωπραγματικός» (θά μπορούσα τότε, νά τόν ἐκφράσω: ὑπάρχουν τέχνες τοῦ ἐξωπραγματικοῦ, τέχνες ἀπό τίς πιό σπουδαῖες), εἶναι ἀπραγματικός: τό πραγματικό ἔχει κάνει φτερά, δέ βρῖσκεται πουθενά, ἔτσι πού δέν ἔχω πιά στή διάθεσή μου κανένα νόημα (κανένα παράδειγμα): *δέν κατορθώνω* νά ὀρίσω τίς σχέσεις μου μέ τόν Coluche, τό ἐστιατόριο, τό ζωγράφο, τήν Piazza del Popolo. Ποιά σχέση μπορῶ νά ἔχω μέ μιὰ ἐξουσία, ὅταν δέν εἶμαι οὔτε ὑποτελής, οὔτε συνένοχος, οὔτε μάρτυρας τῆς ὑπαρξῆς της;

5. Ἀπό τή θέση μου, στό καφενεῖο, πίσω ἀπό τή διτρίνα, βλέπω τόν Coluche πού στέκει ἐκεῖ, μαρμαρωμένος, κουραστικά χαζοχαρούμενος. Τόν βρῖσκω ἠλίθιο δευτέρου βαθμοῦ: ἠλίθιο πού παίζει τόν ἠλίθιο. Τό βλέμμα μου εἶναι ἀδυσώπητο, σάν τή ματιὰ ἑνός νεκροῦ. Δέ γελῶ μέ κανένα θέατρο, ἔστω καί ἐπιτυχημένο, δέ δέχομαι κανένα κλεισίμο τοῦ ματιοῦ· εἶμαι ἀποκομμένος ἀπό ὅποιαδήποτε «συνειρμική διαδικασία»: πάνω στήν ἀφίσα του, ὁ Coluche δέ μου προκαλεῖ συνειρμούς: ἡ διτρίνα τοῦ καφενεῖου κόβει τή συνείδησή μου στά δυό.

Φρόντ

6. Ὁ κόσμος ἄλλοτε εἶναι *ἐξωπραγματικός* (τόν ἐκφράζω διαφορετικά), κι ἄλλοτε *ἀπραγματικός* (τόν ἐκφράζω μέ κόπο).

ΦΡΟΥΝΤ: «συνειρμική διαδικασία», ὁ Φρόντ ἀναφερόμενος στήν ὑστερία καί στήν ὑπνωση – ἢ μήπως ὁ Σέρτοκ μιλώντας γιά τήν ὑπνωση;

Λακάν

Δέν πρόκειται (λένε) γιά τό ἴδιο εἶδος ἀπόσυρσης ἀπό τήν πραγματικότητα. Στήν πρώτη περίπτωση, ἡ ἄρνηση πού ἀντιτάσσω στήν πραγματικότητα διατυπώνεται μέσα ἀπό μιά φαντασίωση: ὀλόκληρος ὁ περιγυρός μου ἀλλάζει ἀξία σέ σχέση μέ μιά λειτουργία – ἡ λειτουργία αὐτή εἶναι τό Φαντασιακό. Ἐδῶ ὁ ἐρωτευμένος διαχωρίζεται ἀπό τόν κόσμο, τόν καθιστᾷ ἐξωπραγματικό, γιατί τρέφει, ἀπό μίαν ἄλλη ἄποψη, φαντασιώματα γιά τίς περιπέτειες ἢ τίς οὐτοπίες τοῦ ἐρωτᾶ του· παραδίνε-ται στήν Εἰκόνα, σέ σχέση μέ τήν ὁποία καθετί «πραγματικό» τόν ἀναστατώνει. Καί στή δεύτερη περίπτωση, βέβαια, χάνω τό πραγματικό, ἀλλά τώρα καμιά φαντασιακή ὑποκατάσταση δέν ἔρχεται νά ἀντισταθμίσει αὐτή τήν ἀπώλεια: καθισμένος μπροστά στήν ἀφίσα τοῦ Coluche, δέν «ὄνειρεύομαι» (οὔτε κᾶν τόν ἄλλον), δέ βρίσκομαι πιά οὔτε κᾶν μέσα στό Φαντασιακό. Ὅλα εἶναι μαρμαρωμένα, ἀπολιθωμένα, ἀκίνητα, πού σημαίνει: *μή ὑποκαταστατά*: τό Φαντασιακό (πρόσκαιρα) περιφράσσεται. Στήν πρώτη φάση, εἶμαι νευρωτικός, καθιστῶ τόν κόσμο ἐξωπραγματικό· στή δεύτερη εἶμαι τρελός, τόν καθιστῶ ἀπραγματικό.

Βερλαίν

(Ὅσο ἄν, ἐξουσιάζοντας τή γραφή, κατορθώσω νά προφέρω αὐτό τό θάνατο, ἀρχίζω νά ξαναζῶ· μπορῶ νά δημιουργήσω ἀντιθετικά σχήματα, νά ἀπελευθερώσω ἐπιφωνήματα, μπορῶ νά τραγουδήσω: «Τί γαλανός πού ἦταν ὁ οὐρανός, καί πόσο μεγάλη ἡ ἐλπίδα! – Ἡ ἐλπίδα, συντριμμί, ἔκανε φτερά, πέταξε στό μαῦρον οὐρανό», κλπ.)

7. Τό ἐξωπραγματικό ἐκφράζεται καί μάλιστα ἀφθόνως (χιλιάδες μυθιστορήματα, ποιήματα). Ἄλλά τό ἀπραγματικό δέν μπορεῖ νά ἐκφραστεῖ, γιατί ἄν τό διατυπώ-

ΛΑΚΑΝ. *le Séminaire*, I, 134.

ΒΕΡΛΑΙΝ. «Αἰσθηματική σὺναξη», *les Fêtes galantes*, 121.

σω (ἄν τό ὑποδηλώσω ἔστω καί μέ μιά ἀδέξια φράση ἢ μέ μιά ὑπερβολικά λογοτεχνική), αὐτό σημαίνει ὅτι θγαίνω ἀπό τά ὄριά του. Εἶμαι στό κυλικεῖο τοῦ σταθμοῦ τῆς Λωζάνης. Στό διπλανό τραπέζι, δύο Βωντιανοί φλυαροῦν. Ξάφνου νιώθω τόν ἑαυτό μου νά βρίσκεται σέ κατάσταση ἐλεύθερης πτώσης πρὸς τήν τρύπα τοῦ ἀπράγατου. Πολύ σύντομα ὅμως, εἶμαι σέ θέση νά χαρακτηρίσω ἐμβληματικά αὐτή τήν πτώση. Ἐπράγατο, λέω μέσα μου, εἶναι αὐτό: «ἓνα παχύρρευστο στερεότυπο πού προφέρεται ἀπό μιά ἐλβετική φωνή στό κυλικεῖο τοῦ σταθμοῦ τῆς Λωζάνης». Στή θέση αὐτῆς τῆς τρύπας ἀναδύεται ἓνα πολύ ζωηρό πραγματικό: τό πραγματικό τῆς Φράσης (ἓνας τρελός πού γράφει δέν εἶναι ποτέ τελείως τρελός· εἶναι κολπαδόρος: δέν εἶναι δυνατό νά ὑπάρξει Ἐγκώμιο τῆς Τρέλας).

8. Μερικές φορές, ἀστραπιαῖα, ἀφυπνίζομαι καί ἀντιστρέφω τήν πτώση μου. Ὅπως περιμένω μέ ἀγωνία, κλεισμένος στό δωμάτιο ἑνός ἄγνωστου μεγάλου ξενοδοχείου, στό ἐξωτερικό, μακριά ἀπό ὀλόκληρο τόν μικρό οἰκεῖο κόσμο μου, νιώθω ξαφνικά νά ξεπηδᾷ μέσα μου μιά ἰσχυρή φράση: «Μά τί δουλειά ἔχω ἐδῶ, ἐπιτέλους;» Ἐκείνη τή στιγμή, ἀπραγματικός φαίνεται ὁ ἴδιος ὁ ἔρωτας.

(Ποῦ εἶναι «τά πράγματα»; Στό ἐρωτικό ἢ στό κοσμικό πεδίο; Ποῦ βρίσκεται ἡ «παιδιάστικη ἀνάποδη ὄψη τῶν πραγμάτων»; Τί εἶναι παιδιάστικο; Νά «τραγουδᾷς τήν πλήξη, τά θάσανα, τίς θλίψεις, τίς μελαγχολίες, τό θάνατο, τή σκιά, τή σκοτεινιά», κλπ. – αὐτό, δηλαδή, πού κάνει, καθὼς λένε, ὁ ἐρωτευμένος; Ἡ, ἀντίθετα: νά μιλάς, νά σαχλαμαρίζεις, νά φλυαρεῖς, νά ξεψειρίζεις τόν κόσμο – τίς βιαιότητές του, τίς συγκρούσεις του, τίς διακυβεύσεις του, τή γενικότητά του – αὐτό, δηλαδή, πού κάνουν οἱ ἄλλοι;)

Μυθιστόρημα/δράμα

ΔΡΑΜΑ. Τό έρωτευμένο ύποκείμενο δέν μπορεί νά γράφει μόνο του τό έρωτικό του μυθιστόρημα. Μόνο μιά πολύ άρχαϊκή φόρμα θά μπορούσε νά ύποδεχτεί τό συμβάν πού τό ύποκείμενο άπαγγέλλει, χωρίς νά δύναται νά τό έξιστορήσει.

Βέρθερος

1. Στά γράμματα πού στέλνει στό φίλο του, ό Βέρθερος έξιστορεί ταυτόχρονα τά συμβάντα του δίου του καί τά άποτελέσματα του πάθους του. "Όμως τό άμάλγαμα αυτό έλέγχεται από τή λογοτεχνία. Γιατί, στην περίπτωση πού κρατώ ήμερολόγιο, μπορεί κανείς νά άμφιβάλλει άν στό ήμερολόγιο αυτό καταγράφονται καθαυτό *συμβάντα*. Τά συμβάντα τής έρωτικής ζωής είναι τόσο άσημαντα, ώστε δέ φτάνουν νά γίνουν άντικείμενα γραφής, παρά μόνο μετά από μιά τεράστια προσπάθεια: χάνεις τό κουράγιο σου νά γράψεις αυτό πού, *γραφόμενο*, διακηρύσσει τήν ίδια του τήν άσημαντότητα: «Συνάντησα τόν Χ συντροφιά μέ τόν Ψ», «Σήμερα ό Χ δέ μου τηλεφώνησε», «ό Χ ήταν στίς κακές του», κτλ.: ποιός θά άναγνώριζε μιάν ιστορία στά πράγματα αυτά; Τό συμβάν, άπειροελάχιστο, δέν ύπάρχει παρά μέσα από τήν τεράστια άπήχησή του: *Ήμερολόγιο τών άπηχήσεών μου*: (τών πληγών μου, τής χαράς μου, τών έρμηνειών μου, τών λόγων μου, τών άδυναμιών μου): στην περίπτωση αυτή, ποιός θά καταλάβαινε τό παραμικρό; Μόνον ό "Άλλος θά μπορούσε νά γράψει τό μυθιστόρημά μου.

2. Ὡς Διήγηση (Μυθιστόρημα, Πάθος), ὁ ἔρωτας εἶναι μιὰ ἱστορία πού τελεῖται, μέ τήν ἱερή σημασία τοῦ ὄρου: εἶναι ἓνα πρόγραμμα πού πρέπει νά διανυθεῖ. Γιά μένα, ἀντίθετα, ἡ ἱστορία αὐτή ἔχει ἤδη συντελεστεῖ. Γιατί τό γεγονός εἶναι ἀπλῶς ἡ σαγήνη, ἀντικείμενο τῆς ὁποίας ὑπῆρξα, καί τῆς ὁποίας τό μεταίσθημα ἐπαναλαμβάνω (καί πέφτω ἔξω). Ἡ ἀγάπη εἶναι ἓνα δράμα, ἄν πάρουμε τή λέξη μέ τήν ἀρχαϊκή σημασία πού τῆς ἀποδίδει ὁ Νίτσε: «Τό ἀρχαῖο δράμα εἶχε νά κάνει μέ μεγάλες σκηνές ἀπαγγελίας, πράγμα πού ἀπέκλειε τή δράση (αὐτή ἐξελισσόταν πρὶν ἢ πίσω ἀπό τή σκηνή)». Ἡ ἐρωτική ἀπαγωγή (καθαρά ὑπνωτική στιγμή) διαδραματίζεται πρὶν ἀπό τό λόγο καί πίσω ἀπό τό προσκήνιο τῆς συνείδησης: τό ἐρωτικό «γεγονός» εἶναι ἱερατικῆς τάξεως: εἶναι ὁ τοπικός μου θρύλος, ἡ μικρή μου ἱερή ἱστορία πού ἀπαγγέλλω στόν ἑαυτό μου. Αὐτή ἡ ἀπαγγελία ἑνός τετελεσμένου γεγονότος (μαρμαρωμένου, βαλσαμωμένου, καί ἐκτός ὁποιοῦδήποτε πράττειν) εἶναι ὁ ἐρωτικός λόγος.

Νίτσε

Ὁ γδαρμένος

ΓΔΑΡΜΕΝΟΣ. Εἰδική εὐαίσθησία τοῦ ἐρωτευμένου ὑποκειμένου, πού τό καθιστᾶ τρωτό, ὑπερευαίσθητο καί στούς πλιό ἐπιπόλαιους τραυματισμούς.

Φρόνυτ

1. Εἶμαι «μιά σφαῖρα εὐερέθιστη ἀπό τή σύστασή της». Δέν ἔχω δέρμα (παρά μονάχα γιά τά χάδια). Τόν ἔρωτα – παρωδώντας τόν Σωκράτη τοῦ *Φαίδρου* – δέ θά ἔπρεπε νά τόν λέμε Φτερωτό, ἀλλά Γδαρμένο.

R. H.

Τό ξύλο δέν ἐμφανίζει τήν ἴδια ἀντίσταση στά διάφορα σημεῖα πού μπήγεις τό καρφί: τό ξύλο δέν εἶναι ἰσότροπο. Οὔτε κι ἐγώ ὅμως. Ἔχω κι ἐγώ τά «λεπτά σημεῖα» μου. Τό χάρτη αὐτῶν τῶν σημείων μόνον ἐγώ τόν γνωρίζω, καί σύμφωνα μ' αὐτόν πορεύομαι, ἀποφεύγοντας ἢ ἀναζητώντας τό τάδε ἢ τό δεῖνα, ἀκολουθώντας ἐξωτερικά αἰνιγματικούς τρόπους κινήσεως. Θά ἤθελα, αὐτός ὁ χάρτης ἠθικοῦ βελονισμοῦ, νά διανεμηθεῖ προληπτικά στίς νέες μου γνωριμίες (πού, στό κάτω κάτω, θά μπορούσαν νά τόν χρησιμοποιήσουν καί γιά νά μέ κάνουν νά ὑποφέρω περισσότερο).

2. Γιά νά βρεῖς τήν ψίχα τοῦ ξύλου (ἄν δέν εἶσαι μαραγκός), ἀρκεῖ νά καρφώσεις ἓνα καρφί καί νά δεῖς ἄν

ΦΡΟΥΝΤ: *Ψυχαναλυτικά δοκίμια*, 32.

R. H. : συζήτηση.

Βίνικος

μπήγεται καλά. Για τήν ἐπισήμανση τῶν λεπτῶν σημείων μου ὑπάρχει ἓνα ἐργαλεῖο πού μοιάζει μέ καρφί εἶναι τό ἀστεῖο: δέν τό ἀνέχομαι. Πράγματι, τό Φαντασιακό εἶναι μιὰ ὕλη σοβαρή (πράγμα τελείως ἄσχετο μέ τό «πνεῦμα σοβαρότητας»: ὁ ἐρωτευμένος δέν εἶναι ὁ ἄνθρωπος μέ τήν ἀγαθή συνείδηση): τό παιδί πού ἀεροβατεῖ (ὁ ἀλαφροῦσκωτος) δέν εἶναι παίκτης· ὅπως αὐτό, ἔτσι κι ἐγώ εἶμαι κλειστός ἀπέναντι στό παιχνίδι. Δέν εἶναι μόνο πού τό παιχνίδι μπορεῖ ἀπό στιγμή σέ στιγμή νά θίξει ἓνα ἀπό τά λεπτά μου σημεία· εἶναι καί τό ὅτι μοῦ φαίνονται ἀπαίσια τά πράγματα πού διασκεδάζουν τόν κόσμο. Δέν μπορεῖ κανείς νά μέ πειράξει ἀκίνδυνα: εἶμαι μυγιάγγιχτος; εὐερέθιστος; – Μᾶλλον τρυφερός κι εὐθραυστος, σάν τήν ψίχα ὀρισμένων εἰδῶν ξυλείας.

(Τό ὑποκείμενο πού τελεῖ ὑπό τήν ἐπήρεια τοῦ Φαντασιακοῦ δέν «ἐνδίδει» στό παιχνίδι τοῦ σημαίνοντος: ἐλάχιστα ὄνειρεύεται καί δέν καλαμπορίζει. Ἄν τυχαίνει νά γράφει, ἡ γραφή του εἶναι λεία σάν Εἰκόνα. Εἶναι μιὰ γραφή πού ἐπιζητεῖ διαρκῶς νά ἀποκαταστήσει μιάν εὐανάγνωστη ἐπιφάνεια τῶν λέξεων: κοντολογίς, μιὰ γραφή ἀναχρονιστική σέ σχέση μέ τό μοντέρνο κείμενο – πού, αὐτό, *a contrario*, μπορεῖς νά πεῖς ὅτι προσδιορίζεται ἀπό τήν κατάργηση τοῦ Φαντασιακοῦ: δέν ὑπάρχει πιά μυθιστόρημα οὔτε ὁμοίωμα Εἰκόνας: γιατί Μίμηση, Ἀναπαράσταση, Ἀναλογία, εἶναι μορφές τῆς συμφυΐας – παλιομοδίτικες.)

ΒΙΝΙΚΟΣ: Ἐπόσπασμα μιᾶς ψυχανάλυσης (σχολιασμένο ἀπό τόν J.-L. B.).

Ἔρωτας ἀνέκφραστος

ΓΡΑΦΩ. Ἐπάτες, ἀντιδικίες καὶ ἀδιέξοδα, στά ὅποια δίνει λαβὴ ὁ πόθος νά «ἐκφράσεις» τὸ ἐρωτικό συναίσθημα σέ μιὰ «δημιουργία» (κυρίως μέ τή γραφή).

1. Δύο παντοδύναμοι μῦθοι μᾶς ἔκαναν νά πιστέψουμε ὅτι ὁ ἔρωτας μποροῦσε, ὄφειλε μάλιστα νά ἐξιδανικευτεῖ σέ μιάν αἰσθητική δημιουργία: ὁ σωκρατικός μῦθος (ὁ ἔρωτας σέ βοηθάει νά «γεννοβολᾶς πολλούς, ὠραίους καί ὑπέροχους λόγους») καί ὁ ρομαντικός μῦθος (θά φτιάξω ἕνα ἔργο ἀθάνατο γράφοντας τὸ πάθος μου). Ὡστόσο, ὁ Βέρθερος, πού ἄλλοτε σχεδίαζε καί πολύ καί καλά, δέν μπορεῖ νά φτιάξει τὸ πορτρέτο τῆς Καρλότας (μόλις μπορεῖ καί σκισάρει τή σιλουέτα τῆς, δηλαδή, ἀκριβῶς αὐτό πού τόν αἰχμαλώτισε στή γυναίκα αὐτή). «Ἔχασα ... τή θεία δύναμη, τή ζωοδότρα, πού μ' αὐτήν ἔπλαθα κόσμους ὀλόγυρά μου».
2. «Ὁλόγιμο φεγγάρι φθινοπωρινό,
Ὁλόκληρη τή νύχτα
Ἔκανα βόλτες γύρω ἀπ' τὸ βάλτο».

Δέν ὑπάρχει πιό ἀποτελεσματικός ἔμμεσος τρόπος νά

ΣΥΜΠΟΣΙΟ, 144 (ἐπίσης 133).

ΒΕΡΘΕΡΟΣ, 102

ΧΑΪΚΟΥ. τοῦ Μπασό.

προφέρεις τή θλίψη, ἀπ' αὐτό τό «δλόκληρη τή νύχτα».
 Ἐν δοκίμαζα κι ἐγώ;

«Καλοκαιριάτικο πρωινό, καλοκαιριά στόν κόλ-
 πο,
 Βγῆκα
 Νά κόψω μιά γλυσίνη».

ἤ

«Καλοκαιριάτικο πρωινό, καλοκαιριά στόν κόλ-
 πο,
 Ἐμεινα ὦρα στό τραπέξι μου
 Χωρίς νά κάνω τίποτα».

ἤ

«Πρωινό, καλοκαιριά στόν κόλπο,
 Ἐμεινα ἀκίνητος
 Νά σκέφτομαι τόν ἀπόντα».

Ἐπό τή μιά, εἶναι σάν νά μή λέω τίποτα· ἀπό τήν ἄλλη, σάν νά λέω πολλά: ἀδύνατο νά *ἰσοσταθμίσω*. Οἱ ἐκφραστικές μου ἐπιθυμίες ταλαντεύονται ἀνάμεσα στό πολύ σκοτεινό χάικου, πού συνοψίζει μιά τεράστια κατάσταση, καί σέ μιά μεγάλη παρέλαση κοινοτοπιῶν. Εἶμαι πολύ μεγάλος καί ταυτόχρονα πολύ ἀδύναμος γιά τή γραφή: βρισκομαι *στό πλάι της*: πλάι σ' αὐτήν πού εἶναι πάντα συμπαγῆς, βίαιη, ἀδιάφορη ἀπέναντι στό παιδικό ἐγώ πού τήν ἐπικαλεῖται. Ὁ ἔρωτας, ἀσφαλῶς, εἶναι ἀλληλένδετος μέ τή γλώσσα μου (πού τόν συντηρεῖ), ἀλλά δέν μπορεῖ νά *στεγαστεῖ* μέσα στή γραφή μου.

3. Δέν μπορῶ νά *γράψω τόν ἑαυτό μου*. Ποιό εἶναι, ἄλλωστε, τό ἐγώ πού θά γραφόταν στήν περίπτωση αὐτή; Ἐνόσω θά εἰσχωροῦσε στή γραφή, ἡ γραφή θά τό ἀπο-

δυνάμωνε, θά τό ἀχρήστευε. Θά παραγόταν ἔτσι ἕνας σταδιακός ἐκφυλισμός, ὅπου θά παραγόταν σιγά σιγά ἀκόμα καί ἡ εἰκόνα τοῦ ἄλλου (γράφω γιά κάτι, σημαίνει τό παραγράφω), θά προέκυπτε μιὰ ἀηδία πού κατακλείδα της δέ θά μπορούσε νά εἶναι ἄλλη ἀπό τό: *τί ὀφελεῖ*; Αὐτό πού ἀποκλείει τήν ἐρωτική γραφή εἶναι ἡ αὐταπάτη τῆς ἐκφραστικότητας: ὄντας, ἢ πιστεύοντας πώς εἶμαι, συγγραφέας, δέν παύω νά αὐταπατῶμαι ὡς πρὸς τὰ ἐνεργήματα τῆς γλώσσας: ἀγνοῶ ὅτι ἡ λέξη «θάσανο» δέν ἐκφράζει κανένα θάσανο καί ὅτι, συνεπῶς, χρησιμοποιοῦντας την, ὄχι μόνο δέ μεταδίδω τίποτε, ἀλλά, πολύ σύντομα, ἀρχίζω νά ἐνοχλῶ (γιά νά μὴν πῶ γελοιοποιοῦμαι). Θά ἔπρεπε κάποιος νά μοῦ μάθει ὅτι δέν μπορεῖ κανεὶς νά γράψει χωρὶς νά ἐνδώσει στήν ἀπώλεια τῆς «εἰλικρινείας» του (πάντα ὁ μῦθος τοῦ Ὅρφεα: νά μὴν μπορεῖς νά κοιτάξεις πίσω σου). Αὐτό πού ζητᾶ ἡ γραφή, καί κανένας ἐρωτευμένος δέν μπορεῖ νά τῆς τό ἐκχωρήσει δίχως σπαραγμό, εἶναι ἡ θυσία ἑνός ἐλάχιστου μέρους τοῦ Φαντασιακοῦ του, καί ἡ ἔξασφάλιση ἔτσι, μέσα ἀπό τό γλωσσικό κώδικα, ἑνός ἐλάχιστου μέρους τοῦ πραγματικοῦ. Στήν καλύτερη περίπτωση, αὐτό πού θά μπορούσα νά συνθέσω εἶναι μιὰ γραφή τοῦ Φαντασιακοῦ· καί γιά νά τό πετύχω αὐτό, θά ἔπρεπε νά ἀποποιηθῶ τό Φαντασιακό τῆς γραφῆς – νά ἀφήσω τό γλωσσικό μου κώδικα νά μέ διαπλάσσει, νά ὑποστῶ τίς ἀδικίες (τίς προσβολές) πού θά γεννήσει ὀπωσδήποτε εἰς βάρος τῆς διπλῆς Εἰκόνας – τοῦ ἐρωτευμένου καί τοῦ ἄλλου του.

Φρανσουά
Βάλ

Ἡ γλώσσα τοῦ Φαντασιακοῦ δέν εἶναι ἄλλη ἀπό τήν οὐτοπία τῆς γλώσσας· γλώσσα τελείως ἀρχέγονη, παρα-

ΦΡΑΝΣΟΥΑ ΒΑΛ: «Στή γλώσσα “του” φτάνει κανεὶς μόνο σά θυσιάσει ἕνα μέρος τοῦ φαντασιακοῦ του. Γι' αὐτό ἀκριβῶς ἔχουμε τή βεβαιότητα ὅτι μέσα στή γλώσσα δρᾶ πάντα κάτι ἀπό τό πραγματικό» («Πτώση», 7).

Γιάκομπ
Μποέμ

δεισιακή, γλώσσα του Ἀδάμ, γλώσσα «φυσική, ἀπαλλαγμένη ἀπό παραμόρφωση ἢ ψευδαίσθηση, ξάστερος καθρέφτης τῶν αἰσθήσεων μας, γλώσσα αἰσθησιακή» (*die sensualische Sprache*): «Μέ τήν αἰσθησιακή γλώσσα ὄλα τά πνεύματα συνομιλοῦν μεταξύ τους, δέ χρειάζονται καμιάν ἄλλη, γιατί αὐτή εἶναι ἡ γλώσσα τῆς Φύσης».

Μπουκου-
ρέχλιεφ

4. Θέλω νά γράψω τόν ἔρωτα, σημαίνει ἔρχομαι ἀντιμέτωπος μέ τόν *κυκεώνα* τῆς γλώσσας: αὐτή τήν περιοχὴ παραφροσύνης, ὅπου ἡ γλώσσα εἶναι *περίσσια* καί ταυτόχρονα λειψή, *ὑπερβολική* (ἐξαιτίας τῆς ἀπεριόριστης διαστολῆς τοῦ *ἐγώ* καί τῆς συγκινησιακῆς πλημμυρίδας) καί συνάμα φτωχή (ἐξαιτίας τῶν κωδίκων μέσω τῶν ὁποίων ὁ ἔρωτας τῆ συρρικνώνει καί τήν ἰσοπεδώνει). Μπροστά στό θάνατο τοῦ μικροῦ γιοῦ του, ὁ Μαλαρμέ, προκειμένου νά γράψει (ἔστω κι ἂν πρόκειται γιά ράκη γραφῆς), ὑποτάσσεται στή γονεϊκὴ διχοτόμηση.

Ἡ μάνα, κλαίει
Ἐγώ, σκέφτομαι.

Ἄλλά ἡ ἐρωτικὴ σχέση μέ ἔχει ἤδη καταστήσει ἀτοπικό, ἀδιαίρετο ὑποκείμενο: εἶμαι τό ἴδιο μου τό τέκνο: εἶμαι ταυτόχρονα πατέρας καί μητέρα (τοῦ ἑαυτοῦ μου, τοῦ ἄλλου): πῶς νά κάνω καταμερισμό τῆς ἐργασίας;

5. Ξέρω ὅτι δέ γράφω γιά τόν ἄλλο, ξέρω ὅτι τά πράγματα πού πρόκειται νά γράψω δέ θά μέ κάνουν ποτέ νά ἀγαπηθῶ ἀπ' αὐτόν πού ἀγαπῶ, ξέρω ὅτι ἡ γραφή δέν ἀντισταθμίζει τίποτα, δέν ἐξιδανικεύει τίποτα, ξέρω ὅτι ἡ γραφή βρῖσκεται ἀκριβῶς *ἐκεῖ ὅπου ἐσύ δέν εἶσαι*. Ἡ γνώση αὐτὴ σημαδεύει τό ξεκίνημα τῆς γραφῆς.

ΓΙΑΚΟΜΠ ΜΠΟΕΜ: παραθέτει ὁ N. Brown, 95.

ΜΠΟΥΚΟΥΡΕΧΛΙΕΦ. *Θρήνος*, πάνω σ' ἓνα κείμενο τοῦ Μαλαρμέ (Ἄ τὰ φος τοῦ Ἀνατόλ, παρουσίαση J.-P. Richard).

Τό πλοῖο-φάντασμα

ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΗ. Κάθε ἔρωτας βιώνεται ὡς μοναδικός καί τό ὑποκείμενο ἀποκρούει τήν ιδέα νά τόν ἐπαναλάβει ἄλλου, ἀρ-
γότερα. Μολοντοῦτο, μερικές φορές τό ὑποκείμενο συλλαμβά-
νει μέσα του ἕνα εἶδος διάχυσης τοῦ ἐρωτικοῦ πόθου. Κατα-
λαβαίνει, τότε, πῶς εἶναι προορισμένο νά πλανιέται ἀπό ἔρω-
τα σέ ἔρωτα, ὥσπου νά πεθάνει.

1. Πῶς τελειώνει ἕνας ἔρωτας; – Τί, λοιπόν, τελειώνει κιό-
λας; Μέ δύο λόγια: κανείς – ἐκτός ἀπό τούς ἄλλους –
δέν ξέρει ποτέ τίποτε σχετικά μέ τό ζήτημα αὐτό. Ἐνα
εἶδος ἀθωότητος συγκαλύπτει τό τέλος τοῦ πράγματος
αὐτοῦ πού σχεδιάστηκε, ἐπιβεβαιώθηκε καί διώθηκε μέ
τήν προοπτική τῆς αἰωνιότητος. "Ὅ,τι κι ἂν ἀπογίνει τό
ἀγαπημένο ἀντικείμενο – εἴτε ἐξαφανιστεῖ εἴτε περάσει
στήν περιοχὴ τῆς Φιλίας – ἐγώ πάντως δέν τό βλέπω νά
ἐξαφανίζεται: ὁ ἔρωτας πού τελείωσε ξεμακραίνει, περ-
νᾶ σ' ἕναν ἄλλο κόσμο, σάν διαστημόπλοιο πού παύει
νά ἐκπέμπει φωτεινά σήματα: τό ἀγαπημένο πλάσμα,
πού ἀντηχοῦσε σάν βουή, ξαφνικά γίνεται *μουντό* (ὁ
ἄλλος δέν ἐξαφανίζεται ποτέ ὅταν καί ὅπως τό περιμέ-
νεις). Τό φαινόμενο αὐτό ἀπορρέει ἀπό ἕναν καταναγ-
κασμό, συστατικό τοῦ ἐρωτικοῦ λόγου: ἐγώ (τό ἐρωτευ-
μένο ὑποκείμενο) δέν μπορῶ μόνος μου νά χτίσω ὡς τό
τέλος τήν ἐρωτική μου ἱστορία: εἶμαι ὁ ποιητής (ὁ ρα-
ψωδός) αὐτῆς τῆς ἱστορίας μόνο γιά τήν ἀρχή· τό τέλος
της, ὅπως καί ὁ θάνατός μου, ἀνήκει στούς ἄλλους – σ'
αὐτούς ἀνήκει νά γράψουν τό σχετικό μυθιστόρημα, τήν
ἐξωτερική, μυθική διήγηση.

2. Ἐνεργῶ πάντα – ἐνεργῶ πεισματικά, ὅ, τι κι ἂν μοῦ λένε, ὅποιες κι ἂν εἶναι οἱ προσωπικές μου ἀπογοητεύσεις, μέ τήν ἰδέα πῶς ὁ ἔρωτας θά μπορούσε κάποτε νά μέ γεμίσει πλήρως, σάμπως δηλαδή τό Ὑψιστο Ἄγαθό νά ἦταν ἐφικτό. Ἐξ οὗ αὐτή ἡ περιέργη διαλεκτική πού κάνει τόν ἕναν ἀπόλυτο ἔρωτα νά διαδέχεται ἀτάραχα τόν ἄλλον ἀπόλυτο ἔρωτα: θά μπορούσες δηλαδή νά πεῖς πῶς, διά τοῦ ἔρωτα, ἀκριβῶς, κατακτῶ μίαν ἄλλη λογική (ὅπου τό ἀπόλυτο δέ θά ἦταν ὑποχρεωτικά μοναδικό), ἕναν ἄλλο χρόνο (ἀπό ἔρωτα σέ ἔρωτα ζῶ κάθεται στιγμές), μίαν ἄλλη μουσική (αὐτός ὁ ἦχος, ὁ χωρίς μνήμη, ὁ ἀποκομμένος ἀπό κάθε κατασκευή, ὁ ἐπιλήσιμων τοῦ ὅ,τι προηγείται καί τοῦ ὅ,τι ἔπεται, αὐτός ὁ ἦχος εἶναι καθαυτό μουσικός). Ψάχνω, ξεκινῶ, δοκιμάζω, πάω παραπέρα, τρέχω, ἀλλά ποτέ δέν ξέρω ὅτι τερματίζω: γιά τόν Φοῖνικα δέ λένε ὅτι πεθαίνει, λένε ἀπλῶς ὅτι ξαναγεννιέται (μπορῶ, λοιπόν, νά ξαναγεννηθῶ χωρίς προηγουμένως νά ἔχω πεθάνει;). Ἄπό τήν ὥρα πού δέ νιώθω πλήρωση καί δέν αὐτοκτονῶ, ἡ ἐρωτική περιπλάνηση εἶναι μοιραία. Τή γνώρισε καί ὁ ἴδιος ὁ Βέρθερος – περνώντας ἀπό τή «φτωχή Λεονώρα» στήν Καρλότα: ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἡ κίνηση αὐτή ἀνακόπηκε. Ἄλλά ὁ Βέρθερος, ἂν εἶχε ἐπιζήσει, θά ξανάγραφε τά ἴδια γράμματα σέ μίαν ἄλλη γυναίκα.

Βέρθερος

R. S. B

3. Ἡ ἐρωτική περιπλάνηση ἔχει καί τίς κωμικές της πλευρές: μοιάζει μέ μπαλέτο, μέ ρυθμό λιγότερο ἢ περισσότερο γρήγορο, ἀνάλογα μέ τήν ταχύτητα τοῦ ἄπιστου ὑποκειμένου. Εἶναι ὅμως καί μιά μεγάλη ὄπερα. Ὁ καταραμένος Ὀλλανδός εἶναι καταδικασμένος νά πλανιέται στίς θάλασσες, ἐνόσω δέ βρῖσκει μιά γυναίκα αἰώνια πιστή. Εἶμαι αὐτός ὁ Ἰπτάμενος Ὀλλανδός: δέν μπορῶ νά σταματήσω νά περιπλανιέμαι (ν' ἀγαπῶ).

Βάγκνερ

Φταίει γι' αυτό μία σφραγίδα παλιά, πού μέ έταξε, από τούς μακρινούς καιρούς τών πρώτων παιδικών μου χρόνων, στό θεό Φαντασιακό, προικίζοντάς με μέ τή μάστιγα ενός ψυχαναγκαστικού λέγειν πού μέ παρασύρει νά λέω «σ' αγαπῶ» από λιμάνι σέ λιμάνι, ὅσπου κάποιος ἄλλος νά βρεθεῖ νά μαζέψει τό λόγο αὐτό και νά μου τόν ἐπιστρέψει. Κανείς ὁμως δέν μπορεῖ νά ἀναλάβει τήν ἀνέφικτη ἀπάντηση (πού χαρακτηρίζεται ἀπό μιάν ἀφόρητη ὀριστικότητα). Ἔτσι, ἡ περιπλάνηση συνεχίζεται.

4. Στό μάκρος μιᾶς ζωῆς, ὅλες οἱ ἐρωτικές «ἀποτυχίες» μοιάζουν μεταξύ τους (καί δικαιολογημένα: ἀπορρέουν ὅλες ἀπό τό ἴδιο ἐλάττωμα). Ὁ Χ κι ὁ Ψ δέν κατάφεραν (δέν μπόρεσαν ἢ δέ θέλησαν) νά ἀνταποκριθοῦν στή «ζήτησή» μου, νά προσχωρήσουν στήν «ἀλήθεια» μου· δέ μετακινήθηκαν οὔτε σπιθαμή ἀπό τό δικό τους σύστημα: γιά μένα, ὁ ἕνας ἀπλῶς ἐπανελάβε τόν ἄλλον. Κι ὡστόσο, ὁ Χ κι ὁ Ψ δέν εἶναι συγκρίσιμοι· ἀπό τή διαφορά τους, πρότυπο μιᾶς ἐπ' ἄπειρον ἐπανερχόμενης διαφορᾶς, ἀντλῶ τή δύναμη νά ξαναρχίσω. Ἡ «διηλεκτής μεταβλητότητα» (*in inconstantia constans*) πού μέ ἐμφορεῖ, ὄχι μόνο δέ συνθλίβει ὅλους ὅσους συναντῶ, στοιδιάζοντάς τους κάτω ἀπό τόν ἴδιο λειτουργικό τύπο (αὐτός πού δέν ἀνταποκρίνεται στή ζήτησή μου), ἀλλά καταλύει δίαια τήν πλαστή τους συνύπαρξη: ἡ περιπλάνηση δέν εὐθυγραμμίζει, ἡ περιπλάνηση κάνει τά πράγματα νά λάμπουν: αὐτό πού ἐπιστρέφει εἶναι ἡ ἀπόχρωση. Φτάνω ἔτσι στήν ἄκρη τῆς ταπετσαρίας, προχωρώντας ἀπό τή μιάν ἀπόχρωση στήν ἄλλη (ἡ ἀπόχρωση εἶναι αὐτή ἡ τελευταία κατάσταση τοῦ χρώματος πού δέν μπορεῖ νά κατονομαστεῖ ἢ ἀπόχρωση εἶναι τό Ἄτρεπτο).

«Μέσα στή στοργική θαλπωρή τῆς ἀγκαλιᾶς σου»

ΠΕΡΙΠΤΥΞΗ. Τό ὑποκείμενο βλέπει, γιά μιὰ στιγμή, τή χειρονομία τῆς ἐρωτικῆς περιπτύξης σάν ἐκπλήρωση τοῦ ὄνειρου τῆς ὀλοκληρωτικῆς ἐνώσης μέ τό ἀγαπημένο πλάσμα.

1. Ἐκτός ἀπό τή συνουσία (ὁπότε πηγαίνει κατά διαβόλου τό Φαντασιακό), ὑπάρχει κι αὐτή ἡ ἄλλη περίπτυση πού εἶναι ἕνας ἀκίνητος ἐναγκαλισμός: εἶμαστε μαγεμένοι, γητεμένοι: εἶμαστε στόν ὕπνο, χωρίς νά κοιμόμαστε· εἶμαστε μέσα στήν παιδική ἠδονή τῆς ἀποκοίμησης: εἶναι ἡ στιγμή πού λέγονται οἱ ἱστορίες, ἡ στιγμή τῆς φωνῆς πού ἔρχεται νά μέ καθηλώσει, νά μέ ἀποσβολώσει· εἶναι ἡ ἐπιστροφή στή μητέρα («μέσα στή στοργική θαλπωρή τῆς ἀγκαλιᾶς σου», λέει ἕνα ποίημα πού μελοποίησε ὁ Ντυπάρκ). Τή στιγμή αὐτή τῆς ἐπανερχόμενης αἱμομιξίας, ὅλα ἀναστέλλονται: ὁ χρόνος, ὁ νόμος, ἡ ἀπαγόρευση: τίποτα δέν ἐξαντλεῖται, τίποτα δέν ἐπιζητεῖται: ὅλες οἱ ἐπιθυμίες καταργοῦνται γιατί φαίνεται νά ἔχουν ὀριστικά ἐκπληρωθεῖ.

Ντυπάρκ

ΝΤΥΠΑΡΚ: «Μελαγχολικό τραγούδι» πάνω σ' ἕνα ποίημα τοῦ Ζάν Λαχόρ. Πρόκειται γιά κακή ποίηση, θά πεῖτε. Μά ἡ «κακή ποίηση» ἔχει αὐτό ἀκριβῶς τό χαρακτηριστικό: συλλαμβάνει τό ἐρωτευμένο ὑποκείμενο μέσ' ἀπό τό κλίμα λόγου πού τοῦ ἀνήκει ἀποκλειστικά: τήν ἔκφραση.

2. Ὡστόσο, μέσα σ' αὐτή τήν παιδική περίπτυξη, τό γενετήσιο ξεφυτρώνει ἀδιάκοπα, τέμνει τό διάχυτο αἰσθησιασμό τοῦ αἰμομικτικοῦ ἐναγκαλισμοῦ· ἡ λογική τοῦ πόθου μπαίνει σέ κίνηση, ὁ πόθος κατοχῆς ἐπιστρέφει, ὁ ἐνήλικος ὑπερκαλύπτει τό παιδί. Τότε εἶμαι δύο ὑποκείμενα, ταυτόχρονα: ἐπιθυμῶ τή μητρότητα καί τήν ἀφροδισία. (Ὁ ἐρωτευμένος θά μπορούσε νά ὀριστεῖ ὡς: ἕνα παιδί ἐν στύσει: αὐτό ἦταν ὁ νεαρός Ἔρως.)

3. Στιγμή τῆς κατάφασης· γιά ἕνα ὀρισμένο διάστημα, πεπερασμένο εἶναι ἡ ἀλήθεια, καί *ταραγμένο*, κάτι ἐπιτεύχθηκε: ἔνωσα πλήρης (ὅλες μου οἱ ἐπιθυμίες καταργήθηκαν μέσα ἀπό τήν πληθωρική τους ἰκανοποίηση): ἡ πλήρωση ὑπάρχει καί δέ θά πάψω νά προσπαθῶ νά τήν κάνω νά ξανάρθει: μέσα ἀπ' ὅλους τοὺς μαιάνδρους τῆς ἐρωτικῆς ἱστορίας, θά γυρεύω πεισματικά νά ξαναδῶ, νά ἀνανεώσω, τήν ἀντίφαση – τή συναίρεση – τῶν δύο περιπτύξεων.

Ἡ ἔξορία ἀπό τό Φαντασιακό

ΕΞΟΡΙΑ. Ἐπισημαίνοντας τήν ἀπαρηθῆ τήν ἐρωτική κατάσταση, τό ὑποκείμενο διαπιστώνει μέ θλίψη ὅτι ἔχει ἐξοριστεῖ ἀπό τό Φαντασιακό του.

Βέροθερος

1. Φαντάζομαι τόν Βέροθερο (φανταστική στιγμή μέσα στήν πλοκή), νά ἀπορρίπτει τήν ἰδέα τῆς αὐτοκτονίας. Σ' αὐτή τήν περίπτωση δέ θά τοῦ ἀπέμενε παρά μόνο ἡ ἔξορία: ὄχι νά ἀπομακρυνθεῖ ἀπό τήν Καρλότα (πράγμα πού ἔχει ἤδη ἐπιχειρήσει μιά φορά, ἀλλά χωρίς ἀποτελεσμα), ἀλλά νά ἐξοριστεῖ ἀπό τήν εἰκόνα του ἢ, κάτι χειρότερο: νά φιμώσει αὐτή τήν παραληρηματική δύναμη πού λέγεται Φαντασιακό. Ἀρχίζει τότε «ἕνα εἶδος μακρῶς ἀυπνίας». Αὐτό εἶναι τό καταβλητέο τίμημα: θανατώνοντας τήν Εἰκόνα ἐξαγοράζω τή ζωή μου.

Οὐγκό
Φρόντ

(Τό ἐρωτικό πάθος εἶναι ἕνα παραλήρημα, ἀλλά τό παραλήρημα δέν ξενίζει κανέναν: ὁλος ὁ κόσμος μιλάει γι' αὐτό, ἔχει πιά ἐξημερωθεῖ. Ἐκεῖνο πού εἶναι αἰνιγματικό εἶναι ἡ ἀπώλεια τοῦ παραληρήματος: πού ἐπιστρέφεις τότε;)

ΟΥΓΚΟ: «Ἡ ἔξορία εἶναι ἕνα εἶδος μακρῶς ἀυπνίας» (*Λίθοι*, 62)
ΦΡΟΝΤ: «Τό πένθος παρακινεῖ τό ἐγώ νά ἀρνηθεῖ τό ἀντικείμενο, παρουσιάζοντας τό ἀντικείμενο αὐτό ὡς νεκρό καί προσφέροντας στό ἐγώ τήν ἐπιβράβευση ὅτι παραμένει ζωντανό» (*Μεταψυχολογία*, 219).

2. Στο πραγματικό πένθος, αυτό που μου δείχνει ότι τό αγαπημένο αντικείμενο δέν υπάρχει πιά, εἶναι ἡ «δοκιμασία τῆς πραγματικότητας».

Στό ἐρωτικό πένθος, τό αντικείμενο δέν εἶναι οὔτε νεκρό οὔτε ἀπομακρυσμένο. Ἐγώ ἀποφασίζω πώς ἡ εἰκόνα του πρέπει νά πεθάνει (καί μάλιστα αὐτό τό θάνατο μπορεῖ νά φτάσω στό σημεῖο νά τοῦ τόν κρύψω). Ὅσον καιρό, λοιπόν, κρατήσει αὐτό τό παράξενο πένθος, θά πρέπει νά ὑφίσταμαι δύο ἀντίθετα δάσανα: νά ὑποφέρω γιατί ὁ ἄλλος εἶναι παρών (συνεχίζοντας, παρά τή θέλησή του, νά μέ πληγώνει)· νά θλίβομαι γιατί εἶναι νεκρός (τουλάχιστον μέ τή μορφή πού εἶχε ὅταν τόν ἀγαποῦσα). Ἔτσι μέ πιάνει ἄγχος (παλιά συνήθεια) γιά ἓνα τηλεφώνημα πού δέν ἔρχεται· ταυτόχρονα ὁμως ὀφείλω νά λέω στόν ἑαυτό μου ὅτι, αὐτή ἡ σιγή, ὅπως καί νά ἔναι, δέν ἔχει ἐπιπτώσεις, ἐφόσον ἀποφάσισα νά θάψω μέσα μου τούτη τήν ἔγνοια: στήν ἐρωτική εἰκόνα καί μόνον προσιδίαζε νά μου τηλεφωνεῖ· ἀπό τή στιγμή πού ἡ εἰκόνα αὐτή ἔχει ἐκλείψει, τό τηλέφωνο, εἴτε κουδουνίζει εἴτε ὄχι, ἀνακτᾷ τήν εὐτελή ὑπόστασή του.

(Τό πίο εὐαίσθητο σημεῖο αὐτοῦ τοῦ πένθους δέν εἶναι ὅτι εἶμαι ὑποχρεωμένος νά χάσω μιὰ γλώσσα – τήν ἐρωτική γλώσσα; Ἔρμα τά «Σ' ἀγαπῶ».)

3. Τό πένθος τῆς εἰκόνας, ἐνόσω δέν τό πετυχαίνω, μου δημιουργεῖ ἄγχος· ἀλλά, μόλις τό κατορθώσω μου φέρνει θλίψη. Ἄν ἡ ἔξορία ἀπό τό Φαντασιακό εἶναι ὁ ἀναγκαστικός δρόμος γιά τή «θεραπεία», πρέπει νά συμφωνήσουμε ὅτι ἡ πρόοδος, στήν προκειμένη περίπτωση, εἶναι θλιβερή. Αὐτή ἡ θλίψη δέν ἰσοδυναμεῖ μέ μελαγχολία – ἢ, τουλάχιστον, εἶναι μιὰ μελαγχολία ἀτελής (διόλου κλινική), γιατί δέ μέφομαι τόν ἑαυτό μου γιά τίποτε καί δέ νιώθω κατάπτωση. Ἡ θλίψη μου ἐντάσσεται σ' αὐτό τό ἀσαφές περιθώριο τῆς μελαγχολίας,

Φρούντ

όπου ή απώλεια του αγαπημένου πλάσματος παραμένει άφηρημένη. Έλλειψη αναδιπλασιασμένη: δέν μπορώ ούτε καν τή δυστυχία μου νά επενδύσω, πράγμα πού έκανα τόν καιρό πού υπέφερα επειδή ήμουν έρωτευμένος. Έκείνο τόν καιρό ποθοῦσα, ονειρευόμουν, πάλευα: είχα μπροστά μου ένα αγαθό πού οί έναντιώσεις άπλώς καθυστεροῦσαν τήν έλευσή του ή τήν παρεμπόδιζαν. Τώρα, καμιά άπήχηση: όλα είναι ήρεμα, κι αυτό είναι τό χειρότερο. Όσο κι αν δικαιολογείται από μιάν οικονομία – ή εικόνα πεθαίνει για νά ζήσω εγώ –, τό έρωτικό πένθος αφήνει πάντα ένα κατάλοιπο: μιά φράση επανέρχεται άδιάκοπα: «Τί κρίμα!»

4. Ἀπόδειξη έρωτα: σου προσφέρω θυσία τό Φαντασιακό μου – όπως άλλοτε αφιέρωναν μιά τούφα μαλλιά. Ίσως έτσι (τουλάχιστον, καθώς λένε) νά φτάσω στό ύψος του «άληθινού έρωτα». Αν υπάρχει κάποια όμοιότητα ανάμεσα στην έρωτική κρίση και τήν ψυχαναλυτική θεραπεία, τότε μπορώ νά πω ότι θάβω αυτόν πού αγαπώ, όπως ό άσθενής θάβει τόν ψυχαναλυτή του: άποσώνω τή μετάθεσή μου – μ' αυτό τόν τρόπο, φαίνεται, τεματίζονται ή κρίση και ή θεραπεία. Επισημαίνεται, εντούτοις, ότι ή θεωρία αυτή λησμονεί πώς και ό ψυχαναλυτής όφείλει νά θάψει τόν άσθενή του (αν δέν τό κάνει, ή ψυχανάλυσή του κινδυνεύει νά άποδειχτεί άτέλεσμα): όμοια και τό αγαπημένο πλάσμα – έφόσον του θυσιάζω ένα Φαντασιακό πού, ώστόσο, του έκανε τήν ψυχή κατράμι –, τό αγαπημένο πλάσμα όφείλει νά περιέλθει στη μελαγχολία τής ίδιας του τής έκπτωσης.

Ἄντουάν
Κομπανιόν

ΦΡΟΥΝΤ: «Σέ όρισμένες περιπτώσεις μπορούμε νά διαπιστώσουμε ότι ή απώλεια δέν έχει τόσο συγκεκριμένο χαρακτήρα. Τό αντικείμενο, λογουχάρη, δέν πεθαίνει πραγματικά αλλά άπλώς χάνεται ως έρωτικό αντικείμενο...» (*Μεταψυχολογία*, 194).

ΑΝΤΟΥΑΝ ΚΟΜΠΑΝΙΟΝ: «Ἡ όρφανή άνάλυση».

Πρέπει, παράλληλα μέ τό δικό μου πένθος, νά προβλέψω καί νά ἀναδεχτώ τή μελαγχολία τοῦ ἄλλου, καί ὑποφέρω γι' αὐτό, γιατί τόν ἀγαπῶ ἀκόμα.

Ἡ πραγματική πράξη τοῦ πένθους δέν εἶναι νά ὑποφέρω γιά τήν ἀπώλεια τοῦ ἀγαπημένου ἀντικειμένου· εἶναι νά διαπιστώνω, κάποιο πρωί, ὅτι πάνω στό δέρμα τῆς σχέσης ὑπάρχει ἕνας ἀσήμαντος λεκές, θρονιασμένος ἐκεῖ σάν σύμπτωμα ἑνός βέβαιου θανάτου: γιά πρώτη φορά προξενῶ κακό σ' αὐτόν πού ἀγαπῶ, χωρίς νά τό θέλω βέβαια, ἀλλά καί χωρίς νά θγαίνω ἀπό τά ροῦχα μου.

5. Δοκιμάζω νά ἀποσπαστώ ἀπό τό ἐρωτικό Φαντασιακό: ἀλλά τό Φαντασιακό ὑποφώσκει, σάν τήν ἀνθρακιά πού δέν ἔσβησε τελείως· ἔπειτα, παίρνει φωτιά καί πάλι· αὐτό πού ἀρνήθηκα ξαναδγαίνει στήν ἐπιφάνεια: μέσ' ἀπό τόν τάφο πού δέ σφραγίστηκε καλά ξεσπᾶ ἀπότομα μιά μακρόσυρτη κραυγή.

(Ζήλιες, ἄγχη, κατοχές, λόγοι, ὀρέξεις, σημεῖα, ὁ ἐρωτικός πόθος εἶχε ξαναπάρει φωτιά ἀπ' ὅλες τίς μάντες. Ἦταν σάν νά ἤθελα ν' ἀγκαλιάσω γιά τελευταία φορά, φτάνοντας στήν τρέλα, κάποιον πού ἐπρόκειτο νά πεθάνει – κάποιον πού μέσα του ἐπρόκειτο νά πεθάνω: ἐπιχειροῦσα μίαν ἄρνηση χωρισμοῦ.)

Φρόνυτ

Βίνικοτ

ΦΡΟΝΥΤ: «Ἡ ἐξέγερση αὐτή εἶναι κάποτε τόσο ἔντονη ὥστε τό ὑποκείμενο μπορεῖ νά φτάνει στό σημεῖο νά ἀποσπαστεῖ ἀπό τήν πραγματικότητα καί νά προσκολληθεῖ στό χαμένο ἀντικείμενο μέσω μιᾶς παραισθητικῆς ψυχώσεως τῆς ἐπιθυμίας» (*Μεταψυχολογία*, 193).

ΒΙΝΙΚΟΤ: «Λίγο πρὶν διώσει τήν ἀπώλεια, τό παιδί, χρησιμοποιώντας σέ υπερβολικό βαθμό τό μεταβιδιαστικό ἀντικείμενο, δηλώνει ὅτι ἀρνεῖται τό φόβο μήπως τό ἀντικείμενο αὐτό χάσει τή σημασία του» (*Παιχνίδι καί πραγματικότητα*, 26 κ.έ.).

Τό πορτοκάλι

ΟΧΛΗΡΟ. Αίσθημα αδιόρατης ζήλιας πού κυριεύει τό έρωτευμένο ύποκείμενο, όταν βλέπει τό ένδιαφέρον τοῡ αγαπημένου πλάσματος νά αιχμαλωτίζεται και νά παρεκκλίνει σέ πρόσωπα, άντικείμενα ή ένασχολήσεις πού φαντάζουν στά μάτια του σάν ισάριθμοι δευτερεύοντες αντίζηλοι.

1. Βέροθερος: «Τά πορτοκάλια πού είχα βάλει στό πλάι, τά μόνα πού είχαν άπομείνει, είχαν ένα έξοχο άποτέλεσμα. Μόνο πού, μέ κάθε φέτα πού έκείνη πρόσφερε, από ευγένεια, σέ κάποια αδιάκριτη γειτόνισσα, έγώ ένιωθα κάτι νά μου τρυπάει τήν καρδιά».

Ό κόσμος είναι γεμάτος από αδιάκριτους γείτονες, μέ τούς όποιους πρέπει νά μοιράζομαι τόν άλλον. Ό κόσμος είναι αυτό ακριβώς: *μιά αναγκαστική μοιρασιά*. Ό κόσμος (ό κοσμικός) είναι ό αντίζηλός μου. Συνεχώς άναστατώνομαι από Όχληρά στοιχεία: κάποιος γνωστός πού συναντήσαμε τυχαία και έρχεται και κάθεται μέ τό έτσι θέλω στό τραπέζι μας· οί πλαινοί στό έστιατόριο, πού ή χυδαιότητά τους γοητεύει όλοφάνερα τόν άλλον, σέ σημείο πού νά μήν άκούει άν τοῡ μιλω ή όχι· κάποιο άντικείμενο, ένα βιβλίο, π.χ., μέσα στό όποιο βυθίζεται ό άλλος (ζηλεύω τό βιβλίο). Όχληρό είναι ό,τι καταργεί πρós στιγμή τή δυϊκή σχέση, ύπονομεύει τή συννοχή, καταστρέφει τή μέθεξη: «Και σέ μένα άνήκεις», λέει ό κόσμος.

2. Ἡ Καρλότα μοιράζεται τό πορτοκάλι της κινούμενη ἀπό κοσμική εὐγένεια ἢ, ἂν θέλετε, ἀπό καλοσύνη. Ὅμως, κι αὐτά ἀκόμη τὰ κίνητρα δέν εἶναι ἱκανά νά ἐξευμενίσουν τόν ἐρωτευμένο: «Τί τό ὄφελος νά φυλάξω τὰ πορτοκάλια, ἀφοῦ αὐτή τὰ προσφέρει στους ἄλλους», λέει, ἴσως, μέσα του ὁ Βέρθερος. Κάθε ὑποταγή στους κοσμικούς τύπους ἐμφανίζεται σάν φιλοφροσύνη τοῦ ἀγαπημένου πλάσματος, κι αὐτή ἡ φιλοφροσύνη ἀλλοιώνει τήν εἰκόνα του. Ἄλυτη ἀντίφαση: ἀπό τή μιά, ἡ Καρλότα πρέπει νά εἶναι «καλή», ἀφοῦ εἶναι ἕνα τέλειο ἀντικείμενο· ἀπό τήν ἄλλη, ἡ καλοσύνη αὐτή δέν πρέπει νά ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τήν κατάργηση τοῦ προνομίου πού ἐμένα μέ συνιστᾷ. Αὐτή ἡ ἀντίφαση μετατρέπεται σέ ἀόριστη μνησικακία· ἡ ζήλια μου δέ γνωρίζει διαφοροποίηση: στρέφεται τόσο ἐναντίον τοῦ ὄκληροῦ ὅσο και τοῦ ἀγαπημένου πλάσματος πού δέχεται τήν αἴτηση τοῦ ὄκληροῦ χωρίς νά δείχνει πώς ὑποφέρει: εἶμαι *ἐνοχλημένος* ἀπέναντι στους ἄλλους, ἀπέναντι στόν ἄλλο καί στόν ἑαυτό μου (αὐτό μπορεῖ ν' ἀποτελέσει τήν ἀφορμή μιᾶς «σκηνῆς»).

Fading

FADING. Ἐπώδυνη δοκιμασία κατά τή διάρκεια τῆς ὁποίας τό ἀγαπημένο πλάσμα μοιάζει νά ἀποσύρεται ἀπό ὁποιαδήποτε ἐπαφή, χωρίς ὥστόσο ἡ αἰνιγματική αὐτή ἀδιαφορία του νά στρέφεται ἐναντίον τοῦ ἐρωτευμένου ὑποκειμένου ἢ νά ἐκδηλώνεται πρὸς ὄφελος ὁποιοῦδήποτε ἄλλου (κόσμος ἢ ἀντίζηλος).

1. Τό fading τῶν φωνῶν εἶναι ἀρετή γιά ἓνα κείμενο· οἱ φωνές τῆς διήγησης πηγαινοέρχονται, ἐξασθενοῦν ἀλληλοεπικαλύπτονται. Δέν ξέρομε ποιὸς μιλάει· τό πράγμα μιλάει, κι αὐτό εἶναι ὄλο: δέν ὑπάρχει πιά εἰκόνα, ὑπάρχει μονάχα γλώσσα. Ὅμως ὁ ἄλλος δέν εἶναι κείμενο, εἶναι εἰκόνα, εἰκόνα μία καί συμφυῆς· μόλις ἡ φωνή χάνεται, ὀλόκληρη ἡ εἰκόνα ἐξατμίζεται (ὁ ἐρωτας εἶναι μονολογικός, μανιακός· τό κείμενο εἶναι ἑτερολογικό, διεστραμμένο).

Προύστ

Τό fading τοῦ ἄλλου, ὅταν παράγεται, μοῦ γεννᾷ ἄγχος, γιατί μοῦ φαίνεται ἀναίτιο καί ἀτέρμο. Σάμπως ὁ ἓναν ὀδυνηρό ἀντικατοπτρισμό, ὁ ἄλλος ξεμακραινει, μετατοπίζεται ἐπάπειρον, κι ἐγὼ ἐξαντλοῦμαι προσπαθώντας νά τόν φτάσω.

(Τήν ἐποχή πού τά τζήν ἀποτελοῦσαν τήν τελευταία λέξη τῆς μόδας, μιὰ ἀμερικανική φίρμα διαφήμιζε τό ξεθωριασμένο μπλέ τῶν προϊόντων της μέ τό σλόγκαν: *it fades, fades, and fades*. Ἔτσι καί τό ἀγαπημένο πλάσμα δέν παύει νά ἐξατμίζεται, νά ξεθωριάζει: αἴσθημα τρέ-

λας, πολύ πιό καθαρό ἀπ' ὅσο θά ἦταν ἂν ἡ τρέλα αὐτὴ ἐκδηλωνόταν βίαια.)

(Σπαραχτικό fading: κατά διαστήματα, λίγο πρὶν πεθάνει, ἡ γιαγιά τοῦ Ἰωάννη οὔτε βλέπει οὔτε ἀκούει: δέν ἀναγνωρίζει πιά τὸ παιδί καί τὸ παρατηρεῖ «μέ ὕφος ἐκπληκτο, δύσπιστο, σκανδαλισμένο».)

2. Εἶναι κάτι ἐφιάλτες, ὅπου ἡ Μητέρα ἐμφανίζεται κι ἔχει στό πρόσωπό της ἀποτυπωμένο ἓνα ὕφος αὐστηρό καί ψυχρό. Τό fading τοῦ ἀγαπημένου ἀντικειμένου εἶναι ἡ τρομαχτικὴ ἐπιστροφή τῆς Κακῆς Μητέρας, ἡ ἀνεξήγητη ἀπόσυρση τοῦ ἔρωτα, ἡ γνωστὴ ἐγκατάλειψη τῶν Μυστικῶν: ὁ Θεός ὑπάρχει, ἡ Μητέρα εἶναι παρούσα, ἀλλὰ δέν ἀγαποῦν πιά. Δέν εἶμαι ἐκμηδενισμένος, εἶμαι παρατημένος ἐκεῖ, σάν ἀπόβλητο.
3. Ἡ ζήλια φέρνει λιγότερο πόνο γιατί, μέσα της, ὁ ἄλλος παραμένει ζωντανός. Στό fading ὅμως, ὁ ἄλλος εἶναι σάν νά χάνει κάθε πόθο, σάν νά τόν καταπίνει ἡ Νύχτα. Ἦ ὁ ἄλλος μ' ἔχει παρατήσει, ἀλλὰ ἡ ἐγκατάλειψη αὐτὴ ἀναδιπλασιάζεται ἀπὸ τὴν ἐγκατάλειψη πού ἔχει κυριεύσει καί ἐκεῖνον. Ἔτσι, ἡ εἰκόνα του ξεθωριάζει, διαλύεται· δέν μπορῶ νά πιασῶ ἀπὸ τίποτε, οὔτε κι ἀπ' αὐτόν τόν πόθο πού ὁ ἄλλος πιθανόν νά διοχέτευε κάπου ἄλλου: πενθῶ ἓνα ἀντικείμενο πού πενθεῖ (ἀπ' αὐτὸ μποροῦμε νά καταλάβουμε πόση ἀνάγκη ἔχουμε τόν πόθο τοῦ ἄλλου, ἔστω κι ἂν ὁ πόθος αὐτός δέ στρέφεται σ' ἐμᾶς).
4. Ὄταν ὁ ἄλλος κυριεύεται ἀπὸ τό fading, ὅταν ἀποσύρεται, κι ὄχι γιὰ τὸ χατίρι κανενός τρίτου ἀλλὰ, ἴσως,

Ἰωάννης
τοῦ Σταυροῦ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ: «Ὀνομάζουμε *Νύχτα* τὴ στέρηση τῆς διάθεσης γιὰ ἀπόλαυση παντός πράγματος» (παραθέτει ὁ Baruzi, 408).

Ὀδύσσεια

ἀπλῶς ἐξαιτίας ενός ἄγχους πού δέν μπορεῖ νά τό εκφράσει παρά μόνο μέ τά τετριμμένα λόγια: «δέ νιώθω καλά», τότε μοῦ φαίνεται πώς φεύγει καί χάνεται μακριά, μέσα σέ μιάν ὀμίχλη. Δέν εἶναι νεκρός, εἶναι ἀόριστα ζωντανός, μέσα στήν περιοχή τῶν Σκιῶν. Ὁ Ὀδυσσεύς ἐπισκεπτόταν τίς Σκιές καί τίς ἐπικαλοῦνταν (Νέκνια): ἀνάμεσα σ' αὐτές ἦταν καί ἡ σκιά τῆς μητέρας του. Ἔτσι κι ἐγώ καλῶ καί ἐπικαλοῦμαι τόν ἄλλο, τή Μητέρα, ἀλλά αὐτό πού ξεπροβάλλει ἐμπρός μου εἶναι ἕνας ἴσκιος.

5. Τό fading τοῦ ἄλλου ἐκδηλώνεται στή φωνή του. Ἡ φωνή ἐπωμίζεται, μοῦ δίνει νά διαβάσω καί, οὕτως εἰπεῖν, ἐκπληρώνει τήν ἐξαφάνιση τοῦ ἀγαπημένου πλάσματος, γιατί ἴδιον τῆς φωνῆς εἶναι νά πεθαίνει. Τή φωνή τή δομεῖ τό σπαραχτικό στοιχεῖο πού κουδαλάει – σπαραχτικό, γιατί ἡ φωνή ὀφείλει νά πεθαίνει, σάμπως νά ἦταν ἐξαρχῆς μιᾶ ἀνάμνηση, καί νά μή μπορεῖ ποτέ νά εἶναι τίποτε ἄλλο. Αὐτό τό φασματικό «εἶναι» τῆς φωνῆς ἀποκαλεῖται τόνος. Ὁ τόνος, βάσει τοῦ ὁποῖου προσδιορίζεται κάθε φωνή, εἶναι αὐτό τό κάτι πού τείνει νά σωπάσει, εἶναι αὐτός ὁ ἠχητικός κόκκος πού ἀποσυντίθεται καί ἐξατμίζεται. Τή φωνή τοῦ ἀγαπημένου πλάσματος τήν ἀντιλαμβάνομαι μόνο ὡς νεκρή, ἔτσι ὅπως τήν ἀναθυμᾶμαι ἢ τήν ἀνακαλῶ μέσα στό μυαλό, πολύ πέρα ἀπό τ' αὐτί μου· φωνή ἰσχνή καί ὥστόσο ἐπιβλητική, γιατί ἀνήκει στά πράγματα αὐτά πού ἀποκοῦν ὑπόσταση μόλις ἐκλείψουν.

(Φωνή κοιμισμένη, φωνή ἀκατοίκητη, φωνή τῆς διαπίστωσης, τοῦ μακρινοῦ γεγονότος, τῆς λευκῆς μοιραιότη-
τας.)

6. Δέν ὑπάρχει τίποτε πιό σπαραχτικό ἀπό μιάν ἀγαπημένη καί κουρασμένη φωνή: φωνή ἔξουθενωμένη, ἀραιωμένη, χωρίς αἷμα θά ἔλεγε, φωνή στήν ἄκρη τοῦ κόσμου, πού πάει νά χαθεῖ πολύ μακριά, βουλιάζοντας στά παγωμένα νερά: φωνή πού πάει νά ἔξαφανιστεῖ, ὅπως τό κουρασμένο πλάσμα πάει νά πεθάνει: ἡ κούραση εἶναι τό ἄπειρο: αὐτό πού δέ σταματᾶ νά τελειώνει. Τούτη ἡ φωνή ἡ σύντομη, ἡ ξέπνοη, ἡ σχεδόν ἄχαρη, ἔνεκα ἔξατμίσεως, αὐτό τό σχεδόν τίποτε τῆς ἀγαπημένης καί ἀπόμακρης φωνῆς, γίνεται μέσα μου ἕνα τερατῶδες πῶμα – λές καί κάποιος χειροῦργος μοῦ χώνει στό κεφάλι ἕνα μεγάλο ταμπόν ἀπό δαμβάκι.

Φρόνυτ

7. Φαίνεται πώς ὁ Φρόνυτ, πού κατά τά ἄλλα τόσο τοῦ ἄρεσε ν' ἀκούει, δέ συμπαθοῦσε τό τηλέφωνο. Ἄραγε νά ἔνιωθε, νά πρόβλεπε, ὅτι τό τηλέφωνο εἶναι πάντα μιά *κακοφωνία*, κι ὅτι αὐτό πού ἀφήνει νά περνᾶ ἀπό τό σύρμα του εἶναι ἡ *κακή φωνή*, ἡ κίβδηλη ἐπικοινωνία; Ἄναμφίβολα, μέ τό τηλέφωνο προσπαθῶ νά ἀρνηθῶ τό χωρισμό – ὅπως τό παιδί πού, φοβούμενο μήπως χάσει τῆ μητέρα του, παίζει, τυλίγοντας καί ξετυλίγοντας ἀσταμάτητα ἕνα σπάγκο. Ὅμως τό καλώδιο τοῦ τηλεφώνου δέν εἶναι καλό ἀντικείμενο ἀφοσιωτικῆς μεταδίδωσης, δέν εἶναι ἕνας ἀδρανῆς σπάγκος: εἶναι φορτισμένο μ' ἕνα νόημα, ὄχι μέ τό νόημα τῆς σύνδεσης, ἀλλά μέ τό νόημα τῆς ἀπόστασης: φωνή ἀγαπημένη, κουρασμένη, πού τήν ἀκοῦς στό τηλέφωνο – αὐτό εἶναι τό fading, σ' ὅλο τό μέγεθος τῆς ἀγωνίας του. Πρῶτ' ἀπ' ὅλα, τῆ φωνή αὐτή ὅταν φτάνει σέ μένα, ὅταν εἶναι

Βίνικοτ

ΦΡΟΝΥΤ: *Martih Freud, Ὁ πατέρας μου ὁ Φρόνυτ, 45.*

ΒΙΝΙΚΟΤ: «Ἐξήγησα στή μητέρα ὅτι ὁ γιός της φοβόταν τό χωρισμό πού ἐπιχειροῦσε νά τόν ἀρνηθεῖ παίζοντας μέ τό σπάγκο – ὅπως ἀκριβῶς ἀρνούμαστε τό χωρισμό ἀπό ἕνα φίλο καταφεύγοντας στό τηλέφωνο» (*Παιχνίδι καί πραγματικότητα, 29*).

ἔδῳ, ὅταν διαρκεῖ (μόλις καί μετά βίας), ποτέ δέν τήν ἀναγνωρίζω ἔντελῶς· θά 'λεγε κανεῖς πῶς θγαίνει μέσ' ἀπό μιά μάσκα (λένε, πῶς οἱ μάσκες στήν ἀρχαία ἑλληνική τραγωδία ἐπιτελοῦσαν μιά μαγική λειτουργία: ἔδιναν στή φωνή μιά χθόνια προέλευση, τήν παραμόρφωναν, τήν ἐξέτρεπαν ἀπό τήν πορεία της, τήν ἔκαναν νά θγαίνει ἀπό τό ὑπόγειο ὑπερπέραν). Κι ἔπειτα, ὁ ἄλλος, μέσα στή φωνή αὐτή, βρῖσκεται πάντα σέ θέση ἀναχώρησης: φεύγει δυό φορές, μία μέ τή φωνή καί μία μέ τή σιωπή του: ποιός εἶναι νά μιλήσει; Ἔτσι, σωμαίνουμε ἀντάμα: ἀσφυκτικός ἐναγκαλισμός δύο κενῶν. *Πρόκειται νά σ' ἀφήσω*, λέει ἀνά πάσα στιγμή ἡ φωνή στό τηλεφώνο.

Προῦστ

(Στιγμή ἄγχους, πού ζεῖ ὁ προυστικός ἀφηγητής, ὅταν τηλεφωνεῖ στή γιαγιά του: ἄγχομαι γιά τό τηλεφώνο: ἰδού ἡ γνήσια ὑπογραφή τοῦ ἔρωτα.)

8. Τρομάζω ἀπό καθετί πού ἔρχεται νά ἀλλοιώσει τήν Εἰκόνα. Τρομάζω, λοιπόν, ἀπό τήν κούραση τοῦ ἄλλου: εἶναι τό πιό θάναυσο ἀπό τά πράγματα πού ἐπέχουν θέση ἀντίζηλου γιά μένα. Πῶς νά παλέψεις μέ μιά κούραση; Νιώθω, καί εἶναι ἡ μόνη γέφυρα πού μοῦ ἀπομένει, ὅτι ὁ ἄλλος μπορεῖ, ἐξαντλημένος πιά, νά κόψει τό πολύ πολύ ἓνα κομμάτι ἀπό τήν κούραση αὐτή *γιά νά μοῦ τό προσφέρει*. Ἄλλά τί νά τήν κάνω αὐτή τήν κούραση-πακέτο πού βρῖσκεται μπροστά μου; Τί σημαίνει αὐτό τό δῶρο; Σημαίνει *ἀφήστε με*; Σημαίνει *μαζέψτε με*; Κανεῖς δέ μοῦ δίνει ἀπάντηση, γιατί αὐτό πού προσφέρεται εἶναι ἀκριβῶς *τό πράγμα πού δέν ἀπαντᾷ*.

Μπλανσό

(Σέ κανένα έρωτικό μυθιστόρημα δέ συνάντησα πρόσωπο πού νά είναι *κουρασμένο*. Χρειάστηκε νά περιμένω τόν Μπλανσό, γιά ν' ακούσω κάποιον νά μου μιλάει γιά τήν Κούραση.)

ΜΠΛΑΝΣΟ: συζήτηση πού έγινε παλιά.

Λάθη

ΛΑΘΗ. Μέ αφορμή τό τάδε ἤ δεῖνα μικροπεριστατικό τῆς καθημερινῆς ζωῆς, τό ὑποκείμενο νομίζει πῶς ἔχει παραμελήσει τό ἀγαπημένο πλάσμα καί νιώθει γι' αὐτό ἕνα αἶσθημα ἐνοχῆς.

1. «Δέν εἶχαν φτάσει καλά καλά στό σταθμό ***, κι αὐτός πρόσεξε, χωρίς νά πει τίποτε, ἕναν πίνακα πού ἔδειχνε σέ ποιό σημεῖο σταθμεύουν τά βαγόνια τῆς δ' θέσης, καθώς καί τό βαγκόν-ρεστοράν. Ὅμως ὅλα ἔμοιαζαν τόσο ἀπόμακτρα, ἐκεῖ στήν ἄκρη τῆς καμπυλωτῆς ἀποβάθρας, ὥστε δέν τόλμησε νά μεριμνήσει, δείχνοντας ἔτσι μιὰ φροντίδα, σέ τελευταία ἀνάλυση μανιακή, νά ὀδηγήσει ἐκεῖ τόν Χ γιά νά περιμένει τό τρένο. Κάτι τοῦ ἔλεγε μέσα του ὅτι αὐτό θά σήμαινε λιγοψυχιά, δουλική ὑποταγή στόν κώδικα τοῦ Ὁργανισμοῦ Γαλλικῶν Σιδηροδρόμων: νά παρατηρεῖς τίς πινακίδες, νά φοδᾶσαι μήπως ἀργήσεις, νά τά χάνεις κυριολεκτικά σ' ἕνα σταθμό, ὅλα αὐτά δέ σχετίζονται μέ ἕνα εἶδος μανίας πού προσιδιάζει στούς γέροντες καί στούς συνταξιούχους; Κι ἔπειτα, ἂν εἶχε γελαστεῖ; Τί ἐξευτελισμός, νά τρέχει στήν ἀποβάθρα, σάν κι αὐτούς πού σούρνονται πνιγμένοι στά δέματα πού κουβαλοῦν! – Κι ὁμως, ἔτσι ἔγινε: τό τρένο πέρασε μπροστά ἀπό τό κτίριο τοῦ σταθμοῦ καί σταμάτησε πολύ μακριά. Ὁ Χ τόν φίλησε βιαστικά κι ἄρχισε νά τρέχει πρὸς τά κεῖ· τό ἴδιο ἔκαναν καί κάποιοι νεαροί παραθεριστές μέ μαγιά. Ἀπό τή στιγμή ἐκεῖνη, δέν ἔβλεπε πιά τίποτε, μόνο τήν ἀμβλεία πίσω πλευρά τοῦ τελευταίου βαγониοῦ πέρα ἐκεῖ, στό

βάθος. Μήτε νεῦμα (κάτι τέτοιο ἦταν ἀδύνατο), μήτε ἀντίο. Τό τρένο δέν ἔλεγε νά ξεκινήσει. Κι ὁμως, αὐτός δέν τολμοῦσε νά κινηθεῖ, νά ἐγκαταλείψει τήν ἀποβάθρα, μόλο πού ἦταν τελειῶς ἀνώφελο νά μένει ἐκεῖ. Ἕνα εἶδος συμβολικοῦ καταναγκασμοῦ (ὁ πανίσχυρος καταναγκασμός ἑνός μικροῦ συμβολισμοῦ) τόν ὑποχρέωνε νά παραμένει στή θέση αὐτή ἐνόσω βρισκόταν ἐκεῖ τό τρένο (μέ τόν X μέσα του). Κι ἔτσι δέν ἔκανε βῆμα, ἔμενε στό ἴδιο σημεῖο, σάν χαζός, χωρίς νά βλέπει τίποτε – ἔβλεπε μόνο τό τρένο μακριά –, χωρίς νά τόν βλέπει κανείς ἐκεῖ στήν ἔρημη ἀποβάθρα – στό τέλος μάλιστα ἄρχισε νά ἀδημονεῖ τότε θά φύγει τό τρένο. Μά θά ἦταν λάθος του νά φύγει αὐτός πρῶτος, λάθος πού μποροῦσε ἴσως νά τόν παιδεύει γιά πολύν καιρό».

Κορτέσια

2. Κάθε ρωγμή στό σῶμα τῆς Ἀφοσίωσης εἶναι ἕνα λάθος: αὐτός εἶναι ὁ κανόνας τῆς Κορτέσια. Τό λάθος παράγεται ὅταν σχεδιάζω μιὰ ἀπλή κίνηση ἀνεξαρτησίας σέ σχέση μέ τό ἀγαπημένο ἀντικείμενο· νιώθω ἔνοχος κάθε φορά πού, προκειμένου νά καταργήσω τήν ὑποδούλωση, δοκιμάζω νά «σταθῶ στά πόδια μου» (ὅπως μέ συμβουλεύει ὁλος ὁ κόσμος). Παραδόξως, ἡ ἔνοχη μου ἔγκειται στό ὅτι ἐλαττώνω τό βάρος, μειώνω τήν ὑπερβολική πνιγηρότητα τῆς ἀφοσίωσής μου, κοντολογίς στό ὅτι «τά βγάζω πέρα» (σύμφωνα μέ τήν ἀποψη τοῦ κόσμου). Μέ δυό λόγια, μέ τρομάζει τό ὅτι εἶμαι δυνατός, μέ ἔνοχοποιεῖ ἡ αὐτεξουσιότητα (ἢ ἀπλῶς καί μόνο ἡ χειρονομία τῆς).

Νίτσε

3. Ὁ Νίτσε παρατηρεῖ ὅτι ὅλων τῶν εἰδῶν οἱ δυστυχίες καί οἱ πόνοι νοθεύτηκαν ἀπό μίαν ἰδέα ἀδικίας, λάθους: «Στέρησαν ἀπό τόν πόνο τήν ἀθωότητά του». Ὁ ἔρωτας-πάθος (ὁ ἔρωτικός λόγος) ὑποκύπτει ἀδιάκοπα σέ τούτη τή νόθευση. Κι ὁμως, ὁ ἔρωτας αὐτός θά μπο-

ροῦσε νά περιέχει τή δυνατότητα ενός ἀθώου πόνου, μιᾶς ἀθώας δυστυχίας (ἄν ἔμενα πιστός στό καθαρό Φαντασιακό καί ἀναδημιουργοῦσα μέσα μου μόνο τήν παιδική δυάδα, τήν ὀδύνη τοῦ παιδιοῦ πού χωρίζεται ἀπό τή μητέρα του): τότε δέ θά ἀμφισβητοῦσα αὐτό πού μέ σπαράζει, θά μποροῦσα μάλιστα νά *πῶ ναί* στήν ὀδύνη. Αὐτή θά ἦταν ἡ ἀθωότητα τοῦ πάθους: ὄχι μιά ἀγνότητα, ἀλλά ἀπλῶς ἡ ἀπόρριψη τοῦ Λάθους. Ὁ ἐρωτευμένος θά μποροῦσε νά εἶναι ἀθῶος ὅπως οἱ ἥρωες τοῦ Σάντ. Δυστυχῶς, ὅμως, τήν ὀδύνη του τήν κεντρίζει συνήθως ὁ δεύτερος ἑαυτός της, ἡ Ἄδικία: φοβᾶμαι τόν ἄλλο «περισσότερο ἀπό τόν πατέρα μου».

Συμπόσιο

ΣΥΜΠΟΣΙΟ: Φαῖδρος: «Ὅταν ἕνας ἐρωτοχτυπημένος κάνει κάποια κακή πράξη [...] ὑποφέρει πολύ περισσότερο πού τόν βλέπει ὁ φίλος του παρά ὁ πατέρας του» (43).

«Μέρες ξεχωριστές»

ΓΙΟΡΤΗ. Τό ἐρωτευμένο ὑποκείμενο ζει κάθε συνάντηση μέ τό ἀγαπημένο πλάσμα σάν μιά γιορτή.

Λακάν

1. Γιορτή είναι τό ἀναμενόμενο. Αὐτό πού προσδοκῶ ἀπό τήν ὑπεσχημένη παρουσία είναι μιά πρωτοφανής συνάθροιση ἀπολαύσεων, μιά εὐτυχία. Ἄγαλλομαι σάν τό παιδί πού γελᾷ βλέποντας ἐκείνην πού ἡ παρουσία της καί μόνο προαναγγέλλει καί σημαίνει σωρεία ἱκανοποιήσεων: θά ἔχω μπροστά μου, στή διάθεσή μου, τήν «πηγή ὄλων τῶν ἀγαθῶν».

Βέρθερος

«Ἐξησα μέρες τόσο εὐτυχισμένες ὅσο αὐτές πού ὁ Θεός ἐπιφυλάσσει στούς ἐκλεκτούς του. Ὅ,τι κι ἂν ἀπογίνω, δέ θά μπορῶ νά πῶ ὅτι δέ γεύτηκα καθόλου τίς χαρές, τίς πιό καθαρές χαρές τῆς ζωῆς».

Βέρθερος

2. «Τή νύχτα αὐτή – τρέμω πού τό λέω! – τήν κρατοῦσα στήν ἀγκαλιά μου, τήν ἔσφιγγα στό στήθος μου, σφράγιζα μ' ἀτέλειωτα φιλιὰ τά χεῖλη της πού ψιθύριζαν λόγια ἐρωτικά, καί τά μάτια μου δούλιαζαν μέσα στό μεθύσι τῶν δικῶν της ματιῶν! Θεέ μου! Εἶμαι ἄραγε ἀξιωμακόρητος ἐπειδή νιώθω μιά θεία εὐτυχία ἀκόμη καί τούτη τή στιγμή πού ξαναθυμᾶμαι αὐτές τίς φλογερές χαρές καί πού τίς ξαναζῶ στά βάθη τῆς ὑπαρξῆς μου!»
Ἡ Γιορτή, γιά τόν Ἐρωτευμένο, τόν Ἀλαφροῖσκιωτο, εἶναι ἀγαλλίαση, δέν εἶναι ἔκρηξη: ἀπολαμβάνω τό γεύ-

Ζάν-Λουί
Μπούτ

μα, τήν κουδέντα, τήν τρυφερότητα, τή σίγουρη υπό-
σχεση τῆς ἀπόλαυσης: «τέχνη τοῦ νά ζεῖς πάνω ἀπό τήν
ἄδυσσο».

(Γιά σᾶς, λοιπόν, δέ σημαίνει τίποτε τό νά εἶστε ἡ γιορ-
τή γιά κάποιον;)

«Εἶμαι τρελός»

ΤΡΕΛΟΣ. Τό ἐρωτευμένο ὑποκείμενο διακατέχεται ἀπό τήν ἰδέα ὅτι εἶναι τρελό ἢ ὅτι τρελαίνεται.

1. Εἶμαι τρελός ἀφοῦ εἶμαι ἐρωτευμένος, δέν εἶμαι ἐφόσον μπορῶ καί τό λέω! Ὑποδιαρῶ τήν εἰκόνα μου σέ δύο κομμάτια: παράφρων, γιά τόν ἑαυτό μου (τό παραλήρημά μου τό γνωρίζω)· ἀπλῶς παράλογος γιά τόν τρίτο στόν ὁποῖο ἐξιστορῶ μέ τρόπο πολύ σῶφρονα τήν τρέλα μου: ἔχω συνείδηση τῆς τρέλας καί ταυτόχρονα ἀγορεύω γι' αὐτήν.

Βέροθερος

Ὁ Βέροθερος ἀνταμώνει στό βουνό ἕναν τρελό, πού θέλει νά μαζέψει λουλούδια, μέσα στό καταχείμωνο, γιά τήν Καρλότα πού ἀγάπησε. Ὁ ἄνθρωπος αὐτός ἦταν εὐτυχισμένος ἀπό τήν ἐποχή πού ἄρχισε νά ζεῖ στό μικρό καλύδι του: δέν ἤξερε πιά τίποτε γιά τόν ἑαυτό του. Ὁ Βέροθερος ἀναγνωρίζει τό δικό του ἑαυτό *κατά τό ἥμισυ* στό πρόσωπο τοῦ τρελοῦ μέ τά λουλούδια: τρελός ἀπό πάθος, σάν κι αὐτόν, ἀλλά στερημένος ἀπό κάθε πρόσβαση στήν (ὑποτιθέμενη) εὐτυχία πού χαρίζει ἡ ἀσυνειδησία. Ὁ Βέροθερος ὑποφέρει πού ξαστοχάει ἀκόμα καί στήν τρέλα του.

2. Πιστεύεται, γενικά, ότι κάθε έρωτευμένος είναι τρελός. Μπορείτε όμως να φανταστείτε έρωτευμένο έναν τρελό; Καθόλου. "Έχω δικαίωμα μόνο σέ μιά τρέλα φτωχική, άτελή, μεταφορική: ό έρωτας μέ κάνει σάν τρελό, όμως δέν έπικοινωνώ μέ τό ύπερφυσικό, μέσα μου δέν ύπάρχει τίποτε τό ιερό. Ή τρέλα μου, άπλός παραλογισμός, είναι άχρωμη, κάτι περισσότερο: άόρατη. "Άλλωστε, είναι μιά τρέλα πού τήν έχει οικειοποιηθεϊ τελείως ή κουλτούρα: δέν τρομάζει. (Κι όμως, μέσα στήν έρωτική κατάσταση, όρισμένα λογικά άτομα μαντεύουν ξαφνικά ότι ή τρέλα είναι παρούσα, έφικτή, και πολύ κοντινή: μιά τρέλα μέσα στήν όποία θά καταποντιζόταν ακόμη και ό ίδιος ό έρωτας.)
3. Έδώ και έκατό χρόνια, άκοϋς νά λένε ότι ή (λογοτεχνική) τρέλα συνίσταται στό σχήμα: «Έγώ είναι ένας άλλος»: ή τρέλα είναι μιά έμπειρία άποπροσωποποίησης. Γιά μένα, όμως, τό έρωτευμένο ύποκείμενο, συμβαίνει τό έντελώς αντίθετο: αυτό πού μέ τρελαίνει είναι ότι γίνομαι ύποκείμενο, ότι δέν μπορώ νά τ' άποφύγω νά γίνω. Δέν είμαι ένας άλλος: αυτό διαπιστώνω μέ φρίκη.

(Ίστορία από τό Ζέν: ένας μοναχός ξεραίνει μανιτάρια μιά μέρα μέ άφόρητη ζέστη. «Γιατί δέ θάζετε άλλους νά σās κάνουν αυτή τή δουλειά; – "Ένας άλλος δέν είμαι έγώ, κι έγώ δέν είμαι ένας άλλος. "Ένας άλλος δέν μπορεί νά 'χει τήν έμπειρία τής δικής μου πράξης. Έγώ πρέπει νά 'χω τήν έμπειρία μου από τό στέγνωμα τών μανιταριών».)

Είμαι άδιάλειπτα ό έαυτός μου, και κατά τουτο τρελός: είμαι τρελός επειδή συνίσταμαι.

4. Τρελός είναι ο αμόλυντος από κάθε λογής εξουσία. – Πώς; Ὁ ἐρωτευμένος δέ νιώθει καμιά παρόρμηση για ἐξουσία; Κι ὁμως, ἔχω ἀνοιχτούς λογαριασμούς μέ τήν κατάσταση πού λέγεται ὑποταγή: ὑποταγμένος, θέλοντας νά ὑποτάξω, νιώθω μέ τόν τρόπο μου τόν πόθο τῆς ἐξουσίας, τή *libido dominandi*: μήπως κι ἐγώ δέ διαθέτω, σάν τά πολιτικά συστήματα, ἕνα λόγο καλοφτιαγμένο, πού σημαίνει ἕνα λόγο ἰσχυρό, εὐφυή, *ἀρθρωμένο*; Κι ὁμως – ἐδῶ ἔγκειται ἡ ἰδιαιτερότητά μου – ἡ *libido* μου εἶναι τελείως περιφραγμένη: δέν κατοικῶ κανέναν ἄλλο χῶρο ἐκτός ἀπ' αὐτόν τῆς ἐρωτικῆς μονομαχίας: οὔτε ἕνας ἀτομικός κόκκος ἀπό τόν ἔξω κόσμο, ἄρα οὔτε ἕνας κόκκος ἀγγελαιότητας: *εἶμαι τρελός*: ὄχι γιατί εἶμαι πρωτότυπος (χοντροκομμένη ἀπάτη πού βρῖσκεται σέ συζυγία μέ τή συμμόρφωση), ἀλλά ἐπειδὴ εἶμαι ἀποκομμένος ἀπό ὅποιαδήποτε κοινωνικότητα. Ἄν οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι εἶναι πάντα, σέ διαφορετικό βαθμό ὁ καθένας, μάχιμοι ἀγωνιστές ὑπέρ κάποιου πράγματος, ἐγώ, ἀπό τή μεριά μου, δέν εἶμαι στρατευμένος σέ τίποτε, οὔτε στήν ἴδια μου τήν τρέλα: *δέν κοινωνικοποιῶ* (ὅπως λέμε γιά κάποιον ἄλλον ὅτι δέ συμβολοποιεῖ).

Ἰερός
Αὐγουστίνος

(Μπορῶ ἄραγε νά ἀναγνωρίσω ἐδῶ τήν ἐντελῶς μοναδική τομή πού διαχωρίζει, μέσα στόν Ἐρωτευμένο, τή βούληση ἰσχύος – ἡ ὁποία σημαδεύει τήν ποιότητα τῆς δυνάμης του – ἀπό τή βούληση ἐξουσίας – ἀπό τήν ὁποία εἶναι ἀπαλλαγμένη αὐτή ἡ δύναμη;)

«Μέ υφος ταραγμένο»

ΕΝΟΧΛΗΣΗ. Πολυπρόσωπη σκηνή, μέσα στην οποία τό υπονοούμενο τής έρωτικῆς σχέσης λειτουργεί ως καταναγκασμός και προκαλεί μιά γενική ταραχή, πού δέν εκφράζεται λεκτικά.

1. Ὁ Βέρθερος αρχίζει νά κάνει μιά σκηνή στην Καρλότα (λίγο πρίν αὐτοκτονήσει), μιά σκηνή πού ἀλλάζει ρότα μέ τόν έρχομό τοῦ Ἄλμπερτ. Σωπαίνουν καί οἱ τρεῖς, κι αρχίζουν νά δηματίζουν ταραγμένοι πέρα δῶθε στό δωμάτιο. Ἐπιχειροῦν νά στήσουν κουδέντα γύρω ἀπό κάποια ἀσημαντα θέματα, τά ὁποῖα ὁμως ξεφτίζουν πολύ γρήγορα, τό ἓνα μετά τό ἄλλο. Ἡ κατάσταση εἶναι φορτισμένη. Ἀπό τί; Ἀπό τό ὅτι τόν καθέναν ἀπό τούς τρεῖς οἱ ἄλλοι δύο τόν βλέπουν μέσα στό σχῆμα τοῦ ρόλου του (τοῦ συζύγου, τοῦ ἑραστή, τῆς διαφιλονικούμενης λείας), χωρίς ὁμως ὁ ρόλος αὐτός νά μπορεῖ νά ληφθεῖ ὑπόψη κατά τή συζήτηση. Τό βάρος προέρχεται ἀπό τή σιωπηλή γνώση: ξέρω ὅτι ξέρεις ὅτι ξέρω: αὐτός εἶναι ὁ γενικός τύπος τῆς ἐνόχλησης, αὐτῆς τῆς λευκῆς, παγερῆς συστολῆς πού ἐκδηλώνεται μέ τήν ἀσημαντότητα (τῶν ὄσων λέγονται). Παράδοξο: τό ἄρρητο ὡς σύμπωμα ...τοῦ συνειδητοῦ.
2. Ἡ τύχη συγκεντρώνει ξαφνικά κάποιους φίλους σ' αὐτό τό καφενεῖο: ἓνα ὀλόκληρο πακέτο αἰσθήματα. Ἡ

κατάσταση είναι φορτισμένη. Μόλο πού κι εγώ εμπλέκομαι σ' αυτήν, αν θέλετε μάλιστα και ύποφέρω, δέν παύω νά τή ζῶ σάν μιὰ σκηνή, σάν ἕνα καλοσχεδιασμένο, καλοσυνθεμένο πίνακα (κάτι σάν ἕνας ὀλίγον διεστραμμένος Γκρέζ). Είναι κάτι πού ξεχειλίζει ἀπό νοήματα, πού τά διαβάζω, τά παρακολουθῶ σ' ὅλη τους τή λεπτή ἀνέλιξη. Παρατηρῶ, ἐξιχνιάζω, γλεντῶ μ' ἕνα κείμενο πού ἀκτινοβολεῖ ἀπό ἀναγνωσιμότητα μέσα ἀκριθῶς ἀπ' αὐτό πού δέ λέει. Ὅλο κι ὅλο πού κάνω, εἶναι νά βλέπω αὐτό πού λέγεται, ὅπως στόν βωβό κινηματογράφο. Παράγεται μέσα μου (ἀντίφαση ὄρων) ἕνα εἶδος ἀγρυπνῆς γοητείας: εἶμαι καρφωμένος στή σκηνή, κι ὡστόσο πολύ ξύπνιος: ἡ προσοχή μου ἀποτελεῖ μέρος αὐτοῦ πού παίζεται, ἡ σκηνή δέν ἔχει καμιὰ ἐξωτερική προέκταση, κι ὁμως τή διαβάζω: δέν ὑπάρχει ράμπα, τό θέατρο αὐτό εἶναι ἀκραῖο. Ἐξ οὗ ἡ δυσφορία – ἢ, γιά κάποιους διεστραμμένους, ἡ ἡδονή.

Ἡ Γκραντίδα

ΓΚΡΑΝΤΙΒΑ. Τό ὄνομα, δάνειο ἀπό τό βιβλίον τοῦ Γιένσεν πού ἀνέλυσε ὁ Φρόυντ, ὀρίζει τήν εἰκόνα τοῦ ἀγαπημένου πλάσματος, στήν περίπτωση πού τοῦτο δέχεται νά εισδύσει κάπως στό παραλήρημα τοῦ ἐρωτευμένου ὑποκειμένου, μέ σκοπό νά τό βοηθήσει νά βγεῖ ἀπό τό παραλήρημα αὐτό.

1. Ὁ ἥρωας τῆς *Γκραντίδα* εἶναι ἕνας ἀχαλίνωτος ἐρωτευμένος: πράγματα πού ἄλλοι ἀπλῶς θά τά ἀνακαλοῦσαν στό νοῦ τους αὐτός τά ζεῖ σάν παραισθήσεις. Αἰσθάνεται σάν πραγματικό πρόσωπο τήν ἀρχαία Γκραντίδα, τήν ἐνσάρκωση τῆς γυναίκας πού αὐτός ἀγαπᾷ δίχως νά τό ξέρει: τοῦτο εἶναι τό παραλήρημά του. Ἐκείνη, γιά νά τόν βγάλει μαλακά μαλακά ἀπό τό παραλήρημα, ὑποτάσσεται ἀρχικά σ' αὐτό, εἰσχωρεῖ ὡς ἕνα βαθμό μέσα του. Δέχεται νά παίξει τό ρόλο τῆς Γκραντίδα, νά μή διαλύσει ἐξαρχῆς τήν ψευδαίσθηση, νά μήν ξυπνήσει ἀπότομα τόν ὄνειροπόλο, νά φέρεי κοντά, μέ τρόπο ἀνεπαίσθητο, τό μῦθο καί τήν πραγματικότητα – κι ἔτσι, μ' ὅλα αὐτά, ἡ ἐρωτική ἐμπειρία ἀποκτᾷ ἐν μέρει τό χαρακτήρα τῆς ψυχαναλυτικῆς θεραπείας.
2. Ἡ Γκραντίδα εἶναι ἕνα σχῆμα σωτηρίας, αἰσίας ἐκβάσης, μιᾶ Εὐμενίδα, μιᾶ Εὐμενῆς. Ἀλλά, ὅπως οἱ Εὐμε-

ΦΡΟΥΝΤ: «Δέν πρέπει νά ὑποτιμοῦμε τή θεραπευτική ἰσχὺ τοῦ ἐρωτα στήν περίπτωση τοῦ παραληρήματος» (*Παραληρήματα καί ὄνειρα στή «Gradiva» τοῦ Jensen*, 146).

νίδες είναι πρώην Έρινύες, θεές της συμφορᾶς, ἔτσι καί στό ἐρωτικό πεδίο ὑπάρχει μιά κακή Γκραντίβα. Στήν περίπτωση αὐτή ἔχω τήν αἴσθηση πῶς, ἔστω καί ἀσύνειδα, ἤ γιά λόγους πού ἐνδεχομένως ἀπορρέουν ἀπό τό προσωπικό του νευρωτικό πλεόνασμα, τό ἀγαπημένο πλάσμα νιώθει βαθιά μέσα του τή διάθεση νά μέ καθηλώσει στό παραλήρημά μου, νά συντηρήσει καί νά ἀναξέσει τήν ἐρωτική πληγή: ὁ ἄλλος ἐπιχειρεῖ νά μέ *τρελάνει* – μοιάζοντας σ' αὐτό μέ κάποιους γονεῖς σχιζοφρενῶν πού, καθώς λέγεται, μέ ὀρισμένες ἀσήμαντες παρεμβιατικές ἐνέργειές τους πού ἐξάπτουν τίς συγκρούσεις, προκαλοῦν ἢ ἐπιδεινώνουν ἀκατάπαυστα τήν τρέλα τοῦ παιδιοῦ τους. Π.χ., ὁ ἄλλος προσπαθεῖ νά μέ φέρει σέ ἀντίφαση μέ τόν ἑαυτό μου (πράγμα πού ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα νά παραλύει μέσα μου ὅποιαδήποτε γλώσσα), ἢ ἀκόμη, ἐναλλάσσει ξελογιαστικές πράξεις μέ ἀποστερητικές κινήσεις (αὐτός εἶναι ὁ κανόνας σέ μιά ἐρωτική σχέση): περνάει ἀπροειδοποίητα ἀπό τό ἕνα καθεστῶς στό ἄλλο – ἀπό τήν οἰκεία, συνένοχη τρυφερότητα, στήν ψυχρότητα, τή σιωπή, τήν ἀπουσία –, ἢ, τέλος, μ' ἕναν τρόπο πολύ πιό ἀνεπαίσθητο, ἀλλά ὄχι γι' αὐτό καί λιγότερο τραυματικό, μηχανεύεται πῶς νά «κόψει» τή συζήτηση, εἴτε ἐπιβάλλοντας ἀπότομα νά περάσουμε ἀπό ἕνα θέμα σοβαρό (πού μ' ἐνδιαφέρει) σ' ἕνα θέμα ἀσήμαντο, εἴτε δείχνοντας φανερά, τήν ὥρα πού μιλῶ, ὅτι ἐνδιαφέρεται γιά κάτι ἄλλο κι ὄχι γι' αὐτά πού λέω. Κοντολογίς, ὁ ἄλλος μέ ἐπαναφέρει συνεχῶς στό ἀδιέξοδό μου: δέν μπορῶ οὔτε νά βγῶ οὔτε νά ξαποστάσω – σάν τόν γνωστό καρδινάλιο Value πού, κλεισμένος σ' ἕνα κλουβί, δέν μποροῦσε μήτε ὄρθιος νά σταθεῖ, μήτε νά ξαπλώσει.

3. Τό πλάσμα πού μ' αἰχμαλώτισε, πού μ' ἔπιασε στά δίχτυα του, πῶς μπορεῖ νά μέ ἐλευθερώσει, πῶς μπορεῖ νά ξεσφίξει τά βρόχια; Μέ τή λεπτότητα. Ὁ μικρός Μάρτιν Φρόντ ντροπιάστηκε μιά μέρα στό πατινάζ. Ὁ πα-

Φρούντ

τέρας του τόν άκούει, του μιλά και τόν λύνει, σάν νά έλευθερώνει ένα ζωο πού πιάστηκε στο δόκανο κάποιου λαθροκυνηγού: «Αφαιρούσε πολύ τρυφερά, τό ένα μετά τό άλλο, τά βρόχια πού κρατούσαν δεμένο τό μικρό ζωο. Δέν έδειχνε καμιά σπουδή, και αντίδρουσε πολύ ύπομονετικά στά τινάγματα πού έκανε εκείνο για νά έλευθερωθεί. Ώσπου, στο τέλος, τά ξεμπλεξε όλα και τό ζωο μπόρεσε νά σηκωθεί και νά τό βάλει στα πόδια, ξεχνώντας όλην αυτή τήν περιπέτεια».

4. Θα πει κανείς στον έρωτευμένο – ή στον Φρούντ: ήταν εύκολο για τήν ψευτο-Γκραντίβα νά ειςχωρήσει κάπως στο παραλήρημα του έρωμένου της, άφου κι αυτή τόν αγαπούσε. Ή, μάλλον, εξηγήστε μας αυτή τήν αντίφαση: από τή μία, ή Ζωή θέλει τόν Νόρμπερτ (θέλει νά σμίξει μαζί του), είναι έρωτευμένη μαζί του· από τήν άλλη, πράγμα έξωφρενικό για ένα έρωτευμένο ύποκείμενο, διατηρεί τήν κυριαρχία πάνω στο αίσθημά της, δέν παραληρεί, άφου είναι ικανή νά προσποιείται. Πώς μπορεί, λοιπόν, ή Ζωή νά «αγαπά» και ταυτόχρονα νά «είναι έρωτευμένη»; Αυτές οι δύο καταστάσεις δέ θεωρούνται διαφορετικές – ή μία ευγενική, ή άλλη νοσηρή;

Δύσκολες είναι οι σχέσεις ανάμεσα στο *αγαπώ* και στο *είμαι έρωτευμένος*: γιατί αν αληθεύει ότι τό *είμαι έρωτευμένος* δέ μοιάζει μέ τίποτ' άλλο (μιά σταγόνα από τήν ουσία *είμαι έρωτευμένος*, διαλυόμενη μέσα σε μιά θολή φιλική σχέση, τή χρωματίζει έντονα, τήν καθιστά ασύγκριτη: *ξέρω άμέσως* ότι στή σχέση μου μέ τόν Χ, τόν Ψ, όσο *προνοητικά* κι αν αυτοσυγκρατούμαι, υπάρχει κάτι από τό *είμαι έρωτευμένος*), είναι επίσης αλήθεια ότι μέσα στο *είμαι έρωτευμένος* ύπάρχει μιά ποσό-

F. W.

Βίνικος

τητα από τό ἀγαπῶ: θέλω ἄγρια νά κατέχω, ξέρω ὁμως καί νά προσφέρω ἐνεργητικά. Ποιός, λοιπόν, μπορεῖ νά ἐπιτύχει αὐτή τή διαλεκτική; Ποιός ἄλλος ἀπό τή γυναίκα, αὐτήν πού δέν κατευθύνεται σέ κανένα ἀντικείμενο, ἀλλά μόνο... στήν προσφορά; Ἐάν λοιπόν ὁ τάδε ἐρωτευμένος κατορθώνει νά «ἀγαπᾷ», τοῦτο συμβαίνει στό βαθμό πού ὁ ἐρωτευμένος αὐτός θηλυκοποιεῖται καί ἐντάσσεται στήν κατηγορία τῶν Μεγάλων Ἐρωτευμένων Γυναικῶν, τῶν Ἐπαρκῶς Ἀγαθῶν Γυναικῶν. Νά – ἴσως – γιατί ὁ Νόρμπερτ εἶναι αὐτός πού παραληρεῖ, καί ἡ Ζωή αὐτή πού ἀγαπᾷ.

F. W.: συζήτηση.
 ΒΙΝΙΚΟΣ: Ἡ Μητέρα.

Μπλέ κοστούμι καί κίτρινο γιλέκο

ΚΟΣΤΟΥΜΙ. Κάθε συναίσθημα πού προκαλείται ή τροφοδοτείται από τό ρούχο πού φορούσε τό υποκείμενο κατά τήν έρωτική συνάντηση, ή πού φορά μέ τήν πρόθεση νά ξελογιάσει τό αγαπημένο αντικείμενο.

Littre

1. Ἐνόψει ενός ραντεβού πού ή ιδέα του μέ διεγείρει, φτιάχνω σχολαστικά τήν τουαλέτα μου. Ἡ λέξη δέν έχει μόνο εὐγενείς σημασίες. Ἄς μήν ἀναφερθοῦμε στήν κοπρολογική της χρήση, ἄς ποῦμε ὅτι σημαίνει ἐπίσης «τίς προετοιμασίες στίς ὁποῖες ὑποβάλλεται ὁ θανατοποινίτης προτοῦ ὀδηγηθεῖ στό ἱκρίωμα», ή τή «λιπώδη καί διαφανή μεμβράνη πού χρησιμοποιεῖται στά κρεοπωλεῖα καί στά ἀλλαντοπωλεῖα γιά τήν κάλυψη ὀρισμένων τεμαχίων κρέατος». Σάμπως στό τέλος κάθε τουαλέτας, ἐγγεγραμμένο στή διέγερση πού αὐτή προκαλεῖ, νά ὑπάρχει πάντα τό σῶμα: σκοτωμένο, βαλσαμωμένο, βερνικωμένο, καλλωπισμένο – σάν θύμα. Ὅταν ντύνομαι, στολίζω τό κομμάτι τοῦ πόθου μου πού θά ξαστοχήσει.

Συμπόσιο

2. Σωκράτης: «Στολίστηκα, λοιπόν, γιά νά γίνω ὁμορφος καί νά πάω σ' ἕνα ὁμορφο ἀγόρι». Πρέπει νά μοιάζω μ' αὐτόν πού ἀγαπῶ. Διεκδικῶ (κι αὐτό μέ κάνει νά ἡδονίζομαι) μιά ὁμοιότητα οὐσίας ἀνάμεσα στόν ἄλλον καί

σέ μένα. Εικόνα, απομίμηση: κάνω όσο περισσότερα πράγματα μπορώ σαν τόν άλλον. Θέλω νά είμαι ό άλλος, θέλω αυτός νά είναι έγώ, σαν νά ήμασταν ενωμένοι, κλεισμένοι μέσα στον ίδιο σάκο από ανθρώπινο δέρμα, και τό ρούχο νά μήν ήταν παρά τό λειο περίβλημα αυτής τής συμφυοῦς ὕλης από τήν όποία είναι φτιαγμένο τό έρωτικό Φαντασιακό μου.

Βέρθερος

3. Βέρθερος: «Μοῦ στοίχισε πολύ τό ότι αποφάσισα τελικά νά μή βάλω τό πολύ απλό μπλέ κοστούμι, αυτό πού φοροῦσα τήν πρώτη φορά πού χόρεψα μέ τή Λότε. Ἄλλά, τί νά κάνω, είχε όλότελα παλιώσει. Ἄλλωστε, παράγγειλα ένα όλόιδιο...». Ὁ Βέρθερος θέλει νά θαφτεῖ φορώντας τήν ένδυμασία αυτή (μπλέ κοστούμι και κίτρινο γιλέκο): αυτά τά ρούχα φοράει τή στιγμή πού τόν βρίσκουν νά ξεψυχᾶ μέσα στό δωμάτιό του.

Λακάν

Ὁ Βέρθερος κάθε φορά πού βάζει τά ρούχα αυτά (μέσα στά όποία θά ξεψυχήσει), μεταμφιέζεται. Σέ τί; Σέ σαγηνευμένο έρωτευμένο: αναπλάθει μαγικά τό έπεισόδιο τής σαγήνης, τή στιγμή πού αποσβολώθηκε από τήν Εικόνα. Αυτό τό μπλέ ρούχο τόν περιχαρακώνει τόσο πολύ, ώστε ό γύρω κόσμος καταργείται: *μονάχα έμεις οι δύο*: μέσω αυτής τής άμφίεσης, ό Βέρθερος διαμορφώνει ένα παιδικό σῶμα, στό όποιο φαλλός και μητέρα συναρμόζονται και δέν υπάρχει τίποτε παραπέρα. Αυτό τό διεστραμμένο κοστούμι φορέθηκε σ' όλη τήν Εὐρώπη από τούς όπαδούς του μυθιστορήματος, και ήταν γνωστό μέ τήν όνομασία «κοστούμι ἀλά Βέρθερος».

Ταυτίσεις

ΤΑΥΤΙΣΗ. Τό ὑποκείμενο ταυτίζεται ἐπώδυνα μέ ὁποιοδήποτε πρόσωπο (φυσικό ἢ λογοτεχνικό) κατέχει τήν ἴδια μ' αὐτό θέση στό χώρο τῆς ἐρωτικῆς δομῆς.

Βέρθερος

1. Ὁ Βέρθερος ταυτίζεται μέ κάθε χαμένον ἐρωτευμένο. Εἶναι ὁ τρελός πού ἀγάπησε τήν Καρλότα καί βγαίνει νά μαζέψει λουλούδια μέσα στό καταχείμενον· εἶναι αὐτός ὁ νεαρός ὑπηρέτης ὁ ἐρωτευμένος μέ μιὰ χήρα, καί μόλις ἔχει σκοτώσει τόν ἀντίζηλό του – ὁ Βέρθερος θέλει νά τόν βοηθήσει ἀλλά δέν μπορεῖ νά τόν γλιτώσει ἀπό τή σύλληψη: «Δυστυχισμένη, τίποτε δέν μπορεῖ νά σέ σώσει! Τό βλέπω καλά πώς τίποτα δέν μπορεῖ νά μᾶς σώσει». Ἡ ταύτιση δέν κάνει ἐπιλογή ψυχολογίας, εἶναι μιὰ καθαρά δομική διεργασία: εἶμαι αὐτός πού ἔχει τήν ἴδια θέση μ' ἐμένα.
2. Κάθε ἐρωτικό δίκτυο τό καταβροχθίζω μέ τό βλέμμα καί ἐντοπίζω πάνω του τή θέση πού θά κατεῖχα ἂν μετεῖχα σ' αὐτό. Διακρίνω ὄχι σχήματα ἀναλογίας, ἀλλά σχήματα ὁμολογίας: διαπιστώνω, π.χ., ὅτι εἶμαι γιά τόν Χ αὐτό πού ὁ Ψ εἶναι γιά τόν Ω· ὅ,τι μοῦ λένε γιά τόν Ψ, μέ πειράζει πάρα πολύ, μόλο πού τό πρόσωπό του μοῦ εἶναι ἀδιάφορο, ἦ, ἂν θέλετε, καί ἄγνωστο. Εἶμαι πιασμένος σ' ἕναν καθρέφτη πού μετατοπίζεται καί μέ συλλαμβάνει παντοῦ ὅπου ὑπάρχει δυαδική δομή. Κάτι

χειρότερο: μπορεί, από άλλη σκοπιά, να διαπιστωθεί ότι μ' αγαπᾶ αὐτός πού ἐγώ δέν ἀγαπῶ· ἡ κατάσταση αὐτή ὄχι μόνο δέ μέ βοηθᾶ (εἴτε ὡς παρεπόμενη δωρεά εἴτε ὡς ἀντίδοτο), ἀλλά μοῦ εἶναι καί ἐπώδυνη: βλέπω τόν ἑαυτό μου μέσα στόν ἄλλον πού ἀγαπᾶ χωρίς νά ἀγαπιέται, ἀνακαλύπτω μέσα του τίς κινήσεις τῆς δικῆς μου δυστυχίας, ἀλλά, στήν προκειμένη περίπτωση, ἐγώ εἶμαι ὁ ἐνεργός παράγοντας τῆς δυστυχίας αὐτῆς: αἰσθάνομαι, ταυτόχρονα, θύμα καί θύτης.
(Χάρη σ' αὐτό τό ὁμολογικό σχῆμα κινεῖται – πουλιέται – τό ἐρωτικό μυθιστόρημα.)

Βέροθερος

3. Τόν Χ, λίγο πολύ, τόν ποθοῦν, τόν κολακεύουν κι ἄλλοι, ὅπως κι ἐγώ. Μπαίνω, λοιπόν, στή θέση τους· ὁ Βέροθερος βρῖσκεται στήν ἴδια θέση μέ τόν Χάινριχ, τόν τρελό μέ τά λουλούδια, πού ἀγάπησε μέχρι τρέλας τήν Καρλότα. Αὐτή λοιπόν τή σχέση δομῆς (σημεῖα διατεταγμένα σύμφωνα μέ μίαν ὀρισμένη τάξη γύρω ἀπό ἕνα σημεῖο), ἀρχίζω σύντομα νά τή φαντάζομαι σάν σχέση προσωπικότητας: ἐφόσον ὁ Χάινριχ κι ἐγώ κατέχουμε τόν ἴδιο χῶρο, δέν ταυτίζομαι πιά μόνο μέ τή θέση τοῦ Χάινριχ, ἀλλά καί μέ τήν εἰκόνα του. Μέ πιάνει ἕνα παραλήρημα: *ἐγώ εἶμαι ὁ Χάινριχ!* Αὐτή ἡ γενικευμένη ταύτιση, πού ἐπεκτείνεται σ' ὅλους ὅσοι περιβάλλουν τόν ἄλλον καί ἐπωφελοῦνται ἀπ' αὐτόν, ὅπως ἐγώ, μοῦ εἶναι διπλά ἐπώδυνη: μέ μειώνει στά ἴδια μου τά μάτια (ἀνακαλύπτω ὅτι ἔχω ἀναχθεῖ στήν τάδε προσωπικότητα), ἀλλά μειώνει ἐπίσης καί τόν ἄλλο μου, πού γίνεται τό ἀδρανές παίγνιο, τό τόπι ἑνός κύκλου ἀνταγωνιστῶν. Καθένας τους, ὅμοια μέ τόν πλαῖνό του, μοιάζει νά φωνάζει: *Δικός μου! Δικός μου!* Λές κι ἔχεις προσστά σου μιά παρέα παιδιῶν πού τούς πέταξες μιά μπάλα, ἕνα κουρέλι, ἕνα ὅποιοδήποτε ἀντικείμενο, κοντολογίς ἕνα φετίχ, κι αὐτά τσακώνονται διαφιλονικώντας το *ἀπ' αὐτόν πού θά τ' ἀρπάξει* (τό παιχνίδι αὐτό τό λέγαν *τούκα πρό*).

Λιττό

Ἡ δομή δέ λογαριάζει πρόσωπα: εἶναι, λοιπόν, τρομερή (σάν τή γραφειοκρατία). Δέν μπορείς νά τήν ἐκλιπαρήσεις, νά τῆς πεις «Κοίτα, ἐγώ εἶμαι πιό καλά ἀπό τόν Α». Ἐδυσώπητη ἐκείνη σοῦ ἀποκρίνεται: «Εἶστε στήν ἴδια θέση. Ἄρα, εἶσαι ὁ Α». Κανείς δέν μπορεί νά ἀντιδικήσει μέ τή δομή.

4. Ὁ Βέρθερος ταυτίζεται μέ τόν τρελό, μέ τόν ὑπηρέτη. Ἐγώ, ὁ ἀναγνώστης, μπορῶ νά ταυτιστώ μέ τόν Βέρθερο. Ἱστορικά, χιλιάδες ἄτομα τό ἔκαμαν αὐτό, ὑποφέροντας, αὐτοκτονώντας, φορώντας ρούχα κι ἀρώματα ἢ γράφοντας σάν νά ἦταν Βέρθεροι (μελωδίες, παραποινάρικα τραγούδια, μπομπονιέρες, ἐγκράφες γιά ζῶνες, βεντάλιες, κολόνιες – ὅλα «στίλ Βέρθερος»). Μιά μεγάλη ἀλυσίδα ἰσοδυναμιῶν συνδέει ὅλους τοὺς ἐρωτευμένους τοῦ κόσμου. Γιά τή θεωρία τῆς λογοτεχνίας, σήμερα, ἢ «προβολή» (τοῦ ἀναγνώστη στό λογοτεχνικό πρόσωπο) δέν ἰσχύει πιά: ὅπωςδήποτε, ὁμως, συνιστᾶ τό ἰδιαίτερο κλειδί τῶν φαντασιακῶν ἀναγνώσεων: διαβάζοντας ἕνα ἐρωτικό μυθιστόρημα, δέν προσβάλλομαι ἀπλῶς, ἀλλά κολλῶ στήν εἰκόνα τοῦ ἐρωτευμένου (τῆς ἐρωτευμένης), περιχαρακώνομαι ἀντάμα μέ τήν εἰκόνα αὐτή μέσα στήν ἴδια τήν περίφραξη τοῦ βιβλίου (ὅλοι μας ξέρουμε ὅτι τά μυθιστορήματα αὐτά διαβάζονται σέ κατάσταση ἀνεξαρτησίας, ἀπομόνωσης, ἀπουσίας καί ἡδονῆς: στά ἀποχωρητήρια).

ΒΕΡΘΕΡΟΣ, ἱστορική εἰσαγωγή.

ΠΡΟΥΣΤ: (τό καμαράκι πού μύριζε ἴρις, στό Κομπραί) «Προορισμένο γιά χρήση πιό εἰδική καί πιό χυδαία, τό καμαράκι αὐτό [...] μοῦ χρησίμεψε γιά καιρό σάν καταφύγιο, ἴσως γιατί ἦταν τό μόνο δωμάτιο πού μοῦ ἐπιτρέπανε νά κλειδώνω, γιά ὅλες μου τίς ἀπασχολήσεις πού ἀπαιτοῦσαν ἀπαραβίαστη μοναξιά: ἀνάγνωση, ὄνειροπόληση, δάκρυα καί ἡδυπάθεια.» [Μετ.: Π. Α. Ζάννας]

Οἱ εἰκόνες

ΕΙΚΟΝΑ. Οἱ μεγαλύτερες πληγές, στό ἐρωτικό πεδίο, προέρχονται μᾶλλον ἀπ' αὐτό πού βλέπεις παρά ἀπ' αὐτό πού ξέρεις.

1. («Ξάφνου, γυρίζοντας ἀπό τήν γκαρνταρόμπα, τούς βλέπει νά συνομιλοῦν τρυφερά, σκυμμένοι ὁ ἕνας πρὸς τόν ἄλλον».)

Ἡ εἰκόνα ἀποτείνεται· εἶναι καθαρή καί ξάστερη σάν γράμμα: εἶναι τό γράμμα τοῦ πράγματος πού μοῦ κάνει κακό. Ἀκριδής, πλήρης, ἐπιτηδευμένη, ὀριστική, ἡ εἰκόνα δέ μοῦ ἀφήνει καμιά θέση: εἶμαι ἀποκλεισμένος ἀπό τήν εἰκόνα ὅπως καί ἀπό τήν ἀρχέγονη σκηνή, πού ἴσως κι αὐτή νά μὴν ὑπάρχει παρά μόνο στό βαθμό πού ἀποτείνεται ἀπό τό περίγραμμα τῆς κλειδαρότρυνας. Ὅριστε, λοιπόν, ὁ ὀρισμός τῆς εἰκόνας, τῆς κάθε εἰκόνας: εἰκόνα εἶναι αὐτό ἀπό τό ὁποῖο εἶμαι ἀποκλεισμένος. Ἀντίθετα μ' αὐτό πού συμβαίνει στά σκίτα-γρίφους, ὅπου ἡ μορφή τοῦ κυνηγοῦ εἶναι λαθροαποτυπωμένη μέσα στόν κυκεώνα μιᾶς φυλλωσιᾶς, ἐγώ δέ δορίσκομαι πάνω στή σκηνή: ἡ εἰκόνα δέν περιέχει αἰνιγμα.

2. Ἡ εἰκόνα εἶναι ἀκαταμάχητη, ἔχει πάντα τήν τελευταία λέξη: καμιά γνώση δέν μπορεῖ νά τῆς ἀντιταχθεῖ, νά τῆ διευθετήσει, νά τήν ἐκλεπτύνει. Ὁ Βέροθερος ξέρεي πώς

Βέρθερος

ή Καρλότα είναι λογοδοσμένη με τον Άλμπερτ – άλλωστε κι ό πόνος πού νιώθει για τήν κατάσταση αυτή είναι άόριστος. Όστόσο, «ένα ρίγος διαπερνά όλο του τό σώμα όταν βλέπει τον Άλμπερτ ν' αγκαλιάζει τό λυγερό κορμί της». Ξέρω καλά πώς ή Καρλότα δέ μου άνήκει, λέει ή λογική του Βέρθερου· *μολοντούτο* ό Άλμπερτ μου τήν κλέβει, λέει ή εικόνα πού έχει μπροστά στά μάτια του.

3. Οί εικόνες από τίς όποιες είμαι αποκλεισμένος είναι βάνουσσες για μένα, αλλά μερικές φορές (άντιστροφή) συμβαίνει νά πιασώ μέσα στήν εικόνα. Ξεμακραίνοντας από τήν ταράτσα του καφενείου, όπου αναγκάστηκα ν' αφήσω τον άλλον μέ συντροφιά, *βλέπω τον έαυτό μου* νά φεύγει μόνος, βαδίζοντας, βαρύς, στον άδειο δρόμο. Μετατρέπω τον αποκλεισμό μου σε εικόνα. Η εικόνα αυτή, όπου ή άπουσία μου αιχμαλωτίζεται σάμπως σε κάτοπτρο, είναι μία εικόνα *θλιβερή*.

Κάσπαρ
Ντάβιντ
Φρίντριχ

Ένας ρομαντικός πίνακας ζωγραφικής παριστᾶ, κάτω από πολικό φῶς, ένα σωρό από παγωμένα συντρίμια. Κανένας άνθρωπος, κανένα αντικείμενο δέν κατοικεί αυτό τον έρημο χῶρο. Όμως, έτσι καί κατατρύχομαι κάπως από τήν έρωτική θλίψη, τό κενό αυτό μου ζητᾶ νά προβληθῶ μέσα του. Βλέπω τον έαυτό μου, σάν άψυχο σχήμα, καθισμένο πάνω σ' έναν άπ' αυτούς τούς όγκους, παρατημένο διά παντός. «Κρυώνω, λέει ό έρωτευμένος, άς γυρίσουμε», αλλά όδός δέν ύπάρχει, τό πλοίο έχει γίνει κομμάτια. Υπάρχει ένα κρού χαρακτηριστικό του έρωτευμένου: παγωνιά του μικρού (άνθρώπου, ζώου) πού έχει ανάγκη τή μητρική ζεστασιά.

ΒΕΡΘΕΡΟΣ, 89.

ΦΡΙΝΤΡΙΧ. *Τό έκθροσμο τής Έλπίδας ανάμεσα στους πάγους.*

4. Ἐκείνο πού μέ πληγώνει εἶναι οἱ *μορφές* τῆς σχέσης, οἱ εἰκόνες τῆς. Σωστότερα, αὐτό πού οἱ ἄλλοι ὀνομάζουν *μορφή*, ἐγώ τό νιώθω σάν δύναμη. Ἡ εἰκόνα – ὅπως τό παράδειγμα γιά τόν μανιοκαταθλιπτικό – εἶναι τό ἴδιο τό πράγμα. Ὁ ἐρωτευμένος, λοιπόν, εἶναι ἕνας καλλιτέχνης, κι ὁ κόσμος του εἶναι κυριολεκτικά ἕνας κόσμος ἀπό τήν ἀνάποδη, ἀφοῦ ἐκεῖ μέσα κάθε εἰκόνα εἶναι αὐτοσκοπός (δέν ὑπάρχει τίποτε πέρα ἀπό τήν εἰκόνα).

μένα». Δέν μπορῶ νά σέ ἐξιχνιάσω ἐπειδή δέν ξέρω πῶς μέ ἐξιχνιάζεις ἐσύ.

Ζίντ

2. Νά ξοδεύεσαι, νά ἀναλώνεσαι γιά ἓνα ἀδιαπέραστο ἀντικείμενο εἶναι δεῖγμα καθαρῆς θρησκείας. Καθιστῶ τόν ἄλλον ἄλυτο αἶνιγμα ἀπό τό ὁποῖο ἐξαρτᾶται ἡ ζωή μου, σημαίνει τόν καθιερώνω ὡς θεό. Δέ θά καταφέρω ποτέ νά λύσω τό πρόβλημα πού μοῦ θέτει. Ὁ ἐρωτευμένος δέν εἶναι Οἰδίποδας. Δέ μοῦ ἀπομένει, λοιπόν, παρὰ νά ἀντιστρέψω τήν ἀγνοιά μου σέ ἀλήθεια. Δέν ἀληθεύει ὅτι ὅσο περισσότερο ἀγαπᾶς, τόσο πιά πολύ καταλαβαίνεις. Ὅλη κι ὅλη ἡ σοφία πού ἀντλῶ ἀπό τήν ἐρωτική δραστηριότητα συνοψίζεται σ' αὐτό: ὁ ἄλλος δέν προσφέρεται στή γνώση· ἡ ἀδιαφάνειά του δέν ἀποτελεῖ παραπέτασμα πού σκεπάζει κάποιο μυστικό· εἶναι μᾶλλον ἓνα εἶδος αὐταπόδεικτης ἀλήθειας πάνω στήν ὁποία ἐκμηδενίζεται τό παιχνίδι τοῦ φαίνεσθαι καί τοῦ εἶναι. Νιώθω τότε μίαν ἔξαρση, πού πηγάζει ἀπό τή διαπίστωση ὅτι ἀγαπῶ ἀτέλειωτα ἓναν ἄγνωστο, πού ἄγνωστος θά παραμείνει παντοτινά. Λειτουργῶ ὅπως οἱ Μυστικοί: κατακτῶ τή γνώση τῆς ἀγνωσίας.

3. Ἡ ἀκόμη: ἀντί νά θέλω νά ὀρίσω τόν ἄλλον («Ποιός εἶναι;»), στρέφομαι στόν ἑαυτό μου: «Τί ζητῶ πού θέλω νά σέ γνωρίσω;» Τί θά προέκυπτε ἂν ἀποφάσιζα νά σέ ὀρίσω ὡς δύναμη κι ὄχι ὡς πρόσωπο; Κι ἂν τοποθετοῦσα τόν ἑαυτό μου σάν μιά ἄλλη δύναμη ἀπέναντι στή δύναμη τῆ δική σου; Θά προέκυπτε αὐτό: ὁ ἄλλος μου θά ὀριζόταν μόνο μέσω τοῦ πόνου ἢ τῆς ἀπόλαυσης πού μοῦ προσφέρει.

ΖΙΝΤ: ἀναφερόμενος στή γυναίκα του: «Καί ἐπειδή χρειάζεται πάντα ἀγάπη γιά νά καταλάβεις αὐτό πού διαφέρει ἀπό σένα...» (*Ei nunc manet in te*, 1151).

«Δείξε μου ποιόν νά ποθήσω»

ΕΠΑΓΩΓΗ. Τό αγαπημένο πλάσμα ποθείται ἐπειδή κάποιος ἄλλος ἢ ἄλλοι ἔδειξαν στό ὑποκείμενο ὅτι εἶναι ποθητό: ὅσο εἰδικός κι ἄν εἶναι, ὁ ἐρωτικός πόθος ἀνακαλύπτεται δι' ἐπαγωγῆς.

1. Λίγο πρὶν ἐρωτευθεῖ, ὁ Βέρθερος ἀνταμώνει ἕναν νεαρό ὑπηρετὴ πού τοῦ ἐξιστορεῖ τό πάθος του γιά μιὰ χήρα: «Ἡ εἰκόνα αὐτῆς τῆς πίστης, αὐτῆς τῆς τρυφερότητας, μέ κυνηγάει παντοῦ καί, σάν νά καίγομαι κι ἐγώ ἀπό τήν ἴδια φλόγα, λιώνω, γίνομαι παρανάλωμα». Ὑστερα ἀπ' αὐτό, ἄλλο δέν τοῦ ἀπομένει τοῦ Βέρθερου παρά νά ἐρωτευθεῖ κι αὐτός, μέ τή σειρά του, τήν Καρλότα. Ὅμως ἀκόμα καί τήν Καρλότα τοῦ τή ζωγραφίζουν προτοῦ τήν ἀντικρίσει ὁ ἴδιος: μέσα στήν ἄμαξα πού τοὺς πηγαίνει στή χοροεσπερίδα, μιὰ ὑποχρεωτική φίλη τοῦ λέει πόσο ὁμορφή εἶναι ἡ Λότε*. Τό σῶμα πού πρόκειται ν' αγαπηθεῖ τό ἐντοπίζει, ἐκ τῶν προτέρων, καί τό ἐλέγχει ὁ ἀντικειμενικός φακός. Τό σῶμα αὐτό ὑπόκειται σ' ἕνα εἶδος κίνησης «ζούμ», ἡ ὁποία τό φέρνει κοντά, τό μεγεθύνει, τό κάνει νά κολλήσει πάνω στή μύτη τοῦ ὑποκειμένου: ἕνα ἐπιδέξιο χέρι ὁδήγησε τοῦτο τό σπινθηροδόλο ἀντικείμενο, τό ἔφερε νά καθρεφτιστεῖ μπροστά μου – τό ἀντικείμενο πού θά μέ ὑπνωτίσει, θά μέ αἰχμαλωτίσει. Αὐτή ἢ «συναισθηματική λοιμική», αὐτή ἢ ἐπαγωγή, ξεκινᾶ ἀπό τοὺς ἄλλους – τή γλώσσα,

* Lotte: ὑποκοριστικό τοῦ Charlotte (Καρλότα). (Σημ. Μετ.).
ΦΡΟΥΝΤ. *Ψυχαναλυτικά δοκίμια*, 89.

Λαροσ-
φουκώ

Σταντάλ

τά βιβλία, τούς φίλους: δέν ὑπάρχει παρθενογένεση σὺν ἔρωτα. (Ἡ μαζική κουλτούρα εἶναι μιὰ μηχανή πού καθοδηγεῖ τόν πόθο: νά τί πρέπει νά σᾶς ἐνδιαφέ- ρει, μᾶς λέει – σάν νά μάντευε ὅτι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀνίκανοι νά βροῦν μόνοι τους ποιόν νά ποθήσουν.) Ἡ δυσκολία τῆς ἐρωτικῆς περιπέτειας ἔγκειται σ' αὐτό: «Δεῖξε μου ποιόν νά ποθήσω, ἀλλά ἔπειτα ξεφορτώσου με». Ἀναρίθμητα τά ἐρωτικά ἐπεισόδια ὅπου συμβαίνει νά ἐρωτευομαι αὐτόν πού ἀγαπᾶ ὁ καλύτερός μου φί- λος: κάθε ἀντίζηλος ὑπῆρξε ἀρχικά δάσκαλος, κολαού- ζος, καθοδηγητής, μεσολαβητής.

2. Γιά νά σοῦ δείξω πού βρίσκεται ὁ πόθος σου, ἀρκεῖ νά σοῦ τόν ἀπαγορεύσω *λιγάκι* (ἂν ἀληθεύει ὅτι δέν ὑπάρ- χει πόθος χωρίς ἀπογόρευση). Ὁ Χ ἐπιθυμεῖ νά ἔμαι ἐκεῖ, δίπλα του, ἀφήνοντάς τον ὅμως *κάπως* ἐλεύθερο: νά εἶμαι μαλακός, νά χάνομαι μερικέες φορές, ἀλλά νά *μὴ μένω μακριά* του: πρέπει νά εἶμαι παρών ὡς ἀπαγό- ρευση (χωρίς τήν ὁποία δέ θά εἶχαμε σωστό πόθο), ἀλ- λά καί νά ἀπομακρύνομαι τή στιγμή πού, ὁ πόθος αὐτός ἔχοντας πιά διαμορφωθεῖ, θά ὑπῆρχε κίνδυνος νά τόν πνίξω: πρέπει νά εἶμαι ἢ ἀρκοῦντως καλή Μητέρα (προστατευτική καί φιλελεύθερη), γύρω ἀπό τήν ὁποία παίζει τό παιδί τήν ὥρα πού αὐτή, γαλήνια, κάθεται καί πλέκει. Ἡ δομή, λοιπόν, τοῦ «ἐπιτυχημένου» ζευ- γαριοῦ μπορεῖ νά εἶναι: λίγη ἀπαγόρευση, πολύ παιχνί- δι· νά χαράζεις τά ὄρια τοῦ πόθου κι ἔπειτα νά τόν ✱

Βίνκοτ

ΛΑΡΟΣΦΟΥΚΩ: «Ἐπάρχουν ἄνθρωποι πού ποτέ δέ θά εἶχαν ἐρωτευθεῖ ἂν δέν εἶχαν ἀκούσει κάποτε νά γίνεται λόγος περί ἔρωτος» (ἀπό- φθεγμα 36).

ΣΤΑΝΤΑΛ: «Πρὶν γεννηθεῖ ὁ ἔρωτας, ἡ ὁμορφιά εἶναι ἀπαραίτητη, ὡς ἐμβλημα, γιατί προδιαθέτει στό πάθος πού λέγεται ἔρωτας διά τῶν ἐγκωμίων πού σοῦ ὑπαγορεύει νά ἀπευθύνεις στό πρόσωπο πού θά ἐρωτευθεῖς» (*Περί ἔρωτος*, 41).

ἀφήνεις ἐλεύθερο, σάν αὐτούς τούς φιλόφρονες ντό-
πιους πού σοῦ δείχνουν πρόθυμα τό δρόμο, χωρίς
ὡστόσο νά ἐπιμένουν νά σέ συνοδέψουν.

‘Ο Πληροφοριοδότης

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΟΔΟΤΗΣ. Φιλικό πρόσωπο, πού ὁ ρόλος του, ὡστόσο, φαίνεται πὼς εἶναι νά πληγώνει τὸ ἐρωτευμένο ὑποκείμενο παρέχοντάς του, σάν νά μὴ συμβαίνει τίποτε, ἀνώδυνες πληροφορίες σχετικά μὲ τὸ ἀγαπημένο πλάσμα – πληροφορίες πού ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα νά ἀλλοιώνεται ἡ εἰκόνα πού κουβαλᾷ τὸ ὑποκείμενο γιὰ τὸ πλάσμα αὐτό.

1. ‘Ο Γκυστάβ, ὁ Λεόν, ὁ Ρισάρ, ἀποτελοῦν μιά κλίκα. Μιάν ἄλλη κλίκα ἀπαρτίζουν ὁ ‘Υρμπέν, ὁ Κλαύδιος, ὁ ‘Ετιέν καί ἡ Οὐρσουλα· μιά τρίτη ὁ ‘Αβελ, ὁ Γκοντράν, ἡ ‘Ανζέλ κι ὁ ‘Υμπέρ (δανείζομαι αὐτὰ τὰ ὀνόματα ἀπὸ τὰ *‘Ελη*, πού εἶναι τὸ βιβλίο τῶν ‘Ονομάτων). ‘Ωστόσο, μιά μέρα ὁ Λεόν γνωρίζεται μὲ τὸν ‘Υρμπέν, πού γνωρίζεται μὲ τὴν ‘Ανζέλ, πού ἤδη γνωριζόταν κάπως μὲ τὸν Λεόν, κλπ. Σχηματίζεται ἔτσι ἕνας γαλαξίας· κάθε ὑποκείμενο καλεῖται νά ἐρθεῖ σέ ἐπαφή, μιά μέρα τῶν ἡμερῶν, μὲ τὸ πιὸ ἀπομακρυσμένο ἄστρο του καί νά συνδιαλεχθεῖ μαζί του σχετικά μὲ ὅλα τ’ ἄλλα: στὸ τέλος, ὅλα συμπίπτουν (αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ κίνηση χαρακτηρίζει τὸ *‘Αναζητώντας τὸ χαμένο χρόνο*: μιά τεράστια «λαδιά», ἕνα δίκτυο-φάρσα). ‘Η κοσμικὴ φιλία εἶναι ἐπιδημικὴ: ὅλος ὁ κόσμος προσβάλλεται ἀπ’ αὐτήν, σάν ἀπὸ μιάν ἀρρώστια. ‘Υπόθεσε τώρα ὅτι ἀμολῶ μέσα σ’ αὐτὸ τὸ δίκτυο ἕνα πονεμένο ὑποκείμενο, ἄπληστο στὴ διάθεσή του νά διατηρήσει, ἀντάμα μὲ τὸν ἄλλο του, ἕνα χῶρο ἀδιάδροχο, καθαρὸ (ἀνέγγιχτο), οἰκεῖο. Οἱ δραστηριότητες τοῦ δικτύου: ἡ κυκλοφορία τῶν πληροφοριῶν, οἱ ἐξάψεις, οἱ πρωτοβουλίες του – ὅλα αὐτά

Ζίντ

Προύστ

γίνονται αντίληπτά ως ισάριθμοι κίνδυνοι. Καί στο κέντρο αὐτῆς τῆς μικροκοινωνίας, πού εἶναι ταυτόχρονα ἐθνολογικά ἐνδιαφέρον χωριό καί κωμωδία βουλευδάρτου, δόμη συγγένειας καί κωμικό ἰντερμέδιο στέκει ὁ Πληροφοριοδότης, ὅλος φούρια, καί λέει τά πάντα στούς πάντες.

Ὁ Πληροφοριοδότης, ἀφελής ἢ διεστραμμένος, παίζει ἀρνητικό ρόλο. Τό μήνυμα πού μου μεταδιδάξει (σάν τό μικρόβιο μιᾶς ἀρρώστιας), ὅσο ἀνώδυνο κι ἂν εἶναι, ὑποβιδάξει τόν ἄλλο μου στό νά εἶναι ἀπλῶς ἕνας ἄλλος. Εἶμαι ὑποχρεωμένος νά ἀκούω τόν Πληροφοριοδότη (ἀπό ἄποψη κοσμικῆς δεοντολογίας δέν μπορῶ ν' ἀφήσω νά φανεῖ ἡ ἐνόχλησή μου), ἀλλά προσπαθῶ νά κάνω τήν ἀκοή μου ἀδιάφορη, νά τήν ἀμβλύνω.

2. Αὐτό πού ζητῶ εἶναι ἕνας μικρόκοσμος (μέ τό χρόνο καί τή λογική του), πού νά τόν κατοικοῦμε μόνο «οἱ δύο μας» (τίτλος περιοδικοῦ αἰσθηματικοῦ περιεχομένου). Ὅ,τι προέρχεται ἀπέξω εἶναι ἀπειλή – εἴτε μέ τή μορφή πλήξης (ὅταν εἶμαι ὑποχρεωμένος νά ζῶ σ' ἕναν κόσμο ἀπ' ὅπου ἀπουσιάζει ὁ ἄλλος), εἴτε μέ τή μορφή πληγῆς (ὅταν ὁ κόσμος αὐτός μου ἀναπτύσσει ἕναν ἀδιάκριτο λόγο περί τοῦ ἄλλου).

Παρέχοντάς μου μίαν ἀσήμαντη πληροφορία σχετικά μ' αὐτόν πού ἀγαπῶ, ὁ Πληροφοριοδότης μου ἀποκαλύπτει ἕνα μυστικό. Τό μυστικό αὐτό δέν εἶναι βαθύ· προέρχεται ἀπέξω: εἶναι τό ἐξωτερικό τοῦ ἄλλου πού ἦταν γιά μένα κρυφό. Ἡ αὐλαία ἀνοίγει ἀνάποδα: ὄχι μπροστά σέ μιά ἰδιωτική σκηνή, ἀλλά μπροστά σέ μιά δημόσια αἴθουσα. Ἡ πληροφορία, ὅ,τι κι ἂν λέει, μέ πονᾷ: ἕνα μουντό, ἄχαρο κομμάτι πραγματικότητας μου ῥχεται κατακέφαλα. Γιά τήν ἐρωτική λεπτότητα, κάθε

Μπουνιουέλ

πραγματικό γεγονός ἐνέχει κάτι τό ἐπιθετικό: μιά στάλα «ἀντικειμενική γνώση», ἔστω καί ἀγοραία, εἰσβάλλει βίαια στό Φαντασιακό.

«Δέν πάει άλλο»

ΑΦΟΡΗΤΟ. Τό αἶσθημα τῆς συσσώρευσης τῶν ἐρωτικῶν βασάνων ξεσπᾶ μέ τήν κραυγή: «Δέν πάει άλλο».

Βέρθερος

1. Στο τέλος τοῦ μυθιστορήματος, προφέροντας ἓνα λόγο πού θά ἐπισπεύσει τήν αὐτοκτονία τοῦ Βέρθερου, ἡ Καρλότα (πού ἔχει κι αὐτή τά προβλήματα της) καταλήγει στή διαπίστωση: «δέν πάει άλλο ἔτσι». Τό λόγο αὐτό θά μπορούσε νά τόν εἶχε προφέρει ὁ ἴδιος ὁ Βέρθερος, καί μάλιστα ἀπό πολύ νωρίς, γιατί εἶναι ἴδιον τῆς ἐρωτικῆς κατάστασης νά γίνεται εὐθύς ἀμέσως ἀφόρητη, ἅπαξ καί παρέλθει ἡ ἔκσταση πού συνοδεύει τήν πρώτη συνάντηση. Εἶναι ἓνας δαίμονας πού ἀρνεῖται χρόνο, ὠρίμανση καί διαλεκτική, καί λέει συνεχῶς: *αὐτό δέν μπορεῖ νά κρατήσῃ!* – Ὡστόσο, «αὐτό» κρατάει, ἂν ὄχι γιά πάντα, τουλάχιστον γιά πολύν καιρό. Ἡ ἐρωτική ὑπομονή, λοιπόν, ἐκκινεῖ ἀπό τήν ἄρνηση τοῦ ἑαυτοῦ της: δέν ἀπορρέει οὔτε ἀπό μίαν ἀναμονή, οὔτε ἀπό ἓναν ἔλεγχο τῆς κατάστασης, οὔτε ἀπό μίαν ἐξαπάτηση, οὔτε ἀπό ἓνα θάρρος. Εἶναι μιά δυστυχία πού δέν φθείρεται, ἀνάλογα μέ τήν ἔντασή της· μιά σειρά ἀπό διαλείψεις, ἡ (κωμική;) ἐπανάληψη τῆς χειρονομίας μέ τήν ὁποία δείχνω – θαρραλέα! – ὅτι ἔχω ἀποφασίσει νά θέσω τέρμα στήν ἐπανάληψη· ἡ ὑπομονή μιᾶς ἀνυπομονησίας.

(Λογικό αίσθημα: όλα τακτοποιούνται – αλλά τίποτε δέ διαρκεί. Ἐρωτικό αίσθημα: τίποτε δέν τακτοποιεῖται – καί ὁμως τό πρᾶγμα διαρκεῖ.)

2. Διαπιστώνω τό Ἄφορητο: ἡ κραυγή αὐτή ἔχει καί τά καλά της: δείχνοντας ὁ ἴδιος στόν ἑαυτό μου ὅτι πρέπει νά βγῶ ἀπό τήν κατάσταση αὐτή, μέ ὅποιοδήποτε μέσο, ἐγκαθιστῶ μέσα μου τό πολεμικό θέατρο τῆς Ἀπόφασης, τῆς Δράσης, τῆς Διεξόδου. Τό δευτερεύον κέρδος τῆς ἀνυπομονησίας μου μοιάζει νά εἶναι ἡ ἔξαρση. Τρέφομαι, ἠδονίζομαι μ' αὐτήν. Μονίμως «καλλιτέχνης», μεταπλάθω τή μορφή σέ περιεχόμενο. Ὅταν σκέφτομαι μιά λύση ὀδυνηρή (ἀποποίηση, φυγή, κλπ.), κάνω τό μέσα μου νά ἀντηχεῖ ἀπό τήν ὑπερφίαλη φαντασίωση τῆς διεξόδου. Μιά δόξα αὐταπάρνησης μέ κυριεύει (ἀποποιήθηκα τόν ἔρωτα, ὄχι τή φιλία, κλπ.) καί λησμονῶ στή στιγμή τί θά ὄφειλα, σέ μιά τέτοια περίπτωση, νά θυσιάσω: ἀπλούστατα, τήν τρέλα μου – ἡ ὅποια, ἐξ ὀρισμοῦ, δέν μπορεῖ νά στοιχειοθετήσῃ ἀντικείμενο θυσίας. Βλέπετε ἐσεῖς κανέναν τρελό «νά θυσιάζει» τήν τρέλα του σέ κάποιον; Πρός τό παρόν, ἀντιλαμβάνομαι τήν ἀπάρνηση σάν μιά εὐγενή, θεατρική μορφή – πού σημαίνει: ἔξακολουθῶ νά τή συγκρατῶ μέσα στόν περίβολο τοῦ Φαντασιακοῦ μου.
3. Ὅταν καταλαγιάζει ἡ ἔξαρση, ἀνάγομαι στήν ἀπλούστερη φιλοσοφία: τή φιλοσοφία τῆς ἀντοχῆς (φυσική διάσταση ὅλων τῶν ἀληθινῶν κόπων). Ὑφίσταμαι χωρίς νά προσαρμόζομαι, ἀντέχω χωρίς νά σκληραγωγοῦμαι: εἶμαι μονίμως ταραγμένος, ἀλλά ποτέ ἀποθαρρημένος. Εἶμαι μιά κούκλα Δαρουμά, ἕνα πορσελάνινο ἀνδρείκελο χωρίς πόδια, πού τοῦ δίνουν συνέχεια μικρές ὠθήσεις, ἀλλά αὐτό ἀνακτᾷ τελικά τήν ἰσορροπία του χάρη σέ μιά ἐσωτερική καρένα (ποιά εἶναι ὁμως ἡ δική μου καρένα; Ἡ δύναμη τοῦ ἔρωτα;). Νά τί μᾶς λέει ἕνα

λαϊκό στιχούργημα πού συνοδεύει τούτες τίς γιαπωνέζικες κοῦκλες:

«Ζωή θά πεῑ αυτό:
ἑφτά φορές νά πέφτεις
Καί νά σηκώνεσαι ὀχτώ».

Ἰδέες γιά λύσεις

ΔΙΕΞΟΔΟΙ. Οἱ ὅποιες ἀπατηλές λύσεις πού, παρά τόν συχνά καταστροφικό χαρακτήρα τους, προσφέρουν στό ἐρωτευμένο ὑποκείμενο μιά πρόσκαιρη ἀνάπαυση: φαντασματική χειραγώγηση τῶν πιθανῶν διεξόδων τῆς ἐρωτικῆς κρίσης.

1. Ἰδέα αὐτοκτονίας: ἰδέα χωρισμοῦ· ἰδέα ἀποσύρσεως· ἰδέα ταξιδιοῦ· ἰδέα ἀφοσίωσης, κτλ. Μπορῶ νά ἐπινοῶ πολλές λύσεις γιά τήν ἐρωτική κρίση. Κι αὐτό κάνω, ἀκατάπαυστα. Ὡστόσο, ὅσο ἀλλόφρων κι ἄν εἶμαι, δέ δυσκολεύομαι νά συλλάβω, μέσα ἀπ' αὐτές τίς παλίνδρομες ἰδέες, ἓνα μοναδικό, κενό σχῆμα: τό σχῆμα τῆς διεξόδου – αὐτό καί μόνο· συζῶ, -αὐτάρεσκα, μέ τό φαντασίωμα ἑνός ἄλλου ρόλου, τοῦ ρόλου κάποιου πού «ξεπερνᾷ κάτι».
Ἐποκαλύπτεται, ἔτσι, γιά μίαν ἀκόμη φορά, ἡ γλωσσική φύση τοῦ ἐρωτικοῦ αἰσθήματος: κάθε λύση παραπέμπει ἀδήριτα στήν ἰδέα της καί μόνο – πάει νά πεῖ, σέ μιά λεκτική ὄντοτητα. Ἐτσι, τελικά, ἡ ἰδέα διεξόδου, ὡς γλωσσικό ἐνέργημα, ἔρχεται νά ἐναρμονιστεῖ μέ τήν περίφραξη κάθε διεξόδου: ὁ ἐρωτικός λόγος εἶναι, κατά κάποιον τρόπο, ἓνα κλειστό σύμπαν Ἐξόδων.
2. Ἡ Ἰδέα εἶναι πάντα μιά παθητική σκηνή πού τή φαντάζομαι καί ἀπό τήν ὁποία συγκινοῦμαι· κοντολογίς, ἓνα θέατρο. Ἐπωφελοῦμαι ἀκριβῶς ἀπό τή θεατρική φύση τῆς Ἰδέας: τοῦτο τό στωικοῦ γένους θέατρο μέ

Ντιντερό

μεγεθύνει, μου χαρίζει ανάστημα. *Φανταζόμενος* μιά άκραία λύση (ήγουν όριστική, ήγουν καθορισμένη), παράγω μιά μυθοπλασία, γίνομαι καλλιτέχνης, φτιάχνω έναν πίνακα, ζωγραφίζω τήν έξοδό μου. 'Η 'Ιδέα φαίνεται, όπως ή έγκυμονούσα στιγμή (ή προικισμένη μ' ένα ισχυρότατο, έπιλεγμένο νόημα) του άστικού δράματος: είναι άλλοτε μιά σκηνή άποχαιρετισμού, άλλοτε μιά έπίσημη έπιστολή, άλλοτε – πολύ άργότερα – ένα πλήρες άξιοπρέπειας ξανασμίξιμο. 'Η *τέχνη* τής καταστροφής μέ γαληνεύει.

Double bind

3. "Όλες οί λύσεις πού φαντάζομαι κείνται μέσα στό όριο του έρωτικού συστήματος: άπόσυρση, ταξίδι, αυτοκτονία. Πρόκειται, σ' όλες τίς περιπτώσεις, γιά τόν έρωτευμένο πού έγκλείεται, φεύγει ή πεθαίνει. Κι αν βλέπει τόν έαυτό του έγκλειστο, φευγάτο ή νεκρό, σημαίνει ότι τόν βλέπει, πάντα, έρωτευμένο: προστάζω τόν έαυτό μου νά είμαι πάντα έρωτευμένος ή νά μήν είμαι πιά. Αυτό τό είδος ταυτότητας του προβλήματος και τής λύσης του προσδιορίζει έπακριβώς τήν *παγίδα*: είμαι παγιδευμένος γιατί είναι εκτός των δυνατοτήτων μου νά αλλάξω σύστημα: είμαι «πιασμένος» δυό φορές: πρώτον, μέσα στό ίδιο μου τό σύστημα· δεύτερον, επειδή δέν μπορώ νά ύποκαταστήσω τό σύστημα αυτό μ' ένα άλλο. Αυτή ή διπλή άρθρωση όρίζει, καθώς φαίνεται, ένα συγκεκριμένο τύπο τρέλας (ή παγίδα κλείνει όταν ή συμφορά δέν έχει αντίδοτο: «Γιά νά ύπάρχει συμφορά, πρέπει ακόμη κι από τό καλό νά βγαίνει κακό»). Σπαζοκεφαλιά: γιά νά «ξεφύγω», θά πρεπε νά βγώ από τό σύστημα – από τό όποιο θέλω νά βγώ, κτλ. "Αν δέν

Σίλλεσ

DOUBLE BIND: «Κατάσταση κατά τήν όποία τό άτομο, ό,τι κι αν κάνει, δέν μπορεί νά κερδίσει: κορόνα κερδίζω έγώ, γράμματα χάνεις έσύ» (Bettelheim, 85).

ΣΙΛΛΕΡ: Παραθέτει ό Szondi, 28.

ἦταν μέσα στή «φύση» τοῦ ἐρωτικοῦ παραληρήματος νά περνᾶ, νά σβήνει μόνο του, κανείς δέ θά μπορούσε ποτέ νά τοῦ βάλει ἕνα τέρμα (ὁ Βέρθερος δέν ἔπαψε νά εἶναι ἐρωτευμένος ἐπειδή πέθανε – ἀντιθέτως).

Ἡ ζήλια

ΖΗΛΙΑ. «Αἴσθημα πού ἀναπτύσσεται στό πλαίσιο τοῦ ἔρωτα. Παράγεται ἀπό τό φόβο μήπως ἡ προτίμηση τοῦ ἀγαπημένου προσώπου στραφεῖ σέ κάποιον τρίτο» (Littre).

1. Ὁ ζηλιάρης τοῦ μυθιστορήματος δέν εἶναι ὁ Βέρθερος· εἶναι ὁ κύριος Σμίτ, ὁ μνηστήρας τῆς Φρειδερίκης, ὁ κακόκεφος ἄνθρωπος. Ἡ ζήλια τοῦ Βέρθερου πηγάζει ἀπό τίς εἰκόνες (βλέπει τόν Ἕλμπερτ νά ἀγκαλιάζει τήν Καρλότα), ὄχι ἀπό τή σκέψη. Πρόκειται (κι ἐδῶ ἐγκοινοῦται μιὰ ἀπό τίς ὁμορφιές τοῦ διβλίου) γιά μιὰ διάθεση τραγική, ὄχι ψυχολογική. Ὁ Βέρθερος δέ μισεῖ τόν Ἕλμπερτ· ἀπλῶς, ὁ Ἕλμπερτ κατέχει μιὰ θέση πού ποθεῖ ὁ Βέρθερος: εἶναι ἕνας ἀντίπαλος (ἕνας ἀνταγωνιστής, στήν κυριολεξία), ὄχι ἕνας ἐχθρός: δέν εἶναι «βδελυρός». Στίς ἐπιστολές του πρὸς τόν Βίλχελμ, ὁ Βέρθερος ἐμφανίζεται ἐλάχιστα ζηλιάρης. Μόνο ὅταν ἀφήνει κανεῖς τήν ἐκμυστήρευση γιά νά περάσει στήν τελική ἐξιστορήση, μόνο τότε ἡ ἀντιζηλία γίνεται ἔντονη, τραχιά. Σάμπως ἡ ζήλια νά ἐπέρχεται παράλληλα μ' αὐτό τό ἀπλό πέρασμα ἀπό τό ἐγώ στό αὐτός, ἀπό ἕνα λόγιο φαντασιακό (κορεσμένον ἀπό τόν ἄλλον) σ' ἕνα λόγιο τοῦ Ἕλλου – ἕνα λόγιο πού ἡ καταστατική του φωνή εἶναι ἡ Ἀφήγησις.

Βέρθερος

Προύστ

Ὁ προυστικός ἀφηγητής ἐλάχιστη σχέση ἔχει μέ τόν Βέρθερο. Εἶναι σκέτα ἐρωτευμένος; Ὁχι, ἀπλῶς ζηλεύει. Μέσα του δέν ὑπάρχει τίποτα τό «ἀλαφροῖσκιοτο» –

Tallemant ἐκτός ἀπό τίς στιγμές πού ἀγαπᾶ, ἐρωτικά, τή Μητέρα (τή γιαγιά).

2. Ὁ Βέροθερος αἰχμαλωτίζεται ἀπό τούτη τήν εἰκόνα: ἡ Καρλότα κόβει τό ψωμί φέτες καί τίς μοιράζει στους ἀδελφούς καί στίς ἀδελφές της. Ἡ Καρλότα εἶναι ἕνα γλύκισμα, καί τό γλύκισμα αὐτό μοιράζεται: στόν καθένα ἡ φέτα του: δέν εἶμαι ὁ ἄλλος – σέ τίποτε δέν εἶμαι ὁ ἄλλος –, ἔχω ἀδελφούς, ἀδελφές, πρέπει νά μοιράζομαι μέ ἄλλους, πρέπει νά ὑποκύπτω στή μοιρασιά: οἱ θεές τοῦ Περωμένου δέν εἶναι καί θεές τῆς Μοιρασιάς, οἱ Μοῖρες – μέ τελευταία τους τή Βουβή τήν Ἄτροπο, πού εἶναι ὁ Θάνατος; Ἀκόμα, ἂν δέν ἀποδέχομαι τό μοῖρασμα τοῦ ἀγαπημένου πλάσματος, τοῦτο σημαίνει ὅτι ἀρνοῦμαι τήν τελειότητά του, γιατί ἴδιον τῆς τελειότητας εἶναι νά μοιράζεται: ἡ Μελίτα μοιράζεται ἐπειδή εἶναι τέλεια. Ὁ Ὑπερίων ὑποφέρει γι' αὐτό. «Ἀσύνορη ἦταν στ' ἀλήθεια ἡ θλίψη μου. Ἀναγκάστηκα νά φύγω». Ἔτσι, βασανίζομαι διπλά: ἀπό τή μοιρασιά τήν ἴδια, κι ἀπό τό ὅτι δέν μπορῶ νά ἀνεχθῶ τήν ἀρχοντιά πού τή χαρακτηρίζει.

Χαϊλντερλιν

3. «Ὅταν ἀγαπῶ, εἶμαι πολύ ἀποκλειστικός», λέει ὁ Φρόντ (πού ὀρισμένοι θά βροῦν ἔτσι τήν εὐκαιρία νά τόν θεωρήσουν πρότυπο ὀμαλοῦ ἀνθρώπου). Ζηλεύω σημαίνει συμορφώνομαι. Ἀρνοῦμαι τή ζήλια («εἶμαι τέλειος») σημαίνει ὅτι παραβαίνω ἕνα νόμο. Ἡ Ζουλὰγια προσπάθησε νά ξελογιάσει τόν Ἰωσήφ κι ὁ σύζυγός της δέ θύμωσε. Τό σκάνδαλο αὐτό χρειάζεται μίαν ἐξη-

Φρόντ

TALLEMANT DES RÉAUX: Λουδοβίκος II': «Οἱ ἐρωτές του ἦταν παράξενοι. Ἀπό τά στοιχεῖα τοῦ ἐρωτευμένου διέθετε μόνο ἕνα: τή ζήλια» (*Historiettes* [Μικρές Ἱστορίες] I, 338).

ΧΑΙΛΝΤΕΡΛΙΝ, Ὑπερίων, 127 (ἐπισημαίνεται ἀπό τόν J.-L.B.).

ΦΡΟΨΝΤ, Ἀλληγογραφία, 19.

Ντζεντιντί

γηση: ή σκηνή διαδραματίζεται στην Αίγυπτο, και ή Αίγυπτος ἀνήκει στόν ἀστερισμό πού ἀποκλείει τή ζήλια: στούς Διδύμους.

(^οΑντίστροφος κομπορμισμός: δέ ζηλεύουμε πιά, καταδικάζουμε τίς ἀποκλειστικότητες, συζοῦμε πολλοί μαζί, κλπ. Μάλιστα! ^αΑς δοῦμε τί σημαίνουν ὅλα αὐτά στήν πραγματικότητα. ^βΕρώτηση: Κι ἂν πίζα τόν ἑαυτό μου νά μή ζηλεύω πιά, ὠθούμενος ἀπό τήν ντροπή; Εἶναι ἄσχημο, εἶναι ἀστικό πράγμα ή ζήλια: εἶναι μιὰ ἀναξιοπρεπής ἀσχολία, ἕνας ζήλος – κι αὐτόν τό ζήλο ἀρνούμαστε.)

^γΕτυμολογία

4. ^αὩς ζηλιάρης ὑποφέρω τετραπλά: ἐπειδή εἶμαι ζηλιάρης, ἐπειδή προσάπτω στόν ἑαυτό μου τό ὅτι εἶμαι, ἐπειδή φοβᾶμαι μήπως ή ζήλια μου πληγώσει τόν ἄλλον, ἐπειδή ἀφήνομαι νά μέ ὑποδουλώσει μιὰ κοινοτοπία: ὑποφέρω πού εἶμαι ἀποκλεισμένος, ἐπιθετικός, τρελός και κοινός.

ΝΤΖΕΝΤΙΝΤΙ, 27. ^αΗ Ζουλάγια τά κατάφερε «λιγάκι». ^βὉ ^γἸωσήφ ἐνέδωσε σέ πολύ μικρό θαμῶ – ὅσο «τό φτερό ἑνός κουνουπιού» – ἀρκετόν πάντως γιά νά μή τεθεῖ ὑπό ἀμφισβήτηση ὁ ἀνδρισμός του μέσα στό πλαίσιο τοῦ θρύλου.

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ: ζήλος – zelosus – jaloux (ζηλιάρης) (γαλλική λέξη πού τήν πρωτοσυναυτοῦμε στό λεξιλόγιο τῶν τροβαδούρων).

Σ' ἀγαπῶ

Σ' ΑΓΑΠΩ. Τό σχῆμα δέν ἀναφέρεται στήν ἐρωτική δήλωση, στήν ὁμολογία, ἀλλά στήν ἐπαναλαμβανόμενη προφορά τῆς ἐρωτικῆς κραυγῆς.

1. Σάν περάσει ἡ πρώτη ὁμολογία, «σ' ἀγαπῶ» δέ θά πει πιά τίποτε. Εἶναι, ἀπλῶς, μιὰ ἐπανάληψη τοῦ παλαιοῦ μηνύματος (πού ἴσως μάλιστα νά μή διοχετεύτηκε μέσα ἀπό τίς λέξεις αὐτές), πού γίνεται μ' ἓναν τρόπο αἰνιγματικό· αἰνιγματικό γιατί φαντάζει τόσο κενός! Ἐπαναλαμβάνω τό μήνυμα ἀσχέτως καταλληλότητας τῶν συνθηκῶν. Ἔτσι, τό μήνυμα βγαίνει ἀπό τήν κοίτη τῆς γλώσσας, ἐκτροχιάζεται, καί τραβάει ποῦ; Δέ θά μπορούσα νά ἀναλύσω τήν ἔκφραση αὐτή καί νά μή γελάσω. Πῶς! Ἔχουμε, λοιπόν, ἀπό τή μιὰ μεριά τό «ἐγώ», ἀπό τήν ἄλλη τό «ἐσύ», καί στή μέση ἓνα λογικό (ἐφόσον λεκτικό) δεσμό ἀγάπης; Ποιός δέν καταλαβαίνει ὅτι μιὰ τέτοια ἀνάλυση, πού συμφωνεῖ ὡστόσο μέ τή γλωσσολογική θεωρία, θά παραμόρφωνε αὐτό πού ἐκστομίζεται μέ μιὰ καί μόνη κίνηση; Τό ἀγαπῶ δέν ἔχει ἀπαρέμφατο (κι ἂν σχηματίζει τοῦτο ὀφείλεται μόνο σέ μεταγλωσσικό τέχνημα): ὑποκείμενο καί ἀντικείμενο συναρμόζονται μέσα στή λέξη τῆ στιγμῆ πού τήν προφέρουμε. Τό σ' ἀγαπῶ πρέπει νά ἐννοηθεῖ (καί ἐδῶ: νά διαδαστεῖ) σάν νά ἦταν, π.χ., ἡ οὐγγαρέζικη ἔκφραση πού δηλώνει μονολεκτικά: *szeretlek*. Στήν περίπτωση

R. H.

R. H.: συζήτηση.

αυτή ή γαλλική γλώσσα, αποποιούμενη τήν ώραία της άρετή πού λέγεται αναλυτικότητα, θά γινόταν μιά γλώσσα συγκολλητική (γιατί περί συγκολλήσεως, ακριβώς, πρόκειται). Τό συγκρότημα αυτό καταρρέει μέ τήν παραμικρή συντακτική αλλοίωση. Κεϊται, σάν νά λέμε, έκτός συντακτικού καί δέν προσφέρεται σέ κανένα δομικό μετασηματισμό. Δέν ισοδυναμεί διόλου μέ τά υποκατάστατά του, πού ό συνδυασμός τους, ώστόσο, θά μπορούσε νά παραγάγει τό ίδιο νόημα. Εϊναι δυνατόν, μέρες όλόκληρες, νά λέω *σ' αγαπώ*, χωρίς ποτέ ίσως νά μπορώ νά περάσω στό «τόν *αγαπώ*»: άρνούμαι νά υποτάξω τόν άλλον σέ μιά σύνταξη, σέ μιά κατηγορηματική διατύπωση, σέ μιά γλώσσα (μόνη προϋπόθεση του *σ' αγαπώ* εϊναι ή απεύθυνσή του, ή επαύξησή του μ' ένα κύριο όνομα: *Αριάδνη, σ' αγαπώ*, λέει ό Διονύσος).

Νίτσε

2. Τό *σ' αγαπώ* δέν έχει χρήσεις. Ή λέξη αυτή, όπως καί οί λέξεις πού προφέρει τό παιδί, δέν υπόκειται σέ κανένα κοινωνικό καταναγκασμό. Μπορεί νά εϊναι μιά λέξη θεσπέσια, επίσημη, ανάλαφρη· μπορεί όμως νά εϊναι καί μιά λέξη έρωτική, πορνογραφική. Από κοινωνική άποψη πρόκειται για μιά λέξη-μπαλαντέρ.

Τό *σ' αγαπώ* δέν έχει αποχρώσεις. Καταργεί τίς έξηγήσεις, τίς διευθετήσεις, τίς θαμίδες, τίς λεπτολογίες. Κατά κάποιον τρόπο – άμετρο παραδόξο της γλώσσας – λέγοντας *σ' αγαπώ* εϊναι σάν νά παραδέχομαι ότι δέν υπάρχει κανένα θέατρο της όμιλίας, καί ότι ή λέξη αυτή εϊναι πάντα *άληθής* (δέν έχει άλλο αναφερόμενο από τήν προφορά της: εϊναι ένας τελεστικός γλωσσότυπος).

Τό *σ' αγαπώ* δέν έχει πέραν. Εϊναι ή λέξη της δυάδας (μητρικής, έρωτικής): μέσα της, καμιά απόσταση, καμιά

παραμόρφωση δέν ἔρχεται νά χαράξει τό σημείο· δέν εἶναι μεταφορά κανενός πράγματος.

Λακάν

Τό *σ' αγαπῶ* δέν εἶναι φράση· δέ μεταδιβάζει ἓνα νόημα, ἀλλά ἀγκιστρώνεται σέ μιά ὀριακή κατάσταση: «αὐτήν ὅπου τό ὑποκείμενο αἰωρεῖται σέ μιά σχέση ἀντικατοπτρισμοῦ μέ τόν ἄλλο». Εἶναι μιά δλόφραση.

(Μόλο πού λέγεται δισεκατομμύρια φορές, τό *σ' αγαπῶ* κείται ἐκτός λεξικοῦ· εἶναι ἓνα σχῆμα λόγου πού ὁ ὀρισμός του δέν μπορεῖ νά ὑπερβεῖ τήν ἀπλή τιτλοφόρηση.)

3. Ἡ λέξη (ἢ φράση-λέξη) ἔχει νόημα μόνο τή στιγμή πού τήν ξεστομίζω. Δέν ὑπάρχει μέσα της ἄλλη πληροφορία πέρα ἀπ' αὐτό πού δηλώνει ἄμεσα: καμιά διαφύλαξη, καμιά ἀποθήκευση νοήματος. Τά πάντα περιέχονται στήν ἐκστόμιση: πρόκειται γιά ἓνα «φραστικό τύπο», πού ὅμως δέν ἀντιστοιχεῖ σέ κανένα τυπικό· οἱ συνθηκес ὑπό τίς ὁποῖες λέω *σ' αγαπῶ* δέν μποροῦν νά ταξινομηθοῦν: τό *σ' αγαπῶ* εἶναι ἀπερίσταλτο καί ἀπρόβλεπτο.

Σέ ποιά γλωσσική τάξη ἀνήκει, λοιπόν, αὐτή ἡ ἀλλόκοτη ὄντοτητα, αὐτό τό γλωσσικό τέχνημα, τό ὑπερβολικά φρασεοποιημένο γιά νά σχετίζεται μέ τήν ἐνόρμηση, τό ὑπερβολικά κραυγαλέο γιά νά σχετίζεται μέ τή φράση; Δέν πρόκειται οὔτε γιά ἓκατό τοῖς ἓκατό ἐκφερόμενο (μέσα του δέν ὑπάρχει κανένα μήνυμα ἀπολιθωμένο, ἀποθηκευμένο, μουμιοποιημένο, ἔτοιμο νά ὑποστῆ ἀνατομία), οὔτε γιά ἐκφορά (τό ὑποκείμενο δέν ὑποκύπτει στόν ἐκδιασμό τοῦ παιχνιδιοῦ τῆς συνομιλίας). Τό σχῆμα αὐτό θά μπορούσαμε νά τό ὀνομάσουμε *προφο-*

ρά. Στήν προφορά δέν ὑπάρχει ἐπιστημονική διάσταση: τό *σ' ἀγαπῶ* δέν ἐξαρτᾶται οὔτε ἀπό τή γλωσσολογία οὔτε ἀπό τή σημειολογία. Διέπυσα ἀρχή του (βάση γιά νά τό ἐκφράσουμε) θά ἦταν μᾶλλον ἢ Μουσική. Ὅπως ἀκριβῶς στό τραγούδι, ἔτσι καί στήν προφορά τοῦ *σ' ἀγαπῶ*, ὁ πόθος οὔτε ἀπωθεῖται (ὅπως στό ἐκφερόμενο) οὔτε ἀναγνωρίζεται (ἐκεῖ πού δέν τό περιμένεις, ὅπως στήν ἐκφορά), ἀλλά ἀπλῶς γίνεται ἀντικείμενο ἡδονῆς. Ἡ ἡδονή δέ λέγεται, ὅμως ἡ ἴδια μιᾶ καί λέει: *σ' ἀγαπῶ*.

4. Γιά τό *σ' ἀγαπῶ* ὑπάρχουν πολλές ἀπαντήσεις κοσμικοῦ χαρακτήρα: «ἐγώ ὄχι», «δέ σέ πιστεύω», «γιατί μοῦ τό λές;», κτλ. Ὅμως ἡ πραγματική ἀπόρριψη περιέχεται στήν ἀπόκριση: «δέν ὑπάρχει ἀπάντηση». Καταγοῦμαι ἀνέκκλητα ὅταν ἀπορρίπτομαι ὄχι μόνον ὡς αἰτῶν ἀλλά καί ὡς ὀμιλοῦν ὑποκείμενο (ὑπό τήν τελευταία ιδιότητα ἐξουσιάζω τουλάχιστον τοῦς φραστικούς τύπους). Μοῦ ἀρνοῦνται ὄχι τήν αἴτησή μου, ἀλλά τή γλώσσα μου, τόν ἔσχατο μυχό τῆς ὑπαρξῆς μου. Ὡς πρός τήν αἴτηση, μπορῶ νά περιμένω; νά τήν ἐπαναφέρω, νά τή διατυπώσω ἐκ νέου. Ἀλλά ὅταν μοῦ ἀποστεροῦν τήν ἐξουσία νά ρωτῶ, εἶμαι σάν πεθαμένος γιά πάντα. «*Δέν ὑπάρχει ἀπάντηση*», διαμηνύει ἡ Μητέρα, μέσω τῆς Φρανσουάζ, στό νεαρό προυστικό ἀφηγητή, ὁ ὁποῖος ταυτίζει τότε τόν ἑαυτό του μέ τή «δύστυχη κόρη» πού τήν ξεφορτώνεται ὁ θυρωρός τοῦ ἐραστή της: ἡ Μητέρα δέν εἶναι ἀπαγορευμένη, εἶναι περιφρακτῆ, κι ἐγώ τρελαίνομαι.

Προύστ

5. *Σ' ἀγαπῶ*. – *Κι ἐγώ*.
Τό *κι ἐγώ* δέν εἶναι ἐντελής ἀπάντηση, γιατί τό ἐντελές δέν μπορεῖ παρὰ νά εἶναι τυπικό, κι ἐδῶ ὁ τύπος εἶναι

- Ρουσσώ
 λειψός, μέ τήν ἔννοια ὅτι δέν ἐπαναλαμβάνει κατά γράμμα τήν προφορά – καί εἶναι ἴδιον τῆς προφορᾶς νά ὑπάρχει κατά γράμμα. Ὡστόσο, ὡς φαντασίωση ἔστω, ἡ ἀπάντηση αὐτή ἀρκεῖ γιά νά μπεῖ σέ κίνηση ἓνας ὀλόκληρος λόγος τῆς ἀγαλλίασης: ἀγαλλίασης πολύ πιό ἔντονης ἀφοῦ προκύπτει ἀπό μιᾶ μεταστροφή: ὁ Σαίντ-Πρέ ἀνακαλύπτει ξαφνικά, ὕστερα ἀπό κάποιες ἀφ' ὑψηλοῦ ἀρνήσεις, ὅτι ἡ Ζυλί τόν ἀγαπᾷ. Εἶναι ἡ τρελή ἀλήθεια, πού δέν προκύπτει ἀπό συλλογισμό, ἀργή προετοιμασία, ἀλλά ἀπό ἔκπληξη, ἔγερση (*σατόρι*), μεταβολή. Τό προυστικό παιδί – ζητώντας νά ῥθει ἡ μητέρα του νά κοιμηθεῖ στό δωμάτιό του – θέλει ν' ἀποκτήσει αὐτό τό *κι ἐγώ*: τό θέλει *τρελά*, μέ τόν τρόπο ἑνός τρελοῦ. Καί τό κερδίζει τελικά ἔνεκα μεταστροφῆς, συγκεκριμένα χάρι στήν παράξενη ἀπόφαση τοῦ Πατέρα, πού τοῦ παραχωρεῖ τή Μητέρα («Πές, λοιπόν, στή Φρανσουάζ νά σοῦ ἐτοιμάσει τό μεγάλο κρεβάτι καί κοιμήσου ἀπόψε μαζί του»).
- Προῦστ
 6. Ἔχω τή φαντασίωση αὐτοῦ πού *ἐμπειρικά* εἶναι ἀνεπιβεβαιωτοί: οἱ δύο προφορές μας ξεστομίζονται *ταυτόχρονα*: ἡ μιᾶ δέν ἔπεται τῆς ἄλλης, γιά νά πεῖς ὅτι ἐξαρτᾶται ἀπ' αὐτήν. Ἡ προφορά δέ θά μπορούσε νά εἶναι διπλή (ὑποδιπλασιασμένη): τό μόνο πού τῆς ἀρμόζει εἶναι ἡ *ἐνιαία ἀστραπή*, ὅπου σμίγουν δύο δυνάμεις (ἀντιθέτως μενταν χωριστές, ἀφιστάμενες, δέ θά ξεπερνοῦσαν τό ὄριο μιᾶς συνηθισμένης συμφωνίας). Γιατί ἡ *ἐνιαία ἀστραπή*, ἐπιτυγχάνει αὐτό τό ἀνήκουστο: καταργεῖ κάθε ἔννοια λογιστικῆς. Ἡ ἀνταλλαγή, τό δῶρο, ἡ κλοπή (οἱ μόνες γνωστές μορφές τῆς οἰκονομίας) προϋποθέτουν, καθιερώ με τόν τρόπο τῆς, ἑτερογενῆ ἀντικείμενα καί μιᾶ χρονική ἀπόσταση: ἀνταλλάσσω τόν πόθο μου μέ κάποιο ἄλλο πράγμα – πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται πάντα

Μπωντλαίρ

Κλοσόφσκι

ὁ χρόνος τῆς μεταβίβασης. Μέ τὴν ταυτόχρονη προφορὰ θεμελιώνεται μιὰ κίνηση πού τό πρότυπό της εἶναι κοινωνικά ἄγνωστο, ἀδιανόητο: οὔτε ἀνταλλαγή, οὔτε δῶρο, οὔτε κλοπή, ἢ προφορὰ μας, πού ἐκδηλώνεται μέ τὴ μορφὴ διασταυρούμενων πυρῶν, ὀρίζει μιὰ δαπάνη πού δέν ἐπιρρίπτεται πουθενά καί πού ὁ συμμερισμός της ἀναιρεῖ ὅποιαδήποτε σκέψη περί σχηματισμοῦ ἀποθεμάτων: ὁ ἕνας, μέσω τοῦ ἄλλου, εἰσδύουμε στήν περιοχὴ τοῦ ἀπόλυτου ὕλισμοῦ.

7. Τό *κι ἐγώ ἐγκαινιάζει* μιὰ μετάλλαξη: οἱ παλαιοὶ κανόνες καταρρέουν, τὰ πάντα εἶναι δυνατά – ἀκόμη *κι αὐτό*: *νά ἀρνηθῶ* *νά σέ κατέχω*.

Κοντολογίς, πρόκειται γιά μιὰ ἐπανάσταση – πού δέν ἀπέχει, ἴσως, ἀπό τὴν πολιτικὴ ἐπανάσταση: γιατί, καί στή μιὰ καί στήν ἄλλη περίπτωση, ἡ φαντασίωσή μου ἔχει *νά κάνει* μέ τό ἀπόλυτο Νέο: ὁ (ἐρωτικός) ρεφορμισμός δέ μέ διεγείρει. Καί ἡ ἀποθέωση τοῦ παράδοξου εἶναι πῶς αὐτό τό ἀμιγές Νέο βρῖσκεται στήν ἄκρη τοῦ πῖο φθαρμένου στερεότυπου (μόλις χτές τό βράδυ τό ἄκουγα *νά προφέρεται* καί *πάλι σ' ἕνα θεατρικὸ ἔργο* τῆς Σαγκάν: *μιὰ βραδιά* *στὶς δυό, ἀκοῦς* *στήν τηλεόραση* *νά λένε: σ' ἀγαπῶ*).

8. – *Κι ἂν τό σ' ἀγαπῶ* δέν τό ἐρμήνευα; Ἐν δέν ἔβλεπα τὴν προφορὰ ὡς σύμπτωμα;
– *Κακό δικό σας*: δέν τονίσατε ἕκατό φορές τό ἀφόρητο τῆς ἐρωτικῆς δυστυχίας, τὴν ἀνάγκη *νά ξεφύγεις ἀπ' αὐτήν*; Ἐν γυρεύετε τὴ «γιατρεία», πρέπει *νά πιστεύετε* *στά συμπτώματα* καί ὡς ἕνα ἀπ' αὐτὰ *νά θεωρήσετε* καί *τό σ' ἀγαπῶ*. Πρέπει *νά ἐρμηνεύετε*, *πάει* *νά πει*, *στό τέλος* *τέλος*, *νά ὑποτιμᾶτε*.
– *Τί* *νά σκεφτοῦμε*, *τελικά*, *γιά* *τό* *βάσανο*; *Πῶς* *νά* *τό* *συλλογιστοῦμε*, *νά* *τό* *ἀξιολογήσουμε*; *Τό* *βάσανο* *ἀνήκει* *ἀναγκαστικά* *στήν* *περιοχὴ* *τοῦ* *κακοῦ*; *Τό* *ἐρωτικὸ*

Νίτσε

βάσανο δέν ἐπιδέχεται, ἄραγε, παρά μόνο μιὰ ἀντενεργό ὑποτιμητική (πρέπει νά ὑποταχθῶ στήν ἀπαγόρευση) ἀντιμετώπιση; Μποροῦμε, ἀντιστρέφοντας τήν ἀξιολόγηση, νά φανταστοῦμε μιὰ τραγική ἀντίληψη τοῦ ἐρωτικοῦ βασάνου, μιὰ τραγική κατάφαση τοῦ σ' ἀγαπῶ; Κι ἂν τοποθετούσαμε (ἐπανατοποθετούσαμε) τήν (ἐρωτική) ἀγάπη στόν ἀστερισμό τοῦ Δραστικοῦ;

Πελλέας

9. Ἔτσι, προκύπτει μιὰ νέα ἄποψη γιά τό σ' ἀγαπῶ. Τό σ' ἀγαπῶ δέν εἶναι σύμπτωμα, εἶναι δράση. Προφέρω γιά νά ἀπαντήσεις – καί ἡ ὑπερακριβής μορφή (τό γράμμα) τῆς ἀπάντησης θά ἀποκτήσει μιὰ πρακτική ἀξία, σάν νά πρόκειται γιά ἕνα φραστικό τύπο. Δέν ἀρκεῖ, λοιπόν, νά μοῦ ἀποκριθεῖ ὁ ἄλλος μέ ἕνα ἀπλό, ἔστω καί θετικό («κι ἐγώ») σημαϊνόμενο: τό ἐγκαλούμενο ὑποκείμενο πρέπει νά δεχτεῖ νά διατυπώσει, νά προφέρει τό σ' ἀγαπῶ πού τοῦ ἀπευθύνω: Σ' ἀγαπῶ, λέει ὁ Πελλέας. – Κι ἐγώ σ' ἀγαπῶ, λέει ἡ Μελισσάνθη.

Ἡ ἐπιτακτική παράκληση τοῦ Πελλέα (μποροῦμε νά υποθέσουμε ὅτι ἡ ἀπάντηση τῆς Μελισσάνθης ὑπῆρξε ἀκριβῶς αὐτή πού περίμενε, πράγμα πιθανό γιατί ἀμέσως μετά πεθαίνει) ἐκκινεῖ ἀπό τήν ἀνάγκη πού νιώθει τό ἐρωτευμένο ὑποκείμενο, ὄχι μόνο νά τό ἀγαποῦν ἀνταποδοτικά, νά τό γνωρίζει, νά εἶναι βέβαιο γι' αὐτό, κτλ. (ὅλες αὐτές οἱ λειτουργίες δέν ὑπερβαίνουν τό ἐπίπεδο τοῦ σημαϊνόμενου), ἀλλά καί ν' ἀκούει νά τοῦ τό λένε μ' ἕναν τρόπο ἐξίσου καταφατικό, πλήρη καί ἀρθρωμένο μέ τό δικό του: αὐτό πού θέλω εἶναι νά δεχθῶ στά ἴσια, ὀλοκληρωτικά, κατά γράμμα, χωρίς διαφυγές, τό φραστικό τύπο, τό ἀρχέτυπο τοῦ ἐρωτόλογου: δέν ὑπάρχει συντακτική διαφυγή, οὔτε παραλλαγή – οἱ δύο λέξεις συνεκφέρονται, συμπίπτοντας σημαῖνον πρὸς σημαῖνον (τό *κι ἐγώ* θά ἦταν ἡ τέλεια ἀντίθεση τῆς ὀλό-

Ραβέλ

φρασης). Αυτό που έχει σημασία είναι ή φυσική, σωματική, χειλική προφορά τής λέξης: άνοιξε τά χείλη σου κι άσ' την νά θγει (γίνου αισχρός). Αυτό που τρελά έπιζητώ είναι ν' άποκτήσω τή λέξη – τή μαγική, τή μυθική; Τό Τέρας – μαγεμένο, πλήν δέσμιο τής άσχήμας του – άγαπα τήν Ώραία. Ή Ώραία, προφανώς, δέν άγαπα τό Τέρας, αλλά, τελικά, νικημένη (δέν έχει σημασία από τί' άς ποῦμε: από τίς συνομιλίες που έχει μέ τό Τέρας), του άπευθύνει τή μαγική λέξη: «Σάς άγαπώ, Τέρας». Άμέσως, μέσα από τήν έξαισία σχισμή ενός άρπισμού, έμφανίζεται ένα νέο ύποκείμενο. Ή ιστορία αυτή, θά πείτε, είναι άρχαϊκή... Όρίστε, λοιπόν, μιά άλλη: κάποιος ύποφέρει έπειδή τόν παράτησε ή γυναίκα του. Θέλει νά τή δει νά γυρίζει, θέλει – συγκεκριμένα –, νά του πει σ' άγαπώ, τρέχει κυνηγώντας τή λέξη. Τέλικά, εκείνη του τό λέει κι αυτός πεθαίνει. Πρόκειται για μιά κινηματογραφική ταινία του 1975. Καί νά πάλι ό μύθος: ό Ίπτάμενος Όλλανδός περιπλανιέται, άναζητώντας τή λέξη· αν τήν άποκτήσει (μέσω όρκου πίστεως), θά πάψει νά τριγυρνά (αυτό που ενδιαφέρει τό μύθο δέν είναι ή έμπειρία τής πίστης, είναι ή προφορά, τό άσμα της).

Τό πλοίο
φάντασμα

10. Μοναδικό συναπάντημα (στό επίπεδο τής γερμανικής γλώσσας): μέσα σέ μιά και τήν αυτή λέξη (*Bejahung*) δύο καταφάσεις: ή μία, που τήν έπισημαίνει ή ψυχανάλυση, γίνεται άντικείμενο μείωσης (ή πρώτη κατάφαση του παιδιού πρέπει νά γίνει άντικείμενο άρνησης για νά ύπάρξει προσπέλαση του ύποσυνειδήτου): ή άλλη, που τή διατύπωσε ό Νίτσε, είναι τρόπος τής βούλησης για δύναμη (τίποτε τό ψυχολογικό, κι άκόμα λιγότερο, τό κοινωνικό), παραγωγή τής διαφορής: τό ναί αυτής τής κατάφασης άποβαίνει άθωο (προσαρτά τό άντενεργό στοιχείο): είναι τό *άμήν*.

ΡΑΒΕΛ. «Οί συνομιλίες τής Ώραίας μέ τό Τέρας», *Ή μητέρα μου ή χήνα*.

Τό σ' *ἀγαπῶ* εἶναι ἐνεργητικό. Ἐπιθεβαιώνεται ὡς δύναμη ἔναντι ἄλλων δυνάμεων. Ποιῶν δυνάμεων; Χίλιες δύο δυνάμεις ὑπάρχουν στόν κόσμο πού εἶναι, ὅλες τους, δυνάμεις μειωτικές (ἡ ἐπιστήμη, ἡ κοινή γνώμη [δόξα], ἡ πραγματικότητα, ἡ λογική, κλπ.). Ἡ ἀκόμη: ἔναντι τοῦ γλωσσικοῦ ὄργάνου. Τό *ἀμῆν* κεῖται στό ὄριο τοῦ γλωσσικοῦ ὄργάνου, δέ μετέχει στό σύστημά του καί τοῦ ἀφαιρεῖ τόν «ἀντενεργό μανδύα» του. Ὅμοια καί ἡ ἔρωτική προφορά (σ' *ἀγαπῶ*) στέκεται στό ὄριο τῆς σύνταξης, προσδέχεται τήν ταυτολογία (σ' *ἀγαπῶ* θά πεῖ σ' *ἀγαπῶ*), ἀποκλείει τή δουλικότητα τῆς Φράσης (εἶναι ἀπλά καί μόνο μιᾶ ὁλόφραση). Ὡς προφορά, τό σ' *ἀγαπῶ* δέν εἶναι σημεῖο, ἀλλά λειτουργεῖ ἔναντιόν τῶν σημείων. Αὐτός πού δέ λέει σ' *ἀγαπῶ* (πού μέσα ἀπό τά χεῖλη του τό σ' *ἀγαπῶ* δέ θέλει νά περάσει), εἶναι καταδικασμένος νά ἐκπέμπει τά πολλαπλά, ἀδέβαια, ἀμφίβολα, φειδωλά σημεῖα τοῦ ἔρωτα, τούς δείκτες του, τίς «ἀποδείξεις» του: χειρονομίες, βλέμματα, ἀναστεναγμοί, ὑπαινιγμοί, ἐλλειπτικά σχήματα: πρέπει νά παραδώσει τόν ἑαυτό του στήν *ἐρωτηνεία*. Τό ὑποκείμενο αὐτό ἐξουσιάζεται ἀπό τήν ἀντενεργό διέπουσα ἀρχή τῶν ἐρωτικῶν σημείων, εἶναι ἀλλοτριωμένο μέσα στό δουλικό κόσμο τῆς γλώσσας *μέ τήν ἔννοια ὅτι δέν τά λέει ὅλα* (δοῦλος εἶναι αὐτός πού ἔχει κομμένη γλώσσα καί δέν μπορεῖ νά μιλά παρά μόνο μέ νεύματα, ἐκφράσεις, μορφασμούς).

Τά «σημεῖα» τοῦ ἔρωτα ἐκτρέφουν μιᾶ τεράστια ἀντενεργό φιλολογία: ὁ ἔρωτας *ἀναπαριστάνεται*, ἀνάγεται σέ μιάν αἰσθητική τῶν ἐπιφάσεων (*σέ τελικά ἀνάλυση*, ὁ Ἄπολλων εἶναι αὐτός πού συγγράφει τά ἔρωτικά μυθιστορήματα). Ὡς ἀντισημεῖο, τό σ' *ἀγαπῶ* ἀνήκει στήν περιοχή τοῦ Διονύσου: τό θάσανο δέ γίνεται ἀντικείμενο ἄρνησης (τό ἴδιο ἰσχύει καί γιά τό παράπονο, τήν

Νίτσε

ΝΙΤΣΕ: Τό ἀπόσπασμα αὐτό ἔχει, προφανῶς, ὡς ἀναφορά τίς θέσεις τοῦ Ντελέξ πάνω στόν Νίτσε, ἰδιαίτερα 60, 75.

ἀηδία, τή μνησικακία), ἀλλά ἀπλῶς, διά τῆς προφορᾶς, δέν ἐσωτερικεύεται: λέω σ' ἀγαπῶ (καί τό ἐπαναλαμβάνω), σημαίνει ἐξοβελίζω τό ἀντενεργό στοιχείο, τό παραπέμπω στόν κουφό καί θρηνώδη κόσμο τῶν σημείων – τῶν λεκτικῶν περιστροφῶν (κόσμο πού δέν παύω, ὥστόσο, ποτέ νά διασχίζω).

Ὡς προφορά, τό σ' ἀγαπῶ ἀνήκει στήν περιοχή τῆς δαπάνης. Ὅσοι ἀποζητοῦν τήν προφορά τῆς λέξης (λυρικοί, ψεῦτες, πλάνητες), εἶναι ὑποκείμενα τῆς Δαπάνης: δαπανοῦν τή λέξη, σάμπως νά ἦταν ἰταμό (ποταπό) πράγμα ἢ ἐπανάκτησή της σέ ὁποιοδήποτε χῶρο. Βρίσκονται στό ἀκραῖο ὄριο τῆς γλώσσας, ἐκεῖ ὅπου ἡ ἴδια ἢ γλώσσα (καί ποιός ἄλλος θά τό ἔκανε στή θέση της;) ἀναγνωρίζει πῶς εἶναι ἀνέγγυος, πῶς δουλεύει χωρίς προστατευτικό δίχτυ.

Ἡ ἐρωτική χαύνωση

ΧΑΥΝΩΣΗ. Δεπτή κατάσταση τοῦ ἐρωτικοῦ πόθου. Βιώνεται ὅταν ἔχουμε κενό πόθου, καί εἶναι ἄσχετη μέ ὅποιαδήποτε ἐπιθυμία κατοχῆς.

1. Ὁ Σάτυρος λέει: θέλω ὁ πόθος μου νά ἱκανοποιηθεῖ ἀμέσως. Ὅταν βλέπω ἕνα πρόσωπο παραδομένο στόν ὕπνο, ἕνα στόμα μισάνοιχτο, ἕνα χέρι νά κρέμεται, θά ἤθελα νά ἔχω τή δύναμη νά τοῦ χμηῆξω. Ὁ Σάτυρος – σχῆμα τοῦ Ἄμεσου – εἶναι ἀκριβῶς τό ἀντίθετο τοῦ Χαυνωμένου. Στή χαύνωση ἀπλῶς περιμένω: «Δέν εἶχε σταματημό ὁ πόθος μου γιά σένα». (Ὁ πόθος βρίσκεται παντοῦ. Ἀλλά, μέσα στήν ἐρωτική κατάσταση, ἀποβαίνει κάτι τό πολύ εἰδικό: χαύνωση)
2. «κι ἐσύ πές μου λοιπόν ἕτερόν μου θά μοῦ ἀποκριθεῖς ἐπιτέλους πλήττω ἐξαιτίας σου σέ θέλω ὄνειρεύομαι ἐσένα γιά σένα ἐναντίον σου ἀπάντησέ μου τό ὄνομά σου ἄρωμα διάχυτο τό χρωῶμα σου λάμπει ἀνάμεσα στ' ἀγκάθια κάνε τήν καρδιά μου νά συνέρθει μέ οἶνο δροσερό φτιάξε μου μιὰ πρωινή καλύπτρα πνίγομαι κάτω ἀπ' αὐτή τή μάσκα ἐπιδερμίδα στεγνή ἰσοπεδωμένη τίποτε δέν ὑπάρχει ἐκτός ἀπό τόν πόθο.»

Σόλερς

3. «...γιατί μόλις σέ δῶ για μιὰ στιγμή, δέν μπορῶ πιά νά ἀρθρώσω λέξη: ἀλλά ἡ γλώσσα μου γίνεται κομμάτια καί, κάτω ἀπό τό δέγμα μου, γλιστράει ἀπότομα μιὰ λεπτή φωτιά: τά μάτια μου χάνουν τό βλέμμα τους, τ' αὐτιά μου θουίζουν, ὁ ἰδρώτας ἀυλακώνει τό κορμί μου, ἕνα ρίγος μέ κυριεύει σύγκορμη· γίνομαι πιό χλωμή κι ἀπό τή χλόη καί, λίγο ἀκόμη, θά 'λεγα ὅτι πεθαίνω.»
- Σαπφώ
4. «Ἡ ψυχή μου, ὅταν ἀγκάλιαζα τόν Ἀγάθωνα, ἀνέβαινε στά χεῖλή μου, σάμπως ἡ δύστυχη νά ἔμελλε νά κάνει πανιά γι' ἄλλου». Στήν ἐρωτική χαύνωση κάτι φεύγει, ἀτέρμονα, σάμπως ὁ πόθος νά μὴν ἦταν παρά μιὰ αἰμορραγία. Ἴδου ἡ ἐρωτική κόπωση: μιὰ πείνα ἀκόρεστη, ἕνας χαίνων ἔρωτας. Ἡ ἀκόμη: ὄλο μου τό ἐγὼ σύρεται, μεταδιβάζεται στό ἀγαπημένο ἀντικείμενο, πού παίρνει ἔτσι τή θέση τοῦ ἐγώ. Ἡ χαύνωση πρέπει νά εἶναι αὐτή ἡ ἐξουθενωτική μετάβαση ἀπό τή ναρκισσική στήν ἀντικειμενοπαγή λίμπιντο. (Πόθος τοῦ ἀπόντος, πόθος τοῦ παρόντος: ἡ χαύνωση προβάλλει σέ διπλοτυπία τούς δύο πόθους, φέρει τήν ἀπουσία ἐντός τῆς παρουσίας. Ἐξ οὗ μιὰ ἀντιφατική κατάσταση: τό «γλυκό κάψιμο».)
- Συμπόσιο
- Βέρθερος
- Ρούσμπροκ
- Φρόντ
- Κορτέτσια

ΣΥΜΠΟΣΙΟ: Δίστιχο τοῦ Πλάτωνος στόν Ἀγάθωνα, 21-22.

ΒΕΡΘΕΡΟΣ: «Τοῦ δύστυχου ἡ ζωὴ σθῆνει λίγο λίγο μέσα σέ μιὰ παθολογική χαύνωση πού τίποτε δέν μπορεῖ νά τήν ἀνακόψει» (48).

ΡΟΥΣΜΠΡΟΚ: «Ὅταν τό ὄν διεγείρεται, προσφέροντας ὅ,τι μπορεῖ ἀλλά μὴν κατακτώντας αὐτό πού θέλει, παράγεται ἡ πνευματική χαύνωση» (16).

ΦΡΟΝΤ: «Τό μεγαλύτερο μέρος τῆς λίμπιντο μεταδιβάζεται στό ἀντικείμενο τό ὁποῖο παίρνει ἔτσι, σ' ἕνα ποσοστό, τή θέση τοῦ ἐγώ. Τοῦτο συμβαίνει μόνο ὅταν ἔχουμε πληρότητα ἐρωτικῶν διαθέσεων» (Ἐπίτομο ἐγχειρίδιο ψυχανάλυσης, 10).

ΚΟΡΤΕΤΣΙΑ: Παραθέτει ὁ Rougemont, 135.

Ἡ ἐρωτική ἐπιστολή

ΕΠΙΣΤΟΛΗ. Τό σχῆμα ἀναφέρεται στήν ιδιαίτερη διαλεκτική τῆς ἐρωτικῆς ἐπιστολῆς. Ἡ ἐρωτική ἐπιστολή εἶναι κενή (κωδικοποιημένη) καί ταυτόχρονα ἐκφραστική (φορτισμένη μέ τήν ἐπιθυμία νά σημάνει τόν λόθο).

Βέρθερος

1. Ὅταν ὁ Βέρθερος (πού ὑπηρετεῖ «παρά τῷ Πρόεδρῳ») γράφει στήν Καρλότα, ἡ ἐπιστολή του ἀκολουθεῖ τό ἑξῆς πλάνο: 1. Τί χαρά νά σέ σκέφτομαι! 2. Βρίσκομαι ἐδῶ σ' ἕναν κύκλο κοσμικό καί, δίχως ἐσένα, νιώθω πολύ μόνος. 3. Συνάντησα κάποιον (π.χ., τή δεσποινίδα Β...) πού σοῦ μοιάζει, καί μέ τήν ὁποία μπορῶ νά κουβεντιάζω γιά σένα. 4. Ἐκφράζω τήν εὐχή νά ξανανταμώσουμε. – Μιά καί μόνη πληροφορία παραλλάσσεται σάν θέμα μουσικό: *σέ σκέφτομαι*.

Φρόντ

Τί θά πεῖ «σκέφτομαι κάποιον»; Θά πεῖ: τόν λησμονῶ (χωρίς λήθη εἶναι ἀνέφικτη ἡ ζωή) καί ἀφυπνίζομαι συχνά ἀπό τούτη τή λησμονιά. Πολλά πράγματα, μέ τρόπο συνειρμικό, σέ ἐπαναφέρουν στό λόγο μου. «Σέ σκέφτομαι» δέ σημαίνει τίποτ' ἄλλο ἔξω ἀπ' αὐτή τή μετωνυμία. Γιατί, καθαυτή, τούτη ἡ σκέψη εἶναι κενή: δέ σέ σκέφτομαι· ἀπλῶς, φροντίζω νά σέ κάνω νά ἐπιστρέψῃς (σέ βαθμῶ εὐθέως ἀνάλογο μάλιστα μέ τό πόσο σέ

ΒΕΡΘΕΡΟΣ, 75.

ΦΡΟΝΤ: στή μνηστή του Μάρθα: «Ἄχ αὐτός ὁ κηπουρός ὁ Μπούνσλο! Τί τυχερός πού εἶναι νά μπορεῖ νά φιλοξενεῖ τήν ἀγαπημένη μου» (Ἰλληγογραφία, 49).

λησμονῶ). Αὐτὴ τὴ μορφή (αὐτὸ τὸ ρυθμὸ) ὀνομάζω «σκέψη»: *δέν ἔχω νά σοῦ πῶ τίποτε* μόνο πού αὐτό τῶ τίποτε σέ σένα εἶναι πού τὸ λέω:

Γκαίτε

«Γιατί, ξανά, καταφεύγω στή γραφή;
Ἄγαπημένη, μή μέ ρωτᾶς τόσο ἀδυσώπητα
Γιατί εἶν' ἀλήθεια πὼς τίποτε δέν ἔχω νά σοῦ πῶ.
Ἄλλά, τ' ἀγαπημένα χέρια σου, ὅπως καί νά 'ναι,
θά δεχτοῦν τὸ σημεῖωμα αὐτό».

Ζίντ

(«Νά σκεφτῶ τὸν Ἕμπερ» γράφει, κωμικά, στό σημειωματάριό του ὁ ἀφηγητὴς τῶν *Ἐλῶν*, πού εἶναι τὸ βιβλίο τοῦ Τίποτε.)

Ἐπικίνδυνες
σχέσεις

2. «Καταλάβετε», γράφει ἡ μαρκησία ντέ Μερτέιγ. «πὼς ὅταν γράφετε σέ κάποιον, τὸ κάνετε γι' αὐτόν κι ὄχι γιὰ σᾶς. Ἔτσι, ἐπιδιώξή σας δέν πρέπει νά εἶναι νά τοῦ πεῖτε αὐτό πού σκέφτεστε ἐσεῖς, ἀλλὰ αὐτό πού ἀρέσει περισσότερο σ' ἐκείνον. Ἡ μαρκησία δέν εἶναι ἐρωτευμένη, γι' αὐτό ὑποστηρίζει τὴν *ἀλληλογραφία*, δηλαδή μιὰ τακτικὸν χαρακτήρα ἐπιχείρησης, προορισμένη νά προασπίζει θέσεις, νά διασφαλίζει κατακτήσεις. Ἡ ἐπιχείρηση αὐτὴ ὀφείλει νά ἀναγνωρίσει τοὺς τόπους (τὰ ὑποσύνολα) τοῦ ἀντίπαλου συνόλου – πᾶει νά πεῖ, νά κατακερματίσει τὴν εἰκόνα τοῦ ἄλλου σέ διάφορα σημεῖα πού θά ἐπιχειρήσει νά θίξει ἢ ἐπιστολὴ (πρόκειται, λοιπόν, γιὰ μιὰν ἀντιστοιχία, μέ τὴ μαθηματικὴ, σχεδόν, ἔννοια τοῦ ὄρου). Ὅμως, γιὰ τὸν ἐρωτευμένο, ἡ ἐπιστολὴ δέν ἔχει τακτικὴ ἀξία: εἶναι καθαρὰ *ἐκφραστική* – γιὰ τὴν ἀκρίβεια, κολακευτικὴ (ἀλλὰ ἡ κολακεία

A. C.

ΓΚΑΙΤΕ: τὸ ἀναφέρει ὁ Φρόντ.
ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ. ἐπιστολὴ CV.
A. C.: συζήτηση.

ἐδῶ δέν εἶναι διόλου ἰδιοτελής: εἶναι ἀπλά καί μόνο ἡ λαλιά τῆς ἀφοσίωσης). Ἐμπλέκομαι μέ τόν ἄλλον σέ μιά σχέση ὄχι σέ μιά ἀλληλογραφία: ἡ σχέση διασυνδέει δύο εἰκόνες. Εἶσαι παντοῦ, ἡ εἰκόνα σου εἶναι ὀλική, γράφει, μέ διάφορους τρόπους, ὁ Βέρθερος στήν Καρλότα.

3. Ὡς πόθος, ἡ ἐρωτική ἐπιστολή προσμένει τήν ἀπάντησιν. Ἐπιβάλλει ἔμμεσα στόν ἄλλον νά ἀποκριθεῖ, διαφορετικά ἡ εἰκόνα του ἀλλοιώνεται, γίνεται ἄλλη. Αὐτό τό ἐξηγεῖ αὐστηρά ὁ νεαρός Φρόντ στή μνηστή του: «Δέ θέλω, ὡστόσο, νά παραμένουν μονίμως ἀναπάντητα τά γράμματά μου. Θά σταματήσω ἀμέσως νά σοῦ γράφω ἄν δέ μοῦ ἀπαντήσεις. Συνεχεῖς μονόλογοι γύρω ἀπό ἕνα πλάσμα ἀγαπημένο, πού δέν τούς διαορθώνει οὔτε τούς τροφοδοτεῖ τό πλάσμα αὐτό, ὀδηγοῦν σέ σφαλερές ἀπόψεις ὡς πρός τίς ἀμοιβαῖες σχέσεις. Ἔτσι, γινόμαστε πιά ξένοι ὁ ἕνας γιά τόν ἄλλον ὅταν ξαναδρισκόμαστε, κι ἀνακαλύπτουμε πώς τά πράγματα εἶναι διαφορετικά ἀπ' ὅ,τι τά φανταζόμασταν μὴν ἔχοντας καμιά ἐπιβεβαίωση».
- (Αὐτός πού θά ἀποδεχόταν τίς «ἀδικίες» τῆς ἐπικοινωνίας, αὐτός πού θά συνέχιζε νά μιᾷ ἀνάλαφρα, τρυφερά, χωρίς νά εἰσπράττει ἀπάντησιν, αὐτός θά κατακοῦσε μιάν ὑψηλή βαθμίδα κυριαρχίας: τήν κυριαρχία πού χαρακτηρίζει τή Μητέρα.)

Ἐτυμολογία

Φρόντ

Ἡ λογόρροια

ΛΟΓΟΡΡΟΙΑ. Ἡ λέξη, δάνεια ἀπό τόν Ἰγνάτιο Λογιόλα, ὀρίζει τή ροή λόγων μέ τούς ὁποίους τό ὑποκείμενο ἐπιχειρηματολογεῖ ἀκούραστα μέσα στό μυαλό του σχετικά μέ τά ἐπακόλουθα μιᾶς πληγῆς ἢ τίς συνέπειες μιᾶς συμπεριφορᾶς: ἐμφαντική μορφή τοῦ ἐρωτικού «λέγειν».

1. «Σκέψεις πολλές οἱ ἀγάπες μου γεννοῦν». Στιγμές στιγμές, μιᾶ ἀσήμαντη ἀμυχή προκαλεῖ μέσα στό κεφάλι μου ἕνα γλωσσικό πυρετό, μιᾶ παρέλαση αἰτιολογιῶν, ἐρμηνειῶν, λόγων. Νομίζω πιά πῶς εἶμαι μιᾶ αὐτοσυντηρούμενη μηχανή, μιᾶ σαμβύκη, πού ἕνας ἀνώνυμος παίκτης γυρίζει, σκουντουφλώντας, τό στροφίδι της, καί πού δέ σιγᾶ ποτέ. Στή λογόρροια τίποτε δέν ἔρχεται νά ἀναχαιτίσει τό ἀναμάσημα. Μόλις, κατά τύχη, παρᾶγω μέσα μου μιάν «ἐπιτυχημένη» φράση (στήν ὁποία πιστεύω ὅτι ἀνακαλύπτω τήν ἀκριβή ἔκφραση μιᾶς ἀλήθειας), ἡ φράση αὐτή μετατρέπεται σέ φραστικό τύπο πού τόν ἐπαναλαμβάνω ἀνάλογα μέ τό πόσο μέ κατευνάζει (ἡ ἐξεύρεση τῆς σωστῆς λέξης χαρίζει εὐφορία). Ἄναμασῶ τή φράση, τρέφομαι ἀπ' αὐτήν. Σάν τά παι-

Τραγοῦδι

Σούμπερτ

ΤΡΑΓΟΥΔΙ: τοῦ 15ου αἰῶνα.

ΣΟΥΜΠΕΡΤ: «Ξιπόλητος πάνω στόν πάγο προχωρεῖ σκουντουφλώντας. Ἄδειο εἶναι τό ξύλινο τάσι του. Οὔτε τόν ἀκούει οὔτε τόν βλέπει κανεῖς. Τά σκυλιά ἀλυχτοῦν γύρω ἀπό τό γέρο. Μά αὐτός δέν νοιάζεται γιά τίποτε. Τραβάει μπρός, γυρνώντας τό στροφίδι καί ἡ σαμβύκη του δέ σιγᾶ ποτέ...» («Der Leiermann», *Χειμωνιάτικο ταξίδι*, ποιήματα τοῦ Μύλερ).

Ἑλληνικά

διά ἢ τούς παράφρονες πού ἔχουν προσβληθεῖ ἀπό μηρυκασμό, καταπίνω ἀδιάκοπα καί ἐξεμῶ τήν πληγή μου. Τυλίγω, κουβαριάζω, ύφαίνω τόν ἐρωτικό φάκελο καί ξαναρχίζω. (Αὐτές εἶναι οἱ σημασίες τοῦ ρήματος *μηρύσομαι*: τυλίγω, κουβαριάζω, ύφαίνω.)

Μπροῦνο
Μπετελχάιμ

Ἡ πάλι: συχνά, τό αὐτιστικό παιδί παρατηρεῖ τά δάκτυλά του τήν ὥρα πού ἀνακατεῦουν τά ἀντικείμενα (ἀλλά δέν παρατηρεῖ τά ἴδια τά ἀντικείμενα): αὐτό εἶναι τό twiddling. Τό twiddling δέν εἶναι παιχνίδι· εἶναι μιὰ τελετουργική χειραγώγηση, σημαδεμένη ἀπό στερεότυπα καί ψυχαναγκαστικά γνωρίσματα. Αὐτό κάνει κι ὁ ἐρωτευμένος πού ὑποφέρει ἀπό λογόρροια: ἀνακατεῦει τήν πληγή του.

2. Ὁ Χούμπολτ ὀνομάζει *εὐφράδεια* αὐτή τήν ἐλευθερία τοῦ σημείου. Εἶμαι (ἐσωτερικά) εὐφραδής, ἐπειδή ἀδυνατῶ νά ἀγκιστρῶσω τό λόγο μου: τά σημεία γυρίζουν γύρω γύρω σέ κίνηση «ἐλεύθερης περιστροφῆς». Ἄν γινόταν νά δεσμεύσω τό σημείο, νά τό καθυποτάξω σέ μιὰ ποινή, θά μπορούσα ἐπιτέλους νά βρῶ τή γαλήνη. Γιατί νά μήν μπορούμε νά βάζουμε στό γύψο τά κεφάλια σάν νά ἦταν πόδια! Ὅμως δέν μπορῶ νά ἐμποδίσω τόν ἑαυτό μου νά σκέφτεται, νά μιλά. Δέν ὑπάρχει ἐδῶ κανεῖς σκηνοθέτης γιά νά διακόψει τήν κινηματογραφική ταινία πού γυρίζω μέσα μου καί νά μοῦ πει: cut! Ἔτσι, λοιπόν, ἡ εὐφράδεια πρέπει νά λογίζεται ἕνα καθαρά ἀνθρώπινο εἶδος δυστυχίας: εἶμαι τρελός ἀπό γλώσσα: κανεῖς δέ μ' ἀκούει, κανεῖς δέ μέ βλέπει, ἀλλά (σάν τόν σαμβυκιστή τοῦ Σούμπερτ) ἔξακολουθῶ νά μιλῶ, νά γυρίζω τό στροφιῖδι μου.
3. Ἄναλαμβάνω τόν ἔξις ρόλο: εἶμαι αὐτός πού πρόκειται νά κλάψει. Τοῦτος ὁ ρόλος, πού τόν παίζω μπροστά

στά ίδια μου τά μάτια, μέ κάνει νά κλαίω: εἶμαι τό θέατρο τοῦ ἑαυτοῦ μου. Καί θλέποντάς με ἔτσι νά κλαίω, τό κλάμα μου ὄλο καί δυναμώνει. Μόλις ἐλαττωθοῦν τά κλάματα, ξαναπροφέρω ἀμέσως μέσα μου τό δριμύ λόγο πού θά τά κάνει νά ξεχυθοῦν ὀρηκτικά καί πάλι. Ἔχω μέσα μου δυό συνομιλητές πού δουλειά τους εἶναι νά ἀνεθάξουν τόν τόνο, ἀπό ἀτάκα σέ ἀτάκα, ὅπως στίς ἀρχαῖες στιχομυθίες: ὑπάρχει μιᾶ ἡδονή τῆς ὑποδιπλασιασμένης, τῆς ἀναδιπλασιασμένης λαλιᾶς, πού καταλήγει στόν τελικό σαματά (σκηνή κλόουν).

Βέρθερος

(I. Ὁ Βέρθερος ἐκφωνεῖ ἕνα λογύδριο ἐναντίον τῆς κακοκεφιάς: «Δάκρυα πλημμυρίζουν τά μάτια του». II. Διηγεῖται μπροστά στήν Καρλότα μιᾶ σκηνή νεκρώσιμου ἀποχαιρετισμοῦ· ἡ διήγηση τόν ἐξουθενώνει μέ τή βιασιότητα της κι ἔτσι φέρνει τό μαντίλι στά μάτια του. III. Ὁ Βέρθερος γράφει στήν Καρλότα καί τῆς περιγράφει τήν εἰκόνα τοῦ μελλοντικοῦ του τάφου. «Καί νά πού κλαίω σάν παιδί, μέ τό νά τά φέρνω στό νοῦ μου τόσο ἔντονα ὅλα τοῦτα». IV. «Στά εἴκοσί μου χρόνια», λέει ἡ κυρία Ντεμπόρντ-Βαλμόρ, μέ μεγάλο πόνο ἀναγκάστηκα νά ἀπαρηθῶ τό τραγούδι, γιατί ἡ φωνή μου μέ ἔκανε νά κλαίω».)

Οὐγκό

Τό τελευταίο φύλλο

ΜΑΓΕΙΑ. Μαγικές συνταγές, μικρές κρυφές τελετές και εϋκτήριες δραστηριότητες δέ λείπουν από τή ζωή του έρωτευμένου υποκειμένου, σ' όποιον πολιτισμικό χώρο κι αν ανήκει.

Σούμπερτ

1. «Έδώ κι εκεί υπάρχουν φύλλα πάνω στά δέντρα. Κι εγώ μένω συχνά σκεπτικός μπροστά τους. Άτενίζω ένα φύλλο και έναποθέτω σ' αυτό τήν ελπίδα μου. Όταν ό άνεμος παίξει μαζί του, τρέμει όλο μου τό είναι, κι αν τύχει νά πέσει, τότε καταρρέει, αλίμονο, μαζί του και ή ελπίδα μου».

Γιά νά μπορώ νά ανακρίνω τό πεπρωμένο, μου χρειάζεται μια διαζευκτική ερώτηση (*Μ' αγαπά / Δέ μ' αγαπά*), ένα αντικείμενο επιδεικτικό μιās άπλης παραλλαγής (*Θά πέσει / Δέ θά πέσει*), και μιá έξωτερική δύναμη (θεότητα, τύχη, άνεμος) πού σημαδεύει τόν ξναν από τούς πόλους τής παραλλαγής αυτής. Θέτω πάντα τήν ίδια ερώτηση (θά αγαπηθώ;), και ή ερώτηση αυτή είναι διαζευκτική: *ή όλα ή τίποτε*. Δέ δέχομαι ότι τά πράγματα ώριμάζουν, ότι ξεφεύγουν από τό δέον του πόθου. Δέν είμαι διαλεκτικός. Η διαλεκτική θά έλεγε: τό φύλλο δέ θά πέσει τώρα, θά πέσει *ύστερα*, στό μεταξύ, όμως, εσεις θά 'χετε αλλάξει και δέ θά θέτετε πιά αυτή τήν ερώτηση.

(Άπό κάθε συμβουλάτορά μου, όποιος κι αν είναι, προσμένω νά μου πει: «Τό πρόσωπο πού αγαπάς σ' αγαπά κι αυτό και θά σου τό πει απόψε».)

2. Μερικές φορές τό ἄγχος εἶναι τόσο ἔντονο, τόσο πνιγηρό (μιᾶς κι αὐτή εἶναι ἡ ἔτυμολογική προέλευση τῆς λέξης) – ἓνα ἄγχος ἀναμονῆς, λογουχάρη – ὥστε εἶναι πιά ἀνάγκη νά *κάνω κάτι*. Αὐτό τό «κάτι» εἶναι φυσικά (καί παλαιόθεν) μιὰ εὐχή: *ἄν* (γυρίσεις...) *τότε* (θά ἐκπληρωθεῖ ἡ εὐχή μου).

Ἐκμυστήρευση τοῦ Χ: «Τὴν πρώτη φορά ἄναψε ἓνα κερί σ' ἓνα ἐκκλησάκι στήν Ἰταλία. Τόν ἐξέπληξε ἡ ὀμορφιά τῆς φλόγας, κι ἔτσι ἡ χειρονομία του τοῦ φάνηκε λιγότερο βλακώδης. Ἀπό τή στιγμή ἐκείνη, ποιός ὁ λόγος νά στερήσει ἀπό τόν ἑαυτό του τή χαρά νά δημιουργεῖ ἓνα φῶς; Ξανάρχισε, λοιπόν, συνοδεύοντας τούτη τή λεπτή χειρονομία (νά γέρνει τό νέο κερί πρὸς τό ἤδη ἀναμμένο, νά τρίβει μαλακά τά φιτίλια τους, νά ἀπολαμβάνει τό ἄναμμα τῆς φλόγας, νά πλημμυρίζουν τά μάτια του ἀπ' αὐτό τό ἐσωτερικό καί ἔντονο φῶς) μέ ὄλο καί πιό ἀόριστες εὐχές, ὅπου περιλάμβανε – φοβούμενος νά κάνει ἐπιλογή – ὄλα τά στραβά καί τά ἀνάποδα τοῦ κόσμου».

«Εἶμαι ἀπαίσιος»

ΤΕΡΑΣ. Τό ὑποκείμενο ἀναλογίζεται ξαφνικά ὅτι περισφίγγει τό ἀγαπημένο ἀντικείμενο μέσα σ' ἓνα δίκτυο τυραννιῶν: ἀπό ἀξιολύπητο, νιώθει ὅτι μεταβάλλεται σέ τέρας.

Πλάτων

1. Στόν *Φαῖδρο* τοῦ Πλάτωνα, οἱ λόγοι τοῦ σοφιστῆ Λυσία καί τοῦ πρώτου Σωκράτη (πρῖν προβεῖ στήν παλινωδία του) στηρίζονται ἀμφοτέρω ὅτι στήν ἐξῆς ἀρχή: ὁ ἐραστής εἶναι ἀφόρητος (ἐνεκα πίεσεως) γιά τόν ἐρωμένο. Ἀκολουθεῖ ὁ κατάλογος τῶν ἀρνητικῶν χαρακτηριστικῶν: ὁ ἐραστής δέν ἀνέχεται ὅτι κάποιος μπορεῖ νά εἶναι ἀνώτερος ἢ ἴσος μ' αὐτόν στά μάτια τοῦ ἐρωμένου του, καί ἀπεργάζεται τήν ὑποτίμηση ὁποιουδήποτε ἀνταγωνιστῆ. Κρατᾷ τόν ἐρωμένο μακριά ἀπό πλῆθος σχέσεις, προσπαθεῖ, μέ χίλια δυό χοντροκομμένα κόλπα, νά τόν καθηλώσει στήν ἄγνοια – ὥστε νά γνωρίζει, τελικά, μόνον ὅ,τι προέρχεται ἀπό τόν ἐραστή. Ποθεῖ κρυφά τό χαμό τῶν πλέον προσφιλῶν προσώπων τοῦ ἐρωμένου: πατέρας, μητέρα, συγγενεῖς, φίλοι. Δέν ἀνέχεται νά ἔχει ὁ ἐρωμένος οὔτε σπιτικό οὔτε παιδιά. Ἡ καθημερινή, τακτική του παρουσία εἶναι κουραστική: δέ δέχεται νά τόν ἐγκαταλείπεις οὔτε μέρα οὔτε νύχτα. Μόλο πού εἶναι ἡλικιωμένος (πράγμα καθαυτό δυσάρεστο), ἐνεργεῖ σάν τύραννος πού ἀστυνομεύει, καί ὑποβάλλει συνεχῶς τόν ἐρωμένο σέ κακόβουλες, καχύποπτες κατασκοπεύσεις, ἐνῶ ὁ ἴδιος δέν ἀπαγορεύει καθόλου στόν ἑαυτό του νά φανεῖ ἀργότερα ἀπιστος καί ἀχάριστος. Ἔτσι, λοιπόν, ὅ,τι κι ἂν νομίζει ὁ ἴδιος ὁ

ἔρωτευμένος, ἡ καρδιά του εἶναι γεμάτη μέ κακά συναισθήματα: ὁ ἔρωτάς του δέν εἶναι μεγαλόψυχος.

2. Ὁ ἐρωτικός λόγος καταπνίγει τόν ἄλλον, πού δέ θρῖσκει καμιά θέση γιά τή δική του λαλιά μέσα σ' αὐτό τό συμπαγές λέγειν. Δέν εἶναι ὅτι τόν ἐμποδίζω νά μιλήσει, εἶναι ὅτι ξέρω νά χειρίζομαι τίς ἀντωνυμίες. «Ἐγώ μιλῶ καί σύ μ' ἀκοῦς, ἄρα ἐμεῖς ὑπάρχομε» (Ponge). Ἐνίστε συνειδητοποιῶ μέ τρόπο αὐτή τήν ἀντιστροφή: ἐγώ πού νόμιζα τόν ἑαυτό μου ἀγνό ὑποκείμενο (ὑποκείμενο ὑποταγμένο: εὐθραυστο, λεπτό, ἀξιολύπητο), βλέπω ὅτι ἔχω μεταβληθεῖ σ' ἓνα ἀμβλύ ὄργανο πού πορεύεται στά τυφλά καί συντριβεῖ τά πάντα κάτω ἀπό τό βάρος τοῦ λόγου του. Ἐγώ πού ἀγαπῶ γίνομαι ἀνεπιθύμητος, περνῶ στήν τάξη τῶν ὀχληρῶν: αὐτῶν πού πιέζουν, ἐνοχλοῦν, σφετερίζονται, περιπλέκουν, ἀπαιτοῦν, ἐκφοδίζουν (ἤ, ἀπλούστερα: αὐτῶν ποῦ μιλοῦν). Ξεγελάστηκα, μέ τρόπο μνημειώδη.

(Ὁ ἄλλος παραμορφώνεται ἀπό τή βουθαμάρα του, ὅπως σ' αὐτά τά φριχτά ὄνειρα ὅπου κάποιο ἀγαπημένο πλάσμα ἐμφανίζεται μέ τό κάτω μέρος τοῦ προσώπου του τελείως συγκολλημένο, χωρίς στόμα. Κι ἐγώ ὅμως πού μιλῶ, παραμορφώνομαι ἐπίσης: ὁ μονόλογος μέ καθιστά τέρας, μέ μεταβάλλει σέ γλώσσα ἐφτάπηχη.)

Δίχως απόκριση

ΒΟΥΒΑΜΑΡΑ. Τό ερωτευμένο ύποκείμενο νιώθει άγχος γιατί τό αγαπημένο αντικείμενο άπαντᾶ ελάχιστα ἢ δέν άπαντᾶ καθόλου στά φθέγματα (λόγους ἢ γράμματα) πού τοῦ άπευθύνει.

1. «Συχνά, ὅταν μιλοῦσε στόν Χ, ἀναπτύσσοντάς του ἕνα λόγο πάνω σέ ἕνα ὁποιοδήποτε θέμα, ὁ Χ ἔμοιαζε νά βλέπει καί ν' ἀκούει κάπου ἄλλοῦ, παραμονεύοντας κάτι ὀλόγυρα. Σταματοῦσε τότε ἀποθαρρημένος. Ὑστερα ἀπό μιά μεγάλη σιωπή, ὁ Χ ἔλεγε: “Συνέχισε, σ' ἀκούω”. Ξανάπιανε τότε κι αὐτός, κουτσά στραβά, τό νῆμα μιᾶς ἱστορίας στήν ὁποία δέν πίστευε πιά».

(Σάν μιά κακή αἶθουσα συναυλιῶν, ὁ συναισθηματικός χῶρος περιέχει νεκρές γωνιές, ὅπου ὁ ἦχος δέν κυκλοφορεῖ - Ὁ τέλειος συνομιλητής, ὁ φίλος, δέν εἶναι, μήπως, αὐτός πού δημιουργεῖ γύρω σας τή μέγιστη ἀντήχηση; Ἡ φιλία δέν μπορεῖ, ἄραγε, νά ὀριστεῖ ὡς ὁ χῶρος τῆς ἀπόλυτης ἠχηρότητας;)

2. Αὐτή ἡ φευγαλέα ἀκοή, πού μπορῶ νά τή συλλάβω μόνο μέ καθυστέρηση, μέ ὀδηγεῖ σέ μιά αἰσχρή σκέψη: πολεμώντας φρενιασμένα νά ξελογιάζω, νά διασκεδάζω, πίστευα πῶς, μιλώντας, ξεδίπλωνα θησαυρούς εὐφυΐας, ὅμως οἱ θησαυροί αὐτοί ἀντιμετωπίζονται μέ ἀδιαφορία. Ξοδεύω τά «χαρίσματά» μου γιά τό τίποτε: ἕνας ὀλόκληρος κοχλασμός αἰσθημάτων, διδαχῶν, γνώσεων,

λεπτότητας, ὅλη ἡ λάμψη τοῦ ἐγὼ μου ἔρχεται καί καταλαγιάζει, σβήνει μέσα σ' ἓναν ἀδρανῆ χώρο, σάμπως – ἐνοχη σκέψη – ἡ ποιότητά μου νά ὑπερακόντιζε τὴν ποιότητα τοῦ ἀγαπημένου ἀντικειμένου, σάμπως νά *προπορευόμουν* ὡς πρὸς αὐτό. Ὅμως ἡ συναισθηματική σχέση εἶναι μιὰ μηχανὴ ἀκριβείας. Παίζει βασικὸ ρόλο σ' αὐτὴν ἡ σύμπτωση, ἡ ἀκρίβεια, μέ τὴ μουσικὴ ἔννοια τοῦ ὅρου. Καθετὶ χρονικὰ ἀσύμπτωτο εἶναι καὶ *περιπτώ*: ἡ λαλιά μου δέν εἶναι, γιὰ νά κυριολεκτήσουμε, κάτι τό ἀπόβλητο, ἀλλὰ κάτι τό «ἀπούλητο»: αὐτὸ πού δέν καταναλώνεται αὐτοστιγμεί (ἐν κινήσει) καὶ πάει στό καλάθι τῶν ἀχρήστων.

(Ἡ ἀπόμακρη ἀκοή γεννᾷ ἓνα ἄγχος ὡς πρὸς τὴν ἀπόφαση: πρέπει νά συνεχίσω, νά βοῶ «ἐν τῇ ἐρήμῳ»; Χρειάζεται πρὸς τοῦτο μιὰ ἀσφάλεια, πού δέ μοῦ τὴν παρέχει αὐτὴ ἀκριδῶς ἡ ἐρωτικὴ εὐαισθησία. Πρέπει νά σταματήσω, νά πῶ ὄχι; Ἔτσι ὁμως θά ἔδειχνα ὅτι καταθλίβομαι, ὅτι ἐγκαλῶ τόν ἄλλον, καὶ θά πρόσφερα τὴν ἀφορμὴ γιὰ μιὰ «σκηνή»: Καὶ πάλι, λοιπόν, θρῖσκομαι μπροστά στὴν παγίδα.)

3. «Θάνατος θά πει, πάνω ἀπ' ὅλα, αὐτό: ὅλα ὅσα εἶδες, τὰ εἶδες ἐπὶ ματαίῳ. Πένθος τῶν πραγμάτων πού αἰσθανθήκαμε». Τίς σύντομες αὐτές στιγμές ὅπου μιῶ ἐπὶ ματαίῳ, εἶναι σάν νά πεθαίνω. Γιατί τό ἀγαπημένο πλάσμα γίνεται μιὰ φιγούρα ἀπὸ μολύδι, μιὰ ὄνειρική μορφή πού δέ *μιλᾷ*, καὶ ἡ δουδαμάρα μέσα στό ὄνειρο εἶναι ὁ θάνατος. Ἡ ἀκόμα: ἡ Μητέρα-εὐεργέτις μοῦ δείχνει τόν Καθρέφτη, τὴν Εἰκόνα, καὶ μοῦ *μιλᾷ*: «Αὐτό

Φρανσουά
Βάλ
Φρόντ

ΦΡΑΝΣΟΥΑ ΒΑΛ: «Πτώση».

ΦΡΟΥΝΤ. «Οἱ τρεῖς κασετίνες, *Ψυχαναλυτικά δοκίμια*, 93.

τό πράγμα εἶσαι». Ὅμως ἡ βουβή Μητέρα δέ μοῦ λέει τί εἶμαι: δέν ἔχω πιά ἔρρισμα, ταλαντεύομαι ὀδυνηρά, σάν ἀνυπόστατος.

Νέφη

ΝΕΦΗ. Νόημα και χρήση της κακοδιαθεσίας πού κυριεύει τό έρωτευμένο υποκείμενο μέ άφορμή ποικίλες περιστάσεις.

Βέρθερος

1. 'Ο Βέρθερος είναι φιλικός μέ τή Φρειδερίκη, τήν κόρη του πάστορα του Α***, τόν όποιον επισκέπτεται μαζί μέ τήν Καρλότα. Τό πρόσωπο του κυρίου Σμίτ, του μνηστήρα της Φρειδερίκης, συννεφιάζει άμέσως· άρνείται νά πάρει μέρος στη συζήτηση. Τότε ό Βέρθερος αρχίζει νά έγκαλει τήν κακοκεφιά. 'Η κακοκεφιά πηγάζει από τή ζήλια, τή ματαιοδοξία μας, είναι μιά δυσάρεσκεια μέ τόν έαυτό μας, πού τό βάρος της τό μεταφέρουμε στους άλλους, κλπ. «Πέστε μου», λέει ό Βέρθερος, «έναν άνθρωπο πού, όντας κακόκεφος, διαθέτει άρκετή έντιμότητα ώστε νά αποκρύπτει τήν κατάσταση του, νά τήν ύφίσταται όλομόναχος, χωρίς νά καταστρέφει τή χαρά των άλλων γύρω του!» 'Ο άνθρωπος αυτός, προφανώς, δέν μπορεί νά βρεθεί πουθενά. Γιατί ή κακοκεφιά δέν είναι παρά ένα μήνυμα. Μήν μπορώντας νά είμαι έκδηλα ζηλιάρης χωρίς δυσάρεστα επακόλουθα – άνάμεσα σ' αυτά και ή γελοιοποίηση – μεταθέτω τή ζήλια μου. Έκθέτω ένα παράγωγο, μετριασμένο, σχετικά άνολοκληρωτο άποτέλεσμα της ζήλιας, πού όμως ή άληθινή του αίτια δέ δηλώνεται ποτέ άνοιχτά: άνίκανος νά κρύψω τήν πλήγη αλλά και μήν τολμώντας νά διακηρύξω τό αίτιό της, συμβιδάζομαι. Φαλκιδεύω τό περιεχόμενο, χωρίς νά άποποιούμαι τή μορφή. 'Αποτέλεσμα

αὐτῆς τῆς συναλλαγῆς εἶναι τό *κέφι*, πού προσφέρεται γιά ἀνάγνωση ὡς δείκτης ἑνός σημείου: *ἔδῶ πρέπει νά διαβάσετε* (ὅτι κάτι δέν πάει καλά): *βάζω ἀπλῶς τό πάθος μου πάνω στό τραπέζι, ἀλλά ἐπιφυλάσσομαι νά ξεδιπλώσω ἀργότερα τό πακέτο, ἀνάλογα μέ τίς περιστάσεις: εἴτε γιά νά ξεσκεπαστῶ (μέσω μιᾶς «ἐξήγησης»), εἴτε γιά νά καλυφθῶ. (Τό *κέφι* εἶναι ἓνα βραχυκύκλωμα μεταξύ τῆς διάθεσης καί τοῦ σημείου).*

J.-L.B.

(Παραγνώριση: ὁ Βέρθερος ἐγκαλεῖ τήν κακοκεφιά στό μέτρο πού αὐτή πιέζει ὅσους μᾶς περιβάλλουν. Ὡστόσο, ὁ ἴδιος ἀργότερα θά αὐτοκτονήσει, πράγμα πού ἰσοδυναμεῖ μέ μιάν ἄλλη πίεση. Λέτε ἢ ἐρωτική αὐτοκτονία νά εἶναι ἓνα κάπως παρατραβηγμένο *κέφι*;))

2. Ἡ κακοκεφιά εἶναι αὐτό: ἓνα χονδροειδές σημείο, ἓνας ἐπονειδιστος ἐκβιασμός. Ὑπάρχουν, ὠστόσο, πιά λεπτοκαμωμένα νέφη. Ὅλες οἱ λεπτές σκιές πού περνοῦν πάνω ἀπό τή σχέση – τά αἰτία τους εἶναι παροδικά καί ἀσταθῆ – ἀλλάζουν τό φωτισμό, τή φωτεινότητα. Μονομιᾶς ἐμφανίζεται ἓνα ἄλλο τοπίο, ἀναδύεται μιᾶ ἀνάλαφρη σκοτεινὴ μέθη. Τό νέφος τότε σημαίνει πιά τοῦτο καί μόνο: *κάτι μου λείπει*. Διασχίζω φευγαλέα τίς καταστάσεις τῆς ἔλλειψης, μέ βάση τίς ὁποῖες τό Ζέν κατόρθωσε νά κωδικοποιήσει τήν ἀνθρώπινη εὐαισθησία (*φουργιού*): τή μοναξιά (*σάμπι*), τή θλίψη πού μου γεννᾷ ἢ «ἀπίστευτη φυσικότητα» τῶν πραγμάτων (*δάμπι*), τή νοσταλγία (*ἀδάρε*), τό αἶσθημα τοῦ παράδοξου (*γιουῦγκεν*). «Εἶμαι εὐτυχισμένη ἀλλά καί θλιμμένη»: αὐτό ἦταν τό «νέφος» τῆς Μελισσάνθης.

Ζέν

Πελλέας

«Κι ἡ νύχτα φώτιζε τὴ νύχτα»

ΝΥΧΤΑ. Κάθε κατάσταση πού διεγείρει στό ὑποκείμενο τό μεταφορικό αἶσθημα τοῦ σκοτόυς (συναισθηματικοῦ, νοητικοῦ, ὑπαρξιακοῦ), μέσα στό ὁποῖο ταλανίζεται ἡ ἡρεμεῖ.

Ἰωάννης
τοῦ Σταυροῦ

1. Δοκιμάζω διαδοχικά δύο νύχτες, τὴ μιά καλή, τὴν ἄλλη κακή. Γιά νά τό ἐκφράσω αὐτό μεταχειρίζομαι μιά μυστικιστική διάκριση: τό *estar a oscuras* (εἶμαι μέσα στό σκοτάδι) μπορεῖ νά παραχθεῖ, χωρίς νά τεθεῖ θέμα λάθους, ἐπειδὴ ἔχω στερηθεῖ τό φῶς ὡς πρὸς τὰ αἷτια καί τούς σκοπούς. Τό *estar en tinieblas* (εἶμαι μέσα στόν ζόφο) ἐπέρχεται ὅταν τυφλώνομαι ἀπό τὴν πρόσδεσή μου στά πράγματα καί τὴ διατάραξη πού ἀπορρέει ἀπό τὴν κατάσταση αὐτή.

Τίς περισσότερες φορές θρίσκομαι μέσα στό σκοτάδι τοῦ ἴδιου τοῦ πόθου μου. Δέν ξέρω τί θέλω, τό καλό εἶναι γιά μένα κακό, τὰ πάντα ἔχουν ἀπήχηση, ζῶ στόν ἀέρα, τὴν κάθε στιγμή χωριστά: *estoy en tinieblas*. Μερικές φορές, ὅμως, ἔχουμε μίαν ἄλλη Νύχτα: μόνος, σέ κατάσταση διαλογισμοῦ (εἶναι ἄραγε ἕνας ρόλος πού ἀναθέτω στόν ἑαυτό μου;), σκέφτομαι ἡρεμα τόν ἄλλον ὅπως ἀκριβῶς εἶναι. Ἄναστελλω κάθε ἐρμηνεῖα: εἰσδύω στή νύχτα τοῦ μή-νοήματος. Ὁ πόθος συνεχίζει νά πάλλεται (τό σκοτάδι εἶναι φωτερό), ἀλλά δέ θέλω νά κατέχω τίποτε. Εἶναι ἡ Νύχτα τοῦ μή-κέρδους, τῆς λε-

Ρούσμπροκ

πτῆς, ἀόρατης δαπάνης: *estoy a oscuras*: εἶμαι θρονιασμένος ἀπλά καί γαλήνια στή σκοτεινή καρδιά τοῦ ἔρωτα.

2. Ἡ δεύτερη νύχτα περιτυλίγει τήν πρώτη, τό Σκότος φωτίζει τόν Ζόφο: «Κι ἡ νύχτα ἦταν σκοτεινή καί φωτίζε τή νύχτα». Δέν ἐπιζητῶ νά βγῶ ἀπό τό ἐρωτικό ἀδιέξοδο μεταχειριζόμενος τήν Ἐπίφαση, τήν Ἐπιβολή, τό Χωρισμό, τήν Ἀφοσίωση, κλπ., κοντολογίς *τή χειρονομία*. Ἀπλῶς, ἀντικαθιστῶ μιὰ νύχτα μέ μιάν ἄλλη: «Μαύρισε περισσότερο ἐτοῦτο τό σκοτάδι: νά ἡ πύλη πού σέ ὀδηγεῖ σ' ὄλα τά θαυμαστά».

Ἰωάννης
τοῦ Σταυροῦ

Ταό

ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ: «*Admirabile cosa que siendo tenebrosa alumbra-se la noche*» (Baruzi, 327).

ΤΑΟ: «Τό Μή-Ἦν καί τό Ἦν προκύπτουν ἀπό ἓνα κοινό βάθος καί διαφοροποιοῦνται μόνο χάρη στίς ὀνομασίες τους. Αὐτό τό κοινό βάθος καλεῖται Σκότος: – Σκοτεῖνιασε περισσότερο τοῦτο τό σκοτάδι: νά ἡ πύλη πού ὀδηγεῖ σ' ὄλα τά θαύματα». (*Τάο Τέ Κίγγκ*).

Ἡ κορδέλα

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ. Κάθε αντικείμενο πού ἀγγίζεται ἀπό τό σῶμα τοῦ ἀγαπημένου πλάσματος γίνεται μέρος αὐτοῦ τοῦ σώματος, καί τό ὑποκείμενο δένεται μαζί του περιπαθῶς.

Βέρθερος

1. Ὁ Βέρθερος πολλαπλασιάζει τίς ἐκδηλώσεις φετιχισμού: ἀσπάζεται τόν φιόγκο πού τοῦ χάρισε ἡ Καρλότα γιά τά γενέθλιά του, τό μπιλιέτο πού τοῦ στέλνει (βάζει ἀκόμα καί ἄμμο στό στόμα του), τά πιστόλια πού ἐκείνη ἄγγιξε. Ἀπό τό ἀγαπημένο πλάσμα ἐκπορεύεται μιὰ δύναμη πού τίποτε δέν μπορεῖ νά τήν ἀναχαιτίσει, καί πού ἔρχεται νά διαποτίσει ὅποιοδήποτε πράγμα ἀγγίζει τό πλάσμα αὐτό, ἔστω καί μέ τό βλέμμα: ὅταν ὁ Βέρθερος, μήν μπορώντας νά πάει νά δεῖ τήν Καρλότα, τῆς στέλνει τόν ὑπηρετή του, ὁ ὑπηρετής αὐτός, στόν ὅποιο ἐκείνη ἔριξε τό βλέμμα της, γίνεται γιά τόν Βέρθερο ἕνα κομμάτι τῆς Καρλότας («Θά 'παιρνα τό κεφάλι του μέσα στά χέρια μου γιά νά τοῦ δώσω ἕνα φιλί, ἄν δέν ὑπῆρχε ἀνθρώπινος σεβασμός»). Κάθε αντικείμενο πού καθιερῶνεται μ' αὐτό τόν τρόπο (τοποθετούμενο μέσα στόν περίβολο τοῦ Θεοῦ) γίνεται ὁμοιο μέ τό λίθο τῆς Μπολόνια, πού ἀκτινοβολεῖ τή νύχτα τίς ἀκτίνες πού ἀποθήκευσε τήν ἡμέρα.

Λακάν

(Βάζει τόν Φαλλό στή θέση τῆς Μητέρας – ταυτίζεται μαζί του. Ὁ Βέρθερος θέλει νά τόν θάψουν μέ τήν κορδέλα πού τοῦ χάρισε ἡ Καρλότα. Μέσα στόν τάφο, ξα-

πλώνει παράλληλα μέ τη μητέρα – στην οποία έχουμε τότε μιά σαφή αναφορά.)

Τό μετωνυμικό αντικείμενο είναι άλλοτε παρουσία (παράγει χαρά) κι άλλοτε απουσία (παράγει κατάπτωση). 'Από τί εξαρτάται, λοιπόν, ή ανάγνωσή μου; – 'Αν πιστεύω ότι πρόκειται νά νιώσω πλήρωση, τό αντικείμενο θά είναι ευμένες· αν βλέπω ότι εγκαταλείπομαι, θά είναι δλέθριο.

2. 'Εκτός από αυτά τά φετίχ, δέν υπάρχει κανένα άλλο αντικείμενο μέσα στον έρωτικό κόσμο. Είναι ένας κόσμος αισθησιακά φτωχός, άφηρημένος, σθησιμένος, ανεπένδυτος. Τό βλέμμα μου διασχίζει τά πράγματα χωρίς νά αναγνωρίζει τή γοητεία τους. Είμαι αναίσθητος σέ κάθε αισθησιακότητα, εκτός απ' αυτήν του «θελκτικού κορμιού». Τό μόνο πράγμα του έξωτερικού κόσμου πού μπορώ νά συνδέσω μέ τήν κατάστασή μου είναι τό χρώμα τής μέρας, σάμπως τό «τί καιρό κάνει» νά ήταν μιά διάσταση του Φαντασιακού. (Ή Εικόνα δέν έχει ούτε χρώμα ούτε βάθος. Είναι, όμως, προικισμένη απ' όλες τίς αποχρώσεις του φωτός και τής θερμότητας, επικοινωνώντας μέ τό έρωτευμένο σώμα πού νιώθει, ως ένιαίο όλον, καλά ή άσχημα). Στο γιαπωνέζικο χάικου, ό κώδικας επιβάλλει νά υπάρχει πάντα μιά λέξη πού νά παραπέμπει στή στιγμή τής μέρας και του χρόνου· είναι τό *κίγκο*, ή λέξη-εποχή. 'Από τό χάικου ή έρωτική σημαση διατηρεί τό *κίγκο*, αυτή τήν ισχυρή αναφορά στή βροχή, στην έσπέρα, στο φώς, σέ ό, τι παράγει διάβρεξη, διάχυση.

Χάικου

Ἡ αἰσχροτήτα τοῦ ἔρωτα

ΑΙΣΧΡΟΣ. Τῆ συναισθηματικότητα τοῦ ἔρωτα, ἀνυπόληπτη γιά τήν κοινή ἀντίληψη τοῦ καιροῦ μας, τό ἐρωτευμένο ὑποκείμενο ὀφείλει νά τήν ἀναδεχτεῖ ὡς μιὰ σοβαρή παράδοξη πού τόν ἀφήνει μόνο καί ἐκτεθειμένο. Χάρη, λοιπόν, σέ μιάν ἀντιστροφή ἀξιῶν, ἡ συναισθηματικότητα αὐτή συνιστᾷ σήμερα τήν αἰσχροτήτα τοῦ ἔρωτα.

1. Παράδειγμα αἰσχροτήτας: κάθε φορά πού μεταχειρίζομαστε ἐδῶ τή λέξη «ἔρωτας» (ἡ αἰσχροτήτα θά ἔπαυε νά ὑπάρχει ἂν λέγαμε περιπαικτικά: «ἔρωτάς».

Ἦ ἀκόμα: «Βραδιά στήν Ὁπερα: ἕνας κάκιστος τενόρος ἐμφανίζεται στή σκηνή. Γιά νά ἐκφράσει τόν ἔρωτά του στή γυναίκα πού ἀγαπᾷ καί θρῖσκεται δίπλα του, στήνεται φάτσα στό κοινό. Αὐτός ὁ τενόρος εἶμαι ἐγώ: σάν ἕνα χοντροκομμένο ζῶο, αἰσχρό καί ἠλίθιο, φωτισμένο ἔντονα ἀπό ἕνα φῶς διτρίνας, ἀπαγγέλλω μιὰ πολύ κωδικοποιημένη ἄρεια, χωρίς νά κοιτάζω αὐτόν πού ἀγαπᾷ καί στόν ὅποιον ὑποτίθεται ὅτι ἀπευθύνομαι».

Ἦ ἀκόμα: Ὁνειρο: κάνω μιὰ παράδοση «περί» ἔρωτος: τό ἀκροατήριο ἀποτελοῦν γυναῖκες κάπως προχωρημένης ἡλικίας: εἶμαι ὁ Πῶλ Ζεραλντύ.

Ἦ ἀκόμα: «...τοῦ φαινόταν πῶς ἡ λέξη αὐτή [ἔρωτας] δέν κέρδιζε μέ τό νά ἐπαναλαμβάνεται συχνά. Ἀντίθετα, αὐτές οἱ τρεῖς συλλαβές κατέληξαν νά τοῦ φαίνονται πολύ ἀποκρουστικές, συνδέθηκαν μέ μιάν εἰκόνα

Μπατάιγ

νερωμένου γάλατος, κάτι σαν ένα λευκό γαλαζωπό, γλυκερό...».

Ἦ, τέλος: ὁ ἔρωτάς μου εἶναι «ένα γεννητικό ὄργανο πρωτοφανοῦς εὐαισθησίας, πού [θά παλλόταν] κἀνοντάς με νά θγάζω ἄγριες κραυγές, τίς κραυγές μιᾶς μεγαλειώδους πλήν ὄμως δυσώδους ἐκσπερμάτωσης, [ταλανιζόμενος ἀπό αὐτή τήν] ἐκστατική ἐθελοντική προσφορά τοῦ γυμνοῦ, αἰσχροῦ θύματος [...] κάτω ἀπό τά βροντερά γέλια τῶν πορνῶν».

(Θά ἀναλάβω τίς καταφρόνιες μέ τίς ὁποῖες καθυβρίζεται τό ὅποιο πάθος: ἄλλοτε, στό ὄνομα τῆς λογικῆς («Δέ νομίζετε ὅτι ένα τόσο φλογερό ἔργο», γράφει ὁ Λέσινγκ γιά τόν Βέρθερο, «θά χρειαζόταν ἕναν μᾶλλον ψυχρό, μικρό ἐπίλογο γιά νά μήν κάνει κακό παρά καλό;»), σήμερα, στό ὄνομα τῆς «νεοτερικότητας», πού δέχεται ένα ὑποκείμενο μόνο ὅταν εἶναι «καθολικό» («Ἡ ἀληθινή λαϊκή μουσική, ἡ μουσική τῶν μαζῶν, ἡ μουσική τῶν πληθειῶν, εἶναι ἀνοιχτή σ' ὅλα τά ξεσπάσματα τῶν ὁμαδικῶν ὑποκειμενικοτήτων, κι ὄχι πιά στή μοναδική, τήν ὠραία συναισθηματική ὑποκειμενικότητα τοῦ μοναχικοῦ ὑποκειμένου...», Ντανιέλ Σάρλ, «Μουσική καί Λήθη».)

2. Συνάντηση μ' ἕναν ἐρωτευμένο διανοούμενο: γι' αὐτόν ἡ «ἀναδοχή» (ἢ μή ἀπόθεση) τῆς ἄκρας βλακείας, τῆς γυμνῆς βλακείας τοῦ λόγου του εἶναι ὁ, τι καί τό ξεγύμνωμα σ' ἕνα δημόσιο χῶρο (γιά τό μπαταϊγικό ὑποκείμενο): εἶναι ἡ ἀναγκαία μορφή τοῦ ἀνέφικτου καί τοῦ ὑπέρτατου: μιά τέτοια εὐτέλεια, πού κανένας λόγος πού ἐκτίθεται, ἀπροστάτευτη, στήν ἠθικολογία τῆς ἀντιἠθικῆς. Ἦτσι, τοὺς συγχρόνους του τοὺς κρίνει

Νίτσε

ἀθώους: ἀθῶοι εἶναι αὐτοί πού λογοκρίνουν τήν ἐρωτική συναισθηματικότητα ἐν ὀνόματι μιᾶς νέας ἠθικότητας: «Τό διακριτικό γνώρισμα τῶν σημερινῶν ψυχῶν δέν εἶναι τό ψέμα, ἀλλά ἡ ἀθωότητα πού ἐνσαρκώνεται στή φενακιστική ἠθικολογία. Νά ἀνακαλύψουμε παντοῦ αὐτή τήν ἀθωότητα – αὐτή, ἴσως, εἶναι ἡ δυσχερέστερη πλευρά τῆς ἐργασίας μας».

(Ἱστορική ἀντιστροφή: ἄκοσμο δέν εἶναι πιά τό σεξουαλικό, ἀλλά τό *συναισθηματικό* – πού λογοκρίνεται στό ὄνομα αὐτοῦ πού δέν εἶναι, στό δάθος, παρὰ *μιά ἄλλη ἠθική*.)

3. Ὁ ἐρωτευμένος παραληρεῖ («μετατοπίζει τό αἶσθημα τῶν ἀξιῶν»). Ἄλλά τό παραλήρημά του εἶναι βλακῶδες. Ὑπάρχει βλακωδέστερο πράγμα ἀπό ἕναν ἐρωτευμένο; Τόσο βλακῶδες, ὥστε κανεῖς δέν τολμᾷ νά διατυπώσει τό λόγο του δημόσια χωρίς νά τόν ὑποτάξει σέ μιᾶ σοβαρή μεσολάβηση: μυθιστόρημα, θέατρο ἢ ἀνάλυση (μέ τή λαβίδα). Ὁ *δαίμων* τοῦ Σωκράτη (αὐτός πού μιλοῦσε μέσα του) τοῦ ὑπέβαλλε: ὄχι. Ἀντίθετα, ὁ δικός μου *δαίμων* εἶναι ἡ βλακεία μου: σάν τό νιτσεικό γαΐδαρο λέω νάί στά πάντα μέσα στό πεδίο τοῦ ἐρωτᾶ μου. Πεισμώνω, ἀρνοῦμαι τή μαθητεία, ἐπαναλαμβάνω τά ἴδια φερσίματα. Δέν μπορεῖ κανεῖς νά μέ ἐκπαιδεύσει – οὔτε κι ἐγώ ὁ ἴδιος τό μπορῶ. Ὁ λόγος μου εἶναι συνεχῶς ἀστόχαστος: δέν ξέρω νά τόν ἀντιστρέφω, νά τόν κλιμακῶνω, νά παρεισάγω ἐντός του βλέμματα, εἰσαγωγικά. Μιλῶ πάντα σέ πρῶτο βαθμό. Μένω σ' ἕνα συνετό, συμμορφωμένο, διακριτικό παραλήρημα, πού ἡ λογοτεχνία τό ἔχει ἐξημερώσει καί ἐκχυδαῖσει.

(Βλακεία είναι τό νά ἐκπλήττεσαι. Ὁ ἐρωτευμένος ἐκπλήσεται ἀκατάπανστα. Δέν ἔχει χρόνο νά μετασηματίσει, νά ἀντιστρέψει, νά προστατέψει. Ἴσως νά γνωρίζει τή βλακεία του, ἀλλά δέν τή λογοκρίνει. Ἡ ἀκόμα: ἡ βλακεία του λειτουργεῖ σάν μιὰ διαφοροποίηση ἐπιπέδων, σάν μιὰ διαστροφή: εἶναι βλακῶδες, λέει, κι ὅμως...ἀληθινό.)

4. Καθετί ἀναχρονιστικό εἶναι αἰσχρό. Ὡς (σύγχρονη) θεότητα, ἡ Ἱστορία εἶναι καταπιεστική, μᾶς ἀπαγορεύει νά εἴμαστε ἀνεπίκαιροι. Ἀπό τό παρελθόν ἀνεχόμεστε μόνο τά ἐρείπια, τά μνημεῖα, τό κίτς (ἀγοραῖο γουῆστο) ἢ τό ρετρό, πού εἶναι διασκεδαστικό. Ἀνάγουμε τό παρελθόν στήν ὑπογραφή του καί μόνο. Τό ἐρωτικό συναίσθημα εἶναι ξεπερασμένο, ἀλλά αὐτό τό ξεπερασμένο δέν μπορεῖ νά τό οἰκειοποιηθεῖ κανεῖς οὔτε καν σάν θέαμα: ὁ ἐρωτας κυλάει ἔξω ἀπό τόν ἐνδιαφέροντα χρόνο. Δέν μπορεῖ νά τοῦ ἀποδοθεῖ κανένα ἱστορικό, ἐπιθετικό νόημα. Κατά τοῦτο εἶναι αἰσχρός ὁ ἐρωτας.

5. Στόν ἐρωτικό βίο, ὁ ἴστος τῶν συμβάντων χαρακτηρίζεται ἀπό ἀπίστευτη εὐτέλεια, καί τούτη ἡ εὐτέλεια, συνδυαζόμενη μέ τή μέγιστη σοβαρότητα, γίνεται κυριολεκτικά ἀνάρμοστη. Ὅταν μοῦ περνᾶ στά σοβαρά ἀπό τό μυαλό ν' αὐτοκτονήσω γιά ἓνα τηλεφώνημα πού δέν ἔρχεται, παράγεται μιὰ αἰσχροτήτα ἐξίσου σημαντική μ' αὐτήν πού ἔχουμε στόν Σάντ, τή στιγμή πού ὁ πάπας σοδομίζει ἓναν διάνο. Ἀλλά ἡ συναισθηματική αἰσχροτήτα εἶναι λιγότερο παράδοξη, πράγμα πού τήν καθιστᾶ περισσότερο εὐτελή. Τίποτε δέν μπορεῖ νά ξεπεράσει σέ ἀπρέπεια τή στάση ἑνός ὑποκειμένου πού καταρρέει ἐπειδή τό «ἕτερόν» του πῆρε ἓνα ὕφος ἀπουσίας, «τή στιγμή πού ὑπάρχουν ἀκόμη τόσοι ἄνθρωποι στόν κόσμο πού πεθαίνουν ἀπό πείνα· τόσοι λαοί πού ἀγωνίζονται σκληρά γιά τήν ἀνεξαρτησία τους, κτλ.».

Σάντ

6. Τό ηθικό τίμημα, πού επιβάλλει ή κοινωνία σ' όλες τίς παραβάσεις, πλήττει σήμερα περισσότερο τό πάθος παρά τό σέξ. Οί πάντες θά κατανοήσουν τό ότι ό Χ έχει «τεράστια προβλήματα» μέ τή σεξουαλικότητά του. Κανείς όμως δέ θά ενδιαφερθεῖ γιά τά προβλήματα πού μπορεί νά έχει ό Ψ μέ τή συναισθηματικότητά του: ό έρωτας είναι αισχρός κατά τοῦτο ακριβώς: επειδή βάζει τό συναισθηματικό στή θέση τοῦ σεξουαλικοῦ. 'Ο τάδε «αισθηματίας γεροντομπεμπές» (Φουριέ) πού πεθαίνει αἰφνιδίως, τελώνοντας σέ έρωτική κατάσταση, φαίνεται έξισου αισχρός μέ τόν πρόεδρο Φελίξ Φώρ πού 'παθε συμφοράρη στό πλευρό τής φιλενάδας του.
(Οί δύο μας – τό περιοδικό – είναι αισχρότερο από τόν Σάντ.)

7. 'Η έρωτική αισχρότητα είναι άκρoία: τίποτε δέν μπορεί νά τήν περισυλλέξει, νά τής προσδώσει τήν ισχυρή αξία μιᾶς παράβασης· ή μοναξιά τοῦ ὑποκειμένου είναι γεμάτη άμηχανία, στερημένη από κάθε διάκοσμο: κανένας Μπαταίγ δέ θά χαρίσει μιᾶ γραφή σέ τούτη τήν αισχρότητα.

Τό έρωτικό κείμενο (μόλις καί μετά δίას κείμενο) συντίθεται από μικροναρκισσισμούς, από ψυχολογικές μικρότητες. Στερεΐται μεγαλείου: ή, πιθανόν τό μεγαλειο του (άλλά, ποιός είναι αυτός πού θά τό άναγνωρίζει κοινωνικά;) νά έγκειται στό ότι άδυνατεῖ νά συνδεθεῖ μέ όποιοδήποτε μεγαλειο, οὔτε καν μ' αυτό πού χαρακτηρίζει τόν «ταπεινό ὕλισμό». Είναι, λοιπόν, *άνέφικτη* ή στιγμή, κατά τήν όποία τό αισχρό μπορεί όντως νά συμπέσει μέ τήν κατάφαση, τό *άμήν*, τό όριο τοῦ γλωσσικοῦ όργάνου (καθετί αισχρό πού δύναται νά δηλωθεῖ ως αυτό πού είναι, δέν μπορεί πλέον νά συνιστά τόν έσχατο βαθμό αισχρότητας: άκόμη κι έμένα πού τό δηλώνω έδῶ, έστω καί μέσα από τόν βλεφαρισμό ενός σχήματος, μέ έχουν *ήδη* οικειοποιηθεῖ).

Δακρύων ἐγκώμιο

ΚΛΑΙΩ. Ἡ ἰδιαίτερη ροπή τοῦ ἐρωτευμένου ὑποκειμένου στό κλάμα: τρόποι ἐμφάνισης και λειτουργίας τῶν δακρύων στό ὑποκείμενο αὐτό.

Βέρθερος

1. Ἡ παραμικρή ἐρωτική συγκίνηση, εἴτε ἀπό εὐτυχία προέρχεται εἴτε ἀπό στενοχώρια, φέρνει δάκρυα στόν Βέρθερο. Ὁ Βέρθερος κλαίει συχνά, πολύ συχνά καί ἄφθονα. Ποιός κλαίει ὅμως μέσα στόν Βέρθερο – ὁ ἐρωτευμένος ἢ ὁ ρομαντικός;

Εἶναι ἄραγε μιά προδιάθεση πού προσιδιάζει στόν τύπο τοῦ ἐρωτευμένου καί τόν κάνει νά παραδίνεται στό κλάμα; Ὑποταγμένος στό Φαντασιακό, ὁ ἐρωτευμένος χλευάζει τή λογοκρισία πού κρατᾶ σήμερα τόν ἐνήλικο μακριά ἀπό τά δάκρυα καί πού μ' αὐτήν ὁ ἄντρας ἐπιζητεῖ νά διαδηλώσει τόν ἀνδρισμό του (ἐκανοποίηση καί μητρική τρυφερότητα τῆς Πιάφ: «Μά ἐσεῖς κλαῖτε, Milord!»). Ἀπελευθερώνοντας χωρίς καταναγκασμό τά δάκρυά του, ἀκολουθεῖ τίς ἐπιταγές τοῦ ἐρωτευμένου σώματος, πού εἶναι ἓνα σῶμα διάδροχο, σέ κατάσταση ὑγρῆς διαστολῆς: κλαῖμε μαζί, ἐκχέουμε μαζί: μέ δάκρυα τερπνά τερματίζεται ἡ ἀνάγνωση τοῦ Κλόπστοκ, ἀπό τόν Βέρθερο καί τήν Καρλότα. Ἀπό πού ἀντλεῖ ὁ ἐρωτευμένος τό δικαίωμα νά κλαίει, ἂν ὄχι ἀπό μίαν

ἀνατροπή τῶν ἀξιῶν πού πρῶτος στόχος της εἶναι τό σῶμα; Ὁ ἐρωτευμένος δέχεται νά ξαναβρεῖ τό παιδικό σῶμα.

Σούμπερτ

Ἐπιπλέον, ἐδῶ, τό ἐρωτικό σῶμα φοδράρεται μέ ἕνα ἱστορικό σῶμα. Ποιός θά συντάξει τήν ἱστορία τῶν δακρῶν; Σέ ποιές κοινωνίες, σέ ποιούς καιρούς ἔκλαιγαν οἱ ἄνθρωποι; Ἀπό πότε οἱ ἄντρες (κι ὄχι οἱ γυναῖκες) ἔπαψαν πιά νά κλαῖνε; Γιατί, σέ μίαν ὀρισμένη στιγμή, ἡ «εὐαισθησία» ἔγινε «μιξοευσθησία»; Οἱ εἰκόνες τοῦ ἀνδρισμοῦ εἶναι ρευστές. Οἱ Ἕλληνες, ἀλλά καί οἱ ἄνθρωποι τοῦ 17ου αἰῶνα ἔκλαιγαν πολύ στό θέατρο. Ὁ Σαίντ-Λουί, κατά τά λεγόμενα τοῦ Μισελέ, ὑπέφερε γιατί δέν ἦταν προικισμένος μέ τό χάρισμα τῶν δακρῶν. Μιά φορά πού ἔνωσε τά δάκρυα νά κυλοῦν γλυκά στό πρόσωπό του, «τοῦ φάνηκαν τόσο πολύ ἀπολαυστικά καί τερπνά, ὄχι μόνο γιά τήν καρδιά ἀλλά καί γιά τό στόμα». (Ἐπίσης, στά 1199, ἕνας νεαρός μοναχός πῆρε τό στρατί γιά μιά μονή τῶν Κιτερκίων, στό Μπραμπάν, γιά ν' ἀποκτήσει τό χάρισμα τῶν δακρῶν μέ προσευχές.)

Μισελέ

(Νιτσεϊκό πρόβλημα: πῶς συνδυάζονται Ἱστορία καί Ἀνθρώπινος Τύπος; Στόν Τύπο δέν ἀνήκει νά διατυπώσει – νά μορφοποιήσει – τό ἀνεπίκαιρο τῆς Ἱστορίας; Στά δάκρυα τοῦ ἐρωτευμένου, ἡ κοινωνία μας καταστέλλει τό ἴδιο της τό ἀνεπίκαιρο, καθιστώντας ἔτσι τόν ἐρωτευμένο πού κλαίει ἕνα χαμένο ἀντικείμενο, πού ἡ ἀπώθησή του εἶναι ἀναγκαῖα γιά τήν «ὑγεία» τῆς κοινωνίας αὐτῆς. Στήν ταινία *Ἡ Μαρκησία τοῦ Ο* οἱ ἦρωες κλαῖνε καί οἱ θεατές διασκεδάζουν.)

2. Ἴσως τό «κλάμα» νά εἶναι μιά ὑπερβολική χοντροκοπιά· ἴσως νά μὴν πρέπει νά ἀνάγουμε ὅλα τά κλάματα

σέ μιά και τήν αὐτή σημειοδότηση. Ἴσως, μέσα στόν ἴδιο ἔρωτευμένο, νά ὑπάρχουν πολλά ὑποκείμενα πού ἀρχίζουν μέ παραπλήσιους ἀλλά διαφορετικούς τρόπους νά «κλαίνε». Ποιό εἶναι αὐτό τό «ἐγώ» πού ἔχει τά «δάκρυα στά μάτια»; Ποιό εἶναι αὐτό τό ἄλλο ἐγώ πού, τήν τάδε μέρα, ἦταν «ἔτοιμο νά χύσει δάκρυα»; Ποιός εἶμαι ἐγώ πού κλαίω «ἐκχέοντας ὅλα τά δάκρυα τοῦ κορμοῦ μου»; ἢ χύνω, ξυπνώντας, «ἕνα ποτάμι δάκρυα»; Ἐάν ἔχω τόσους τρόπους νά κλαίω, εἶναι ἴσως γιατί, ὅταν κλαίω, ἀπευθύνομαι πάντοτε σέ κάποιον, καί ὁ παραλήπτης τῶν δακρύων μου δέν εἶναι πάντα ὁ ἴδιος: προσαρμόζω τούς τρόπους πού κλαίω στό εἶδος τοῦ ἐκδισμοῦ πού, μέ τά δάκρυά μου, θέλω νά ἀσκήσω στόν περίγυρό μου.

3. Κλαίγοντας, θέλω νά ἐνυπωσιάσω κάποιον, νά ἀσκήσω πίεση ἐπάνω του («Νά τί μου κάνεις»). Μ' αὐτό τόν τρόπο, ἴσως, ἐξαναγκάσω τόν ἄλλο νά ἀναδεχτεῖ φανερά τόν οἴκτο ἢ τήν ἀναισθησία του. Ἴσως, ὅμως, νά πρόκειται καί γιά τόν ἑαυτό μου: θάζω τά κλάματα γιά νά ἀποδείξω στόν ἑαυτό μου ὅτι ὁ πόνος μου δέν εἶναι μιά ψευδαίσθηση: τά δάκρυα εἶναι σημεῖα, δέν εἶναι ἐκφράσεις. Μέ τά δάκρυά μου διηγούμαι μιά ἱστορία, παρᾶγω ἕνα μῦθο τοῦ πόνου, κι ἔτσι προσαρμόζομαι στόν πόνο: μπορῶ νά συζῶ μαζί του γιατί, κλαίγοντας, χαρίζω στόν ἑαυτό μου ἕναν ἐμφαντικό συνομιλητή πού περισυλλέγει τό «ἀληθέστερο» μήνυμά μου, τό μήνυμα τοῦ σώματός μου, ὄχι τῆς γλώσσας μου: «Τί ἀξία ἔχουν τά λόγια; Ἐνα δάκρυ θά μολογήσει πολύ περισσότερα».

Σούμπερτ

Τό κουτσομπολιό

ΚΟΥΤΣΟΜΠΟΛΙΟ. Τό έρωτευμένο ύποκείμενο πληγώνεται όταν διαπιστώνει ότι τό άγαπημένο πλάσμα γίνεται αντικείμενο «κουτσομπολιού», και άκούει νά μιλοῦν γι' αυτό μέ τρόπο κοινό.

Συμπόσιο

1. Στην όδό προς τό Φάληρο, ένας άντρας πλήττει. Βλέπει έναν άλλο, πού προχωρεί μπροστά του, τόν προφταίνει και του ζητά νά του έξιστορήσει τό συμπόσιο πού παρέθεσε ό 'Αγάθων. Έτσι γεννιέται ή θεωρία του έρωτα: από μία σύμπτωση, από μία πλήξη, από μία διάθεση για κουβεντολόι ή, αν θέλετε, από ένα κουτσομπολιό πού αναπτύσσεται σε απόσταση τριών χιλιομέτρων. 'Ο 'Αριστόδημος παραβρέθηκε στό περίφημο Συμπόσιο· τό διηγήθηκε στόν 'Απολλόδωρο, ό όποιος, στην όδό του Φαλήρου, τό έξιστορεί στόν Γλαύκωνα (άνθρωπο, λένε, χωρίς φιλοσοφική παιδεία) και, μ' αυτό τόν τρόπο, μεσολαβούντος του βιβλίου, τό έξιστορεί και σ' έμάς, ό όποιοι έξακολουθοῦμε νά μιλάμε γι' αυτό. Τό Συμπόσιο, λοιπόν, δέν είναι μόνο μία «συζήτηση» (κουβεντιάζουμε για ένα ζήτημα), αλλά και ένα κουτσομπολιό (κουβεντιάζουμε μεταξύ μας για τούς άλλους).

ΈΑρα, τό έργο αυτό σχετίζεται μέ δύο γλωσσολογίες πού συνήθως παραμένουν άπωθημένες – άφου ή έπίσημη γλωσσολογία άσχολείται μόνο μέ τό μήνυμα. ΈΗ πρώτη

ΣΥΜΠΟΣΙΟ: έναρξη.

ἀπ' αὐτές πρέπει νά βασίζεται στό ἀξίωμα ὅτι κανένα ζήτημα (*quaestio*) δέν μπορεῖ νά τεθεῖ ἂν δέν ὑπάρχει τό ὑφάδι μιᾶς συνομιλίας· προκειμένου νά κουβεντιάσουν γιά τόν ἔρωτα, οἱ συνδαιτυμόνες ὄχι μόνο μιλοῦν μεταξύ τους, ἀπό εἰκόνα σέ εἰκόνα, ἀπό θέση σέ θέση (στό *Συμπόσιο* ἔχει μεγάλη σημασία ἡ διάταξη τῶν κλινῶν), ἀλλά καί ἐμπλέκουν σ' αὐτόν τό γενικό λόγο τούς ἐρωτικούς δεσμούς στούς ὁποίους βρίσκονται μπλεγμένοι οἱ ἴδιοι (ἢ φαντάζονται ὅτι βρίσκονται μπλεγμένοι οἱ ἄλλοι): αὐτή θά ἦταν ἡ γλωσσολογία τῆς «συζήτησης». Ἡ δεύτερη γλωσσολογία θά ὑποστήριζε ὅτι, μιλῶ, σημαίνει πάντα: λέω κάτι γιά κάποιον· ὁ Γλαύκων καί ὁ Ἀπολλόδωρος, μιλώντας γιά τό Συμπόσιο καί γιά τόν Ἔρωτα, μιλοῦν γιά τόν Σωκράτη, τόν Ἀλκιβιάδη καί τούς φίλους τους: τό «ὑποκείμενο» βγαίνει στό φῶς μέ τό κουτσομπολιό. Ἡ ἐνεργός φιλολογία (αὐτή πού ἀσχολεῖται μέ τίς δυνάμεις τῆς γλώσσας) θά περιεῖχε, λοιπόν, ἀναπόδραστα, δύο γλωσσολογίες: τή γλωσσολογία τῆς συνομιλίας (μιλῶ μέ κάποιον) καί τή γλωσσολογία τῆς ἐτερομιλίας (μιλῶ γιά κάποιον).

Συμπόσιο

2. Ὁ Βέρθερος δέν ἔχει γνωρίσει ἀκόμη τήν Καρλότα. Ἀλλά μέσα στήν ἄμαξα πού τόν φέρνει στόν ὑπαίθριο χορό (πρέπει νά περάσουν προηγουμένως νά πάρουν καί τήν Καρλότα), μιά φίλη – φωνή τοῦ Κουτσομπολιοῦ – σχολιάζει στόν Βέρθερο ἐκείνην πού ἡ εἰκόνα της, λίγες στιγμές ἀργότερα, πρόκειται νά τόν σαγηνεύσει: εἶναι ἤδη λογοδοσμένη, δέν πρέπει νά τήν ἐρωτευτεῖ, κλπ. Ἔτσι, τό κουτσομπολιό συνοψίζει καί ἀναγγέλλει τήν ἐπικείμενη ἱστορία. Τό κουτσομπολιό εἶναι φωνή

Βέρθερος

ΣΥΜΠΟΣΙΟ: Ἀγάθων: «Ἐλα δῶ, Σωκράτη, ἔλα ξάπλωσε δίπλα μου γιά νά χαρῶ κι ἐγώ, ἐρχόμενος σέ ἐπαφή μαζί σου, τίς σοφές σκέψεις πού σου ἦρθαν ἐδῶ στό προαύλιο...» (31) καί ἡ εἴσοδος τοῦ Ἀλκιβιάδη (153-154).

ΒΕΡΘΕΡΟΣ, 18.

της ἀλήθειας (ὁ Βέρθερος θά ἐρωτευεῖ ἓνα ἤδη κατειλημμένο ἀντικείμενο), καί τούτη ἡ φωνή εἶναι μαγική: ἡ φίλη εἶναι μιὰ κακιά μάγισσα πού, μέ τήν πρόφαση ὅτι ἀποτρέπει, προλέγει καί προσκαλεῖ.

“Ὅσο μιᾶ ἡ φίλη, ὁ λόγος της εἶναι ἀναίσθητος (μιὰ μάγισσα ποτέ δέν οἰκτίζει): τό κουτσομπολιό εἶναι ἀνάλαφρο, ψυχρό, καί προσλαμβάνει ἔτσι τό καθεστῶς μιᾶς ἄλφα ἀντικειμενικότητας. Κοντολογίς, ἡ φωνή τοῦ κουτσομπολιοῦ μοιάζει νά ντουμπλάρει τή φωνή τῆς ἐπιστήμης. Καί οἱ δύο αὐτές φωνές εἶναι ἀναγωγικές. “Ὅταν μιᾶ ἡ ἐπιστήμη, μοῦ συμβαίνει μερικές φορές νά ἀκούω τό λόγο της σάν βουή ἑνός κουτσομπολιοῦ πού ἀνιστορεῖ καί ξεφωνίζει, ἀνάλαφρα, ψυχρά καί ἀντικειμενικά, αὐτό πού ἀγαπῶ: πού μιᾶ γι’ αὐτό *σύμφωνα μέ τήν ἀλήθεια*.

3. Τό κουτσομπολιό ἀνάγει τόν ἄλλο στό *αὐτός/αὐτή*, καί τούτη ἡ ἀναγωγή μοῦ εἶναι ἀφόρητη. Ὁ ἄλλος δέν εἶναι γιά μένα οὔτε *αὐτός* οὔτε *αὐτή*. Ἔχει τό δικό του ὄνομα, τό κύριο ὄνομά του – αὐτό καί μόνο. Ἡ τριτοπρόσωπη ἀντωνυμία εἶναι μιὰ κακή ἀντωνυμία: εἶναι ἡ ἀντωνυμία τοῦ μή-προσώπου, αὐτή πού ἐξαλείφει, καταργεῖ. “Ὅταν διαπιστώνω ὅτι ὁ κοινός λόγος ἀδράχνει τόν ἄλλο μου καί μοῦ τόν ἀποδίδει μέ τά ἀναιμικά χαρακτηριστικά ἑνός οἰκουμενικοῦ ὑποκατάστατου, πού ἔχει ἐφαρμογή σ’ ὅλα τά πράγματα πού ἀπουσιάζουν κατά τήν παρούσα στιγμή, εἶναι σάν νά τόν βλέπω νεκρό, συρρικνωμένο, ταχτοποιημένο μέσα σέ μιὰ τεφροδόχο ἐντοιχισμένη στό μέγα μαυσωλεῖο τῆς γλώσσας. Γιά μένα, ὁ ἄλλος δέ θά μποροῦσε νά συνιστᾷ *ἀναφορικότητα*: ἐσύ εἶσαι πάντα μόνο ἐσύ, δέ θέλω ὁ “Ἄλλος νά μιᾶ γιά σένα.

Γιατί;

ΓΙΑΤΙ. Τή στιγμή πού αναρωτιέται μανιωδῶς γιατί δέν τό ἀγαποῦν, τό ἐρωτευμένο ὑποκείμενο κατέχεται ἀπό τήν πεποιθήση ὅτι τό ἀγαπημένο ἀντικείμενο τό ἀγαπᾶ, ἀλλά δέν τοῦ τό λέει.

Νίτσε

1. Ὑπάρχει γιά μένα μιά «ἀξία ἀνώτερη»: ὁ ἔρωτας. Ποτέ δέ λέω μέσα μου: «Τί ὠφελεῖ;» Δέν εἶμαι μηδενιστῆς. Ποτέ δέ θέτω στόν ἑαυτό μου τό ζήτημα τῶν σκοπῶν. Δέν ὑπάρχουν ποτέ «γιατί» μέσα στό μονότονο λόγο μου, ἐκτός ἀπό ἓνα, πάντα τό ἴδιο: *μά γιατί δέ μ' ἀγαπᾶς*; Πῶς μπορεῖ κανεῖς νά μήν ἀγαπᾶ αὐτό τό ἐγώ πού ὁ ἔρωτας τό τελειοποιεῖ (αὐτό πού τόσα προσφέρει, πού χαρίζει τήν εὐτυχία, κλπ.); Ἐρώτηση τόσο ἐπίμονη, πού ἐπιξεῖ ἀκόμη καί τῆς ἐρωτικῆς περιπέτειας: «Γιατί δέ μ' ἀγάπησες;» ἢ ἀκόμη «Ἄχ, πές μου, ἔρωτα τῆς καρδιάς μου, γιατί μέ παράτησες;»: «O sprich, mein herzallerliebstes Lieb, warum verliessest du mich?»

Χάινε

2. Λίγο ἀργότερα (ἢ καί τήν ἴδια στιγμή) ἡ ἐρώτηση δέν εἶναι πιά: «γιατί δέ μ' ἀγαπᾶς;», ἀλλά: «γιατί μ' ἀγαπᾶς μόνο τόσο *λίγο*;» Πῶς τά καταφέρνεις ν' ἀγαπᾶς *λίγο*; Τί πάει νά πεῖ: ἀγαπῶ «λίγο»; Ἐγώ ζῶ ὑπό τό καθε-

ΝΙΤΣΕ: «Τί σημαίνει μηδενισμός; Σημαίνει πῶς οἱ ἀνώτερες ἀξίες ὑποτιμῶνται, οἱ σκοποὶ ἐκλείπουν, τό ἐρώτημα “τί ὠφελεῖ;” παραμένει ἀναπάντητο.»

ΧΑΪΝΕ. *Lyrisches Intermezzo*, 23, 285.

στώς τοῦ ὑπερβολικοῦ ἢ τοῦ ὄχι ἀρκετοῦ. Ἐπληστος γιὰ σύμπτωση, θεωρῶ γλίσχρο ὄ,τι δέν εἶναι ὀλικό. Αὐτό πού γυρεύω εἶναι νά καταλάβω ἕνα χῶρο ἀπ' ὅπου οἱ ποσότητες νά μὴ γίνονται πιά ἀντιληπτές, κι ἀπ' ὅπου νά εἶναι ἀποκλεισμένος ὁ ἰσολογισμός. Ἡ ἀκόμη – ἐπειδή εἶμαι νομιναλιστής: γιατί δέ μοῦ λές πῶς μ' ἀγαπᾶς;

Φροῦντ

3. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι – ἄμετρο παράδοξο – δέν παύω νά πιστεύω πῶς μ' ἀγαποῦν. Παραισθάνομαι αὐτό πού ποθῶ. Ἡ ὅποια πληγή προέρχεται ὄχι τόσο ἀπό μίαν ἀμφιβολία ὅσο ἀπό μιά προδοσία: διότι δέν μπορεῖ νά προδώσει παρά μόνον αὐτός πού ἀγαπᾶ, δέν μπορεῖ νά ζηλεύει παρά μόνον αὐτός πού πιστεύει ὅτι ἀγαπιέται: ὁ ἄλλος, περιστασιακά, ἀθετεῖ τό εἶναι του πού συνίσταται στό νά μ' ἀγαπᾶ: ἰδοῦ ἡ ρίζα τῶν συμφορῶν μου. Τό παραλήρημα, ὡστόσο, ἀποκτᾶ ὑπόσταση μόνον ὅταν συνέρχεσαι ἀπ' αὐτό (τά παραλήρηματα εἶναι πάντα ἀναδρομικά): μιά μέρα καταλαβαίνω πιά τί μοῦ συνέβη: πίστευα πῶς ὑπέφερα ἐπειδή δέ μ' ἀγαποῦσαν, κι ὁμως ὑπέφερα ἐπειδή πίστευα πῶς μ' ἀγαποῦν. Ζοῦσα τό ἐξῆς μέρδεμα: πίστευα πῶς εἶμαι ταυτόχρονα ἀντικείμενο ἀγάπης καί ἐγκατάλειψης. Ὅποιος ἀκουγε τήν ἐνδόμυχη γλώσσα μου δέ θά μποροῦσε νά μήν ἀναφωνήσει, ὅπως στήν περίπτωση ἑνός δύσκολου παιδιοῦ: *Μά τί θέλει αὐτός ἐπιτέλους;*

(Τό σ' ἀγαπῶ γίνεται μ' ἀγαπᾶς. Μιά μέρα ὁ Χ ἔλαβε ὄρχιδέες ἀπό κάποιον ἀνώνυμο. Ἄμεσως φαντάστηκε παραισθητικά τήν προέλευση: δέν μπορεῖ νά στέλνονται

ΦΡΟΥΝΤ: «Πρέπει νά λάβουμε ὑπόψη μας ὅτι ἡ παραισθητική ψύχωση τῆς ἐπιθυμίας [...] ἐπαναφέρει στή συνείδηση ἐπιθυμίες κρυμμένες ἢ ἀπωθημένες ἀλλά τίς ἐμφανίζει, μέ πλήρη καλοπιστία, ὡς πραγματοποιημένες» *Μεταψυχολογία, 178*).

παρά από αυτόν που τον αγαπούσε. Κι αυτός που αγαπούσε τον Χ δεν μπορεί να είναι παρά αυτός που αγαπούσε ο Χ. Μόνο αφού πέρασε ένα μεγάλο διάστημα ελέγχοντας τα πράγματα μπόρεσε να διαχωρίσει τις δύο επαγωγές: αυτός που τον αγαπούσε δεν ήταν αναγκαστικά αυτός που ο ίδιος αγαπούσε.)

Ἡ σαγήνη

ΣΑΓΗΝΗ. Ἐπεισόδιο πού θεωρεῖται ἐναρκτήριο (ἀλλά πού ἐνδέχεται νά ἀνασυντίθεται ἐκ τῶν ὑστέρων). Κατά τή διάρκειά του τό ἐρωτευμένο ὑποκείμενο «σαγηνεύεται» (αἰχμαλωτίζεται καί μαγεύεται) ἀπό τήν εἰκόνα τοῦ ἀγαπημένου ἀντικειμένου (λαϊκή ὀνομασία: *κεραυνοδόλος ἔρωτας*; λόγια ὀνομασία: *ἐρωτοπληξία*).

1. Τό γλωσσικό ὄργανο (τό λεξιλόγιο) καθιέρωσε ἀπό παλιά τήν ἰσοδυναμία μεταξύ ἔρωτα καί πολέμου: καί στίς δυό περιπτώσεις τό θέμα εἶναι νά *κατακτήσεις*, νά *σαγηνεύσεις*, νά *αἰχμαλωτίσεις*, κλπ. Κάθε φορά πού ἕνα ὑποκείμενο «πέφτει» στά δίχτυα τοῦ ἔρωτα, ἐπαναφέρει στό σήμερα ἕνα κομμάτι ἀπό τήν ἀρχαϊκή ἐποχή, ὅποτε οἱ ἄντρες ὄφειλαν νά κλέβουν τίς γυναῖκες (γιά νά ἐξασφαλίζεται ἡ ἐξωγαμία): κάθε ἐρωτευμένος πού δέχεται τό πλήγμα τοῦ κεραυνοδόλου ἔρωτα ἔχει κάτι ἀπό μιὰ Σαβίνη (ἢ ὁποιαδήποτε ἄλλη ἀπό τίς διάσημες Ἰαχθεῖσες).

Κι ὅμως, τί περίεργη ἀλλαγὴ θέσεων! Στόν ἀρχαῖο μῦθο, ὁ σαγηνευτής εἶναι ἐνεργητικός, θέλει ν' ἀρπάξει τή λεία του, εἶναι ὑποκείμενο τῆς ἀπαγωγῆς (τῆς ὁποίας τό ἀντικείμενο εἶναι, ὅπως τό ξέρουμε ὅλοι, μιὰ Γυναίκα, πάντοτε παθητική). Στό σύγχρονο μῦθο (τό μῦθο τοῦ ἔρωτα-πάθους) ἰσχύει τό ἀντίθετο: ὁ σαγηνευτής δέ θέλει τίποτε, δέν κάνει τίποτε: παραμένει ἀκίνητος (σάν

Ντζεντιντί

ΝΤΖΕΝΤΙΝΤΙ: Στά ἀραβικά, π.χ., ἡ λέξη *φίτνα* παραπέμπει στόν ὕλικό (ἢ ἰδεολογικό) πόλεμο ἀλλά καί στή σεξουαλική ἀποπλάνηση.

μιά εικόνα), ἐνῶ τό σαγηνευτικό ἀντικείμενο εἶναι στήν πραγματικότητα τό ὑποκείμενο τῆς ἀπαγωγῆς. Τό ἀντικείμενο τῆς αἰχμαλωσίας γίνεται ὑποκείμενο τοῦ ἔρωτα, ἐνῶ τό ὑποκείμενο τῆς κατάκτησης περνᾶ στήν τάξη τοῦ ἀγαπημένου ἀντικειμένου. (᾽Ωστόσο, ἀπό τό ἀρχαῖκό πρότυπο ἐξακολουθεῖ νά ἐπιζηεῖ ἕνα δημόσιο ἴχνος: ὁ ἐρωτευμένος – αὐτός πού σαγηνεύθηκε – ὑπονοεῖται πάντα ὡς θηλυκοποιημένος).

Αὐτή ἡ μοναδική ἀντιστροφή προέρχεται, ἴσως, ἀπό τό ὅτι γιά μᾶς (ἀπό τό χριστιανισμό καί ἐντεῦθεν;) «ὑποκείμενο» εἶναι αὐτός πού ὑποφέρει: ὅπου ὑπάρχει πληγή, ὑπάρχει καί ὑποκείμενο: die wunde! die wunde! λέει ὁ Πάρσιφαλ, καί γίνεται ἔτσι «ὁ ἑαυτός του». Κι ὅσο πιό χαίνουσα εἶναι αὐτή ἡ πληγή, ὅσο περισσότερο πρὸς τό κέντρο τοῦ σώματος (στήν «καρδιά») κείται, τόσο περισσότερο τό ὑποκείμενο ἀποβαίνει ὑποκείμενο: γιατί ὑποκείμενο εἶναι τό ἐνδόμυχο («Ἡ πληγή [...] εἶναι τρομερά ἐνδόμυχη»). Αὐτό εἶναι ἡ ἐρωτική πληγή: ἕνα ριζικό χάσμα (στίς «ρίζες» τοῦ ὄντος), πού δέν καταφέρνει νά κλείσει κι ἀπ' ὅπου τό ὑποκείμενο ἐκχέεται, καί συγκροτεῖται ὡς ὑποκείμενο μέσα σ' αὐτήν ἀκριδῶς τήν ἔκχυση. Ἄρκεῖ νά φανταστοῦμε τή Σαβίνη μας λαβωμένη γιά νά τήν κάνουμε τό ὑποκείμενο μιᾶς ἐρωτικῆς ἱστορίας.

Πάρσιφαλ

Ρούσμπροκ

Ρούσμπροκ

2. Ὁ κεραυνοβόλος ἔρωτας εἶναι μιά ὑπνώση: γοητεύομαι ἀπό μιάν εἰκόνα: ἀρχικά, συγκλονίζομαι, ἠλεκτρίζομαι, μετατίθεμαι, ἀνατρέπομαι, «τορπιλλίζομαι», πράγμα πού ἔπαθε ὁ Μένων ἀπό τόν Σωκράτη, τό πρότυπο αὐτό τῶν ἀγαπημένων ἀντικειμένων, τῶν σαγηνευτικῶν εἰκόνων, ἢ καί προσηλυτίζομαι ἀπό μιάν ὄπτασία, γιατί σέ τίποτε δέν ξεχωρίζει ἡ ὁδός πρὸς τήν ἐρωτοπληξία

ΡΟΥΣΜΠΡΟΚ: «Τό μεδούλι τῶν κοκκάλων ὅπου θρῖσκονται οἱ ρίζες τῆς ζωῆς εἶναι τό κέντρο τῆς πληγῆς» (16). Καί «τό χαῖνον πράγμα πού θρῖσκει στά μύχια τοῦ ἀνθρώπου δέν κλείνει εὐκόλα»(14).

Ἰθνανάσιος
Κίρχερ

ἀπό τήν ὁδὸ πρὸς τὴ Δαμασκὸ· στὴ συνέχεια, παγιδεύομαι, συμπιέζομαι, ἀκίνητοποιοῦμαι μέ τὴ μύτη κολλημένη στὴν εἰκόνα (στόν καθρέφτη). Τὴ στιγμή αὐτὴ πού ἡ εἰκόνα τοῦ ἄλλου ἔρχεται γιὰ πρώτη φορά νά μέ σαγηνεύσει, δέν διαφέρω σέ τίποτε ἀπὸ τὴ θαυμαστὴ Κότα τοῦ Ἰησοῦιτη Ἰθνανασίου Κίρχερ (1646): μέ δεμένα τὰ πόδια τῆς ἀποκοιμιόταν ἔχοντας στυλωμένα τὰ μάτια στὴ γραμμὴ ἀπὸ κιμωλία πού, ἐν εἶδει ἀλυσίδας, περνοῦσε ξυστὰ ἀπὸ τὸ ράμφος τῆς· τὴν ἔλυναν, κι ἐκείνη ἔμνε ἀκίνητη, γοητευμένη, «ὑποταγμένη στό νικητὴ τῆς», λέει ὁ Ἰησοῦιτης· κι ὠστόσο, γιὰ νά τὴ συνφέρουν ἀπὸ τὴ γοητεία, γιὰ νά παραλύσουν τὴν ἰσχύ τοῦ Φαντασιακοῦ τῆς (*vehemens animalis imaginatio*), ἀρκοῦσε αὐτὸ καί μόνο: τῆς ἔδιναν ἓνα χτυπηματάκι στό φτερό· τότε ἐκείνη τινάζοταν ἀπότομα καί ξανάρχιζε νά κουνάει τὸ ράμφος τῆς ἀναζητώντας τροφή.

Φρόνυτ

3. Λένε ὅτι πρὶν ἀπὸ τὸ ὑπνωτικὸ ἐπεισόδιο ἐπέρχεται μιὰ κατάπτωση: τὸ ὑποκείμενο, κατὰ κάποιον τρόπο, ἀδειάζει, γίνεται διαθέσιμο, προσφέρεται, δίχως νά τὸ ξέρει, στὴν ἀπαγωγή πού θά ἴρθει νά τὸ ξαφνιάσει. Ἔτσι κι ὁ Βέρθερος μᾶς περιγράφει μᾶλλον διὰ μακρῶν τὴν ἀνούσια ζωὴ πού περνᾷ στό Βαλχάιμ προτοῦ συναντήσῃ τὴν Καρλότα: διόλου κοσμικότητα, ἢ διασκέδαση, μόνο ἡ ἀνάγνωση τοῦ Ὀμήρου, ἓνα εἶδος καθημερινοῦ λικνίσματος, κάπως κενό, πεζό (βάζει καί τοῦ μαγειρεύουν μπιζέλια). Αὐτὴ ἡ «ἐξαίσια γαλήνη» δέν εἶναι παρὰ μιὰ ἀναμονή – ἓνας πόθος: ποτέ δέν πέφτω στὰ δίχτυα τοῦ ἔρωτα ἐφόσον προηγουμένως δέν τὸ ἔχω ποθῆσει. Τὸ κενό πού παρᾶγω μέσα μου (καί γιὰ τὸ ὁποῖο, σάν τὸν Βέρθερο, ἀλαζονεύομαι ἀθῶα) δέν εἶναι

Ζέρθερος

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΚΙΡΧΕΡ: ἡ ἱστορία τῆς θαυμαστῆς Κότας (*Experimentum mirabile de imaginatione gallinae*) στόν Chertok, 71. – Γιὰ τὴν ὑπνωση, Gérard Miller, *Ornicar*, 4.

ΒΕΡΘΕΡΟΣ, 3 καί 29-43.

παρά αυτό τό μικρότερο ἢ μεγαλύτερο χρονικό διάστημα κατά τό ὅποιο, χωρίς νά δείχνω τίποτε ἔξωτερικά, ψάχνω μέ τά μάτια ὀλόγυρά μου νά δῶ ποιόν θ' ἀγαπήσω. Βέβαια, στόν ἔρωτα, ὅπως καί στήν ἀπαγωγή στό ζωικό βασίλειο, χρειάζεται ἕνας πυροδότης· τό δέλεαρ εἶναι περιστασιακό, ἀλλά ἡ δομή εἶναι βαθιά, κανονική, ὅπως ἐποχιακό εἶναι τό ζευγάρισμα. Ὅσοσο, ὁ μύθος τοῦ «κεραυνοβόλου ἔρωτα» εἶναι τόσο ἰσχυρός (τό πράγμα μου ἔρχεται κατακέφαλα, χωρίς νά τό περιμένω, χωρίς νά τό θέλω, χωρίς νά ἔχω τήν παραμικρή συμμετοχή), ὥστε μένουμε κατάπληκτοι ὅταν τυχόν ἀκοῦμε κάποιον νά λέει ὅτι ἀποφάσισε νά ἐρωτευτεῖ: σάν τόν Ἄμαντούρ, πού βλέπει τή Φλωρίδα στήν αὐλή τοῦ ἀντιβασιλιᾶ τῆς Καταλωνίας: «Ἄφου τήν κοίταξε ὦρα πολλή, πῆρε τήν ἀπόφαση νά τήν ἀγαπήσει». Πῶς! Νά πάρω ἀπόφαση ἂν πρέπει νά τρελαθῶ (λές ὁ ἔρωτας νά εἶναι ἡ τρέλα πού ἐγώ θέλω);

Ἑπταήμερο

4. Στό ζωικό κόσμο, ὁ πυροδότης τοῦ σεξουαλικοῦ μηχανισμοῦ δέν εἶναι μιᾶ ξεχωριστή ἀτομική ὄντοτητα, ἀλλά μιᾶ μορφή, ἕνα χρωματιστό φετίχ (ἔτσι ἀρχίζει νά κάνει πανιά τό Φαντασιακό). Στήν ἔλκυστική εἰκόνα δέ μέ ἐντυπωσιάζει (σάν ἕνα εὐαίσθητο χαρτί) τό ἄθροισμα τῶν λεπτομερειῶν της, ἀλλά ἡ τάδε ἢ δεῖνα καμπύλη της. Αὐτό πού ἐκπορεύεται ξάφνου ἀπό τόν ἄλλον γιά νά μέ πλήξει (νά μέ σαγηνεύσει) εἶναι ἡ φωνή, ἡ κάμψη τῶν ὠμων, ἡ λιγνάδα τῆς σιλουέτας, ἡ χλιαρότητα τῶν χειρῶν, ἡ γραμμή ἑνός χαμόγελου, κτλ. Ἄπό τή στιγμή ἐκείνη, τί μ' ἐνδιαφέρει ἡ αἰσθητική τῆς εἰκόνας; Κάτι ἔρχεται καί προσαρμόζεται τέλεια στόν πόθο μου (γιά τόν ὅποιο ἀγνοῶ τά πάντα)· δέν πρόκειται λοιπόν νά κάνω καμιᾶ ἐπιλογή ὕφους. Στόν ἄλλον, ἄλλοτε μέ διεγείρει ἡ συμμόρφωσή του πρὸς ἕνα μέγα πολιτισμικό

πρότυπο (νομίζω ὅτι τόν βλέπω ζωγραφισμένον ἀπό κάποιον καλλιτέχνη τοῦ παρελθόντος): ἄλλοτε, ἀντίθετα, μιά κάποια ἀφέλεια στήν ὄψη τῆς ὀπτασίας ἀνοίγει μέσα μου τήν πληγή: μπορῶ νά ἐρωτοχτυπηθῶ μέ μιά ἐλαφρῶς χυδαία στάση (πού ὁ ἄλλος τήν παίρνει θέλοντας νά προκαλέσει): ὑπάρχουν λεπτές, ρευστές χυδαιότητες, πού διατρέχουν ἐν τάχει τό σῶμα τοῦ ἄλλου: μιά σύντομη (ἀλλά ἀκραία) κίνηση ἀπόκλισης τῶν δακτύλων, ὁ τρόπος πού ἀνοίγει τά πόδια, πού κινεῖ τή σαρκώδη μάζα τῶν χειλιῶν τρώγοντας, πού ἐπιδίδεται σέ μιά πολύ πεζή ἐνασχόληση, πού καθιστᾶ τό κορμί του, γιά μιά στιγμή, βλακῶδες μέ τή στάση πού παίρνει (αὐτό πού μέ ἐλκύει στή «χυδαιότητα» τοῦ ἄλλου, εἶναι ἴσως ὅτι, πρὸς στιγμήν, συλλαμβάνω ἀπάνω του, ξεκομμένη ἀπό τό ὑπόλοιπο ἄτομό του, μιά πορνική χειρονομία). Τό χαρακτηριστικό πού μέ πλήττει (ἄλλος ἕνας κυνηγετικός ὄρος) ἀναφέρεται σ' ἕναν κόκκο πρακτικῆς, στή φευγαλέα στιγμή μιᾶς στάσης, κοντολογίς σ' ἕνα σχῆμα (σχῆμα εἶναι τό σῶμα ἐν κινήσει, ἐν καταστάσει, ἐν ζωῇ).

Φλομπέρ

Ἑτυμολογία

Βέρθερος

Λακάν

5. Κατεβαίνοντας ἀπό τήν ἄμαξα, ὁ Βέρθερος βλέπει γιά πρώτη φορά τήν Καρλότα (καί τήν ἐρωτεύεται ἀκαριαῖα), μέ πλαίσιο τήν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ της (κόβει φέτες ψωμί γιά τά παιδιά: πασιγνωστη καί πολυσχολιασμένη σκηνή): πρῶτα ἀπ' ὅλα ἀγαπᾶμε ἕναν πίνακα. Γιατί ὁ κεραινοδόλος ἐρωτας χρειάζεται ἀκόμη καί τό ἴδιο τό

ΦΛΟΜΠΕΡ: «Κι ὅταν διαβάξω στά βιβλία ἐρωτικές σκηνές, μοῦ φαίνεται πώς οἱς ἔχω πλάι μου. – Ὅ,τι κατηγοροῦν στά βιβλία σάν ὑπερβολή, μέ κάνατε νά τό νιώσω, εἶπε ὁ Φρεντερίκ. Καταλαβαίνω τούς Βέρθερους πού δέν ἀηδιάζουν διόλου ἀπό τίς βουτυρωμένες φέτες τῆς Σαρλότας» (Ἡ αἰσθηματική ἀγωγή) [Μετ. Π. Μουλλάς]

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ: ἀπό τό λατινικό *trivialis*: αὐτό πού συναντᾶς σ' ὅλα τά σταυροδρόμια.

ΒΕΡΘΕΡΟΣ, 19.

ΛΑΚΑΝ, *le Séminaire*, I, 163.

σημείο τῆς αἰφνιδιότητάς του (πού μέ καθιστᾶ ἀνεύθυνο, ὑποκείμενον στό μοιραῖο, μέ παρασύρει, μέ σαγηνεύει): ἀπ' ὅλες τίς διατάξεις ἀντικειμένων, αὐτή πού διακρίνεται καλύτερα μέ τό πρῶτο εἶναι ὁ πίνακας: μιά αὐλαία ξασκίζεται, αὐτό πού δέν εἶδες ποτέ ἴσαμε κείνη τή στιγμή, ἀποκαλύπτεται στό σύνολό του καί τό καταβροχθίζεις πιά μέ τά μάτια: τό ἄμεσο ἰσοδυναμεῖ μέ τό πλήρες: μνοῦμαι: ὁ πίνακας *καθιερώνει* τό ἀντικείμενο πού πρόκειται ν' ἀγαπήσω.

Τό καθετί εἶναι ἱκανό νά μέ σαγηνεύσει. Τοῦτο μπορεῖ νά συμβεῖ μέσα ἀπό ἕνα περίγραμμα, μιά σχισμῆ: «Εἶδα γιά πρώτη φορά τόν Χ μέσ' ἀπό τό τζάμι ἑνός αὐτοκινήτου: τό τζάμι μετατοπιζόταν, σάν ἕνας ἀντικειμενικός φακός πού γύρευε νά βρεῖ μέσα στό πλῆθος ποιόν ν' ἀγαπήσω. Καί τώρα πού μέ ἀκίνητοποίησε, κι ἐγώ δέν ξέρω ποιᾶ ἀκρίβεια τοῦ πόθου μου, στύλωσα τά μάτια πάνω σ' αὐτήν τήν ὄπτασία πού ἐπρόκειτο ἔκτοτε νά τήν ἀκολουθῶ γιά μῆνες. Ὅμως ἀπό τότε, ὁ ἄλλος, θέλοντας λές ν' ἀντισταθεῖ σ' αὐτή τή ζωγραφική μέσα στήν ὁποία ἔσβηνε ὡς ὑποκείμενο, κάθε φορά πού ἦταν νά ἐμφανιστεῖ μέσα στό πεδίο μου (μπαίνοντας, π.χ., στό καφενεῖο ὅπου τόν περίμενα), τό ἔκανε μέ ἄκρα προφύλαξη, *a minimo*, τυλίγοντας τό σῶμα του μ' ἕνα μανδύα διακριτικότητας καί κάποιας ἀδιαφορίας, καθυστερώντας νά μέ διακρίνει, κτλ. – κοντολογίς, προσπαθώντας νά ἀποσφηνωθεῖ ἀπό τό κάδρο».

Ἐπίσης ὁ πίνακας εἶναι πάντοτε ὀπτικός; Ἐνδέχεται νά εἶναι καί ἠχητικός, τό περίγραμμα μπορεῖ νά εἶναι γλωσσικό: μπορῶ νά ἐρωτοχτυπηθῶ μέ μιά φράση πού μοῦ ἀπήθυναν: ὄχι μόνο γιατί ἡ φράση μοῦ λέει κάτι πού ἐρχεται ν' ἀγγίξει τόν πόθο μου, ἀλλά καί ἐξαιτίας τῆς συντακτικῆς τροχιάς (τοῦ περιγράμματός της) πού θά μέ κυριεύσει σάν ἀνάμνηση.

6. Τή στιγμή πού ὁ Βέρθερος «ἀνακαλύπτει» τήν Καρλότα (ὅταν ἡ αὐλαία σκίζεται καί ὁ πίνακας ἐμφανίζεται), ἡ Καρλότα ἀσχολεῖται μέ τό κόψιμο τοῦ ψωμιοῦ. Αὐτό πού ἐρωτολαβώνει τόν Χάνολντ εἶναι μιά γυναίκα πού βαδίζει (Gradiva: αὐτή πού προχωρεῖ), καί βρῖσκεται, ἐπιπλέον, αἰχμαλωτισμένη μέσα στό πλαίσιο ἑνός πρόστυπου ἀνάγλυφου. Αὐτό πού μέ γοητεύει, μέ σαγηνεύει, εἶναι ἡ εἰκόνα ἑνός σώματος *ἐν καταστάσει*. Αὐτό πού μέ διεγείρει εἶναι μιά σιλουέτα πού ἐργάζεται καί *δέ μέ προσέχει*: ἡ Γκρούσα, ἡ νεαρή ὑπηρέτρια, ἐντυπωσιάζει ἔντονα τόν ἄνθρωπο μέ τούς λύκους: γονατιστή χάμω, ἀσχολεῖται μέ τό τρίψιμο τοῦ πατώματος. Γιατί ἡ στάση τοῦ ἐργαζομένου σώματος μοῦ ἐγγυᾶται, κατά κάποιον τρόπο, *τήν ἀθωότητα τῆς εἰκόνας*: ὅσο περισσότερο μοῦ προσφέρει ὁ ἄλλος τά σημεῖα τῆς ἀπασχόλησής του, τῆς ἀδιαφορίας του (τῆς ἀπουσίας μου), τόσο πιό βέβαιος εἶμαι ὅτι θά τόν ἐκπλήξω, λές καί, προκειμένου νά ἐρωτοχτυπηθῶ, χρειαζόταν νά ἀνταποκριθῶ στήν προπατορική συνθήκη τῆς ἀπαγωγῆς, δηλαδή τήν ἐκπλήξη (ἐκπλήττω τόν ἄλλον καί μ' αὐτό μέ ἐκπλήττει κι ἐκεῖνος: δέν περιμένα νά τόν ἐκπλήξω).

Φροῦντ

7. Ἐπάρχει μιά φενάκη τοῦ ἐρωτικοῦ χρόνου (ἡ φενάκη αὐτή ὀνομάζεται: ἐρωτικό μυθιστόρημα). Πιστεύω (ὅπως ὅλος ὁ κόσμος) ὅτι τό ἐρωτικό γεγονός εἶναι ἕνα «ἐπεισόδιο» μέ ἀρχή (ὁ κεραυνοβόλος ἔρωτας) καί τέλος (αὐτοκτονία, ἐγκατάλειψη, μαρασμός τοῦ ἔρωτα, ἀπόσυρση, μοναστήρι, ταξίδι, κτλ.). Ὡστόσο, τήν ἐναρκτήρια σκηνή, στή διάρκεια τῆς ὁποίας σαγηνεύτηκα, ἀπλῶς τήν ἀνασυνθέτω: πρόκειται γιά διάδημα *ἐκ τῶν ὑστέρων*. Ἀνασυνθέτω τήν τραυματική εἰκόνα, πού τή βιώνω σέ χρόνο ἐνεστώτα ἀλλά τήν κλίνω (τήν ἐκφράζω) σέ χρόνο ἀόριστο: «Τόν ἀντίκρισα. Στή θέα του

ΦΡΟΥΝΤ. «Ὁ ἄνθρωπος μέ τούς λύκους», *Πέντε ψυχαναλύσεις*.

Ρακίνας

κοκκίνισα κι ὕστερα χλώμισα. Μιά ταραχή κυρίευσε τήν τρικυμισμένη μου ψυχή»: ὁ κεραυνοβόλος ἔρωτας ἐκφράζεται πάντα μέ τόν ἀπλό ἀόριστο, γιατί εἶναι ταυτόχρονα παρελθών (προϊόν ἀνασύνθεσης) καί ἀπλός (στιγμιαῖος): εἶναι, θά μπορούσαμε νά ποῦμε, ἓνα παρωχημένο παρόν. Ἡ εἰκόνα ἑναρμονίζεται μιά χαρά μ' αὐτή τή χρονική φενάκη: καθαρή, προϊόν ὑφαρπαγῆς, καθραρισμένη, εἶναι ἤδη (καί τώρα καί πάντα) μιά ἀνάμνηση (ἴδιον τῆς φωτογραφίας δέν εἶναι νά ἀναπαριστᾷ ἀλλά νά ἀνακαλεῖ στή μνήμη): ὅταν «ξαναβλέπω» τή σκηνή τῆς ἀπαγωγῆς, δημιουργῶ ἀναδρομικά μιά σύμπτωση: ἡ σκηνή διαθέτει ὅλη τή μεγαλοπρέπεια τοῦ τυχαίου: ξαφνιάζομαι ἀδιάλειπτα πού εἶχα τούτη τήν τύχη: νά συναντήσω αὐτό πού ταιριάζει στόν πόθο μου· ἢ πού ἐπωμίστηκα αὐτό τόν τεράστιο κίνδυνο: νά ὑποδουλωθῶ διαμιᾶς σέ μίαν ἄγνωστη εἰκόνα (κι ὅλη ἡ ἀνασυνθεμένη σκηνή λειτουργεῖ σάν περίλαμπρη συναρμολόγηση μιᾶς ἄγνοιας).

J.-L.B

Θά μέ λυποῦνται;

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΛΥΠΗΣ. Τό ἐρωτευμένο ὑποκείμενο φαντάζεται πώς εἶναι νεκρό, καί βλέπει τή ζωή τοῦ ἀγαπημένου πλάσμα-τος νά συνεχίζεται σάν νά μή συμβαίνει τίποτε.

1. Ὁ Βέροθερος καταλαμβάνει ἐπ' αὐτοφώρῳ τή Λότε καί μιά φίλη της νά σαχλαμαρίζουν· μιλοῦν μέ ἀδιαφορία γιά ἕναν ἐτοιμοθάνατο: «Κι ὅμως [...] ἄν σήμερα ἔφευ-γες ἐσύ, ἄν ἀπομακρυνόσουν ἀπό τόν κύκλο τους; [...] Οἱ φίλοι σου θά ἴιωθαν καί σέ ποιό βαθμό τό κενό πού θά δημιουργοῦσε ἡ ἀπώλειά σου γιά τά δικά τους πε-πρωμένα; Καί γιά πόσον καιρό θά τό ἴιωθαν;...»

Βέροθερος

Δέν εἶναι ὅτι φαντάζομαι πώς θά χαθῶ χωρίς νά προξε-νήσω λύπη: ἡ νεκρολογία εἶναι ἐξασφαλισμένη. Εἶναι μᾶλλον ὅτι, μέσα ἀπό τό πένθος, πού δέν τό ἀρνοῦμαι, βλέπω τή ζωή τῶν ἄλλων νά συνεχίζεται ἴδια κι ἀπα-ράλλαχτη. Τούς βλέπω νά ἐμμένουν στίς ἀσχολίες τους, στίς διασκεδάσεις τους, στά προβλήματά τους, νά συ-χνάζουν στούς ἴδιους χώρους, νά συναναστρέφονται τούς ἴδιους φίλους. Τίποτε δέ θ' ἄλλαζε στή ζωή τους. Ἔτσι ὡμά προκύπτει μέσα ἀπό τόν ἔρωτα, πού εἶναι ἡ παρανοϊκή ἀναδοχή τῆς Ἐξάρτησης (ἔχω ἀπόλυτη ἀνάγκη τόν ἄλλον), ἡ ἀντίθετη θέση: κανεῖς δέ μ' ἔχει ἀνάγκη στ' ἀλήθεια.

(Μόνον ἡ Μητέρα μπορεῖ νά λυπᾶται: ἔχω κατάθλιψη,

J.-L.B. σημαίνει κουβαλῶ τή μορφή τῆς Μητέρας ὅπως τή φαντάζομαι νά μέ λυπᾶται παντοτινά: εἰκόνα ἀκίνητη, νεκρή, βγαλμένη ἀπό τή *Νέκυια*. Ὅμως οἱ ἄλλοι δέν εἶναι ἡ Μητέρα: σ' αὐτούς ἀνήκει τό πένθος, σέ μένα ἡ κατάθλιψη.)

2. Αὐτό πού ἐντείνει τόν πανικό τοῦ Βέρθερου εἶναι τό γεγονός ὅτι ὁ ἐτοιμοθάνατος (στόν ὁποῖο προβάλλεται) γίνεται ἀντικείμενο μιᾶς σαχλῆς συζήτησης: ἡ Καρλότα καί οἱ φίλες της εἶναι «καλές γυναικοῦλες», πού μιλοῦν μέ τρόπο φτηνό γιά τό θάνατο. Βλέπω ἔτσι νά γίνομαι ἑτυμολογία βορά τοῦ λόγου τῶν ἄλλων, πού μέ τρῶνε μέ τήν ἄκρη τῶν χειλιῶν, βλέπω νά διαλύομαι μέσα στόν αἰθέρα τοῦ Κουτσομπολιοῦ. Καί τό Κουτσομπολιό θά συνεχίζεται ἀκόμη κι ὅταν ἐγώ θά ἔχω πάψει πρό πολλοῦ νά εἶμαι τό ἀντικείμενό του: μιᾶ γλωσσική ἐνέργεια, εὐτελής καί ἀκαταπόνητη, θά ὑπερισχύσει ἀκόμη καί τῆς ἴδιας μου τῆς ἀνάμνησης.

J.-L.B.: συζήτηση.

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ: Τό γαλλικό «rapoter», ἀπό τό λατινικό *rappa*, χυλός, *rappare*, τρώω μέ τήν ἄκρη τῶν χειλιῶν, φλυαρῶ καί τρώω.

«Γαλανός πού ἦταν ὁ οὐρανός»

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ. Τό σχῆμα ἀναφέρεται στή φάση τῆς εὐδαιμονίας πού ἐπεται τῆς πρώτης σαγήνης, προτοῦ γεννηθοῦν οἱ δυσκολίες τοῦ ἐρωτικού δεσμοῦ.

1. Ὁ ἐρωτικός λόγος εἶναι μιά σχηματοβριθής σκόνη. Τά σχήματά του ἀναταράσσονται καί κινοῦνται σύμφωνα μέ μιά ἀπρόβλεπτη τάξη, θυμίζοντας κατά τοῦτο τίς διαδρομές μιᾶς μύγας μέσα σ' ἕνα δωμάτιο. Παρ' ὅλα αὐτά, μπορῶ, τουλάχιστον ἀναδρομικά, φανταστικά, νά ἀποδώσω στὸν ἐρωτα ἕνα κανονικό γίγνεσθαι: μέσω αὐτοῦ τοῦ *ιστορικοῦ* φαντασιώματος φτιάχνω, κάποτε κάποτε, ἀπό τὸν ἐρωτα μιά περιπέτεια. Στὴν περίπτωση αὐτὴ ἡ ἐρωτικὴ διαδρομὴ φαίνεται νά διανύει τρία στάδια (ἢ τρεῖς πράξεις): πρῶτα πρῶτα ἔχουμε τὴν ἀκαριαία αἰχμαλωσία (σαγηνεύομαι ἀπὸ μιά εἰκόνα). Ἀκολουθοῦν μιά σειρά συναντήσεις (ραντεβού, τηλεφωνήματα, γράμματα, ταξίδια), στή διάρκεια τῶν ὁποίων «ἐξερευνῶ», μεθυσμένος, τὴν τελειότητα τοῦ ἀγαπημένου πλάσματος, τουτέστιν τὴν ἀνέλπιστη ἐναρμόνιση τοῦ συγκεκριμένου ἀντικειμένου μέ τὸν πόθο μου: εἶναι ἡ ἀβρότητα τῆς ἀρχῆς, ὁ καθαυτὸ χρόνος τοῦ εἰδυλίου. Αὐτὸς ὁ χρόνος τῆς εὐδαιμονίας ἀποκτᾶ τὴν ταυτότητά του (τὴν περίφραξή του) ἀντιπαρατιθέμενος (τουλάχιστον στή σφαῖρα τῆς ἀνάμνησης) σ' αὐτὰ πού

Ρονσάο

ΡΟΝΣΑΡ: «Σάν μπλέχτηκα γλυκά γλυκά στὴν ἀρχή

[†]Ἦταν μιά γλύκα τόσο γλυκά γλυκά...»

([†]Ἦταν γλυκὸ τό σουσοῦμι)

«έρχονται μετά»: κι αυτό που «έρχεται μετά» είναι ένα ατέλειωτο κομπολόι από θάσανα, πληγές, άγχη, καταθλίψεις, μνησικακίες, άπελπισίες, άμηχανίες και παγίδες, που μέ κατατρύχουν και μέ κάνουν νά ζῶ άκατάπανστα υπό τήν άπειλή μιās όλοσχεροῦς έκπτώσεως που ένδέχεται νά πλήξει ταυτόχρονα τόν άλλον, έμένα, και τήν έξαίσια συνάντηση που άποκάλυψε άρχικά τόν ένα στόν άλλον.

2. Ὑπάρχουν έρωτευμένοι που δέν αυτοκτονοῦν: από αυτό τό «τούνελ», που άκολουθεϊ τήν έρωτική συνάντηση, είναι δυνατό νά βγῶ: ξαναβλέπω τό φῶς, είτε κατορθώνοντας νά έξασφαλίσω μιά διαλεκτική έκδραση στόν άτυχο έρωτα (διαφυλάσσοντας τόν έρωτα αλλά άπαλλασσόμενος από τήν ύπνωση), είτε, εγκαταλείποντας τόν έρωτα αυτό, ξαναπιάνω τό κυνήγι, γυρεύοντας νά έπαναλάβω, μαζί μέ άλλους, τή συνάντηση τής όποίας τό θάμβος διατηρῶ: γιατί άνήκει στήν τάξη τής «πρωτογενοῦς ήδονής» και δέν παύω νά έπιθυμῶ τήν έπιστροφή της: έπιβεβαιώνω τήν κατάφαση, ξαναρχίζω, χωρίς νά έπαναλαμβάνω.

(Ἡ συνάντηση άκτινοβολεϊ. Ἀργότερα, στό χῶρο τής ανάμνησης, τό υποκείμενο θά βλέπει τίς τρεῖς στιγμές τής έρωτικής διαδρομής σάν μία, και θά μιλά για τό «έκθαμβωτικό τούνελ τοῦ έρωτα».)

3. Αυτό που μέ μαγεύει στή συνάντηση είναι ότι ανακαλύπτω κάποιον που, μέσα από διαδοχικές και συνεχῶς έπιτυχημένες, άλάθαντες πινελιές, όλοκληρώνει τόν πίνακα τοῦ φαντάσματός μου. Μοιάζω μ' έναν παίκτη που ή τύχη του δέν διαψεύδεται, και τόν κάνει νά βρεϊ μέ τό πρώτο τό κομματάκι εκείνο που θά συμπληρώσει τό πάζλ τοῦ πόθου του. Πρόκειται για μιá σταδιακή

ἀνακάλυψη (μιά ἐπαλήθευση, θά λέγαμε) τῶν συγγενειῶν, συνηνοχῶν καί ἐσώτερων συναφειῶν πού θά μπορῶ νά διατηρῶ αἰωνίως (τουλάχιστον ἔτσι σκέφτομαι) μέ κάποιον ἄλλον, πού μ' αὐτό τόν τρόπο τείνει νά γίνει «ὁ ἄλλος μου». Εἶμαι ὀλόκληρος στραμμένος ἐντατικά πρὸς αὐτή τήν ἀνακάλυψη (πού μοῦ φέρνει ρίγος), σέ σημεῖο πού νά ταυτίζω μέ τόν ἔρωτα κάθε ἔντονη περιέργεια γιά κάποιο πλάσμα πού συναντῶ (ἔρωτα νιώθει γιά τόν ταξιδιώτη Σατωμπριάν ὁ νεαρός Μωραΐτης πού παρακολουθεῖ ἄπληστα καί τήν παραμικρή χειρονομία του, καί τόν ἀκολουθεῖ ὡς τή στιγμή τῆς ἀναχώρησής του). Κάθε στιγμή τῆς συνάντησης ἀνακαλύπτω μέσα στόν ἄλλον ἕναν ἄλλο ἑαυτό μου: *Σᾶς ἀρέσει αὐτό; Κοίτα νά δεῖς, καί μένα! Δέν σᾶς ἀρέσει αὐτό; Οὔτε καί μένα!* Ὁ Μπουδάρ καί ὁ Πεκυσέ, ὅταν πρωτοσυναντιοῦνται, ἀρχίζουν νά λογαριάζουν ἀσταμάτητα, σάν μαγεμένοι, τά κοινά τους γούστα: πρόκειται, δέν χωρεῖ ἀμφιβολία, γιά μιᾶ ἀυθεντική ἐρωτική σκηνή. Ἡ Συνάντηση ὑποβάλλει στό ἐρωτευμένο (τό ἤδη σαγηνευμένο) ὑποκείμενο τόν ἴλιγγο μιᾶς ὑπερφυσικῆς τύχης: ὁ ἔρωτας ἀνήκει στή (διονυσιακή) τάξη τῆς Ζαριάς.

Σατωμπριάν

Μπουδάρ
καί Πεκυσέ

R. H.

(Δέν γνωρίζονται ἀκόμα. Πρέπει νά διηγηθοῦν λοιπόν ὁ ἕνας στόν ἄλλον: «Νά ποιός εἶμαι». Ἡ ἀφηγηματική ἡδονή εἶναι αὐτή πού κορυφώνει καί συνάμα ἀναστέλλει τή γνώση, κοντολογίς, αὐτή πού προκαλεῖ τή ρελάνς. Στήν ἐρωτική συνάντηση ἀναπηδῶ συνέχεια, εἶμαι ἀνάλαφρος).

Ἡ ἀπήχηση

ΑΠΗΧΗΣΗ. Βασικός τρόπος τῆς ἐρωτικῆς ὑποκειμενικότητας: μιὰ λέξη, μιὰ εἰκόνα, ἀπήχουν ὀδυνηρά στή συναισθηματικὴ συνείδηση τοῦ ὑποκειμένου.

1. Ἐπιχειρῶ μέσα μου ὅ,τι μαθαίνω μέ τό σῶμα μου. Τό σῶμα αὐτό πού ζοῦσε ναρκωμένο μέσα στή λογοκρατούμενη γνώση μιᾶς γενικῆς κατάστασης, ξαφνικά ἀφυπνίζεται ἀπό κάτι λεπτό καί ὀξύ: ἡ λέξη, ἡ εἰκόνα, ἡ σκέψη ἐνεργοῦν σάν καμτσικιές. Τό μέσα σῶμα μου ἀρχίζει νά δονεῖται, σάν νά τό συγκλονίζουν σάλπιγγες πού διαλέγονται μεταξύ τους καί σκεπάζουν ἢ μιὰ τήν ἄλλη: ὁ ἐρεθισμός ἀφήνει ἴχνη, τά ἴχνη μεγαλώνουν καί ὅλα (ἀργά ἢ γρήγορα) γίνονται συντριμμα. Στό χῶρο τοῦ ἐρωτικοῦ φαντασιακοῦ δέν μπορεῖς νά ξεχωρίσεις τήν εὐτελέστερη πρόκληση ἀπό τό πραγματικά βαρυσήμαντο γεγονός. Ὁ χρόνος δονεῖται πρὸς τά μπρός (μοῦ ἔρχονται στό νοῦ προφητεῖες καταστροφῆς) καί πρὸς τά πίσω (θυμᾶμαι μέ τρόμο τά «προηγούμενα»). Ξεκινώντας ἀπό κάτι ἀσήμαντο, ἕνας δλόκληρος λόγος τῆς ἀνάμνησης καί τοῦ θανάτου ὑψώνεται καί μέ παρασύρει: βασιλεύει πιά ἡ μνήμη, τό ὄπλο τῆς ἀπήχησης – τῆς «μνησικακίας».

Νίτσε

(Ἡ ἀπήχηση προέρχεται ἀπό ἕνα «ἀπρόβλεπτο συμβάν πού [...] μεταβάλλει ξαφνικά τήν κατάσταση τῶν

- Ντιντερό ήρώων»: πρόκειται για μιὰ *θεατρική κορύφωση*, για τήν «πρόσφορη στιγμή» μιᾶς ζωγραφικῆς: δραματικός πίνακας τοῦ λεηλατημένου, συντετριμμένου, κτλ., ὑποκειμένου).
2. Χῶρος τῆς ἀπήχησης εἶναι τό σῶμα – αὐτό τό φανταστικό, τό τόσο «συνεκτικό» (συμφυές) σῶμα, πού δέν μπορῶ νά τό διώσω παρὰ μόνο ἐν εἶδει μιᾶς καθολικῆς ταραχῆς. Τούτη ἡ ταραχή (ἀνάλογη μέ τήν ἐρυθρότητα πού κυριεύει τό πρόσωπο ἀπό ντροπή ἢ ἀπό συγκίνηση) εἶναι ἓνα τράκ. Στό κοινό τράκ – αὐτό πού προηγείται ἐνός ἔργου πού ἔχω νά ἐκτελέσω – βλέπω τόν ἑαυτό μου στό μέλλον σέ κατάσταση ἀποτυχίας, ἀπρέπειας, σκανδάλου. Στό ἐρωτικό τράκ φοβᾶμαι γιά τήν καταστροφή μου, πού τή διαβλέπω ξαφνικά, μέσα στήν ἀστραπή τῆς λέξης, τῆς εἰκόνας, νά ἐπίκειται, θέβαιη καί ἀνάγλυφη.
3. Ὁ Φλομπέρ, ὅταν στόμωνε ἀπό ἔλλειψη φράσεων, ἔπεφτε στό ντιβάνι του γιά νά «χουζουρέψει». Ὅταν κατιτί ἀπηγεῖ πολύ ἔντονα, γεννιέται μέσ στό σῶμα μου μιὰ τέτοια ἀντάρα, πού μέ ὑποχρεώνει νά παρατήσω ὅποιαδήποτε εὐκολία. Ξαπλώνω τότε στό κρεβάτι μου κι ἀφήνω, χωρίς καμιᾶ ἀντίσταση, τήν «ἐσωτερική καταγίδα» νά τραβήξει τό δρόμο τῆς. Δέν κάνω σάν τό βουδιστή μοναχό zen πού φροντίζει νά ἀδειάσει ἀπό τίς εἰκόνες. Ἀντίθετα, ἐγώ ἀφήνω τίς εἰκόνες νά μέ πλημμυρίσουν, δοκιμάζω ὡς τήν ἄκρη τήν πικρή τους γεύση. Ἐχει λοιπόν καί ἡ κατάθλιψη τήν – κωδικοποιημένη – χειρονομία τῆς, πράγμα πού σαφῶς τήν περιορίζει. Γιατί φτάνει νά ὑποκαταστήσω, κάποια στιγμή, τήν κίνηση

ΝΤΙΝΤΕΡΟ. Ὁ *Ἀπαντα*, III.

ΝΤΙΝΤΕΡΟ: «Ἡ λέξη δέν εἶναι τό πράγμα ἀλλά μιὰ ἀστραπή στή λάμψη τῆς ὁποίας τό διακρίνουμε.»

ΡΟΥΣΜΠΡΟΚ. 16.

αυτή μέ μιάν ἄλλη (ἐξίσου κενή), με τούτη (νά σηκωθῶ, νά πάω νά καθίσω στό γραφείο μου, χωρίς ἔστω νά στρωθῶ στή δουλειά εὐθύς ἀμέσως), γιά νά ἀρχίσει ἡ ἀπήχηση νά ἀμδλύνεται παραχωρώντας τή θέση της στή συγγνή ἀθυμία. Τό κρεβάτι (τή μέρα) εἶναι ὁ τόπος τοῦ Φαντασιακοῦ. Τό γραφείο εἶναι πάντα, ὅ,τι κι ἂν κά- νεις, ἡ πραγματικότητα.

4. Ὁ Χ μοῦ μεταφέρει ἕνα δυσάρεστο ψίθυρο πού μέ ἀφο- ρᾶ. Τό γεγονός ἀπηγεῖ μέσα μου μέ δύο τρόπους. Ἐπί τή μιᾷ μεριά, δέχομαι ἐρεθισμένος τό ἀντικείμενο τοῦ μηνύματος, ἀγανακτῶ μέ τήν ψευτιά του, θέλω νά τό διαψεύσω, κτλ. Ἐπί τήν ἄλλη, διακρίνω αὐτή τήν ἐλά- χιστη ἐπιθετική διάθεση πού ὤθησε τόν Χ – χωρίς νά τό πολυκαταλαβαίνει ὁ ἴδιος – νά μοῦ μεταφέρει μιᾷ ὀδυ- νηρή πληροφορία. Ἡ παραδοσιακή γλωσσολογία θά περιοριζόταν στήν ἀνάλυση τοῦ μηνύματος. Ἐναντίον, ἡ ἐνεργός Φιλολογία θά ἐπιδίδωκε, πάνω ἀπ' ὅλα, νά ἐρ- μηνεύσει, νά ἐκτιμήσει τή δύναμη (στήν προκειμένη πε- ρίπτωση: ἀντενεργό) πού κατευθύνει (ἢ ἔλκει) τό μήνυ- μα αὐτό. Θά ρωτήσετε, τί κάνω; Ἐπί ἀπάντησης: Συνδυάζω τίς δύο γλωσσολογίες, ἐνισχύω τή μιᾷ διά τῆς ἄλλης: ἐνωτίζομαι, μέ πόνο, τήν οὐσία τοῦ μηνύματος (δηλαδή τό περιεχόμενο τοῦ ψιθύρου), ἐνῶ ταυτόχρονα ἀναλύω ἐξαντλητικά, μέ καχυποψία καί πίκρα, τή δύναμη πού τό συνέχει: χάνω καί στά δύο ταμπλό, πληγώνομαι ἀπό παντοῦ. Ἡ ἀπήχηση εἶναι αὐτό ἀκριβῶς τό πράγμα: ἡ μανιώδης ἄσκηση μιᾶς τέλειας ἀκοῆς. Ἐναντίον μέ τόν ψυχαναλυτή (πράγμα εὐλόγο), ἐγώ δέν «ἀρμενίζω ἄλ- λου» ὅσο μιᾶ ὁ ἄλλος, ἀλλά ἀκούω τέλεια, βρισκομαι σέ κατάσταση ἀπόλυτης συνειδητότητας: δέν μπορῶ νά ἀποφύγω ν' ἀκούσω τά πάντα, κι αὐτή ἀκριβῶς ἡ κα- θαρότητα τῆς ἀκοῆς μοῦ εἶναι ὀδυνηρή: γιατί ποιός εἶ- ναι αὐτός πού θά μποροῦσε νά ἀντέξει ἀνώδυνα ἕνα πολλαπλό, ἀλλά ταυτόχρονα ἀπαλλαγμένο «παρασι- των», νόημα; Ἡ ἀπήχηση μεταβάλλει τήν ἀκοή σέ ἀντά-

ρα νοητικά προσπελάσιμη και τόν έρωτευμένο σε τερα-
τώδη ώτακουστή. Κάτι περισσότερο: ανάγει τόν έρω-
τευμένο στην κατάσταση ενός τεράστιου ακουστικού
ὄργάνου – σάμπως ή άκοή ή ίδια νά περιέχεται σε έκ-
φωνητική κατάσταση: μέσα μου μιλάει τ' αυτί.

Ἐωθινό

ΞΥΠΝΗΜΑ. Διάφοροι τρόποι μέ τούς ὁποίους τό ἐρωτευμένο ὑποκείμενο ἀνακαλύπτει, ὅταν ξυπνᾷ, πῶς κατέχεται πάντα ἀπό τήν ἔγνοια τοῦ πάθους του.

- Βέρθερος
1. Ὁ Βέρθερος μιᾷ γιά τήν κούρασή του («Ἄφησέ με νά ὑποφέρω ἴσαμε τό τέλος: παρ' ὅλη τήν κούραση, ἔχω ἀκόμη ἀρκετή δύναμη γιά νά φτάσω ὡς ἐκεῖ»). Ἡ ἐρωτική ἔγνοια συνεπάγεται ἕνα ξόδεμα πού φθείρει τό κορμί τόσο ἀνελέητα ὅσο καί μιά σωματική ἐργασία. «Ἐπέφερα τόσο πολύ, λέει κάποιος, πάλευα τόσο σκληρά ὄλημερίς μέ τήν εἰκόνα τοῦ ἀγαπημένου πλάσματος, ὥστε, τό βράδυ, κοιμόμουν σάν πουλάκι». Ὁ Βέρθερος, λίγο πρὶν αὐτοκτονήσει, πλάγιασε καί κοιμήθηκε τοῦ καλοῦ καιροῦ.
- S.S.
- Βέρθερος
2. Ξυπνήματα μελαγχολικά, ξυπνήματα σπαραχτικά (λόγω τρυφερότητας), ξυπνήματα λευκά, ξυπνήματα ἀθῶα, ξυπνήματα πανικόβλητα (ὁ Ὀκτάβιος ξυπνᾷ ὕστερα ἀπό μιά λιγοθυμία: «Μονομιᾶς τοῦ ἤρθανε στό νοῦ οἱ δυστυχίες του»: δέν πεθαίνει κανεῖς ἀπό πόνο, διαφορετικά θά εἶχε πεθάνει αὐτοστιγμεί»).
- Σταντάλ

ΒΕΡΘΕΡΟΣ. 103.

S.S. : διήγηση τοῦ S.S.

ΒΕΡΘΕΡΟΣ. 140

ΣΤΑΝΤΑΛ. Ἀρμάνς, 115.

Κάνω Σκηνή

ΣΚΗΝΗ. Τό σχῆμα ἀναφέρεται σέ κάθε «σκηνή» (μέ τήν οἰκιακή ἔννοια τοῦ ὄρου) ὡς ἀνταλλαγῆ ἀμοιβαίων ἀμφισθητήσεων.

1. Ὅταν δύο ὑποκείμενα φιλονικοῦν ἀκολουθώντας μιὰ κανονική ἀνταλλαγῆ φράσεων καί ἐπιδιώκοντας τό καθενα νά ἔχει αὐτό τήν «τελευταία λέξη», τά ὑποκείμενα αὐτά εἶναι ἤδη παντρεμένα: ἡ σκηνή εἶναι γι' αὐτά ἄσκηση ἑνός δικαιώματος, πρακτική ἐφαρμογή μιᾶς γλώσσας, τῆς ὁποίας ἔχουν τή συνιδιοκτησία. *Καθένας μέ τή σειρά του*, ὑπαγορεύει ἡ σκηνή, πράγμα πού σημαίνει: *ποτέ ἐσύ χωρίς ἐμένα*, καί ἀντίστροφα. Αὐτό εἶναι τό νόημα τῆς καταστάσεως πού ἀποκαλοῦμε, κατ' εὐφημισμὸν, *διάλογο*: ὄχι ἀμοιβαία ἀκρόαση, ἀλλά ἀπό κοινοῦ ὑποδούλωση σέ μιὰ ἀρχή πού πρεσβεύει τή δικαιοκατανομή τῶν λεκτικῶν ἀγαθῶν. Οἱ μετέχοντες ξέρουν πῶς ἡ ἀντιπαράθεση στήν ὁποία ἐπιδίδονται, καί ἡ ὁποία δέν θά ἐπιφέρει τό χωρισμό τους, εἶναι τόσο ἀτελέσφορη, ὅσο καί μιὰ διαστροφική ἡδονή (ἡ σκηνή μπορεῖ νά νοηθεῖ σάν ἕνας τρόπος νά ἀντλεῖς ἱκανοποίηση χωρίς τόν κίνδυνο τῆς τεκνοποίησης). Μέ τήν πρώτη κιάλας σκηνή, ἡ γλώσσα, ὡς ὄντοτητα ταραχώδης καί ἀνώφελη, ἀρχίζει μιὰ μακρά σταδιοδρομία. Ὁ διάλογος (ἡ λογομαχία τῶν δύο ὑποκριτῶν) διέ-

Νίτσε

ΝΙΤΣΕ: «Ἐπῆρχε κάτι ἀνάλογο παλιότερα στήν ἀνταλλαγῆ φράσεων μεταξύ τοῦ ἥρωα καί τοῦ κορυφαίου. Ἐπειδή ὅμως στήν περίπτωση αὐτή ὁ ἕνας ἦταν ὑποταγμένος στόν ἄλλον, ὁ διαλεκτικός ἀγώνας ἦταν ἀδύνατος. Πάντως, ἀπό τή στιγμή πού οἱ δύο βασικοὶ ὑποκριτές δρόθησαν ἀντιμέτωποι, γεννήθηκε, μέσ' ἀπό ἕνα ἐνστικτο θαθιά ἔλλη-

Γιάκομπσον

φθειρε τήν τραγωδία πρὶν ἀκόμα ἐμφανιστεῖ ὁ Σωκράτης. Ἔτσι, ὁ μονόλογος ἀπωθήθηκε σέ κάποιες ὀριακές περιοχές τοῦ ἀνθρώπινου πολιτισμοῦ: στήν ἀρχαϊκή τραγωδία, σέ ὀρισμένες μορφές σχιζοφρένειας, στό ἐρωτικό κατεδατό (τουλάχιστον ὅσο «ἐλέγχω» τό παραλήρημά μου καί δέν ὑποκύπτω στήν ἐπιθυμία νά σύρω τόν ἄλλον σ' ἓνα κανονικό παιχνίδι γλωσσικῆς ἀμφισβήτησης). Σάμπως δηλαδή ὁ πρῶτος ὑποκριτής, ὁ τρελός καί ὁ ἐρωτευμένος, νά ἀρνοῦνται νά ἐκτεθοῦν ὡς ἥρωες τῆς ὀμιλίας καί νά ὑποδουλωθοῦν στό ὄριμο λεκτικό, στό κοινωνικό λεκτικό πού ὑποβάλλει ἡ μοχθηρή Ἔρις: στό λεκτικό τῆς οἰκουμενικῆς νεύρωσης.

Βέρθερος

2. Ὁ Βέρθερος εἶναι ὁ ἀμιγῆς λόγος τοῦ ἐρωτευμένου ὑποκειμένου. Ὁ μονόλογος, στό Βέρθερο (εἰδυλλιακός, ἀγχώδης), διακόπτεται μόνο μιά φορά, πρὸς τό τέλος, λίγο πρὶν ἀπό τήν αὐτοκτονία: ὁ Βέρθερος ἐπισκέπτεται τήν Καρλότα, ἡ ὁποία τοῦ ζητᾷ νά μὴν πάει νά τήν ξαναδεῖ πρὶν ἀπό τά Χριστούγεννα, δείχνοντάς του ἔτσι ὅτι πρέπει νά ἀραιώσει τίς ἐπισκέψεις του καί ὅτι τό πάθος του δέ θά εἶναι πλέον ἀποδεκτό. Ἐπακολουθεῖ μιά σκηνή.

Ἡ σκηνή ἐκκινεῖ ἀπό μιά διαφορά: ἡ Καρλότα εἶναι ἐνοχλημένη, ὁ Βέρθερος θρῖσκειται σέ ἔξαψη, καί ἡ ἐνόχληση τῆς Καρλότας ἐντείνει ἀκόμα περισσότερο τήν ἔξαψή του. Ἄρα ἔχουμε μιά σκηνή μέ ἓνα καί μόνο ὑποκείμενο, πού διχοτομεῖται χάρη σέ ἓνα ἐνεργειακό διαφορικό (ἡ σκηνή εἶναι *ἠλεκτρική*). Γιά νά πάρει μπρός (σάν νά ἦταν κινητήρας μηχανῆς) αὐτή ἡ ἀνισόρ-

νικό, ἡ λογομαχία καί ἡ ἐπιχειρηματολογικὴ ἀντιπαράθεση: ὁ ἐρωτικός διάλογος [διάβαζε: ἡ σκηνή] παρέμεινε ἀγνωστος γιά τήν ἀρχαία ἑλληνική τραγωδία» («Ὁ Σωκράτης καί ἡ τραγωδία», *Μεταθανάτια κείμενα*, 42).

ΓΙΑΚΟΜΠΣΟΝ, «Συνέντευξη», 466.

ΒΕΡΘΕΡΟΣ, 123 κ. ἑ.

ροπη σχέση, για να αποκτήσει ή σκηνή τή σωστή της ταχύτητα, χρειάζεται ένα δέλεαρ, πού ό καθένας από τούς συμπαίκτης προσπαθει να σύρει προς τό μέρος του. Τό δέλεαρ αυτό είναι συνήθως ένα γεγονός (πού ό ένας υποστηρίζει και ό άλλος αρνείται) ή μιá απόφαση (πού ό ένας επιβάλλει και ό άλλος απορρίπτει: στήν περίπτωση του Βέρθερου, τό να αραιώσει εκούσια τίς επισκέψεις του). Η συμφωνία είναι λογικά αδύνατη στό μέτρο πού τό υπό συζήτηση αντικείμενο δέν είναι τό γεγονός ή ή απόφαση, δηλαδή κάτι εκτός τής γλώσσας, αλλά άπλως και μόνο ό,τι προηγείται: ή σκηνή δέν έχει αντικείμενο ή, τουλάχιστον, τό χάνει πολύ γρήγορα: ή σκηνή είναι ακριβώς ή γλώσσα πού τό αντικείμενό της έχει χαθει. Ίδιον τής άπαντητικής φράσης είναι να μην έχει κανέναν άποδεικτικό σκοπό, να μην άποσκοπει να πείσει, αλλά να διαθέτει άπλως μιá προέλευση, και ή προέλευση αυτή να είναι πάντα άμεση: στή σκηνή κολλω σ' αυτό πού μόλις έχει λεχθει. Τό υποκείμενο (διχασμένο και ώστόσο κοινό) τής σκηνης εκφέρει δίστιχα. Πρόκειται για τή στιχομυθία, τό αρχαϊκό πρότυπο όλων τών σκηνών του κόσμου (όταν κατεχόμαστε από σκηνική διάθεση, μιλουμε μέ «σειρές» λέξεων). Κι όμως, όποια κι αν είναι ή κανονικότητα αυτής τής μηχανικής, πρέπει τό αρχικό διαφορικό να ενυπάρχει σε κάθε δίστιχο: έτσι, ή Καρλότα οδηγεί μονίμως τό παιχνίδι προς τήν κατεύθυνση τών γενικών προτάσεων («Έπειδή αυτό είναι αδύνατον, γι' αυτό και μέ ποθείτε»), και ό Βέρθερος τό επαναφέρει σταθερά στό ενδεχόμενο, τό θεό αυτό τών έρωτικών πληγών («Η απόφασή σας πρέπει να οφείλεται στον Άλμπερτ»). Κάθε έπιχείρημα (κάθε στίχος του δίστιχου) επιλέγεται κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να είναι συμμετρικό και, θά λέγαμε τελικά, ισοδύναμο προς τό συζυγικό του, αλλά και ταυτόχρονα έπαυξημένο μέ μιá προσθήκη διαμαρτυρίας: έχουμε, κοντο-

Έτυμολογία

λογίς, ἕναν πλειστηριασμό. Αὐτός ὁ πλειστηριασμός δέν εἶναι τίποτ' ἄλλο ἀπό τήν κραυγή τοῦ Νάρκισσου: *Κι ἐγώ! Κι ἐγώ!*

3. Ἡ σκηνή εἶναι σάν τή Φράση: ἀπό δομική ἄποψη, τίποτε δέν τήν ὑποχρεώνει νά σταματήσει, κανεῖς ἐσωτερικός καταναγκασμός δέν τήν ἐξαντλεῖ, ἀφοῦ, ὅπως ἀκριβῶς καί στή φράση, ἅπαξ καί ὑπάρξει ὁ ἀρχικός πυρήνας (τό γεγονός, ἡ ἀπόφαση), οἱ διαχύσεις εἶναι ἀνανεώσιμες ἐπ' ἄπειρον. Τό μόνο πού μπορεῖ νά ἀκόψει τή σκηνή εἶναι μιὰ κάποια περίσταση, ἐξωγενής ὡς πρὸς τή δομή της: ἡ κούραση τῶν δύο συμπαικτῶν (ἡ κούραση τοῦ ἑνός δέν ἀρκεῖ), ἡ ἔλευση ἑνός τρίτου (στό *Βέρθερο* εἶναι ὁ Ἄλμπερτ), ἡ, ἀκόμα, ἡ αἰφνίδια ὑποκατάσταση τοῦ πόθου μέ τήν ἐπίθεση. Κανεῖς παίκτης δέν ἔχει τή δύναμη νά ἀνακόψει μιὰ σκηνή – ἐκτός κι ἂν ἐπωφεληθεῖ ἀπό τίς τυχαῖες περιστάσεις πού προαναφέραμε. Ἄλλωστε, ποιὰ μέσα θά μποροῦσα νά διαθέτω πρὸς τοῦτο; Τή σιωπή; Μά ἡ σιωπή ἄλλο δέν κάνει ἀπό τό νά ἀναζωογονεῖ τήν ὄρεξη γιά παράταση τῆς σκηνῆς, κι ἔτσι παρασύρομαι κι ἐγώ στό νά ἀπαντήσω γιά νά διαλύσω, νά μετριάσω τίς ἐντυπώσεις. Τό συλλογισμό; Μά δέν ὑπάρχει πιό καθαρὸ μέταλλο ἀπό τό συλλογισμό, τόσο καθαρὸ πού νά ἀφήνει τόν ἄλλον ἄφωνο. Τήν ἀνάλυση τῆς ἴδιας τῆς σκηνῆς; Περνώ ἀπό τή σκηνή στή μετασκηνή, σημαίνει πάντα: ἐγκαινιάζω μιὰ ἄλλη σκηνή. Τή φυγή; Αὐτή εἶναι τό σημεῖο μιᾶς ἀναγνωρισμένης λιποταξίας: τό ζευγάρι ἔχει ἤδη διαλυθεῖ: ὅπως καί ὁ ἔρωτας, ἡ σκηνή σφραγίζεται πάντα ἀπό τήν ἀμοιβαιότητα. Ἡ σκηνή, λοιπόν, εἶναι ἀτέρμονη σάν τή γλώσσα. Εἶναι ἡ ἴδια ἡ γλώσσα, σ' ὄλο της τό ἄπειρο, αὐτή ἡ «αἰώνια λατρεία» πού κάνει τό αὐτό νά μὴ σταματᾷ νά μιᾷ ἀπό τότε πού ὑπάρχει ὁ ἄνθρωπος.

(Ὁ Χ εἶχε τό καλὸ ὅτι δέν ἐκμεταλλευόταν ποτέ τή

φράση πού τοῦ πρόσφερες. Χάρη σ' ἓνα σπάνιο εἶδος ἀσκητείας, δέν ἔβγαζε κέρδος ἀπό τή γλώσσα.)

4. Δέν ὑπάρχει σκηνή πού νά ἔχει νόημα, ἢ πού νά προχωρεῖ πρὸς μιά ἀποσαφήνιση ἢ ἓνα μετασχηματισμό. Ἡ σκηνή δέν εἶναι οὔτε πρακτική οὔτε διαλεκτική. Εἶναι πολυτελής, ἄσκοπη. Εἶναι τόσο ἀτελέσφορη, ὅσο ἓνας διαστροφικός ὄργασμός: δέ σημαδεύει, δέ λερώνει. Παράδοξο: στόν Σάντ ἢ βία δέ σημαδεύει – τό σῶμα ἀποκαθίσταται στή στιγμή, γιά νά εἶναι ἔτοιμο γιά καινούργια ξοδέματα: ἢ Ἰουστίνη, μόλο πού ὑφίσταται συνεχῶς καταπονήσεις, κακοποιήσεις, ξεσκίσματα, εἶναι πάντα φρέσκια, ἀκέραιη, ξεκούραστη. Τό ἴδιο καί ὁ μέτοχος μιᾶς σκηνῆς: ξαναγεννιέται ἀπό τήν προηγούμενη σκηνή σάν νά μή συμβαίνει τίποτε. Μέ τή μή σημασιότητα τῆς ταραχῆς τῆς, ἢ σκηνῆς θυμίζει ἓναν ἐμετό ρωμαϊκοῦ τύπου: βάζω τό δάχτυλο καί πιέζω τήν ἐπιγλωττίδα (ἐρεθίζομαι γιά νά ἀμφισβητήσω), ἐξεμῶ (ἓνα κύμα ἀπό προσβλητικά ἐπιχειρήματα) καί μετά, ἦσυχα ἦσυχα, ξαναρχίζω τό φαγητό.

5. Ἡ σκηνή μπορεῖ νά εἶναι ἀσήμαντη, ἀλλά παλεύει συνεχῶς νά ξεφύγει ἀπό τή μή σημασιότητα. Κάθε μέτοχος μιᾶς σκηνῆς ὄνειρεύεται νά ἔχει αὐτός τήν *τελευταία λέξη*. Μιλῶ τελευταῖος, «συμπεραίνω», θά πεῖ ἀποδίδω ἓνα πεπρωμένο σέ ὅλα ὅσα εἰπώθηκαν, θά πεῖ ἐξουσιάζω, κατέχω, χορηγῶ, ἐπιβάλλω διαίως τό νόημα. Στό χώρο τῆς ὁμιλίας, ὅποιος ἐρχεται τελευταῖος κατακτᾷ μιά θέση ἀνώτερη, θέση πού κατέχεται, σύμφωνα μέ ἓνα ρητό προνόμιο, ἀπό τούς καθηγητές, τούς προέδρους, τούς δικαστές, τούς ἐξομολογητές: κάθε γλωσσικός ἀγώνας (*μάχη* γιά τούς ἀρχαίους Σοφιστές, *disputatio* γιά τούς Σχολαστικούς) ἀποσκοπεῖ στήν κατάκτηση τῆς θέσης αὐτῆς. Μέ τήν τελευταία λέξη θέλω νά ἀποδιοργανώσω, νά «διαλύσω» τόν ἀντίπαλο, νά τοῦ προξενή-

σω μιά θανατηφόρα (ναρκισσική) πληγή, νά τόν αποστομώσω, νά τοῦ εὐνουχίσω τή μιλιά. Ἡ σκηνή ξετυλίγεται μέ τήν προοπτική αὐτοῦ τοῦ θριάμβου: τό θέμα δέν εἶναι κάθε ἀτάκα πού λέγεται νά συμβάλλει στή νίκη τῆς ἀλήθειας, στή σταδιακή οἰκοδόμησή της. Τό θέμα εἶναι, ἀπλῶς καί μόνο, νά εἶναι καίρια ἡ *τελευταία ἀτάκα*. Αὐτό πού μετρᾶ εἶναι ἡ τελευταία ζαριά. Ἡ σκηνή δέ μοιάζει μέ σκάκι, μοιάζει μέ τό παιχνίδι πού λέγεται «πιάσ' το κι ἄσ' το». Πάντως, καί τοῦ παιχνιδιοῦ αὐτοῦ ὁ κανόνας ἰσχύει ἐδῶ ἀνεστραμμένος, γιατί κερδισμένος στή συγκεκριμένη περίπτωση βγαίνει αὐτός πού πετυχαίνει νά κρατᾶ τόν κρικό σά χέρια του τή στιγμή ἀκριβῶς πού σταματᾶ τό παιχνίδι: τό δέλεαρ διατρέχει ὀλόκληρη τή σκηνή, ἡ νίκη ἀνήκει σ' ὅποιον τσακώσει τό ζωάκι – στήν περίπτωσή μας, τήν τελευταία ἀτάκα – πού ἡ κατοχή του ἐξασφαλίζει τήν παντοδυναμία.

Βέρθερος

Στό *Βέρθερο* ἡ σκηνή ἀποκορυφώνεται μέ ἕναν ἐκβιασμό. «Δῶστε μου λίγο καιρό νά συνέλθω, καί ὄλα θά ταχτοποιηθοῦν», λέει ὁ Βέρθερος στήν Καρλότα μέ ὕφος παραπονιαρικό καί ἀπειλητικό. Αὐτό σημαίνει: «Σέ λίγο θά ἀπαλλαγεῖτε ἀπό μένα»: εἶναι μιά πρόταση πού σημαδεύεται ἀπό εὐφροσύνη, γιατί αὐτός πού τήν ξεστομίζει τή φαντάζεται ὡς τελευταία ἀτάκα. Τό ὑποκείμενο μιᾶς σκηνῆς χρειάζεται, οὔτε λίγο οὔτε πολύ, τήν αὐτοκτονία, γιά νά ἐπιτύχει μιά τελευταία λέξη ὄντως ἀναντίλεκτη. Ἐναγγέλλοντας τήν αὐτοκτονία, ὁ Βέρθερος γίνεται αὐτομάτως ὁ *πιό δυνατός ἀπ' τοῦς δυό*. Κι ἔτσι φανερόνεται γιά μιάν ἀκόμη φορά πῶς μόνο ὁ θάνατος μπορεῖ νά διακόψει τή Φράση, τή Σκηνή.

Τί εἶναι ὁ ἥρωας; Εἶναι αὐτός στόν ὅποιον ἀνήκει ἡ τελευταία ἀτάκα. Φαντάζεστε ἕναν ἥρωα πού δέ θά μι-

Κίρκεγκαρντ
 Ζέν

λοῦσε πρίν πεθάνει; Ἄρνοῦμαι τήν τελευταία φράση (ἄρνοῦμαι τή σκηνή) σημαίνει ἀσπάζομαι μιά ἀντιρωϊκή ἠθική, τήν ἠθική τοῦ Ἄβραάμ: δέν ἀνοίγει τό στόμα του νά μιλήσει ὥσπου νά λήξει ἡ θυσία πού τοῦ ζήτησαν. Ὑπάρχει ὅμως μιά ἀντίδραση πολύ πιά ἀνατρεπτική, ἀκριβῶς γιατί εἶναι λιγότερο συγκαλυμμένη (ἡ σιωπή εἶναι πάντα ἓνα ὠραῖο κάλυμμα): ἡ ἀντικατάσταση τῆς τελευταίας φράσης ἀπό μιά σόλοικη πιρουέτα. Εἶναι αὐτό πού ἔκανε ὁ βουδιστής δάσκαλος πού τόν ρώτησαν σοβαρά σοβαρά: «Τί εἶναι ὁ Βούδας;» καί ἐκεῖνος εἰς ἀπάντηση ἔβγαλε τό σανδάλι του, τό ἔβαλε στό κεφάλι του καί ἀπῆλθε. Ἀνεπίληπτη ἀναίρεση τῆς τελευταίας φράσης, κυριαρχηση τῆς μή-κυριαρχίας.

«Ούτε ένας παπάς δέν τόν συνόδευε»

ΜΟΝΟΣ. Τό σχῆμα δέν παραπέμπει σ' αὐτό πού μπορεῖ νά εἶναι ἡ ἀνθρώπινη μοναξιά τοῦ ἐρωτευμένου ὑποκειμένου, ἀλλά στή «φιλοσοφική» μοναξιά του, ἐφόσον τόν ἔρωτα-πάθος δέν τόν ἀναλαμβάνει σήμερα κανένα μείζον σύστημα σκέψης (λόγου).

1. Πῶς ὀνομάζεται τό ὑποκείμενο πού ἐμμένει ξεροκέφαλα, κόντρα στούς πάντες, σέ μία «πλάνη» του, λές κι ἔχει μπροστά του μιά ὀλόκληρη αἰωνιότητα γιά νά «ξεγελιέται»; – Ὀνομάζεται *ὑπότροπος*. Εἶτε ἀπό ἔρωτα σέ ἔρωτα, εἶτε μέσα στόν ἴδιο ἔρωτα, ὑποτροπιάζω συνεχῶς, «ὑποπίπτοντας» σ' ἕνα ἐσωτερικό δόγμα πού κανείς δέν τό συμεριζεται. Ὅταν ἡ σορός τοῦ Βέρθερου μεταφέρεται νυχτιάτικα σέ μιά γωνιά τοῦ νεκροταφείου, κοντά στίς δύο φλαμουριές (τό δέντρο μέ τό ἀπλό ἄρωμα, τό ἄρωμα τῆς ἀνάμνησης καί τῆς ἀποκοίμησης), «οὔτε ένας παπάς δέν τή συνόδευε» (εἶναι ἡ τελευταία φράση τοῦ μυθιστορήματος). Στό πρόσωπο τοῦ Βέρθερου ἡ θρησκεία δέν καταδικάζει μόνο τόν αὐτόχειρα, ἀλλά, πιθανόν, καί τόν ἐρωτευμένο, τόν οὐτοπικό, τόν ἀποσυνάγωγο, αὐτόν πού «συνδέεται» μόνο μέ τόν ἑαυτό του – μέ κανέναν ἄλλον.

Βέρθερος

Ἑτυμολογία

ΒΕΡΘΕΡΟΣ. 151.

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ: *religion* (θρησκεία) ἀπό τό λατινικό *religare*, συνδέω.

Συμπόσιο

2. Στο Συμπόσιο ὁ Ἐρυξίμαχος δηλώνει, εἰρωνικά, ὅτι διάβασε κάπου ἕναν πανηγυρικό πρὸς τιμὴν τοῦ ἄλατος, ἀλλὰ τίποτε περὶ Ἐρωτος. Ἡ μικροκοινωνία τοῦ Συμποσίου ἀποφασίζει νὰ κάνει θέμα τῆς στρογγυλῆς τραπέζης τῆς τὸν Ἐρωτα, ἐπειδὴ ἀκριδῶς λογοκρίνεται ὡς θέμα συζήτησης: σάμπως, δηλαδή, κάποιοι σημερινοὶ διανοούμενοι νὰ δέχονταν νὰ συζητήσουν, κόντρα στοῦ ρεῦμα, γιὰ τὸν Ἐρωτα κι ὄχι γιὰ τὴν πολιτική, γιὰ τὸν (ἔρωτικό) Πόθο καὶ ὄχι γιὰ τὴν (κοινωνική) Ἀνάγκη. Ἡ ἐκκεντρικότητα τῆς ἀρχαίας συνομιλίας ἐγκείται στό ὅτι εἶναι συστηματική: οἱ συνδαιτυμόνες δέν ἐπιχειροῦν νὰ προβάλλουν κάποιες θεμελιωμένες προτάσεις, νὰ διηγηθοῦν ἐμπειρίες, ἀλλὰ δοκιμᾶζουν νὰ θεσπίσουν ἕνα δόγμα: γιὰ τὸν καθένα ἀπ' αὐτοῦς, ὁ Ἐρωτας εἶναι ἕνα σύστημα. Σήμερα, ὡστόσο, δέν ὑπάρχει κανένα σύστημα τοῦ Ἐρωτα: τὰ κάποια συστήματα πού περιβάλλουν τὸν σημερινό ἐρωτευμένο δέν τοῦ παραχωροῦν καμιά θέση (ἢ, κι ἂν τοῦ παραχωροῦν, αὐτὴ εἶναι πέμπτης κατηγορίας). Ὁ σημερινός ἐρωτευμένος ἄδικα στρέφεται πρὸς τὴν τάδε ἢ δεῖνα παραδεδεγμένη γλώσσα, καμιά δέν τοῦ ἀποκρίνεται, κι ἂν τὸ κάνει, εἶναι γιὰ νὰ τοῦ ὑπαγορεύσει νὰ ξεχάσει αὐτό πού ἀγαπᾷ. Ὁ χριστιανικός λόγος, ἂν ὑποθέσουμε ὅτι ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχει, τὸν παρακινεῖ νὰ καταπνίξει καὶ νὰ ἐξιδανικεύσει τὰ πράγματα. Ὁ ψυχαναλυτικός λόγος (αὐτός, τουλάχιστον, περιγράφει τὴν κατάστασή του) τὸν ὑποχρεώνει νὰ θάψει τὸ Φαντασιακό του. Ὅσο γιὰ τὸ μαρξιστικό λόγο, αὐτός δέ λέει τίποτε ἐπὶ τοῦ θέματος. Ὅταν μέ πιάνει ἡ ἐπιθυμία νὰ χτυπήσω αὐτές τίς πόρτες γιὰ νὰ μοῦ ἀναγνωρίσουν κάπου (ὄπουδῆποτε) τὴν «τρέλα μου» (τὴν «ἀλήθεια» μου), τίς βλέπω νὰ κλείνουν ἢ μία μετὰ τὴν ἄλλη. Κι ὅταν πιά ὅλες ἔχουν κλείσει, δημιουργεῖται γύρω μου ἕνας γλωσσικός τοῖχος πού μέ καταπλακώνει, μέ καταπνίγει καὶ

μέ άπωθει – έκτός κι άν, μεταμελημένος, φτάσω στό ση-
μείο νά «ξεφορτωθώ τόν Χ».

(«Είχα έναν έφιάλητη. Είδα τό άγαπημένο πρόσωπο νά νιώθει άσχημα, περπατώντας σέ κάποιο δρόμο, και νά ζητά άγωνιωδώς ένα φάρμακο. Όλοι, όμως, περνούσαν και, σοβαροί σοβαροί, του τό άρνιόντουσαν, παρά τά ξέφρενα πηγαινέλα μου. Ή άγωνία του προσώπου αυ-
του έπαιρνε μιά ύστερική τροπή, πράγμα πού του κατα-
λόγιζα. Άργότερα κατάλαβα ότι τό πρόσωπο αυτό ήμουν εγώ – άσφαλώς· ποιόν άλλον μπορείς νά όνειρευ-
τείς; Καλούσα όλες τίς περαστικές γλώσσες (τά συστή-
ματα), αυτές μέ άρνιόντουσαν κι εγώ συνέχιζα νά ζητώ φωναχτά, *άπρεπα*, μιά φιλοσοφία πού “νά μέ καταλά-
βει” – “νά μέ περιμαζέψει”».)

3. Ή μοναξιά του έρωτευμένου δέν είναι μοναξιά προσώ-
που (τόν έρωτα τόν έμπιστεύεσαι, τόν έκφράζεις, τόν
διηγείσαι), είναι μοναξιά συστήματος: μόνο εγώ βλέπω
τόν έρωτα σάν σύστημα (ίσως γιατί σκοντάφτω συνεχώς
πάνω στό σολιψισμό του λόγου μου). Περίπλοκο παρά-
δοξο: μέ άντιλαμβάνονται οί πάντες (ό έρωτας προέρχε-
ται από τά βιβλία, ή διάλεκτός του είναι τρέχουσα), άλ-
λά μπορούν νά μέ άκούσουν (νά μέ δεχτούν «προφητι-
κά») μόνο τά ύποκείμενα πού έχουν, τήν ίδια *άκριβως*
στιγμή, τήν ίδια *άκριβως* γλώσσα μέ μένα. Οί έρωτευμέ-
νοι, λέει ο Άλκιδιάδης, μοιάζουν μ' αυτούς πού τούς
δάγκωσε φίδι: «Δέ θέλουν, καθώς λένε, νά μιλούν για
τό άτύχημά τους σέ κανένα, παρά μόνο σ' αυτούς πού
έπεςαν θύματα του ίδιου άτυχήματος, σάν νά ήταν αυ-
τοί οί μόνοι ικανοί νά συλλάβουν και νά δικαιολογή-
σουν ό,τι τόλμησαν νά κάνουν και νά πουν υπό τήν

Ρούσμπροκ

ἐπήρεια τῶν πόνων τους»: φτωχός θίασος τῶν «πεινῶν-των τεθνεώτων», τῶν ἐρωτικῶν αὐτοχείρων (πόσες φο-ρές δέν αὐτοκτονεῖ ὁ ἴδιος ἐρωτευμένος;), στούς ὁποί-ους καμιά μείζων γλώσσα (μόνο, ἀποσπασματικά, αὐτή τοῦ παλιοῦ «μυθιστορήματος») δέ δανεῖζει τή φωνή της.

4. Ὅπως ὁ ἀρχαῖος μυστικός, πού δέν τόν ἀνεχόταν ἡ ἐκ-κλησιαστική κοινότητα μέσα στήν ὁποία ζοῦσε, ἔτσι κι ἐγώ, ὡς ἐρωτευμένο ὑποκείμενο, οὔτε συγκρούομαι οὔ-τε ἀμφοισθῆτῶ. Εἶναι ἀπλό: δέν διαλέγομαι μέ τούς μη-χανισμούς τῆς ἐξουσίας, τῆς σκέψης, τῆς ἐπιστήμης, τῆς διαχείρισης, κτλ. Αὐτό δέ σημαίνει πῶς εἶμαι ἀναγκα-στικά «ἀπολιτικοποιημένος». Ἡ παρέκκλισή μου ἐγκρι-ται στό ὅτι δέν «διεγείρομαι». Ἀπό τήν ἄλλη μεριά, ἡ κοινωνία μέ ἐξαναγκάζει τελείως φανερά σέ μιά ἀλλό-κοτη ἀπώθηση: δέ μέ λογοκρίνει, οὔτε μοῦ ἐπιβάλλει ἀπαγορεύσεις, ἀπλῶς μέ κρατᾶ σέ ἀπόσταση *a humanis*, μακριά ἀπό τά ἀνθρώπινα, ἐφόσον, ὑπόγεια, μέ κηρύσ-σει μή σημαίνοντα: δέν ἀνήκω σέ κανένα κατάλογο, σέ κανένα ἄσυλο.

5. Νά γιατί εἶμαι μόνος:

Ταό

«Ὅλοι ἔχουν τά πλούτη τους,
μόνο ἐγώ μοιάζω νά μήν ἔχω τίποτε.
Τό πνεῦμα μου εἶναι πνεῦμα ἑνός ἀδαοῦς
γιατί προχωρεῖ πολύ ἀργά.
Ὅλοι ἔχουν ὄξυδέρκεια,
μόνο ἐγώ βρῖσκομαι στό σκοτάδι.
Ὅλοι ἔχουν ξεκάθαρο μυαλό.
Μόνο τό δικό μου μυαλό εἶναι συγχυσμένο,
πηγαينوέρχεται σάν τή θάλασσα, πνέει σάν τόν ἄνεμο.

“Όλοι έχουν τόν ξεκάθαρο σκοπό τους,
μόνο ἐγώ δέ βλέπω πέρα ἀπ’ τή μύτη μου, σάν ἀγροϊ-
κος.

Μόνο ἐγώ διαφέρω ἀπ’ τούς ἄλλους ἀνθρώπους,
γιατί ἐπιμένω νά βυζαίνω τή Μητέρα μου».

Ἡ ἀβεβαιότητα τῶν σημείων

ΣΗΜΕΙΑ. Τό ἐρωτευμένο ὑποκείμενο δέ διαθέτει κανένα ἀσφαλές σύστημα σημείων οὔτε γιά νά ἀποδείξει, ἂν θέλει, τόν ἐρωτά του, οὔτε γιά νά ἐξιχνιάσει ἂν ὁ ἄλλος τό ἀγαπᾷ.

1. Ψάχνω σημεία, ἀσφαλῶς, ἀλλά τίνος πράγματος; Ποιό εἶναι τό ἀντικείμενο τῆς ἀνάγνωσης πού ἐπιχειρῶ; Εἶναι τό: μ' ἀγαποῦν (δέ μ' ἀγαποῦν, μ' ἀγαποῦν ἀκόμα); Ἐξιχνιάζοντας τίς ὑπάρχουσες ἐγγραφές προσπαθῶ, ἄραγε, νά διαβάσω αὐτό πού μέλλει νά μοῦ συμβεῖ, ἐφαρμόζοντας μιὰ τεχνική πού μετέχει τῆς παλαιογραφίας καί τῆς μαντικῆς ταυτόχρονα; Ἡ μήπως, σέ τελευταία ἀνάλυση, μένω κρεμασμένος ἀπό τήν ἐρώτηση αὐτή – τί ἀξίζω; – πού τήν ἀπάντησή της τή ζητῶ ἀκούραστα ἀπό τή μορφή τοῦ ἄλλου;

Μπαλζάκ

2. Ἡ ἰσχὺς τοῦ Φαντασιακοῦ εἶναι ἄμεση: τήν Εἰκόνα δέν τήν ψάχνω, μοῦ ὄρεται αἰφνίδια. Κατόπιν ἐπιστρέφω σ' αὐτήν κι ἀρχίζω νά διαβάζω ἐναλλακτικά, στό διηνηκές, τά καλά καί τά κακά σημεία: «Τί σημαίνουν αὐτά

Σταντάλ

ΜΠΑΛΖΑΚ: «Ἐκεῖνη ἦταν εἰδήμων καί ἤξερε πῶς ἡ ὑπογραφή τῆς ἐρωτικῆς διαθέσεως ἀποτυπώνεται, κατά κάποιον τρόπο, σέ ἀσήμαντα πράγματα. Μιὰ πεπαιδευμένη γυναίκα μπορεῖ νά διαβάσει τό μέλλον της στήν ἀπλούστερη χειρονομία, ὅπως ὁ Κυβιέ ἤξερε νά σοῦ πεῖ, βλέποντας τό κλάσμα μιᾶς πατούσας: τούτη δῶ ἀνήκει σ' ἕνα ζῶο πού ἔχει τίς ἐξῆς διαστάσεις, κτλ.» (Τά μυστικά τῆς λογιγίπισσας Καντιγκάν).

ΣΤΑΝΤΑΛ, Ἰσχυρῶς, 57.

τά τόσο κοφτά λόγια: μήπως, έχετε όλη μου τήν εκτίμηση; Υπάρχει τίποτε ψυχρότερο απ' αυτό; Είναι άραγε μιά ολοκληρωτική επιστροφή στην παλιά στενή συνάφεια; Είναι ένας ευγενικός τρόπος νά αναχαιτιστεί μιά δυσάρεστη εξέγηση;» Σάν τόν Όκτάβιο τού Σταντάλ, δέν ξέρω ποτέ ποιό είναι τό *φυσιολογικό*. Στερημένος (τό ξέρω) από κάθε λογική, θέλω, προκειμένου νά υιοθετήσω τελικά μιά άλφα έρμηνεία, νά έπαφεθώ στόν κοινό νοῦ. Μά τό μόνο πού μου παρέχει ό κοινός νοῦς είναι αντιφατικές αὐταπόδεικτες αλήθειες: «Τί τά θές τί τά γυρεύεις, δέν είναι, έν πάση περιπτώσει, φυσιολογικό νά θγαίνεις μέσ στην άγρια νύχτα καί νά γυρίζεις ύστερα από τέσσερις ολόκληρες ώρες!». «Έν πάση περιπτώσει, είναι έντελῶς φυσιολογικό νά θγαίνεις για μιά βολτίτσα όταν έχεις άυπνίες», κτλ. Αὐτός πού γυρεύει τήν αλήθεια εισπράττει πάντα, εις άπάντηση, έντονες καί ζωηρές εικόνες, πού γίνονται, όμως, διαφορούμενες καί κυμαινόμενες από τή στιγμή πού προσπαθεῖ νά τίς μετασχηματίσει σέ σημεία. Όπως σέ κάθε περίπτωση μαντικού διαδήματος, ό έρωτευμένος πού προσφεύγει στό μάντη όφείλει νά χτίσει μόνος τήν αλήθεια του.

Φρόνυτ

Ζίντ

3. Ό Φρόνυτ στή μνηστή του: «Τό μόνο πράγμα πού μέ κάνει νά υποφέρω είναι ότι άδυνατῶ νά σου άποδείξω τόν έρωτά μου». Καί ό Ζίντ: «Μέ όλο της τό φέρισμο ήταν σά νά 'λεγε: άφου δέ μ' αγαπα πιά, τίποτε δέν έχει σημασία για μένα. Όμως έγώ τήν αγαπούσα ακόμα, καί μάλιστα τόσο, όσο ποτέ δέν τήν είχα αγαπήσει, μά δέ μου ήταν πλέον δυνατόν νά τής τό άποδείξω, κι αυτό ήταν τό τρομερό».
- Τά σημεία δέν είναι άποδείξεις – άφου ό καθένας μπορεῖ νά παραγάγει κίβδηλα ή διαφορούμενα σημεία. Έτσι

καταλήγει κανείς, παραδόξως, να ἐνδώσει στην παντοδυναμία τῆς γλώσσας: ἀφοῦ τίποτε δέν κατασφαλίζει τή γλώσσα, θά ἀντιμετωπίσω τή γλώσσα ὡς τή μόνη καί ἔσχατη ἐξασφάλιση: *δέ θά πιστεύω πιά στην ἐρμηνεία*. Κάθε λέξη τοῦ ἄλλου μου θά τή δέχομαι σάν ἕνα σημεῖο ἀλήθειας. Κι ὅταν θά μιῶ ἐγώ, δέ θά ἀμφισβητῶ ὅτι κι ἐκεῖνος, μέ τή σειρά του, δέχεται σάν ἀληθινά τά ὅσα λέω. Ἐξ οὗ ἡ σημασία τῶν *δηλώσεων*: ἐπιδιώκω να ἀποσπῶ ἀπό τόν ἄλλο ἀκατάπαυστα τό φραστικό τύπο τοῦ συναισθήματός του, ἐνῶ ἐγώ ἀπό τή μεριά μου τοῦ λέω συνέχεια πώς τόν ἀγαπῶ. Τίποτε δέν ἀφήνεται στή δικαιοδοσία τῆς ὑποβολῆς ἢ τῆς μαντείας: ἕνα πράγμα, γιά να γνωσθεῖ, πρέπει να λεχθεῖ. Ὅμως ἀπό τήν ὥρα πού λέγεται, γίνεται, ἔστω καί ἐντελῶς προσωρινά, ἀληθινό.

«E lucevan le stelle»

ΑΝΑΜΝΗΣΗ. Ευχάριστη και/ή οδυνηρή ανάκληση στή μνήμη ενός αντικειμένου, μιᾶς χειρονομίας, μιᾶς σκηνῆς, πού συνδέονται μέ τό ἀγαπημένο πλάσμα. Ἡ ἐνέργεια αὐτή σημαδεύεται ἀπό τήν εἰσβολή τοῦ παρατατικοῦ στή σφαῖρα τῆς γραμματικῆς τοῦ ἐρωτικοῦ λόγου.

Βέρθερος

1. «Εἶχαμε ἕνα ὑπέροχο καλοκαίρι. Πηγαίνω συχνά στό περιόλι τῆς Λότε, σκαρφαλώνω στά δέντρα μέ τή μεγάλη ψαλίδα στό χέρι γιά νά ἀλαφρώσω τά κλαδιά τοῦ θόλου ἀπό τ'ἀγλάδια πού τά βαραίνουν. Ἐκείνη, ἀπό κάτω, τά πιάνει καθώς τῆς τά πετῶ». Ὁ Βέρθερος ἀφηγεῖται, μιᾶ στόν ἐνεστώτα, ἀλλά ὁ πίνακας πού μᾶς ἐκθέτει εἶναι ἤδη προορισμένος νά καταστεῖ ἀνάμνηση: πίσω ἀπ' αὐτό τόν ἐνεστώτα, ἀκοῦς τόν παρατατικό νά σιγοψιθυρίζει. Κάποια μέρα θά θυμηθῶ τή σκηνή καί τότε θά χαθῶ μέσα τῆς, στά πελάγη τοῦ ἀορίστου. Ὁ ἐρωτικός πίνακας, ὅπως καί ἡ πρώτη σαγήνη, συντίθεται μόνο ἐκ τῶν ὑστέρων. Αὐτό ἀκριβῶς τό πράγμα εἶναι ἡ ἀνάμνηση – μιᾶ ἐπιχείρηση περισυλλογῆς ἀσήμαντων καί καθόλου δραματικῶν στοιχείων, λές καί θυμᾶμαι τόν ἴδιο τό χρόνο καί μόνο αὐτόν: εἶναι ἕνα ἄρωμα χωρίς ὑπόβαθρο, ἕνας κόκκος μνήμης, μιᾶ σκέτη εὐωδιά – κάτι σάν καθαρό ξόδεμα, ὅπως μόνο τό γαλιωνέζικο χάικου μπόρεσε νά τό ἐκφράσει χωρίς νά τό οἰκειοποιηθεῖ ἀνάγοντάς το στή σφαῖρα κάποιου πεπρωμένου.

(Στόν κήπο τῶν Μπ. εἶχαν μιά μακριά ψαλίδα, ἀπό μπαμπού, καί μ' ἓνα πρόσθετο σιδερένιο ἄσπρο χωνί κομμένο σέ λεπτά διακοσμητικά σχήματα – γιά νά μαζεύουν τά σύκα ἀπό τά ψηλά κλαδιά. Αὐτή ἡ παιδική ἀνάμνηση λειτουργεῖ σάν ἐρωτική ἀνάμνηση.)

2. «Ἐλαμπαν τ' ἀστέρια». Ἡ εὐτυχία αὐτή ποτέ πιά δέ θά ξανάρθει ἔτσι ὅπως τή γνώρισα. Ἡ ἀνάμνηση μέ πλημμυρίζει καί μέ κομματιάζει.

Τόσκα

Ἡ παρατατικός εἶναι ὁ χρόνος τῆς γοητείας. Τά πράγματα, στόν παρατατικό, μοιάζουν ζωντανά καί ὁμως δέν κινοῦνται: πρόκειται γιά ἀτελεῖς παρουσίες καί ἀτελεῖς θανάτους. Οὔτε λήθη οὔτε ἀνάσταση – ἀπλῶς καί μόνο αὐτό: ἡ ἐξουθενωτική φενάκη τῆς μνήμης. Εὐθύς ἐξαρχῆς κάποιες σκηνές, ἐμφορούμενες ἀπό τήν ἀκαταμάχητη διάθεση νά διαδραματίσουν ἓνα ρόλο, ποζάρουν σάν ἀναμνήσεις. Εἶναι κάτι ποῦ τό νιώθω συχνά, τό προαισθάνομαι τή στιγμή ποῦ βλέπω τοῦτες τίς σκηνές νά ἀποκοῦν σάρκα καί ὄσά. – Αὐτό τό θέατρο τοῦ χρόνου εἶναι ἡ πλήρης ἀντίθεση τῆς ἀναζήτησης τοῦ χαμένου χρόνου. Γιατί στήν περίπτωση αὐτή θυμᾶμαι, μέ τρόπο περιπαθῆ, ἀκριβολόγο, ὄχι μέ τρόπο φιλοσοφικό, ἀγορευτικό: θυμᾶμαι γιά νά γίνω δυστυχῆς/εὐτυχῆς – ὄχι γιά νά κατανοήσω. Δέ γράφω, δέν κλείνομαι μέσα γιά νά γράψω τό τεράστιο μυθιστόρημα τοῦ ξανακερδισμένου χρόνου.

Προύστ

Σκέψεις περί αυτοκτονίας

ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑ. Στο έρωτικό πεδίο εμφανίζεται συχνά ή τάση αυτοκτονίας, ή όποια μπορεί να προκληθεί από ένα τίποτε.

1. Ἡ παραμικρή πληγή μου γεννᾶ τήν ἐπιθυμία νά αυτοκτονήσω. Ἐάν τό καλοσυλλογιστεῖς, ἡ ἐρωτική αυτοκτονία δέν κάνει ἐπιλογή κινήτρων. Ἡ σκέψη τῆς ἐρωτικῆς αυτοκτονίας εἶναι ἀνάλαφρη: εἶναι μιὰ σκέψη εὐκόλη, ἀπλή, ἕνα εἶδος ἀστραπιαίας ἀλγεβρας πού τό ἔχω ἀνάγκη τῆ δεδομένη στιγμή τοῦ λόγου μου. Δέν προσδίδω καμιὰ συμπαγή ὑπόσταση στή σκέψη αὐτή, δέν προβλέπω τό βαρῦ σκηνικό, τίς εὐτελεῖς συνέπειες τοῦ θανάτου: καλά καλά δέν ξέρω οὔτε πῶς θ' αυτοκτονήσω. Πρόκειται ἀπλῶς γιά μιὰ φράση πού τῆ θωπεύω μελαγχολικά, ἕνα τίποτε ὅμως ἀρκεῖ γιά νά μέ ἀποσπάσει ἀπ' αὐτήν: «Καί ὁ ἄνθρωπος πού ἐπί τρία τέταρτα τῆς ὥρας σκεφτόταν πῶς θά βάλει τέρμα στή ζωῆ του, πήδησε ξαφνικά σέ μιὰ καρέκλα γιά νά ψάξει στή βιβλιοθήκη του τόν τιμοκατάλογο τῶν κρυστάλλων Σαίν-Γκομπέν».

Σταντάλ

2. Μερικές φορές, κάτω ἀπό τό έντονο φῶς ενός τιποτένιου περιστατικοῦ, παρασυρμένος ἀπό τήν ἀπήχηση πού αὐτό γεννᾶ μέσα μου, βλέπω τόν ἑαυτό μου μονομιᾶς πιασμένο στή φάκα, ἀκίνητοποιημένο μέσα σέ μιὰ ἀπίθανη κατάσταση (τοπίο): ὑπάρχουν μόνο δύο ἔξοδοι

(ἢ νά... ἢ νά...) καί εἶναι καί οἱ δύο μανταλωμένες κι ἀπό τίς δύο μεριές: δέν μπορῶ παρά νά σωπάσω. Τότε ἀκριβῶς ἔρχεται ἡ σκέψη τῆς αὐτοκτονίας καί μέ σώζει, γιατί αὐτήν μπορῶ νά τήν ἐκφράσω λεκτικά (καί δέν παραλείπω νά τό κάνω). Ἔτσι ξαναγεννιέμαι, ντύνω τή σκέψη αὐτή μέ τά χρώματα τῆς ζωῆς, εἴτε γιά νά τή στρέψω ἐπιθετικά ἐναντίον τοῦ ἀγαπημένου ἀντικειμένου (πολύ γνωστός ἐκβιασμός), εἴτε γιά νά σμίξω φαντασματικά μαζί του μέσα στή σφαίρα τοῦ θανάτου («θά κατεβῶ στόν τάφο γιά νά κουρνιαξω πάνω σου»).

Χάινε

3. Μετά ἀπό συζητήσεις, οἱ σοφοί ἀπεφάνθησαν ὅτι τά ζῶα δέν αὐτοκτονοῦν: τό πολύ πολύ ὀρισμένα – ἄλογα, σκυλιά – νά ἐπιθυμοῦν νά ἀκρωτηριαστοῦν. Ὡστόσο, ὁ Βέρθερος ἀναφερόμενος σέ κάποια ἄλογα, μᾶς μιλά γιά τήν *εὐγένεια* πού σφραγίζει κάθε αὐτοκτονία: «Λένε πῶς ὑπάρχει μιά εὐγενῆς ράτσα ἀλόγων, πού ὅταν ἔχουν πυρῶσει καί καταπονηθεῖ πολύ, μπήγουν τά δόντια ἀπό ἔνστικτο καί ἀνοίγουν μιά τους φλέβα, γιά νά μπορέσουν νά ἀνασάνουν πιά ἐλεύθερα. Τό ἴδιο νιώθω κι ἐγώ πολύ συχνά: θά ἴθελα νά τρυπήσω μιά φλέβα μου γιά νά ἐξασφαλίσω τήν αἰώνια ἐλευθερία».

Βέρθερος

Ζίντ

Μωρολογία τοῦ Ζίντ: «Τελειώνω τό ξαναδιάβασμα τοῦ *Βέρθερου*. Εἶμαι τσατισμένος. Εἶχα ξεχάσει πῶς τοῦ χρειάζεται τόσος πολὺς καιρὸς γιά νά πεθάνει [αὐτό εἶναι μέγα ψέμα]. Ἡ διαδικασία δέν ἔχει τελειωμό, καί τελικά σου ἔρχεται ἡ ἐπιθυμία νά τοῦ δώσεις μιά σπρωξιά γιά νά τό κάνει. Τέσσερις πέντε φορές νομίζεις πῶς αὐτό πού περιμένεις, δηλαδή ὁ τελευταῖος του στεναγμός, ἔφτασε, ἀλλά καί σ' αὐτές τίς περιπτώσεις ἀκολου-

ΧΑΙΝΕ. *Lyrisches Intermezzo*, 52, 231.

ΒΕΡΘΕΡΟΣ. 83.

ΖΙΝΤ. *Ἡμερολόγιο*. 1940, 66.

θεϊ πάντα ἕνας ἄλλος στεναγμός, ἀκόμα πιό τελευταῖος [...] οἱ πλουμιστές ἀποδημίες μέ ἐξοργίζουν». Ὁ Ζίντ δέν ξέρει πώς, στό ἐρωτικό μυθιστόρημα, ὁ ἥρωας εἶναι *πραγματικός* (ἀφοῦ ἔχει μιὰ τελείως προβολική ὑπόσταση μέσα στήν ὁποία ἀπορροφᾶται κάθε ἐρωτευμένο ὑποκείμενο): δέν ξέρει, δηλαδή, πώς αὐτό πού ἐπιθυμεί, στή συγκεκριμένη περίπτωση, εἶναι ὁ θάνατος ἐνός ἀνθρώπου, ὁ θάνατός *μου*.

“Ὅπως εἶναι

ΟΠΩΣ ΕΙΝΑΙ. Τό ἐρωτευμένο ὑποκείμενο καλούμενο συνεχῶς νά ὀρίσει τό ἀγαπημένο ἀντικείμενο, καί ὑποφέροντας ἀπό τήν ἀστάθεια τοῦ ὅποιου ὀρισμοῦ, ὄνειρεύεται μιά σοφία πού θά τό ἔκανε νά δεχτεῖ τόν ἄλλον ὅπως εἶναι, ἀπαλλαγμένον ἀπό τό βάρος ὀποιουδήποτε ἐπιθετικοῦ προσδιορισμοῦ.

1. Δεῖγμα στενομυαλιᾶς: δέν ἀποδέχομαι οὔτε καταλαβαίνω κανένα στοιχείο τοῦ ἄλλου. “Ὅσα γνωρίσματά του δέν μέ ἀφοροῦν, μοῦ φαίνονται ξένα, ἐχθρικά. Νιώθω τότε ἀπέναντί του ἕνα κράμα τρόμου καί αὐστηρότητας: φοβάμαι καί ἀποδοκιμάζω τό ἀγαπημένο πλάσμα, ἀπό τή στιγμή πού δέ «συμφωνεῖ» πιά μέ τήν εἰκόνα του. Εἶμαι ἀπλῶς «φιλελεύθερος»: δηλαδή, ἕνας μεμφίμοιρος δογματικός.

(Ἐπιτήδεια καί ἀκαταπόνητη ἡ γλωσσική μηχανή πού δουίζει μέσα μου – γιατί δουλεύει μιά χαρά – παράγει μιά ἀλυσίδα ἀπό ἐπίθετα: σκεπάζω τόν ἄλλο μέ ἐπίθετα, ξεκοκκίζω τίς ιδιότητές του, τήν *qualitas* του).

2. Μιά ὀδυνηρή ἐντύπωση διαπερνᾷ αὐτές τίς λαμπυρίζουσες, εὐμετάβλητες κρίσεις, μιά ἐντύπωση πού παραμένει – βλέπω τόν ἄλλο νά ἐμμένει σ’ αὐτό πού εἶναι, τόν βλέπω νά εἶναι αὐτή ἡ ἐμμονή πάνω στήν ὀποία σκοντάφτω. Τρελαίνομαι διαπιστώνοντας ὅτι δέν μπορῶ νά τόν μετακινήσω. “Ὅ,τι κι ἄν κάνω, ὄ,τι κι ἄν ξο-

Ἑτυμολογία

δέσω για χάρη του, αὐτός δέ λέει νά ἀπαρνηθεῖ ποτέ τό ἰδιαίτερό του σύστημα. Ἔτσι συναισθάνομαι τόν ἄλλο μέ δύο ἀντιφατικούς τρόπους: τόν νιώθω σάν μιά παιχιδιάρικη θεότητα πού οἱ διαθέσεις της ἀπέναντί μου ἀλλάζουν συνεχῶς, τόν βιώνω ὅμως καί σάν πράγμα βαρύ, *χροῖο* (κάτι πού θά γεράσει μένοντας ἀπαράλλαχτο, ὅπως εἶναι σήμερα, κι αὐτό μέ κάνει νά ὑποφέρω). Μπορῶ ἀκόμα νά πῶ ὅτι *βλέπω* τόν ἄλλο *μέσα στά ὄριά του*. Τέλος, ἀναρωτιέμαι: ὑπάρχει ἔστω καί ἓνα σημεῖο, ἓνα μοναδικό, πάνω στό ὁποῖο θά μπορούσε ὁ ἄλλος νά *μέ ἐκπλήξει*; Ἔτσι, περιέργως, αἰσθάνομαι τήν «ἐλευθερία» τοῦ ἄλλου νά «εἶναι ὁ ἑαυτός του», σάν ἓνα μικρό-ψυχο πείσμα. Βλέπω πεντακάθαρα τόν ἄλλον *ὅπως εἶναι* – βλέπω τό *ὅπως εἶναι* τοῦ ἄλλου – ἀλλά, μέσα στό πεδίο τοῦ ἐρωτικοῦ συναισθήματος, αὐτό τό *ὅπως εἶναι* μέ πονᾷ, γιατί μᾶς χωρίζει καί γιατί, γιά μιάν ἀκόμη φορά, ἀρνοῦμαι νά ἀναγνωρίσω τή διαίρεση τῆς εἰκόνας μας, τήν ἑτερότητα τοῦ ἄλλου.

3. Αὐτό τό πρῶτο *ὅπως εἶναι* εἶναι κακό, γιατί ἡ ἐκφορά του συνοδεύεται ὑπόγεια ἀπό ἓνα ἐσωτερικό στίγμα διαφθοράς – ἓνα ἐπίθετο: ὁ ἄλλος εἶναι *πεισματάρης*. Ἔχει νά κάνει, λοιπόν, ἀκόμη αὐτό τό *ὅπως εἶναι* μέ τήν *qualitas*. Πρέπει νά φτάσω στό σημεῖο νά ἀπαλλαγῶ ἀπό κάθε διάθεση ἀπολογισμοῦ. Πρέπει νά δῶ τόν ἄλλο γυμνό ἀπό κάθε κατηγορούμενο. Ὅσο περισσότερο τόν προσδιορίζω, τόσο λιγότερο νά μιλῶ γι' αὐτόν. Νά γίνω, δηλαδή, σάν τό *infans* πού τοῦ φτάνει μιά λέξη κενή ὅταν θέλει νά δείξει κάτι: *Τά, Ντά, Τάτ* (στή σανσκριτική διάλεκτο). Ἡ ἀντίστοιχη ἐκφραση, γιά τόν ἐρωτευμένο, εἶναι τό *ὅπως εἶναι*, πού θά πει: *ἔτσι εἶσαι, ἔτσι ἀκριβῶς*.

Ζέν

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ: Ἐκ τῆς λατινικῆς *inveterare*, γεράνω.
ZEN: Watts, 205 καί 85.

Προσδιορίζοντάς σε *ὅπως εἶσαι*, σέ γλιτώνω ἀπό τό θάνατο πού συνεπάγεται ἡ ταξινόμηση, σέ ἀποσπῶ ἀπό τό Ἔτερον, ἀπό τή γλώσσα, ἐπιδιώκω τήν ἀθανασία σου. Τό ἀγαπημένο πλάσμα, *ἔτσι ὅπως εἶναι*, δέν προσλαμβάνει πιά κανένα νόημα οὔτε ἀπό μένα οὔτε ἀπό τό σύστημα μέσα στό ὁποῖο εἶναι ἐγκλωβισμένο. Δέν εἶναι πιά παρά ἓνα κείμενο χωρίς συμφραζόμενα. Δέ νιώθω οὔτε τήν ἀνάγκη οὔτε τήν ἐπιθυμία νά τό ἐξιχνιάσω. Εἶναι, κατά κάποιον τρόπο, τό *συμπλήρωμα τῆς ἴδιας τῆς θέσεώς του*. Ἄν ἦταν ἀπλῶς μιά θέση, θά μπορούσα, μιά τῶν ἡμερῶν, νά τό ἀντικαταστήσω, ὁμως τό συμπλήρωμα τῆς θέσεώς του, τό *ὅπως εἶναι* του, δέν μπορῶ νά τό ὑποκαταστήσω μέ τίποτε.

(Στά ἐστιατόρια, μόλις τελειώσει τό τελευταῖο σερβίρισμα, ἀρχίζουν νά στρώνουν ξανά τά τραπέζια γιά τήν αὐριανή μέρα: τό ἴδιο λευκό τραπεζομάντιλο, τό ἴδιο κουδέρ, ἡ ἴδια ἀλατιέρα: αὐτός εἶναι ὁ κόσμος τῆς θέσης, τῆς ἀντικατάστασης, ὁ κόσμος ὅπου δέ χωρεῖ τό *ὅπως εἶναι*).

J.-L.B.

4. Κατακτῶ ἔτσι (φευγαλέα) μιά γλώσσα χωρίς ἐπίθετα. Ἄγαπῶ τόν ἄλλον, ὄχι γιά τίς (περασμένες στό κατάστιχο) ιδιότητες του, ἀλλά γιά τήν ἴδια του τήν ὕπαρξη. Χάρη σέ μιά τροπή τῆς διαθέσεώς μου, πού μπορείτε νά τή χαρακτηρίσετε μυστικιστική, ἀγαπῶ ὄχι αὐτό πού εἶναι, ἀλλά τό γεγονός ὅτι ὑπάρχει. Ἡ γλώσσα πού μετέρχεται στήν περίπτωση αὐτή τό ἐρωτευμένο ὑποκείμενο εἶναι (κόντρα σ' ὄλες τίς εὐφυεῖς γλώσσες τοῦ κόσμου) μιά γλώσσα *ἀμβλύνο*ς: κάθε διάθεση γιά ἐκφορά κρίσεων ἀναστέλλεται, ἡ τρομοκρατία τοῦ νοήματος αἰρεται. Μέ τήν κίνησή μου αὐτή καταργῶ τήν ἠθική κατηγορία πού λέγεται ἀτομική ἀξία. Ὅπως ὁ Μυστικός γίνεται ἀδιάφορος ἀπέναντι στήν ἀγιοσύνη (πού θά

ἦταν ἓνα ἐπιπλέον κατηγορημα), ἔτσι κι ἐγώ, κατα-
νοώντας τό *ὅπως εἶναι* τοῦ ἄλλου, δέν ἀντιδιαστέλλω
πιὰ τήν ἀφοσίωση ἀπό τόν πόθο: μοῦ φαίνεται πώς
μπορῶ νά ἐπιτύχω νά ποθῶ τόν ἄλλο λιγότερο, καί νά
τόν χαίρομαι περισσότερο.

(Ὁ σκοτεινός ἐχθρός τοῦ *ὅπως εἶναι*, εἶναι τό Κουτσομ-
πολιό, ἡ ἀπαίσια φάμπρικα τῶν ἐπιθέτων. Κι αὐτό πού
μοιάζει περισσότερο μέ τό ἀγαπημένο πλάσμα *ἔτσι ὅπως
εἶναι*, εἶναι τό Κείμενο, στό ὁποῖο δέν μπορῶ νά ἀπο-
δώσω κανένα ἐπίθετο, τό Κείμενο πού χαίρομαι χωρίς
νά εἶμαι ὑποχρεωμένος, ὡς ἀναγνώστης, νά τό ἐξιχνιά-
σω.)

Νίτσε

5. Τέλος: Μήπως τό *ὅπως εἶναι* συνιστᾶ τό φίλο; Αὐτόν
πού μπορεῖ κάποια στιγμή νά φύγει ἀπό κοντά μας χω-
ρίς ἡ εἰκόνα του νά ἀμαυρωθεῖ; «Ἡμασταν φίλοι καί
τώρα γίναμε ξένοι ὁ ἓνας γιά τόν ἄλλον. Καί ἔτσι ὁμως
ἔχει καλῶς, δέ θά ἐπιδιώξουμε οὔτε νά ἀποκρύψουμε
οὔτε νά συγκαλύψουμε τό γεγονός, σάν νά ἔπρεπε νά
ντρεπόμαστε γι' αὐτό. Πές πώς εἴμαστε δύο καρᾶδια
πού τό καθένα ἔχει τή ρότα του καί τό σκοπό του.
Ἔτσι, μπορεῖ ὅπωςδήποτε νά διασταυρωνόμαστε καί
νά στήνουμε γιορτές καί πανηγύρια ὅπως κάναμε παλιά
– τότε πού τά δύο καρᾶδια ἀναπαύονταν, τό ἓνα δίπλα
στ' ἄλλο, στό ἴδιο λιμάνι, κάτω ἀπό τόν ἥλιο, καί ἦταν
τόσο γαληνεμένα, πού ἔλεγε πώς ἔχουν φτάσει κιόλας
στό σκοπό τους καί πώς ἔχουν τόν ἴδιο προορισμό.
Ἔστερα ὁμως ἀκουγόταν τό ἀκαταμάχητο προσκλητή-
ριο τῆς ἀποστολῆς γιά τό καθένα μας, καί μᾶς ἔσπρω-
χνε τό ἓνα μακριά ἀπό τ' ἄλλο, γιά διαφορετικές θά-
λασσες, γιά ἄλλους γιαλούς καί ἡλίους – ἴσως γιά νά

μήν ξανανταμώσουμε ποτέ πιά, ίσως όμως και για να ξαναϊδωθοῦμε για ἄλλη μιὰ φορά, ἀλλά χωρίς νά μπορούμε νά ἀναγνωριστοῦμε μεταξύ μας: οἱ διαφορετικὲς θάλασσες καὶ οἱ ἀλλιώτικοι ἥλιοι θά μᾶς ἔχουν πιά ἀλλάξει γιὰ τὰ καλά!»

Τρυφερότητα

ΤΡΥΦΕΡΟΤΗΤΑ. Ἐπίδραση, ἀλλὰ συνάμα καί πλήρης ἀνησυχίας ἀξιολόγηση τῶν τρυφερῶν χειρονομιῶν τοῦ ἀγαπημένου ἀντικειμένου, στό μέτρο πού τό ὑποκείμενο ἀντιλαμβάνεται πῶς δέν εἶναι ὁ προνομιακός ἀποδέκτης τους.

1. Δέ μιλῶ μόνο γιά τήν ἀνάγκη νά δέχομαι τήν τρυφερότητα. Ἐπίδραση καί ἡ ἀνάγκη νά εἶμαι τρυφερός γιά τόν ἄλλον. Ἐγκλωβίζομαστε σ' ἕνα χῶρο ἀμοιβαίας καλοσύνης, φερόμαστε μητρικά ὁ ἕνας στόν ἄλλον. Ἐπιστρέφουμε ἔτσι στή ρίζα κάθε σχέσης, ἐκεῖ ὅπου ἀνάγκη καί πόθος συνυφαίνονται. Ἡ τρυφερή χειρονομία δηλώνει: ζήτησέ μου ὅ,τι μπορεῖ νά ἀποκοιμήσει τό κορμί σου, ἀλλά ταυτόχρονα μή λησμονεῖς ὅτι κι ἐγώ σέ ποθῶ λιγάκι, σέ ποθῶ ἀνάλαφρα, χωρίς νά θέλω ν' ἀποκτήσω τίποτε *εὐθύς ἀμέσως*.

Μούζιλ

Ἡ σεξουαλική ἀπόλαυση δέν εἶναι μετωνυμική: ἀπαξ καί συντελεσεῖ, κόβεται: ἦταν ἡ ἀνέκαθεν κλειστή Γιορτή πού κατέστη δυνατή χάρις σέ μιᾶ προσωρινή, ἐλεγχόμενη ἄρση τῆς ἀπαγόρευσης. Ἐπίδραση, ἡ τρυφερότητα εἶναι μιᾶ ἀτέρμονη, ἀκόρεστη μετωνυμία. Ἡ τρυφερή χειρονομία, τό τρυφερό ἐπεισόδιο (ἡ τεργνή

ΜΟΥΖΙΑ: «Τό σῶμα τοῦ ἀδελφοῦ της σφιγγόταν τόσο τρυφερά, μέ τόση καλοσύνη ἐπάνω της, πού ἔνιωθε νά ἀναπαύεται μέσα του ὅπως κι ἐκεῖνος μέσα σ' αὐτήν. Γίποτε δέν κουνιόταν ἐντός της, οὔτε κι αὐτός ὁ ὠραῖος πόθος της» (*Ὁ ἄνθρωπος χωρίς ιδιότητες*, II, 772).

Zen

συμφωνία μιᾶς βραδιάς) διακόπτεται πάντα ὀδυνηρά: ὅλα μοιάζουν νά ἀναθεωροῦνται, ὁ ρυθμός – τό *βρίτι* – ἐπιστρέφει, ἡ *νιρβάνα* ἀπομακρύνεται.

2. "Όταν εἰσπράττω τήν τρυφερή χειρονομία στό ἐπίπεδο τῆς ζήτησης, πληροῦμαι: μήπως ἡ χειρονομία αὐτή δέ μοιάζει μέ θαυμαστή συμπύκνωση τῆς παρουσίας; "Όταν ὅμως τήν εἰσπράττω (πράγμα πού μπορεῖ νά συμβεῖ ταυτόχρονα μέ τήν προηγούμενη κίνηση) στό πεδίο τοῦ πόθου, μέ κυριεύει ἡ ἀνησυχία: ἡ τρυφερότητα, *de jure*, δέν εἶναι ἀποκλειστική, πρέπει λοιπόν νά δεχτώ ὅτι αὐτό πού εἰσπράττω ἐγώ τό εἰσπράττουν καί ἄλλοι (μερικές φορές τό θέαμα ξετυλίγεται μπροστά στά μάτια μου). "Όταν κι ὅπου δείχνεσαι τρυφερός, φανερώνεις τόν πληθυντικό τῆς ἐπιθυμίας σου.

(«Ὁ Α ἔβλεπε κατάπληκτος τόν Α νά κάνει στήν γκαρσόνα αὐτοῦ τοῦ βαυαρέζικου ἐστιατορίου, προκειμένου νά τῆς παραγγεῖλει ἕνα σνίτσελ, τά ἴδια γλυκά μάτια, νά τῆς στέλνει τό ἴδιο ἀγγελικό βλέμμα, πού τόν συγκινοῦσαν τόσο πολύ ὅταν ἀπευθύνονταν στό πρόσωπό του»).

ZEN: Τό *βρίτι*, γιά τό Βουδιστή, εἶναι παφλασμός κυμάτων, ἡ κυκλική διαδικασία. Τό *Βρίτι* εἶναι ὀδυνηρό, καί μόνο ἡ *νιρβάνα* μπορεῖ νά τό σταματήσει.

Ἑνωσι

ΕΝΩΣΗ. Τό ὄνειρο τῆς ἀπόλυτης ἑνώσεως μέ τό ἀγαπημένο πλάσμα.

1. Ὄνομασίες τῆς ἀπόλυτης ἑνώσεως: «ἡ μοναδική καί ἀπλούστατη ἀπόλαυση», «ἡ ἄσπιλη καί ἀμόλυντη χαρά, ἡ τελειότητα τῶν ὀνειρῶν, τό τέρας ὄλων τῶν ἐλπίδων», «ἡ θεία μεγαλοπρέπεια»: ἡ ἀμέριστη ἀνάπαυση. Ἡ ἀκόμα: ἡ ἀποκορύφωση τῆς ἰδιοκτησίας· ὀνειρεύομαι νά χαιρόμαστε ὁ ἕνας τόν ἄλλον σύμφωνα μ' ἕνα σχῆμα ἀπόλυτης ἰδιοποίησης. Εἶναι, τέλος, ἡ καρποφόρα ἑνωσι, ἡ καρποφορία τοῦ ἔρωτα (ἡ λέξι ἡχεῖ βαρυγδουπα; Κι ὅμως, ἡ λέξι αὐτή, ἡ *fruition*, μέ τό ἀρχικό φέγγος πού τῆς προσδίδει τό σύμπλεγμα FR, καί τή ροή τῶν αἰχμηρῶν φωνηέντων, ἐπαυξάνει τήν ἀπόλαυση μέ τήν

Ἀριστοτέλης
Ἴμπν Χάζμ

Νοβάλις
Μούζιλ

Λιττρέ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ: «Ὁ Θεός χαίρεται πάντα μιά μοναδική καί ἀπλούστατη ἀπόλαυση» (Brown, 122).

ΙΜΠΝ ΧΑΖΜ: «ἡ ἄσπιλη χαρά, κτλ.» (Perret, 77).

ΝΟΒΑΛΙΣ: «ἡ θεία μεγαλοπρέπεια» (στό ἴδιο, 177).

ΜΟΥΖΙΛ: «Καί μέσα σ' αὐτή τήν ἀνάπαυση, ὄντας ἕνα πράγμα καί ἀχώριστο, ἀχώριστο ἀκόμη καί στό βάθος τοῦ ἑαυτοῦ τους, σέ σημειο πού ἡ εὐφυΐα τους νά μοιάζει ὀριστικά χαμένη, ἡ μνήμη τους κενή, ἡ δούλησή τους ἀνώφελη, αὐτή στεκόταν ὀρθή μέσα σ' αὐτή τήν ἀνάπαυση σάμπως μπροστά σέ ἀνατολή ἡλίου καί μέσα του χανόταν ὀλόκληρη, ἡ ἴδια μαζί μέ τίς γήινες ἰδιοτροπίες της» (Ὁ ἄνθρωπος χωρίς ἰδιότητες, II, 772).

ΛΙΤΤΡΕ: Ὁ Μονταίνιε μιλά γιά τήν καρποφορία τῆς ζωῆς.

Καί ὁ Κορνέιγ:

«Χωρίς καθημερινή θυσία

Δέ συντηρεῖται ἡ καρποφόρα ἑνωσι

Πού χαρίζει ὁ τέλειος ἔρωτας.»

προσθήκη μιᾶς στοματικῆς ἡδονῆς. Προφέροντάς την, ἀπολαμβάνω τὴν ἔνωση *μέσα στό στόμα μου*).

Ρονσάρ

2. «Στό ἡμισύ του κολλῶ ξανά τό ἡμισύ μου». Βγαίνω ἀπό τόν κινηματογράφο (ἡ ταινία δέ λέει καί πολλά πράγματα). Ἐνα πρόσωπο μοῦ θύμισε τόν Πλάτωνα καί τόν Ἄνδρόγυνο. Λές κι ὅλος ὁ κόσμος ἔχει ὑπόψη του τό τέχνασμα μέ τά δύο ἡμίση πού θέλουν νά ξανακολλήσουν – στό ὁποῖο προστίθεται τώρα ἡ ἱστορία τοῦ αὐγοῦ, τοῦ σουγιᾶ πού πετιέται καί τῆς ὁμελέτας (πόθος εἶναι νά σοῦ λείπει αὐτό πού ἔχεις – καί νά προσφέρεις αὐτό πού δέν ἔχεις; εἶναι ὑπόθεση συμπληρώματος καί ὄχι παραπληρώματος).

Λακάν

(Πέρασα ἕνα ὁλόκληρο ἀπόγευμα προσπαθώντας νά σχεδιάσω, νά ἀπεικονίσω τόν ἀνδρόγυνο τοῦ Ἄριστοφάνη: Ἔχει ὄψη στρογγυλή, τέσσερα χέρια, τέσσερα πόδια, τέσσερα αὐτιά, ἕνα μόνο κεφάλι, ἕνα λαιμό. Τά ἡμίση στέκονται πλάτη μέ πλάτη ἢ φάτσα μέ φάτσα; Ὅπωςδήποτε, ὑπογάστριο μέ ὑπογάστριο, γιατί ὁ Ἄπόλλων θά τοῦς ξαναράψει στό σημεῖο ἐκεῖνο, σουρώνοντας τό δέρμα, καί θά φτιάξει ἕναν ὀμφαλό: ὥστόσο, τά πρόσωπά τους θά εἶναι ἀντικριστά, ἀφοῦ ὁ Ἄπόλλων θά πρέπει νά τά στρέψει πρὸς τό μέρος τῆς σχισμῆς. Τά γεννητικά ὄργανα τά ἔχουν ἀπό πίσω. Πεισμώνω, ἀλλά, εἴτε ἐπειδή εἶμαι κακός σχεδιαστής, εἴτε ἐπειδή εἶμαι μέτριος οὐτοπιστής, δέν καταφέρνω τίποτε. Ὁ ἀνδρόγυνος, σχῆμα αὐτῆς τῆς «παλαιᾶς ἐνότητας πού ὁ πόθος καί ἡ ἀναζητήσή της ἀποτελοῦν αὐτό πού λέμε ἔρωτα», εἶναι μὴ σχηματοποιήσιμος γιά μένα. Κι

ΡΟΝΣΑΡ. *Οἱ ἔρωτες*, CXXVII.

ΛΑΚΑΝ. *le Séminaire*, XI, 179-187. Καί: «Ἡ ψυχανάλυση ἀναζητᾶ τό ἐλλεῖπον ὄργανο (τῆ λίμπιντο) καί ὄχι τό ἐλλεῖπον ἡμισυ» (Κριμα!).

Συμπόσιο ἄν ὑποθέσουμε πώς τόν σχεδιάζω, θά προκύψει ἕνα τερατώδες, ἰλαροτραγικό, ἐξωφρενικό σῶμα. Ἀπό τό ὄνειρο βγαίνει ἕνα σχῆμα-καρικατούρα. Ὅμοια, ἀπό τό *τρελό* ζεῦγος γεννιέται τό αἰσχος πού λέγεται *νοικοκυριό* (ὁ ἕνας μαγειρεῦει γιά τόν ἄλλο μιά δλόκληρη ζωή).

Συμπόσιο 3. Ὁ Φαῖδρος ἀναζητᾷ τήν τέλεια εἰκόνα τοῦ ζεύγους: εἶναι ὁ Ὅρφέας καί ἡ Εὐρυδίκη; Αὐτούς δέν τούς χωρίζει μεγάλη διαφορά: ὁ χαννωμένος Ὅρφέας ἦταν κίχλας γυναίκα καί οἱ θεοί τόν κατέστρεψαν διά τῶν γυναικῶν. Εἶναι ὁ Ἄδμητος καί ἡ Ἄλκηστη; Πολύ καλύτερο παράδειγμα: ἡ ἐρωτευμένη ὑποκαθιστᾷ τούς ἀπόντες γονεῖς, ἀποσπᾷ τό γιό ἀπό τό ὄνομά του καί τοῦ δίνει ἕνα ἄλλο ὄνομα: ὀπωσδήποτε, ἀπ' ὅλη αὐτή τήν ὑπόθεση ἀπομένει στό τέλος ἕνας ἄντρας. Ὡστόσο, τό τέλειο ζευγάρι εἶναι ὁ Ἀχιλλέας καί ὁ Πάτροκλος: ὄχι ἀπό ὁμοφυλοφιλική προκατάληψη, ἀλλά ἐπειδή ἡ διαφορά παραμένει ἐγγεγραμμένη μέσα στό ἴδιο φύλο: ὁ ἕνας (ὁ Πάτροκλος) ἦταν ὁ ἐραστής, ὁ ἄλλος (ὁ Ἀχιλλέας) ὁ ἐρωμένος. Ἐπομένως – μᾶς λείπει ἡ Φύση, ἡ σοφία, ὁ μῦθος – μήν ψάχνετε τήν ἔνωση (τήν ἀμφιμειξία) ἔξω ἀπό τό διαχωρισμό τῶν ρόλων, ἄν ὄχι τῶν φύλων: αὐτή εἶναι ἡ *λογική* τοῦ ζευγαριοῦ.

Φρούντ

Τό ἐκκεντρικό (σκανδαλώδες) ὄνειρο ἐκφράζει τήν ἀντίθετη εἰκόνα. Στό φάντασμα τῆς δυναδικῆς μορφῆς πού κουβαλῶ θέλω νά ὑπάρχει ἕνα σημεῖο χωρίς ἄλλοῦ, ἐπιζητῶ (πράγμα ὄχι καί τόσο μοντέρνο) μιά *κεντρομένη* δομή, μιά δομή πού νά ἀντιρροπείται ἀπό τή σταθερότητα τοῦ Ἰδιοῦ: ἄν τό *πᾶν* δέ βρῆσκαται μέσα στους δύο, τί ὠφελεῖ νά πολεμᾶς; Ἔτσι παραδίνομαι στό κυνήγι τοῦ πολλαπλοῦ. Αὐτό τό *ὄλον* πού ποθῶ, μπορῶ

ΣΥΜΠΟΣΙΟ. 77 κ.έ. Παράθεμα: 87.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ: λόγος τοῦ Φαίδρου, 46 κ.έ.

ΦΡΟΥΝΤ: *Ψυχαναλυτικά δοκίμια*, 61 (ἀμφιμειξία: μείξη τῶν ὑποστάσεων δύο ἀτόμων).

Συμπόσιο

νά τό πετύχω (ἐπιμένει τό ὄνειρο) ἂν καί ἐφόσον ἐγώ καί ὁ ἄλλος δέν ἔχουμε θέσεις, ἂν μπορεῖ, κατά τρόπο μαγικό, ὁ ἕνας νά ὑποκαθιστᾶ τόν ἄλλον: ἐλθέτω ἡ βασιλεία τοῦ «ένός γιά τόν ἄλλον». («Προχωρώντας μαζί, ὁ ἕνας θά σκέφτεται γιά τόν ἄλλον»), σάμπως νά ἔμασταν οἱ φθόγγοι ἑνός νέου καί ἀλλόκοτου γλωσσικοῦ ὄργανου, στό χῶρο τοῦ ὁποίου θά ἦταν ἀπολύτως νόμιμη ἡ χρησιμοποίηση τῆς μιᾶς λέξης ἀντί τῆς ἄλλης. Ἡ ἔνωση αὐτή δέ θά ἔχε ὅρια, ὄχι λόγω εὐρους τῆς διαστολῆς της, ἀλλά λόγω ἀδιαφορίας τῶν μετατροπῶν της. (Τί νά τήν κάνω μιά περιορισμένη σχέση; Μέ κάνει νά ὑποφέρω. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία πῶς, ἂν μέ ρωτήσουν: «Πῶς τά πᾶς μέ τόν Χ;», θά πρέπει ν' ἀπαντήσω: πρὸς τό παρόν, ἐξερευνῶ τά ὅριά μας. Σάν ἀγαθιάρης τραβῶ μπροστά, ὀροθετῶ τήν κοινή μας περιοχὴ. Ὅμως αὐτό πού ὄνειρεύομαι εἶναι ὅλοι οἱ ἄλλοι μέσα σ' ἕναν καί μόνο. Γιατί ἂν κατόρθωνα νά ἐνώσω τόν Χ μέ τόν Ψ καί τόν Ω, ἀπ' ὅλα αὐτά τά σημεῖα πού εἶναι σήμερα ἐξακτινωμένα, θά προέκυπτε ἕνα τέλειο σχῆμα: θά γεννιόταν ὁ ἄλλος μου.)

Φρανσουά
Βάλ

4. Ὁνειρο τῆς ἀπόλυτης ἔνωσης: οἱ πάντες τό θεωροῦν ἀνέφικτο, κι ὅμως ἐγώ ἐπιμένω. Δέν τό βάζω κάτω. «Πάνω στίς ἐπιτύμβιες στήλες τῶν Ἀθηνῶν, ἀντί γιά ἡρωική ἐξιδανίκευση τοῦ νεκροῦ, βλέπεις σκηνές ἀποχαιρετισμοῦ, ὅπου ὁ ἕνας σύζυγος ἀποχωρίζεται τόν ἄλλον, ἐνῶ κρατιοῦνται ἀπό τό χέρι σφιχτά, ἔχοντας φτάσει στό τέλος ἑνός συμβολαίου πού μιά τρίτη δύναμη ἤρθε νά τό λύσει. Τό πένθος χρωματίζει τίς ἐκφράσεις [...] Δέν εἶμαι πιά ἐγώ χωρίς ἐσένα». Στήν παράσταση τοῦ πένθους βρίσκεται ἡ ἀπόδειξη τοῦ ὄνειρό μου. Μπορῶ νά τό πιστεύω τό ὄνειρο αὐτό, ἀφοῦ εἶναι θνητό (τό μόνο ἀνέφικτο πράγμα εἶναι ἡ ἀθανασία).

Ἄλθθεια

ΑΛΗΘΕΙΑ. Κάθε γλωσσικό επεισόδιο πού συνδέεται μέ τήν «αἰσθησι ἀλήθειας» πού νιώθει τό ἐρωτευμένο ὑποκείμενο ὅταν σκέφτεται τόν ἔρωτά του, εἴτε στήν περίπτωσι πού πιστεύει ὅτι εἶναι τό μόνο πού θλέπει τό ἀγαπημένο ἀντικείμενο «μέσα στήν ἀλήθεια του», εἴτε στήν περίπτωσι πού ὀρίζει τόν εἰδοποιό χαρακτήρα τῆς δικῆς του ἀξίωσις σάν μιὰ ἀλήθεια ὡς πρός τήν ὁποία δέν μπορεῖ νά ὑποχωρήσει.

1. Ὁ ἄλλος εἶναι τό ἀγαθό μου καί ἡ γνώσι μου: μόνο ἐγώ τόν γνωρίζω, τόν κάνω νά ὑπάρχει μέσα στήν ἀλήθεια του. Ὅποιος δέν εἶναι ἐγώ τόν παραγνωρίζει: «Ἐρχονται στιγμές πού δέν μπορῶ νά καταλάβω πῶς ἕνας ἄλλος μπορεῖ, ἔχει τό δικαίωμα νά τήν ἀγαπᾷ τήν ὥρα πού ὁ ἔρωτάς μου γι' αὐτήν εἶναι τόσο ἀποκλειστικός, βαθύς καί πλήρης, τήν ὥρα πού δέ γνωρίζω, δέν ξέρω, δέν ἔχω τίποτ' ἄλλο ἐκτός ἀπ' αὐτήν». Ἀντιστρόφως: ὁ ἄλλος θεμελιώνει τήν ἀλήθεια μου. Μόνο μέ τόν ἄλλο νιώθω «ὁ ἑαυτός μου». Ξέρω πολύ περισσότερα γιά μένα, ἀπ' ὅλους αὐτούς πού ἀγνοοῦν ἀπλῶς καί μόνο αὐτό τό στοιχεῖο πού μέ ἀφορᾷ: πῶς εἶμαι ἐρωτευμένος.

Βέροθερος

Φρόνυτ

(Ὁ ἔρωτας τυφλώνει: ἡ παροιμία ψεύδεται. Ὁ ἔρωτας σου ἀνοίγει διάπλατα τά μάτια, σέ καθιστᾷ ὀξυδερχή:

ΒΕΡΘΕΡΟΣ, 90.

ΦΡΟΝΥΤ: «Ἐνας ἄνθρωπος πού ἀμφιβάλλει γιά τόν ἔρωτά του μπορεῖ ἢ μᾶλλον πρέπει νά ἀμφιβάλλει καί γιά ὅλα τά ἄλλα, τά λιγότερο σημαντικά πράγματα» (Παραθ. Μ. Klein, 320).

«Διαθέτω τήν ἀπόλυτη γνώση γιά σένα, πάνω σ' ἐσένα». Σχέση τοῦ λογίου μέ τόν ἀφέντη: *κατέχεις κάθε ἐξουσία ἐπάνω μου, ἀλλά κατέχω ὅλη τή γνώση γιά σένα.*)

Βέρθερος

2. Μονίμως ἡ ἴδια ἀντιστροφή: ὅ,τι θεωρεῖ ὁ κόσμος «ἀντικειμενικό», ἐγώ τό βλέπω σάν πλαστό, ὅ,τι θεωρεῖ τρέλα, ψευδαίσθηση, πλάνη, ἐγώ τό βλέπω σάν ἀλήθεια. Ἡ αἴσθηση τῆς ἀλήθειας φωλιάζει, παραδόξως, στό δάθος τῆς φενάκης. Ἡ φενάκη ξεντύνεται τό σκηνικό της, γίνεται καθαρή σάν πρωτόγονο μέταλλο, τίποτε δέν μπορεῖ πιά νά τήν ἀλλοιώσει, καί ἐμφανίζεται μπροστά μας ἄφθαρτη. Ὁ Βέρθερος ἀποφάσισε νά πεθάνει: «Σοῦ τό γράφω χωρίς καμιά μυθιστορηματική ἔξαρση, μέ ἀπόλυτη ἠρεμία». Μετατόπιση: ἀληθινή δέν εἶναι ἡ ἀλήθεια, ἀληθινή ἀποβαίνει ἡ σχέση μέ τή φενάκη. Γιά νά βρεθῶ στό χῶρο τῆς ἀλήθειας, ἀρκεῖ νά πειστώσω: μιά «φενάκη» πού ὑποστηρίζεται ἐπ' ἀπειρον, ἐναντίον τῶν πάντων, γίνεται ἀλήθεια. (Αὐτό σημαίνει πῶς, σέ τελευταία ἀνάλυση, μέσα στόν ἔρωτα-πάθος ὑπάρχει ἓνα κομμάτι ἀληθινῆς... ἀλήθειας.)

Γιάκομπ
Γκρίμ

3. Ἡ ἀλήθεια εἶναι αὐτό πού, ὅταν λείπει, ἀφήνει πίσω του ἀκάλυπτο τό θάνατο (ὅπως λένε: ἡ ζωή δέν ἀξίζει πιά τόν κόπο νά τή ζεῖς). Παράδειγμα: τό ὄνομα τοῦ Γκόλεμ: Ἔμετ, δηλαδή Ἡ ἀλήθεια, ἄν τοῦ ἀφαιρέσεις ἓνα γράμμα γίνεται Μέτ (πέθανε). Ἡ ἀκόμα: ἀλήθεια εἶναι

ΒΕΡΘΕΡΟΣ. 126.

ΓΚΡΙΜ. «Ἡμερολόγιο γιά τοὺς Ἑρμηίτες»: Ὁ Γκόλεμ εἶναι ἓνας ἄνθρωπος πλασμένος ἀπό πηλό καί γλίτσα. Δέν μπορεῖ νά μιλήσει. Τόν ἔχουν γιά ὑπηρέτη. Δέν πρέπει νά βγεῖ ποτέ ἀπό τό σπίτι. Στό μέτωπό του εἶναι γραμμένη ἡ λέξη Ἔμετ (Ἡ ἀλήθεια). Μέρα τή μέρα καρδαμώνει καί γίνεται τελικά ὁ πιό δυνατός. Ἀπό φόβο οἱ ἄλλοι σβήνουν ἀπό τό μέτωπό του τό πρῶτο γράμμα, ὥστε νά μείνει τό Μέτ (πέθανε). Τότε ἀρχίζει νά λιώνει καί ξαναγίνεται πηλός» (G. B. Scholem. Ἡ Καθόλα καί ἡ συμβολική της, Payot).

τό κομμάτι αυτό του φαντασιώματος πού πρέπει νά καθυστερήσουμε τήν ἔλευσή του, δίχως ὅμως νά τό ἀρνηθοῦμε, νά τό θίξουμε, νά τό προδώσουμε: εἶναι τό ἀπαρμειώτο μέρος του, αὐτό πού δέν παύω νά ἐπιθυμῶ νά γνωρίσω γιά μιά ἔστω φορά πρὶν πεθάνω (ἄλλη διατύπωση: «Θά πεθάνω λοιπόν χωρὶς νά ἔχω γνωρίσει, κτλ.»).

(Ὁ ἐρωτευμένος ἀποτυγχάνει στὸν εὐνουχισμό του; Ἔ, λοιπόν, πεισμώνει καὶ ἐπιχειρεῖ νά μετατρέψει τήν ἀποτυχία αὐτὴ σέ *ἀξία*.)

Ζέν

4. Ἄληθεια: αὐτό πού κείται *παράπλευρα*. Κάποιος μοναχὸς ρώτησε τὸν Τσάο Τσέ: «Ποιά εἶναι ἡ μοναδική καὶ τελευταία λέξη τῆς ἀλήθειας;» (...) Καὶ ὁ δάσκαλος ἀποκρίθηκε: «*Ναί*». Μέσα στὴν ἀπάντηση αὐτὴ δέν ἀνιχνεύω τήν κοινότοπη ἰδέα, σύμφωνα μέ τήν ὁποία τό φιλοσοφικό μυστικὸ τῆς ἀλήθειας ταυτίζεται μέ μιά ἀόριστη, γενικὴ συγκατάθεση. Ὁχι. Μέσα στὴν ἀπάντηση αὐτὴ ἀκούω τό δάσκαλο νά ἀντιπαραθέτει, ὅπως περιέργως, ἓνα ἐπίρρημα σέ μιά ἀντωνυμία, τό *ναί* στό *ποιά*, τὸν ἀκούω νά ἀπαντᾷ *παράπλευρα*, σὰν νά ἦταν κουφός. Παρόμοια ἀπάντηση εἶχε δώσει ὁ δάσκαλος σ' ἓναν ἄλλο μοναχὸ πού τὸν εἶχε ρωτήσει: «Λέγεται πὼς ὅλα τὰ πράγματα μποροῦν νά ἀναχθοῦν στό Ἔνα. Τό Ἔνα, ὅμως, σέ τί μπορεῖ νά ἀναχθεῖ;» Τσάο Τσέ: «Ὅταν ἔμενα στὴν περιφέρεια Τσίγγκ, παρήγγειλα νά μοῦ φτιάξουν ἓνα μανδύα βάρους ἐπτὰ *κίν*».

Sobria ebrietas

ΒΟΥΛΗΣΗ ΚΑΤΟΧΗΣ. Τό υποκείμενο αντιλαμβάνεται πώς οί δυσκολίες τῆς ἐρωτικῆς σχέσης προέρχονται ἀπό τό ὅτι θέλει μόνιμως νά ἰδιοποιεῖται, μέ τόν ἄλφα ἢ θῆτα τρόπο, τό ἀγαπημένο ἀντικείμενο, καί ἀποφασίζει νά παραιτηθεῖ ἐφεξῆς ἀπό κάθε «βούληση κατοχῆς» ἀπέναντί του.

Βάγκνεϋ

1. Μόνιμη σκέψη τοῦ ἐρωτευμένου: *ὁ ἄλλος μοῦ ὀφείλει αὐτό πού ἔχω ἀνάγκη.*

Κι ὁμως ἐρχεται μιά στιγμή πού νιώθω πραγματικά φόβο. Πέφτω στό κρεβάτι, συλλογίζομαι σιωπηλά καί ἀποφασίζω: ἀπό τώρα καί στό ἐξῆς δέ θέλω νά κατέχω κανένα στοιχείο τοῦ ἄλλου.

Ἡ Μ.Β.Κ. (ἡ *μῆ-βούληση-κατοχῆς*, ἐκφραση-ἀπομίμηση ἐκφραστικῶν τύπων τῆς Ἀνατολῆς) εἶναι ἀνεστραμμένο ὑποκατάστατο τῆς αὐτοκτονίας. Νά μῆ σκοτώνεσαι (ἀπό ἔρωτα) σημαίνει: παίρνεις τήν ἀπόφαση νά μὴν κατέχεις τόν ἄλλον. Ἡ στιγμή πού ὁ Βέρθερος αὐτοκτονεῖ, εἶναι ἡ στιγμή πού θά μπορούσε νά ἀρνηθεῖ νά κατέχει τήν Καρλότα: ἢ τό δεύτερο, λοιπόν, ἢ ὁ θάνατος (ἄρα, πρόκειται γιά ἐπίσημη στιγμή).

2. Ἡ *βούληση κατοχῆς* πρέπει νά λείψει – ἀλλά ἡ *μῆ-βούληση-κατοχῆς* δέν πρέπει νά φαίνεται: τέρμα οἱ λατρευ-

ΒΑΓΚΝΕΡ: «Ὁ κόσμος μοῦ ὀφείλει αὐτό πού ἔχω ἀνάγκη. Μοῦ ὀφείλει τήν ὁμορφιά, τή λάμψη, τό φῶς, κλπ» (Σ' ἕνα πρόγραμμα τῆς *Τετραλογίας*, στό Μπάροϊτ).

Νίτσε
 τικές αφιερώσεις. Δέ θέλω νά υποκαταστήσω τή θερμή παραφορά τοῦ πάθους μέ τήν «ἀποφιλωμένη ζωή, τήν ἐπιθυμία τοῦ θανάτου, τή μεγάλη κούραση». Ἡ Μ.Β.Κ. δέν ἀνήκει στήν περιοχὴ τῆς καλοκαγαθίας, εἶναι ζωηρή, στυγνή; ἀπό τή μιά μεριά, δέν ἔρχομαι ἀντιμέτωπος μέ τόν κόσμον τῶν αἰσθήσεων, ἀφήνω τόν πόθο νά κυκλοφορεῖ μέσα μου· ἀπό τήν ἄλλη, ἀκουμπῶ τόν πόθο πάνω στήν «ἀλήθεια μου». Καί ἡ ἀλήθεια μου εἶναι ὅτι: ἀγαπῶ ἀπόλυτα. "Ὅταν δέν ἰσχύει αὐτό, ἀποσύρομαι, διασκορπίζομαι, σάν στρατιωτικό τμήμα πού ἀρνεῖται νά «πολιορκήσει» τό στόχο.

3. Κι ἂν ἡ Μ.Β.Κ. ἦταν μιά σκέψη μέ τακτική σκοπιμότητα (ὀρίστε, ἐπιτέλους, μιά τέτοια σκέψη!); "Ἄν ἐξακολουθοῦσα πάντα νά θέλω (ἔστω καί κρυφά) νά κατακτήσω τόν ἄλλον προσποιούμενος ὅτι τόν ἀπαρνοῦμαι; "Ἄν ἀπομακρυνόμουν γιά νά τόν κατέχω ἀσφαλέστερα; Τό ρεβερσίνο (τό παιχνίδι αὐτό ὅπου κερδίζει ὅποιος κάνει τή μικρότερη μπάζα) στηρίζεται σέ ἓνα κόλπο πού τό γνωρίζουν καλά οἱ σοφοί («Ἡ δύναμή μου βρῖσκεται στήν ἀδυναμία μου»). Ἡ σκέψη αὐτή εἶναι δολερή, γιατί ἔρχεται νά φωλιάσει μέσα στό πάθος χωρίς νά θίξει τίς μονομανίες καί τά ἄγχη πού τό συνοδεύουν.

Ταό
 Ρίλκε

"Ἐσχατη παγίδα: ἀρνούμενος κάθε βούληση κατοχῆς, ἐνθουσιάζομαι καί μαγεύομαι μέ τήν «καλή εἰκόνα» τοῦ ἑαυτοῦ μου πού δείχνω πρός τά ἔξω. Δέ θγαίνω ἀπό τά

ΤΑΟ: «Δέν ἐπιδεικνύεται καί θά ἀκτινοβολήσει. Δέν προβάλλει τόν ἑαυτό του καί θά ἐπιβληθεῖ. "Ὅταν τελειώνει τό ἔργο του δέ δένεται μαζί του κι ἐπειδὴ δέ δένεται μ' αὐτό, τό ἔργο του θά μείνει» (Ταό Τέ Κίνγκ, XXII).

ΡΙΛΚΕ: «Weil ich niemals dich anhielt, hat ich dich fest» («Ἐπειδὴ δέ σέ συγκρατῶ ποτέ, σέ κρατῶ σταθερά»): Στίχοι σέ δύο μελωδίες τοῦ Βέμπερν, 1911 - 1912.

Σταντάλ ὄρια τοῦ συστήματος: «Ἡ Ἄρμάνς εἶχε μεθύσει [...] ἀπό ἓνα εἶδος ἐνάρετου ἐνθουσιασμοῦ, κι αὐτός ἦταν ἓνας ἄλλος τρόπος νά ἀγαπᾶ τόν Ὁκτάβιο...».

4. Γιά νά πάψει ὀριστικά νά ἔχει ὁποιαδήποτε σχέση μέ τό σύστημα τοῦ Φαντασιακοῦ ἢ σκέψη τῆς Μ.Β.Κ., πρέπει νά κατορθώσω (κινούμενος ἀπό τήν ἀποφασιστικότητα πού χαρίζει μιᾶ σκοτεινή κούραση) νά βρεθῶ κάπου ἐκτός τῆς γλώσσας, σ' ἓνα χῶρο ἀδράνειας, ἢ, ἂν θέλετε, ἀπλῶς αὐτό: νά καθίσω («Κάθεσαι ἤσυχα ἤσυχα χωρίς νά κάνεις τίποτε, ἡ ἀνοιξη ἔρχεται, ἡ χλόη φουντώνει ἀπό μόνη της»). Καί πάλι ἡ Ἄνατολή: νά μή θέλεις νά κατέχεις τή μή-βούληση-κατοχῆς. Νά ἀφήνεις νά σοῦ ἔρχεται (ἀπό τόν ἄλλον) ὅ,τι εἶναι νά ῥθει, νά ἀφήνεις νά φεύγει (ἀπό τόν ἄλλον) ὅ,τι εἶναι νά φύγει. Τίποτε νά μήν κατέχεις, τίποτε νά μήν ἀποδιώχνεις: νά δέχεσαι, νά μή διατηρεῖς, νά παράγεις χωρίς νά ἰδιοποιεῖσαι, κτλ. Ἡ, ἀκόμη: «Τό τέλειο Ταό δέν παρουσιάζει δυσκολία, μόνο πού ἀποφεύγει τήν ἐπιλογή».

5. Ἄς μείνει λοιπόν ἡ Μή-βούληση-κατοχῆς διαποτισμένη ἀπό πόθο χάρη σ' αὐτή τήν ἐπικίνδυνη κίνηση. Τό σ' ἀγαπῶ τό ἔχω μέσα στό μυαλό μου, ἀλλά τό κρατῶ φυλακισμένο πίσω ἀπό τά χεῖλη μου. Δέν τό προσφέρω. Σ' αὐτόν πού δέν εἶναι πιά ἢ δέν εἶναι ἀκόμα ὁ ἄλλος μου, λέω σιωπηλά: ἐπιφυλάσσομαι νά σ' ἀγαπήσω.

Νίτσε Τόνος νιτσεϊκός: «Νά μήν προσεύχεσαι πιά, νά εὐλογεῖς!» Τόνος μυστικός: «Ὁ οἶνος ὁ κάλλιστος καί ἡδιστος, ὁ οἶνος ὁ πιό μεθυστικός [...] αὐτός πού ἡ ἐκμηδε-

ΣΤΑΝΤΑΛ. Ἄρμάνς, 60.

ZEN: Watts, 153.

ΤΑΟ: Watts, 107 καί Ταό Τέ Κίνγκ. Ἐπίσης: Watts, 37.

Ρούσμπροκ νισμένη ψυχή δέν τόν ἤπια καί μέθυσε, ψυχή ἐλεύθερη καί μεθυσμένη! ἡ ψυχή ἡ ἐπιλήσιμων, ἡ ξεχασμένη, ἡ ψυχή πού μεθᾶ μ' αὐτό πού δέν πίνει οὔτε θά πιεῖ ποτέ!»

Tabula gratulatoria

1. Évelyne Bachelier, Jean-Louis Bouttes, Antoine Compagnon, Denis Ferraris, Roland Havas, Severo Sarduy, Philippe Sollers, Romaric Sulger Büel, François Wahl.
2. GÖTTE, *les Souffrances du jeune Werther* (Aubier-Montaigne).
3. BALZAC, *la Fausse Maîtresse* (Pléiade, II); *les Secrets de la princesse de Cadignan* (Pléiade, VI). JEAN BARUZI, *Saint Jean de la Croix* (Alcan). BATAILLE, *l'Œil pinéal* (*Œuvres complètes*, II, Gallimard). BAUDELAIRE, *les Fleurs du mal* (Pléiade). BENVENISTE, *Problèmes de linguistique générale*, I (Gallimard). BRUNO BETTELHEIM, *la Forteresse vide* (Gallimard). JEAN-LOUIS BOUTTES, *le Destructeur d'intensité* (manuscrit communiqué). BRECHT, *Mère Courage et ses enfants* (l'Arche). N. O. BROWN, *Éros et Thanatos* (Julliard). DANIEL CHARLES, « La musique et l'oubli » (*Traverses*, 4). CHATEAUBRIAND, *Itinéraire de Paris à Jérusalem* (Pléiade). L. CHERTOK, *l'Hypnose* (Payot). ANTOINE COMPAGNON, « L'analyse orpheline » (*Tel Quel*, 65). CHRISTIAN DAVID, *l'État amoureux* (Payot). DELEUZE, *Nietzsche et la Philosophie* (PUF). MARCEL DÉTIENNE, *les Jardins d'Adonis* (Gallimard). DIDEROT, *Œuvres complètes*, III (Club français du livre). T. L. DJEDIDI, *la Poésie amoureuse des Arabes* (Alger, SNED). DOSTOÏEVSKI, *l'Éternel Mari* (Pléiade); *les Frères Karamazov* (Pléiade). FLAUBERT, *Bouvard et Pécuchet* (Pléiade). FOUCAULT, « Entretien » (*les Nouvelles Littéraires*, 17 mars 1975). FREUD, *Abrégé de psychanalyse* (PUF); *Correspondance, 1873-1939* (Gallimard); *Délires et Rêves dans « la Gradiva » de Jensen* (Gallimard, « Idées »); *Essais de psychanalyse* (Payot); « L'Homme aux loups » (*Cinq psychanalyses*, PUF); *l'Interprétation des rêves* (PUF); *Métapsychologie* (Gallimard); *Nouvelles Conférences*

sur la psychanalyse (Gallimard). MARTIN FREUD, *Freud, mon père* (Denoël). PIERRE FURLON, « Réflexions sur l'utilisation thérapeutique de la double contrainte » (*Psychanalyse à l'université*, I, 2). GIDE, *Et nunc manet in te* (Pléiade); *Journal, 1939-1949* (Pléiade). MICHEL GUÉRIN, *Nietzsche, Socrate héroïque* (Grasset). HEINE, *Lyrisches Intermezzo* (Aubier-Montaigne). HÖLDERLIN, *Hypérion* (Pléiade). HUGO, *Pierres* (Genève, éd. du Milieu du Monde). JAKOBSON, « Entretien » (*Critique*, 348). KIERKEGAARD, *Crainte et Tremblement* (Aubier-Montaigne). MÉLANIE KLEIN, *Essais de psychanalyse* (Payot). KLOSSOWSKI, *Nietzsche et le Cercle vicieux* (Mercure de France). JULIA KRISTEVA, *la Révolution du langage poétique* (éd. du Seuil). LACAN, *le Séminaire*, I et XI (éd. du Seuil). LAPLANCHE, « Symbolisations » (*Psychanalyse à l'université*, I, 1 et 2). ROGER LAPORTE, *Quinze Variations sur un thème biographique* (Flammarion). LA ROCHEFOUCAULD, *Réflexions ou Sentences et Maximes morales* (Club français du livre). LECLAIRE, *Psychanalyser* (éd. du Seuil). LEIBNIZ, *Nouveaux Essais sur l'entendement humain* (*Œuvres philosophiques*, I, Librairie philosophique de Lodrange). MANDELBROT, *les Objets fractals* (Flammarion). THOMAS MANN, *la Montagne magique* (Fayard). MUSIL, *l'Homme sans qualités* (éd. du Seuil, 2 vol.). NIETZSCHE, *Aurore* (Gallimard, « Idées »); *Ecce homo* (Gallimard); *Écrits posthumes, 1870-1873* (Gallimard); *le Gai Savoir* (UGE, « 10 × 18 »); *la Généalogie de la morale* (Gallimard, « Idées »); *Socrate et la Tragédie* (*Écrits posthumes*, Gallimard). NOVALIS, *Henri d'Ofterdingen* (Mercure de France). ORNICAR, 4 (bulletin périodique du « Champ freudien »). MAURICE PERCHERON, *le Bouddha et le Bouddhisme* (éd. du Seuil). BENJAMIN PERRET, *Anthologie de l'amour sublime* (Albin Michel). PLATON, *le Banquet ou De l'amour* (trad. par Mario Meunier, Payot); *Phèdre* (les Belles Lettres). PROUST, *Du côté de chez Swann* (Pléiade); *le Côté de Guermantes* (Pléiade); *Sodome et Gomorrhe* (Pléiade); *la Prisonnière* (Pléiade). THEODOR REIK, *Fragment d'une grande confession* (Denoël). RONSARD, *les Amours* (Garnier); *Ronsard lyrique et amoureux* (éd. de la Sirène). ROUGEMONT, *l'Amour et l'Occident* (UGE, « 10 × 18 »). RUSBROCK, *Œuvres choisies* (trad. par Ernest Hello, Poussiègues frères). SAFOUAN, *Études sur l'Œdipe* (éd. du Seuil); « Le structuralisme en psychanalyse » (*Qu'est-ce que le structuralisme ?*, éd. du Seuil). SAINTE-BEUVE, *Port-Royal* (Hachette, 6 vol.). SEVERO SARDUY, « Les travestis » (*Art Press*, 20). SARTRE, *Esquisse d'une théorie des émotions* (Gallimard). SEARLES, « The effort to drive the other person crazy » (*Nouvelle Revue de psychanalyse*, 12). SOLLERS, « Paradis » (*Tel Quel*, 62). SPINOZA, *Pensées métaphysiques* (Pléiade). STENDHAL, *Armance* (*Œuvres complètes*,

Michel Lévy); *De l'Amour* (Gallimard). LES STOÏCIENS (Pléiade). SZONDI, *Poésie et Poétique* (éd. de Minuit). TALLEMANT DES RÉAUX, *Historiettes* (Pléiade, I). TAO TÖ KING (Gallimard, « Idées »). FRANÇOIS WAHL, « Chute » (*Tel Quel*, 63). WATTS, *le Bouddhisme zen* (Payot). WINNICOTT, *Fragment d'une analyse* (Payot); *Jeu et Réalité* (Gallimard); « La crainte de l'effondrement » (*Nouvelle Revue de psychanalyse*, 11).

4. BOUCOURECHLIEV, *Thrène*. DEBUSSY, *Pelléas et Mélisande*. DUPARC, « Chanson triste ». MOZART, *les Noces de Figaro*. RAVEL, *Ma mère l'Oye*. SCHUBERT, *Éloge des larmes*; *Voyage d'hiver*. WAGNER, *la Tétralogie*; *le Vaisseau fantôme*. – FRIEDRICH, *l'Épave de l'espoir prise dans les glaces*. – BUÑUEL, *le Charme discret de la bourgeoisie*.

Ἡ ἀναγκαιότητα τοῦ παρόντος βιβλίου βασίζεται
στήν ἀκόλουθη ἐκτίμηση: ὁ ἐρωτικός λόγος χαρι-
κτηρίζεται σήμερα ἀπό μίαν ὀκταμνηξιά. Τό λό-
γο αὐτό τόν μιλοῦν χιλιάδες ὑποκείμενα (ποιός ξέ-
ρει, ἄραγε;), ἀλλά δέν τόν στηρίζει κανείς. Τόν
ἔχουν ἐγκαταλείψει πλήρως οἱ περιορθεύουσες γλῶσ-
σες, οἱ ὀλοῖες, ἢ τόν ἀγνοοῦν ἢ τόν ὑποτιμοῦν, ἢ
τόν χλευάζουν. Ἔτσι, ὁ λόγος αὐτός βρίσκεται
ἀποκομμένος, ὄχι μόνο ἀπό τήν ἐξουσία; ἀλλά καί
ἀπό τούς μηχανισμούς της (ἐπιστήμες, γνώσεις, τέ-
χνες). Ὅταν ἕνας λόγος παρεκκλίνει κατ' αὐτό τόν
τρόπο, σιρόμενος ἀπό τήν ἴδια του τή δύναμη,
πρός τήν κατεύθυνση τοῦ ἀνεπίκαιρου, καί φέρεται
ἐκτός πάσης ἀγγελαιότητος, δέν ἔχει ἄλλη ἐπιλογή:
πρέπει νά ἀποβῆ ὁ τόπος, ὁ ἰσχυρότατος ἔστω, μιᾶς
κατάφασης. Ἡ κατάφαση αὕτη εἶναι, ἐν ὀλίγοις, τό
θέμα τοῦ βιβλίου πού ἐγκαινιάζεται ἐδῶ.

P.M